

Nationaal Rapporteur Mensenhandel
en Seksueel Geweld tegen Kinderen

Dadermonitor seksueel geweld tegen kinderen *2013–2017*

H.J. Bolhaar

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen

M.W. Bleeker

N.N.D. Bos

R.H.L. Broere

R. de Jong

L.M.E. Menenti

Colofon

Referentie: Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2018).
Dadermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2013–2017. Den Haag: Nationaal Rapporteur.

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen

Postbus 20301

2500 EH Den Haag

070-3704514

www.nationaalrapporteur.nl

Grafische en digitale realisatie: Studio Kers

©Nationaal Rapporteur 2018

Inhoud

	Overzicht figuren	7
	Voorwoord	10
1	Inleiding	15
	1.1 Ontwikkelingen in het veld	16
	1.2 Doel van de monitor	17
	1.3 Seksueel geweld tegen kinderen	17
	1.4 Stappen in de strafrechtketen	19
	1.5 Leeswijzer	20
2	Prevalentie	21
	2.1 Inleiding	21
	2.2 Achtergrond van de cijfers	21
	2.2.1 Onderzoeksmethoden	21
	2.2.2 Seksueel geweld tegen kinderen	22
	2.2.3 Beperkingen aan de data	23
	2.3 Prevalentie van seksuele grensoverschrijding	23
	2.4 Kenmerken plegers van seksueel geweld	24
	2.5 Overhalen of dwingen	26
	2.6 Conclusie	27
3	Melding	29
	3.1 Inleiding	29
	3.2 De Nationale Politie	30
	3.2.1 Organisatie van de Nationale Politie	31
	3.2.2 Werkwijze bij melding bij de politie	35
	3.3 Achtergrond van de cijfers	35
	3.3.1 Seksueel geweld tegen kinderen	36
	3.3.2 Beperkingen aan de data	36
	3.4 Aantal meldingen	36
	3.5 Aard van de meldingen	37
	3.5.1 Delictscategorieën	38
	3.5.2 Duur tot melding	38
	3.6 Kenmerken vermoedelijke daders	39
	3.7 Meldingen van kinderpornografie	40

3.8	Meldingen bij andere instanties	42
3.8.1	Meldpunt Kinderporno	42
3.8.2	Stop it Now!	43
3.8.3	Meldkinderseksuoerisme.nl	45
3.8.4	De Inspectie van het Onderwijs	45
3.8.5	Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd	48
3.9	Conclusie	49
4	Opsporing	51
4.1	Inleiding	51
4.2	Het opsporingsonderzoek	52
4.2.1	Informatief gesprek	53
4.2.2	Bedenktijd	54
4.2.3	Aangifte	54
4.2.4	Opsporingsonderzoek	56
4.2.5	Opsporing van kinderpornografie	62
4.2.6	Zaken naar het Openbaar Ministerie	62
4.3	Achtergrond van de cijfers	63
4.3.1	Seksueel geweld tegen kinderen	63
4.3.2	Beperkingen aan de data	63
4.4	Informatief gesprek	63
4.5	Aangifte	64
4.6	Zaken naar het Openbaar Ministerie	65
4.7	Van melding bij politie naar inzending Openbaar Ministerie	66
4.8	Conclusie	68
5	Vervolg	69
5.1	Inleiding	69
5.2	Het Openbaar Ministerie	69
5.2.1	Organisatie	69
5.2.2	Richtlijnen	70
5.2.3	Vervolgingsmogelijkheden	72
5.3	Achtergrond van de cijfers	74
5.3.1	Seksueel geweld tegen kinderen	74
5.3.2	Beperkingen aan de data	76
5.4	Ingeschreven zaken bij het Openbaar Ministerie	76
5.5	Afgehandelde zaken door het Openbaar Ministerie	77
5.6	Conclusie	80
6	Berechting (in eerste aanleg)	81
6.1	Inleiding	81
6.2	Het strafproces	81
6.2.1	Bewezenverklaring of vrijspraak	82
6.2.2	Straftoemeting	83
6.2.3	Positie van het slachtoffer	85

6.3	Achtergrond van de cijfers	86
6.3.1	Seksueel geweld tegen kinderen	86
6.3.2	Beperkingen aan de data	87
6.4	In eerste aanleg afgedane zaken	87
6.4.1	In eerste aanleg afgedane zaken naar afdoening	88
6.4.2	Hoger beroep ingesteld	89
6.5	Opgelegde straffen en maatregelen in eerste aanleg	90
6.5.1	Soort opgelegde hoofdstraffen	90
6.5.2	Duur van de opgelegde onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen	93
6.5.3	Opgelegde maatregelen en bijkomende straffen	94
6.6	Doorlooptijden	97
6.7	Conclusie	97
7	Resocialisatie	99
7.1	Inleiding	99
7.2	Ontwikkelingen	100
7.2.1	Wet Langdurig Toezicht	100
7.2.2	Wetsvoorstel detentiefasering en voorwaardelijke invrijheidstelling	102
7.2.3	Wet forensische zorg en weigerende observandi	102
7.2.4	Verklaring Omtrent Gedrag	103
7.2.5	Positie van het slachtoffer	105
7.3	Achtergrond van de cijfers	106
7.3.1	Seksueel geweld tegen kinderen	106
7.3.2	Beperkingen aan de data	106
7.4	Aantal toezichten	107
7.5	Achtergrondkenmerken daders	109
7.6	Justitiële kaders	109
7.7	Delictscategorieën	111
7.8	Reden beëindiging toezicht	112
7.9	Conclusie	114
8	Recidive	115
8.1	Inleiding	115
8.2	Achtergrond van de cijfers	116
8.2.1	Onderzoeksperiode	116
8.2.2	Seksueel geweld tegen kinderen	116
8.2.3	Recidive	117
8.2.4	Beperkingen aan de data	119
8.3	Daders 2001-2013	119
8.4	Recidive: soorten delicten	121
8.5	Recidive en achtergrondkenmerken van daders	123
8.6	Recidive: ontwikkelingen in tijd	125
8.6.1	Cross-sectionele ontwikkeling in recidive	126
8.6.2	Longitudinale ontwikkeling in recidive	127
8.7	Conclusie	128

9	Persoonskenmerken	129
9.1	Inleiding	129
9.2	Minderjarigen en meerderjarigen	129
9.3	Geslacht	132
9.4	Conclusie	134
10	Conclusie en aanbevelingen	135
10.1	Prevalentie	135
10.2	Melding en opsporing	136
10.3	Vervolging en berechting	137
10.4	Resocialisatie	138
10.5	Recidive	139
10.6	In de strafrechtketen	139
10.7	Aanbevelingen	140
10.7.1	Digitale opsporing	140
10.7.2	Hulpverlening slachtoffers	141
	Literatuurlijst	143
B1	Onderzoeksverantwoording	147
B2	Wetboek van Strafrecht, Titel XIV, Misdrijven tegen de zeden	165

Overzicht figuren

Hoofdstuk 1

Figuur 1.1	Daders van seksueel geweld	12
Figuur 1.2	De zes stappen die daders van seksueel geweld tegen kinderen vanaf het delict kunnen doorlopen in de strafrechtketen	20

Hoofdstuk 2

Figuur 2.1	Jongeren die hebben aangegeven zelf wel eens iemand te hebben gedwongen of onder druk te hebben gezet om seks te hebben (N=7.092)	24
Figuur 2.2	Geslacht van de pleger(s) bij meemaken seksueel geweld (N=415)	25
Figuur 2.3	Leeftijd van de pleger(s) bij meemaken seksueel geweld (N=415)	25
Figuur 2.4	Relatie tot de pleger(s) bij meemaken seksueel geweld (N=415)	26
Figuur 2.5	Overhalen en dwingen bij de eerste geslachtsgemeenschap (N=7.092)	26

Hoofdstuk 3

Figuur 3.1	Stappen van melding bij de politie tot aan het sturen van een dossier naar het OM	29
Figuur 3.2	Aantal meldingen bij de politie 2013-2017 (N=15.150)	36
Figuur 3.3	Meldingen bij de politie, ingedeeld naar classificaties uit het politiesysteem 2013-2017 (N=15.150)	37
Figuur 3.4	Verhouding hands-off en hands-on delicten bij politiemeldingen 2013-2017 (N=15.150)	38
Figuur 3.5	Duur tot melding bij de politie 2013-2017 (N=15.150)	39
Figuur 3.6	Jaarlijkse meldingen van kinderpornografie bij TBKK 2014-2017 (N=39.110)	40
Figuur 3.7	Startdossiers ingestuurd naar de regionale TBKK's 2014-2017 (N=1.118)	41
Figuur 3.8	Meldingen bij Meldpunt Kinderporno (rood) en percentage dat beoordeeld is als kinderpornografie van totaal aantal meldingen (roze) 2013-2017 (N=160.712)	43
Figuur 3.9	Meldingen bij Stop it Now! 2013-2017 (N=1.276)	44
Figuur 3.10	Meldingen bij meldkindersekstoerisme.nl 2013-2017 (N=128)	45
Figuur 3.11	Meldingen van seksueel misbruik in het primair, voortgezet en speciaal onderwijs bij de Vertrouwensinspecteurs 2013-2017 (N=373)	46
Figuur 3.12	Meldingen van seksueel misbruik in de kinderopvang bij de vertrouwensinspecteurs 2015-2017 (N=63)	47
Figuur 3.13	Gemelde verdachten van seksueel grensoverschrijdend gedrag bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd 2016-2017 (N=211)	48

Hoofdstuk 4

Figuur 4.1	Stappen van melding bij de politie tot aan het sturen van een dossier naar het OM	51
Figuur 4.2	Aantal informatieve gesprekken en het percentage informatieve gesprekken ten opzichte van de meldingen 2013-2017 (N=15.150)	64
Figuur 4.3	Percentage aangifte na informatief gesprek 2013-2017 (N=7.675)	65
Figuur 4.4	Percentage naar het OM ingestuurde zaken, na aangifte 2013-2017 (N=7.241)	66
Figuur 4.5	Routes van melding bij de politie naar zaak naar het Openbaar Ministerie 2013-2017	67

Hoofdstuk 5

Figuren 5.1 – 5.5	Delicten per misbruikcategorie bij inschrijving OM 2013-2017	75
Figuur 5.6	Aantal ingeschreven zaken bij het OM, naar categorie zeden bij inschrijving 2013-2017 (N=8.286)	77
Figuur 5.7	Aantal door OM afgehandelde zaken 2013-2017 (N=8.548)	77
Figuur 5.8	Type inhoudelijke afhandelingen door OM, per jaar 2013-2017 (N=8.303)	78
Figuur 5.9	Type inhoudelijke afhandelingen door OM, per type seksueel misbruik bij inschrijving 2013-2017 (N=8.303)	79

Hoofdstuk 6

Figuur 6.1	Aantal afgedane zaken door de rechter in eerste aanleg, naar categorie zeden 2013-2017 (N=3.940)	88
Figuur 6.2	Percentage zedencategorieën naar afdoening 2013-2017 (N=3.940)	89
Figuur 6.3	Percentage van de afgedane zaken waarin hoger beroep is ingesteld 2013-2017 (N=3.161)	90
Figuur 6.4	Zwaarst oplegde hoofdstraffen, naar jaar van vonnis 2013-2017 (N=3.161)	91
Figuur 6.5	Zwaarst oplegde hoofdstraffen, per zedencategorie 2013-2017 (N=3.161)	91
Figuur 6.6	Boxplotten duur onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen in dagen, per zedencategorie 2013-2017 (N=1.930)	93
Figuur 6.7	Aantal opleggingen van tbs en PIJ-maatregel 2013-2017 (N=160)	95
Figuur 6.8	Aandeel opleggingen schadevergoedingsmaatregelen 2013-2017 (N=3.161)	96

Hoofdstuk 7

Figuur 7.1	Aantal toezichten gestart, beëindigd en in uitvoering voor daders van seksueel geweld tegen kinderen bij de reclassering per jaar 2013-2017 (N=2.859)	108
Figuur 7.2	Justitieel kader bij de start van het toezicht 2013-2017 (N=2.052)	111
Figuur 7.3	Delictscategorie bij de start van het toezicht 2013-2017 (N=2.052)	112
Figuur 7.4	Conclusie toegekend door reclassering aan toezichten beëindigd 2013-2017 (N=1.769)	113

Hoofdstuk 8

Figuur 8.1	Schematische weergave van de relatie tussen verschillende soorten recidive	118
Figuur 8.2	Aantal veroordeelden voor seksueel geweld tegen kinderen per jaar 2001-2013 (N=13.919)	119
Figuur 8.3	Ontwikkelingen in persoonskenmerken van veroordeelden voor seksueel geweld tegen kinderen 2001-2013 (N=13.919)	120
Figuur 8.4	Ontwikkelingen in soorten zedenzaken van veroordeelden voor seksueel geweld tegen kinderen 2001-2013 (N=13.919)	121

Figuur 8.5	Recidive van veroordeelden voor seksueel geweld tegen kinderen	122
Figuur 8.6	Verband tussen verschillende persoonskenmerken en de kans op algemene recidive	124
Figuur 8.7	Verband tussen categorie zedendelict waarvoor veroordeeld in 2013 en kans op recidive binnen twee jaar	125
Figuur 8.8	Percentage van nog niet gerecidiveerde plegers van seksueel geweld tegen kinderen dat jaarlijks een nieuw zedendelict pleegt, naar tijd sinds vrijlating	127

Hoofdstuk 9

Figuur 9.1	Minder- en meerderjarige (vermoedelijke) daders in de strafrechtketen 2013-2017	130
Figuur 9.2	Aandeel minderjarige (vermoedelijke) daders in de strafrechtketen 2013-2017	131
Figuur 9.3	Mannelijke en vrouwelijke (vermoedelijke) daders in de strafrechtketen 2013-2017	133
Figuur 9.4	Aandeel mannelijke (vermoedelijke) daders in de strafrechtketen 2013-2017	134

Voorwoord

Als Nationaal Rapporteur is het mijn taak om te rapporteren over de aard en omvang van seksueel geweld tegen kinderen. In de monitor die ik eerder dit jaar publiceerde, was te lezen dat in 2016 bijna 8.000 jongens en 13.000 meisjes slachtoffer zijn geworden van een ernstige vorm van seksueel geweld. Dit zijn enkel minderjarige slachtoffers.

Deze grote aantallen doen mij elke keer weer schrikken. En dat terwijl we, zeker in het afgelopen jaar, dagelijks geconfronteerd werden met verhalen over seksueel misbruik in het nieuws. Van volwassen slachtoffers, maar ook van jonge slachtoffers. De beweging *#MeToo* maakt ons duidelijk dat seksueel geweld een groot probleem is in onze samenleving. Een probleem dat ook groot zal blijven als we het niet effectief bestrijden.

Het is nu iets meer dan een jaar geleden dat deze beweging ontstond. Sindsdien is er veel discussie losgemaakt: in de politiek, in de media, maar ook op feestjes, aan keukentafels en op straat. Ik heb veel respect voor alle dappere slachtoffers die hun verhaal hebben gedaan. En ik heb ook veel respect voor de mensen die naar hen hebben geluisterd en hen hebben gesteund. Het is namelijk van belang dat slachtoffers zich vrij voelen om een ongewenste ervaring kenbaar te maken. Ik hoop daarom dat er discussie gevoerd *blijft* worden. Dat het onderwerp onverminderd hoog op ieders agenda blijft staan. Het blijft ons er namelijk aan herinneren dat seksueel geweld overal voorkomt, vaak voorkomt, en dat de gevolgen verwoestend kunnen zijn.

Maar seksueel geweld is niet alleen een groot probleem. Het is ook een complex probleem. Digitalisering en de grote rol van internet in onze levens hebben het probleem alleen maar complexer gemaakt. Iedereen heeft tegenwoordig een mobiele telefoon in zijn broekzak. Het maakt het makkelijker om beeldmateriaal te maken, en ook verspreiden kan met één druk op de knop. Ook de berichten over daders die elkaar online vinden om materiaal uit te wisselen baren mij ernstige zorgen. We moeten deze fenomenen scherp volgen en er op anticiperen. Daarbij is het belangrijk te realiseren dat de aanpak van seksueel geweld tegen kinderen en van online seksueel geweld niet los van elkaar te zien zijn. Voor daders en slachtoffers zijn die werelden ook niet gescheiden. We kunnen hier alleen adequaat op reageren als we internet niet alleen zien als een zorg, als iets wat onze kinderen bedreigt, maar ook als een kans om de aanpak te versterken. Zodat we kinderen, die zich nu eenmaal online begeven, kunnen blijven beschermen.

Daarom is het tijd is voor actie. Actie vanuit de politiek, actie vanuit de media, in het onderwijs, de strafrechtketen, door hulpverleners, maar bovenal binnen de eigen omgeving. Nadat slachtoffers de stap hebben gezet om zich kwetsbaar op te stellen en het probleem zo zichtbaar te maken, zijn we met

z'n allen verantwoordelijk hier op te reageren. Grote omwentelingen beginnen immers altijd met kleine veranderingen. Veranderingen die u en ik in gang kunnen zetten. Zo leggen we gezamenlijk de puzzel in het weerbarstige probleem van de aanpak van seksueel geweld tegen kinderen.

Hiervoor dienen ambities omgezet te worden in acties. De uitvoering van die acties valt of staat met samenwerking: zowel op hoog strategisch niveau als tussen verschillende organisaties als tussen burgers. Door samenwerking kunnen we ook van elkaar leren. Maar er zijn ook andere manieren om te leren, zoals constante monitoring. Als ons beeld van de daders en slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen rijker wordt, kunnen we daar onze aanpak vervolgens op afstemmen.

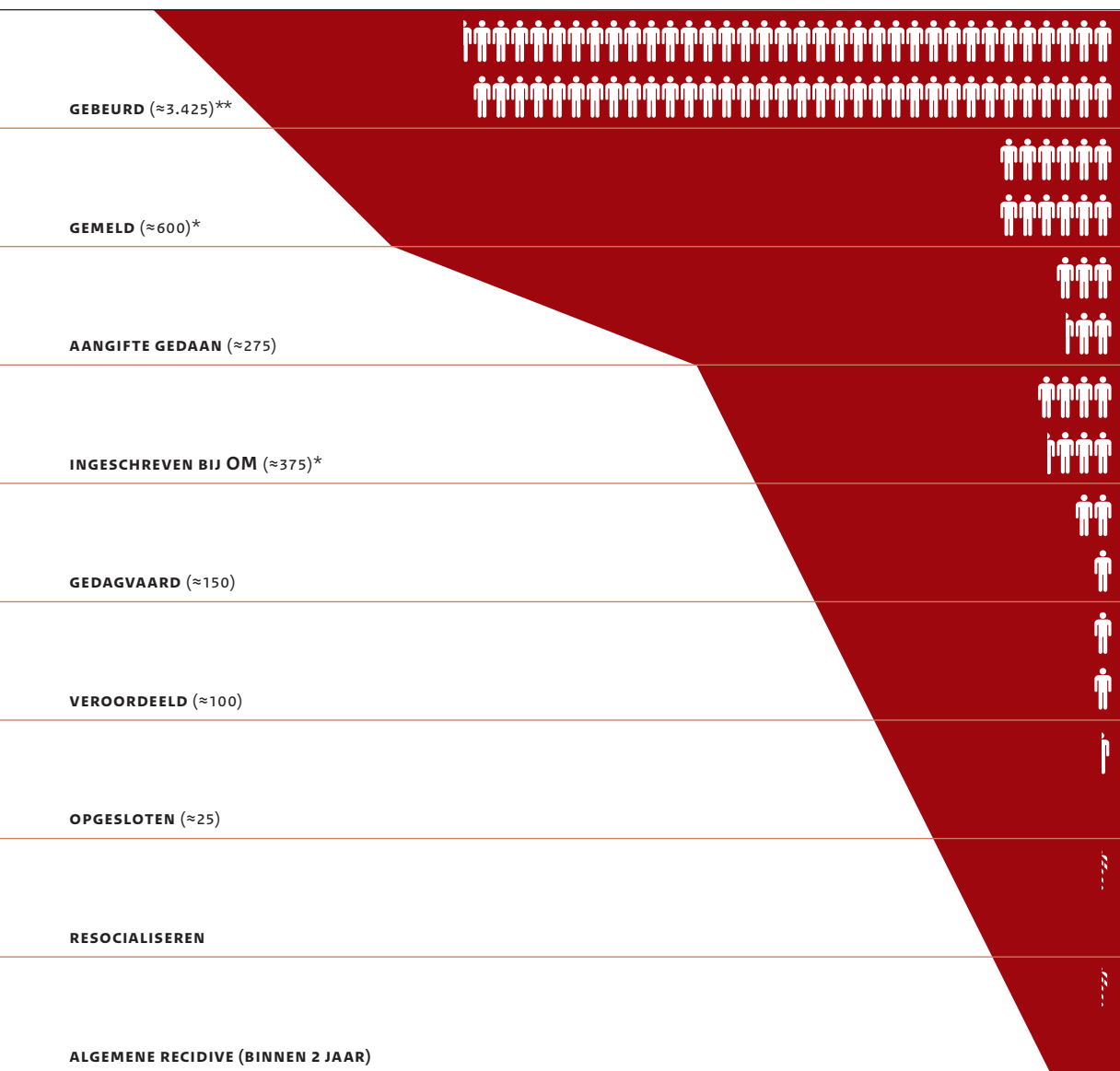
Daar wil ik met dit rapport ook aan bijdragen. In deze monitor zoom ik in op daders van seksueel geweld tegen kinderen, of beter gezegd op de strafrechtsketen die zij doorlopen na het plegen van seksueel geweld. Hoe vaak wordt er over gepleegd seksueel geweld tegen kinderen gerapporteerd? Hoe vaak wordt dit gemeld bij de politie, en hoe vaak leidt dit tot een aangifte? Hoe vaak wordt er vervolgd en berecht? Hoe vaak wordt reclasseringstoezicht uitgevoerd voor degenen die hun straf hebben uitgezeten? En tot slot, hoe vaak gaan daders opnieuw de fout in? Op die vragen geef ik in dit rapport antwoord.

Bij de totstandkoming van de Dadermonitor seksueel geweld tegen kinderen zijn veel partijen betrokken geweest. Ik ben veel dank verschuldigd aan Rutgers, Soa Aids Nederland, de Nationale Politie, het Openbaar Ministerie en de drie reclasseringsorganisaties voor het verstrekken van de data. Ook dank ik Daphne Blokdijk en Karin A. Beijersbergen van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) voor de uitvoering van het onderzoek dat in Hoofdstuk 8 van deze monitor wordt beschreven. Ik ben het WODC erkentelijk voor de toestemming het onderzoek in deze monitor te mogen publiceren. Ik dank, tot slot, de medewerkers van mijn bureau voor hun inzet voor deze monitor.

Herman Bolhaar

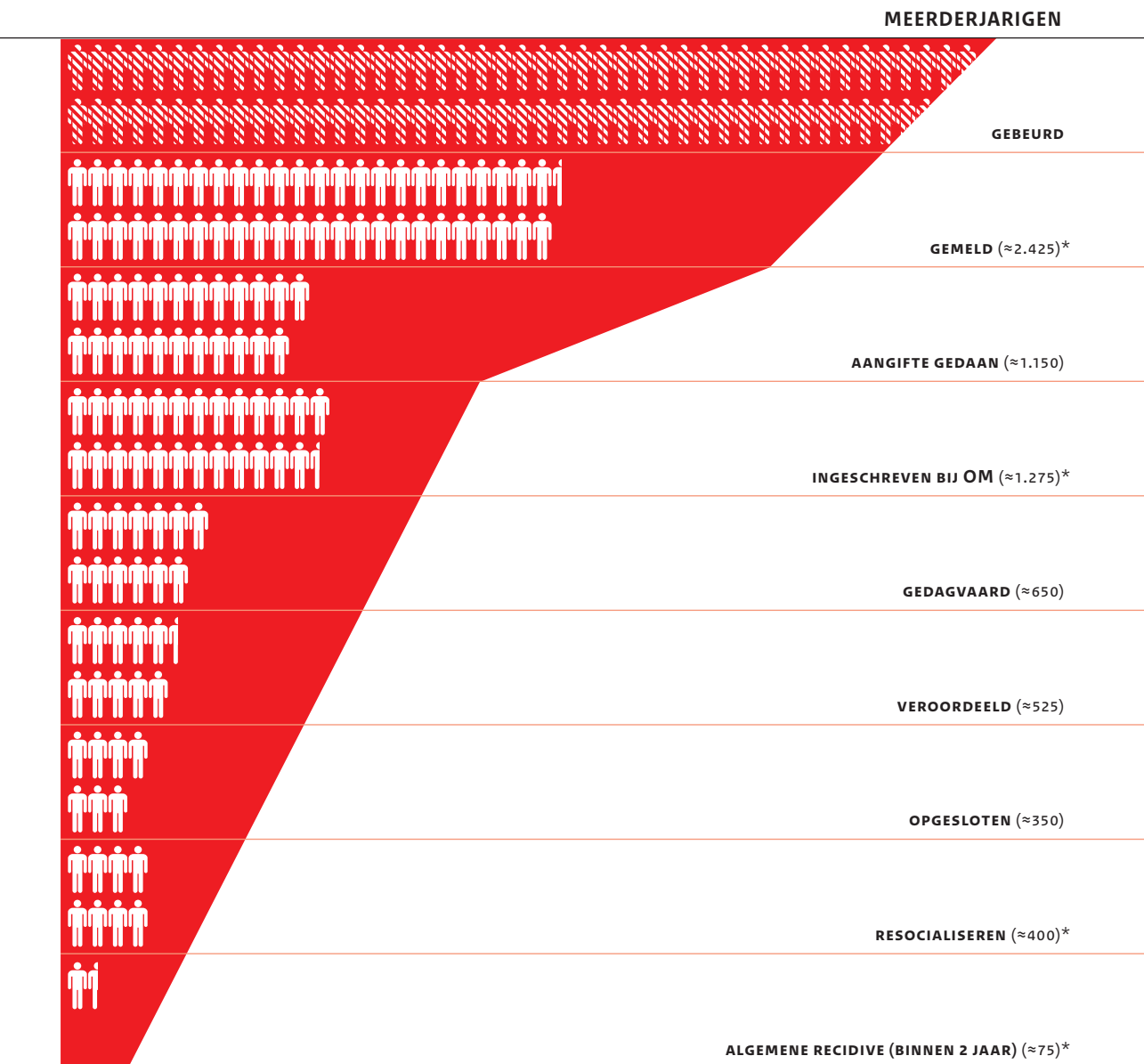
Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen

MINDERJARIGEN

Figuur 1.1 Gemiddeld aantal daders van seksueel geweld tegen kinderen per jaar 2013–2017

 = 50 = onbekend

= 50 = onbekend

* Andere databron dan bij voorgaande stap. Selectie van zaken komt niet helemaal overeen.

** De aantallen zijn gebaseerd op een bredere definitie van seksueel geweld dan die in de andere stappen. Dit jaarlijks gemiddelde is bovendien een grove schatting.

Kinderen dienen te worden beschermd tegen alle vormen van seksueel geweld.¹ Dit fundamentele recht is verankerd in diverse internationale rechtsbronnen op grond waarvan de Nederlandse staat verplicht is om de allergrootste inspanning te leveren om kinderen te vrijwaren van schending van hun lichamelijke en geestelijke integriteit.² Deze bescherming vergt een integrale benadering, waarbij aandacht is voor de bescherming van kinderen die slachtoffer zijn geworden van seksueel geweld, maar ook voor het voorkomen van slachtofferschap.³ Ook voor daders van seksueel geweld geldt dat er niet alleen aandacht moet zijn voor opsporing en vervolging, maar dat ook maximaal wordt ingezet op preventie van daderschap.

Dit rapport gaat over de weg die daders van seksueel geweld tegen kinderen in de strafrechtketen kunnen doorlopen. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de alternatieven die er zijn voor slachtoffers en daders wanneer er niet voor de strafrechtelijke weg wordt gekozen. Nadat seksueel geweld heeft plaatsgevonden, kan het slachtoffer of diens ouders of voogd besluiten melding te maken bij de politie en bij een vermoedelijk strafbaar feit eventueel aangifte te doen. Na de aangifte gaat de politie verder met het opsporingsonderzoek. Als het opsporingsonderzoek daar aanleiding toe geeft, kan de politie in overleg met het Openbaar Ministerie (OM) een zaak naar het OM sturen. Het OM kan besluiten een zaak zelf af te doen of voor te leggen aan de rechter. Wanneer het strafbaar feit bewezen wordt geacht, kan de dader worden veroordeeld en gestraft. Een belangrijk onderdeel van de straf is behandeling van de dader om te voorkomen dat deze opnieuw de fout ingaat. Daarom wordt in het proces van resocialisatie gewerkt aan een goede en veilige re-integratie van de dader in de samenleving. Over al deze stappen gaat deze Dadermonitor seksueel geweld tegen kinderen, waarvan deze de eerste in een reeks is. In deze monitor wordt uiteengezet hoeveel daders van seksueel geweld tegen kinderen er zijn en hoeveel daders de verschillende stappen in de strafrechtketen doorlopen in de jaren 2013 tot en met 2017. Daarnaast worden persoonskenmerken van (vermoedelijke) daders in de strafrechtketen beschreven.

1 Art. 34 Verdrag inzake de rechten van het Kind.

2 Art. 1 Verdrag van Lanzarote; *Kamerstukken II* 2008/09, 31808 (R1872), 3, p. 1 (MVT).

3 Zie onder 3 van de preambule bij de Richtlijn 2011/93/EU van het Europees Parlement en de Raad ter bestrijding van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie (EU-Richtlijn). Zie Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2017a).

1.1 Ontwikkelingen in het veld

Sinds 2013 hebben verscheidene ontwikkelingen in het veld plaatsgevonden. De belangrijkste daarvan zijn de oprichting van de Nationale Politie, de nieuwe Aanwijzing zeden en een aantal nieuwe wetten en wetsvoorstellen. Met de oprichting van de Nationale Politie op 1 januari 2013 bestaat de politie uit één korps met één korpsleiding, een staf korpsleiding, tien regionale eenheden, een Landelijke Eenheid en het Politiedienstencentrum (zie §3.2). De reorganisatie van de politie had onder meer tot doel effectiever en efficiënter te kunnen gaan werken. Deze ontwikkeling heeft gevolgen voor de opsporing van daders van seksueel geweld tegen kinderen.

Sinds januari 2015 biedt het Landelijke Programma Zeden, Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (LPZKK) beleidsmatige ondersteuning aan de Landelijke Portefeuillehouder Zeden en operationele ondersteuning aan de zedenteams. Sinds de reorganisatie van de politie is er in iedere regionale eenheid een Team Zeden ingericht dat de zedenonderzoeken coördineert. De Teams Zeden werken sinds 2016 aan de hand van de Politie-instructie Zeden, Kinderpornografie en Kindersekstoerisme.⁴ Daarnaast is sinds 1 mei 2016 een nieuwe versie van de Aanwijzing zeden van het OM van kracht.⁵ In de Aanwijzing zeden staan de beleidsinstructies voor de strafrechtelijke aanpak van zedenzaken beschreven (zie ook §5.2.2). Hierin staat onder andere vermeld hoe de zedenrechercheur en de officier van justitie moeten omgaan met de verdachte en het slachtoffer.

Een belangrijke ontwikkeling in zedenwetgeving betreft de herziening van de zedentitel. In de periode 2014-2015 is door de Rijksuniversiteit Groningen in opdracht van het toenmalig ministerie van Veiligheid en Justitie onderzoek gedaan naar de samenhang, complexiteit en normstelling van de zedende-licten in de zedentitel.⁶ Een conclusie uit dit onderzoek was dat de zedenwetgeving op onderdelen kan worden verduidelijkt en vereenvoudigd. In reactie op dit onderzoek heeft de toenmalig minister van Veiligheid en Justitie toegezegd een wetgevingstraject te starten om de zedentitel te moderniseren. Dit traject moest in het najaar van 2016 zijn afgerond.⁷ De planning is hierna meermalen bijgesteld en de minister van Justitie en Veiligheid liet weten dat het wetsvoorstel rond de zomer van 2018 werd verwacht.⁸ Op het moment van schrijven is het wetsvoorstel echter nog niet in consultatie. Per 1 januari 2018 is de Wet Langdurig Toezicht in werking getreden, die beoogt de recidive van zeden- en ernstige geweldsdelicten verder terug te dringen (§7.2.1).⁹ Sinds 1 januari 2018 is ook de Wet forensische zorg van kracht, welke het makkelijker maakt voor rechters om verplichte zorg en een tbs-maatregel op te leggen (§7.2.3).¹⁰

4 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016b, p. 4).

5 Aanwijzing zeden (Strt. 2016, 19414).

6 Lindenberg & van Dijk (2016).

7 Kamerstukken II 2015/16, 29279, 300.

8 Kamerstukken II 2017/18, 29279, 427.

9 Kamerstukken II 2013/14, 33816, 3 (MvT).

10 Website Rijksoverheid, www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2018/01/23/eerste-kamer-stemt-in-met-de-wet-forensische-zorg (geraadpleegd 24 september 2018).

1.2 Doel van de monitor

Het doel van deze monitor is het in beeld brengen van de aard en omvang van de groep daders van seksueel geweld tegen kinderen in de strafrechtketen in de jaren 2013 tot en met 2017. Dit wordt gedaan aan de hand van het model van de trechter (zie [Figuur 1.1](#)). Deze trechter laat de stappen zien die een dader van seksueel geweld tegen kinderen kan doorlopen in de strafrechtketen. Naast het presenteren van cijfers over deze groep, heeft de monitor ook als doel relevante beleidsontwikkelingen die zich de afgelopen jaren hebben voorgedaan te schetsen, zoals de vorming van de Nationale Politie. De cijfers in de monitor kunnen ook trends of fenomenen aan het licht brengen waarnaar nader onderzoek gewenst is.

De monitor geeft dus een overzicht van de weg die daders van seksueel geweld tegen kinderen af kunnen leggen in de strafrechtketen. En wat de omvang is van de groep daders in iedere stap, met als achtergrond relevante ontwikkelingen die hierop van invloed kunnen zijn. Deze dadermonitor is de eerste in een reeks. Net als de eerder uitgebrachte slachtoffermonitor¹¹ is het voornemen deze monitor tweejaarlijks uit te brengen.

Wat is niet het doel

Voor de meeste ontwikkelingen geldt dat, zonder nader onderzoek, er geen vergaand oordeel te vellen valt. Het doel van deze monitor is dan ook niet om inhoudelijk te oordelen over de gerapporteerde ontwikkelingen. De resultaten kunnen wel opvallende feiten aan het licht brengen, die aanleiding geven tot zo'n onderzoek.

Daarnaast heeft deze monitor ook niet ten doel om ontwikkelingen te verklaren. Wel worden de bevindingen in context geplaatst door de beschrijvingen van beleidsontwikkelingen en de werkwijze van de desbetreffende partijen. Om bepaalde ontwikkelingen nader te verklaren is vaak aanvullend onderzoek nodig.

1.3 Seksueel geweld tegen kinderen

Van het begrip 'seksueel geweld tegen kinderen' bestaat geen universele definitie. Landen, instellingen en onderzoekers geven daar ieder een eigen invulling aan. De Nationaal Rapporteur hanteert waar mogelijk een juridische definitie van seksueel geweld tegen kinderen.¹² Dit houdt in gedrag zoals omschreven in de zedentitel van het Wetboek van Strafrecht, gepleegd tegen een minderjarige.¹³

Om soorten delicten met elkaar te kunnen vergelijken binnen de verschillende stappen die de dader kan doorlopen, is gekeken naar verschillende categorieën delicten. Delicten zijn ingedeeld in vier categorieën: 1. hands-off; 2. hands-on & -off; 3. hands-on ontucht; 4. hands-on dwang.

¹¹ Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2018).

¹² Zie verder: Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2014, p. 25).

¹³ De zedentitel is bij dit rapport gevoegd als [Bijlage 2](#).

Indeling in delictscategorieën¹⁴

- Hands-off: hieronder vallen alle delicten waarbij geen fysiek contact is geweest tussen dader en slachtoffer. Hoofdzakelijk gaat het om kinderpornografie (art. 240b Sr), maar ook grooming (art. 248e Sr), seksueel corrumpen (art. 248d Sr), het aanwezig zijn bij een seksshow met minderjarigen (art. 248c Sr) en koppelarij (art. 250 Sr) zijn hands-off delicten.
- Hands-on & -off: hierbij is sprake van daders die zowel een hands-off als een hands-on delict hebben gepleegd.
- Hands-on ontucht: dit betreffen alle zedendelicten waarbij sprake is van fysiek seksueel contact tussen dader en slachtoffer, en waarbij dwang geen delictsbestanddeel is en dus ook niet bewezen hoeft te worden. Het gaat om verschillende vormen van ontucht (art. 244, 245, 247, 248a, 248b en 249, eerste lid, Sr), waaronder seksueel binnendringen bij een kind jonger dan twaalf (art. 244 Sr) en jeugdprostitutie (art. 248b Sr).
- Hands-on dwang: hiervan spreken we bij verkrachting (art. 242 Sr) en aanranding (art. 246 Sr) omdat voor de bewezenverklaring vereist is dat het slachtoffer gedwongen is. De daders in deze categorie waarover gerapporteerd wordt betreffen vooral minderjarigen.¹⁵

In deze monitor wordt gebruik gemaakt van secundaire data. Dit wil zeggen dat de data door anderen zijn verzameld. Het verzamelen van deze data hoeft niet per se ten behoeve van onderzoek gebeurd te zijn. Dit betekent dat in deze data anderen dan de Nationaal Rapporteur seksueel geweld tegen kinderen hebben gedefinieerd. De definitie van seksueel geweld tegen kinderen verschilt per organisatie en daarom ook tussen de hoofdstukken. In elk hoofdstuk wordt beschreven hoe seksueel geweld tegen kinderen daar is gedefinieerd.

Terminologie

Wanneer het gaat over de slachtoffers van seksueel geweld tegen kinderen zullen in deze monitor de termen melder, aangever en slachtoffer worden gebruikt. Wanneer seksueel geweld tegen kinderen heeft plaatsgevonden, kan een minderjarig slachtoffer zelf melding maken en aangifte doen bij de politie. Wanneer minderjarige slachtoffers die jonger dan dertien jaar zijn zelf aangifte willen doen, neemt de politie contact op met de ouders of verzorgers (gezagsdragers).¹⁶ Ook kan iemand anders dan het slachtoffer melding maken bij de politie, bijvoorbeeld de ouders of verzorgers van het kind. In dat geval spreken we in deze monitor van een melder. Ook aangifte kan gedaan worden door iemand anders dan het slachtoffer, daarom wordt in deze monitor op verschillende plaatsen gesproken van een aangever.

Waar het in deze monitor gaat over daders van seksueel geweld wordt gesproken over verdachten of vermoedelijke daders wanneer nog niet bewezen is verklaard dat iemand seksueel geweld

¹⁴ Zie verder: Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2014, p. 25).

¹⁵ Omdat bij deze twee delicten niet uit de delictomschrijving volgt of het om minder- of meerderjarige slachtoffers gaat is aan de hand van een steekproef onderzocht hoe vaak het om minderjarige slachtoffers ging. Hieruit volgde dat bij minderjarige verdachten bijna altijd sprake was van minderjarige slachtoffers, en bij meerderjarige verdachten bijna nooit. Om die reden zijn alle minderjarige verdachten in deze categorie meegeteld, en meerderjarige verdachten alleen wanneer ook sprake was van een ander ontuchtdelict. Zie Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2014, p. 200).

¹⁶ Website Nationale Politie, www.vraaghetdepolitie.nl/politiewerk-en-boetes/aangifte-of-melding/wie-kan-aangifte-doen.html (geraadpleegd 2 oktober 2018).

heeft gepleegd. Daarnaast wordt gesproken van een pleger wanneer volgens de perceptie van het slachtoffer seksueel geweld heeft plaatsgevonden, maar dit niet per se een strafbaar feit betreft. Er wordt gesproken over een gedetineerde wanneer het gaat over een dader die in de gevangenis zit. De termen dader, veroordeelde of delinquent worden gehanteerd wanneer iemand die seksueel geweld heeft gepleegd hier ook voor veroordeeld is. In deze monitor wordt veelal gesproken van daders in enkelvoud. Echter betekent dit niet dat het niet voorkomt dat er meerdere daders zijn bij één delict van seksueel geweld tegen kinderen.

1.4 Stappen in de strafrechtketen

In het rapport 'Op goede grond' uit 2014 heeft de Nationaal Rapporteur de aanpak van seksueel geweld tegen kinderen, aan de hand van de metafoor van de trechter, in beeld gebracht. Dat gebeurt in deze dadermonitor opnieuw. Daarbij is het belangrijk op te merken dat de rol van internet groter is geworden sinds 2008-2012 – de periode waarover in 'Op goede grond' werd gerapporteerd. De online en offline wereld zijn steeds meer één geworden. Sociale media spelen een nog aanmerkelijkere rol in onze levens dan een aantal jaar geleden, en in het bijzonder in de levens van jongeren. Er is ook steeds minder een harde scheiding te maken tussen online en offline delicten. Dit is van belang voor de hele aanpak van seksueel geweld: wij zijn steeds meer online, kinderen zijn steeds meer online en seksueel geweld vermoedelijk ook.

De stappen in de trechter in deze monitor zijn niet exact hetzelfde als in het rapport uit 2014. Sommige trechterstappen zijn samengevoegd en de stap 'recidive' is toegevoegd. Vanaf het moment dat het seksueel geweld heeft plaatsgevonden, worden beslissingen over de dader genomen: wordt (het vermoeden van) misbruik gemeld? Wordt er vervolgens aangifte gedaan? Wordt de dader opgespoord? Wordt de dader vervolgd en, al dan niet, berecht? En na de berechting: hoe verloopt het proces van resocialisatie? En hoe vaak recidiveren daders? Een beslissing in een vroeg stadium (zoals de beslissing om misbruik te melden) kan bepalend zijn voor beslissingen in een later stadium (zoals de beslissing van het OM om de dader te vervolgen). De metafoor van de trechter (zie [Figuur 1.1](#)) brengt dit proces in beeld.

De stappen

Zoals hierboven toegelicht, zijn er verschillende stappen in de strafrechtketen te onderscheiden. In elk van deze stappen staat een beslissing centraal. De trechter start bij 'prevalentie' ([Hoofdstuk 2](#)), deze stap gaat over de vraag hoeveel daders van seksueel geweld tegen kinderen er zijn. De volgende stap is 'melding' ([Hoofdstuk 3](#)). Om daders voor seksueel geweld tegen kinderen te kunnen veroordelen, moeten incidenten immers eerst bekend worden bij de politie. Hierna volgt de stap 'opsporing' ([Hoofdstuk 4](#)). Als de politie heeft vastgesteld dat de melding om een strafbaar feit lijkt te gaan, kan het opsporingsonderzoek beginnen. In deze fase kan de politie een informatief gesprek voeren met de melder en kan er bij de politie aangifte worden gedaan. De politie kan na het opsporingsonderzoek besluiten de zaak naar het OM te sturen. In de volgende stap van de trechter wordt vervolgens ingegaan op de stap 'vervolgning' ([Hoofdstuk 5](#)). Het OM kan besluiten de zaak zelf af te handelen door de verdachte bijvoorbeeld een alternatieve straf aan te bieden. Daarnaast kan het OM, bijvoorbeeld bij gebrek aan bewijs, besluiten de zaak te seponeren. Ook kan het OM besluiten een zaak aan de rechter voor te leggen, die vervolgens beslist over de 'berechting' van de dader ([Hoofdstuk 6](#)). De rechter kan de verdachte veroordelen of vrijspreken. Wanneer de rechter een dader veroordeelt voor seksueel geweld tegen kinderen, kan onderdeel van de strafbepaling zijn dat de dader onder toezicht van de reclassering gaat werken aan zijn of

haar ‘resocialisatie’ (**Hoofdstuk 7**). In deze fase werkt de dader aan een goede re-integratie in de samenleving. Dit ter voorkoming van de laatste trechterstap ‘recidive’ (**Hoofdstuk 8**), wat inhoudt dat de dader opnieuw een strafbaar feit pleegt. Figuur 1.2 geeft de mogelijke stappen die een dader van seksueel geweld tegen kinderen in de strafrechtketen kan doorlopen weer.

Figuur 1.2 De stappen die daders van seksueel geweld tegen kinderen vanaf het delict kunnen doorlopen in de strafrechtketen

1.5 Leeswijzer

Deze monitor is opgebouwd aan de hand van de trechter (zie **Figuur 1.1**): de figuur die ook de basis vormde voor de eerder genoemde rapporten ‘Op goede grond’ en ‘Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2016’. In **Hoofdstuk 2** komt de prevalentie van daderschap van seksueel geweld tegen kinderen aan bod. Hoeveel plegers van seksueel geweld tegen kinderen zijn er? Vervolgens wordt in **Hoofdstuk 3** stilgestaan bij meldingen van seksueel geweld tegen kinderen. Hoeveel meldingen van seksueel geweld tegen kinderen zijn er gedaan bij de politie en andere relevante instanties? **Hoofdstuk 4** gaat over het opsporingsonderzoek door de politie. Hoeveel informatieve gesprekken zijn er gehouden en hoeveel aangiften zijn er gedaan bij de zedenpolitie? In **Hoofdstuk 5** staat de vervolging van verdachten centraal. Dit hoofdstuk richt zich op het aantal zaken die ingeschreven zijn bij en afgehandeld zijn door het OM. In **Hoofdstuk 6** wordt vervolgens stil gestaan bij de berechting. Hoeveel daders van seksueel geweld tegen kinderen zijn uiteindelijk berecht en wat voor straf hebben zij gekregen? **Hoofdstuk 7** belicht de resocialisatie van daders van seksueel geweld tegen kinderen. Hoeveel toezichten werden er in de resocialisatiefase door de reclassering uitgevoerd? **Hoofdstuk 8** gaat in op de recidive van daders. Hoeveel daders gingen opnieuw de fout in, en met wat voor soort delict? In **Hoofdstuk 9** worden persoonskenmerken van (vermoedelijke) daders in kaart gebracht. Wie zijn de verdachten en veroordeelden van seksueel geweld tegen kinderen en zijn er verschillen zichtbaar in hoe bepaalde groepen doorstromen in de strafrechtketen? Tot slot bevat **Hoofdstuk 10** een samenvatting van de belangrijkste bevindingen uit dit rapport. Hieruit voortvloeiend doet de Nationaal Rapporteur een drietal aanbevelingen.

2 Prevalentie

2.1 Inleiding

Hoeveel daders van seksueel geweld tegen kinderen zijn er? Dit is een belangrijke vraag in het licht van de cijfers die in de rest van dit rapport gepresenteerd worden. Om hier inzicht in te geven bevat dit hoofdstuk data uit een recent onderzoek naar jongeren en seksualiteit waarin is gevraagd of een respondent wel eens iemand heeft gedwongen of onder druk gezet om seks te hebben. Ook geeft dit hoofdstuk inzicht in kenmerken van plegers van seksueel geweld tegen kinderen. Eerst wordt in §2.2 de data beschreven. Vervolgens wordt in §2.3 gekeken naar zelfrapportage over het dwingen of onder druk zetten van iemand om seks te hebben, daarna worden kenmerken van plegers van seksueel geweld tegen kinderen beschreven in §2.4. In §2.5 worden cijfers gepresenteerd over overhalen en dwingen bij de eerste geslachtsgemeenschap. Tot slot volgt de conclusie in §2.6.

2.2 Achtergrond van de cijfers

De data gepresenteerd in dit hoofdstuk zijn afkomstig uit de prevalentiestudie Seks onder je 25^e 2017¹, gepubliceerd door Rutgers en Soa Aids Nederland. De Nationaal Rapporteur heeft aanvullende, niet eerder gepubliceerde, data van het onderzoek opgevraagd ten behoeve van secundaire analyses. De prevalentiecijfers zoals gepresenteerd in dit hoofdstuk komen dan ook niet in deze vorm voor in het rapport van Seks onder je 25^e.

2.2.1 Onderzoeksmethoden

De data uit Seks onder je 25^e zijn verzameld in de periode van september 2016 tot maart 2017. In totaal deden 20.500 respondenten tussen de 12 en 25 jaar mee aan het vragenlijstonderzoek. In dit hoofdstuk wordt uitsluitend gerapporteerd over de 7.092 respondenten die jonger zijn dan achttien jaar. Het onderzoek is gebaseerd op zelfrapportage. Door middel van een online vragenlijst is een brede, representatieve steekproef bevraagd over diverse aspecten van seksualiteit.² Voor deze monitor zijn de vragen uit het onderzoek geselecteerd die gaan over iemand onder druk zetten of dwingen om seks te hebben en kenmerken van plegers van seksueel geweld tegen kinderen.

1 de Graaf, van den Borne, Nikkelen, Twisk, & Meijer (2017).

2 Zie voor meer details dan hier omschreven §B1.2.

2.2.2 Seksueel geweld tegen kinderen

Bij de prevalentie van het over iemands grenzen gaan, wordt dit als zodanig beschouwd wanneer iemand een ander heeft gedwongen of onder druk gezet om seks te hebben. Er is hierbij gevraagd of jongeren wel eens gebruik hebben gemaakt van de volgende pressiemethoden om seks te hebben: iemand met woorden onder druk zetten, boos worden op iemand, misbruik maken van het feit dat iemand alcohol of drugs heeft gebruikt, dreigen met geweld of geweld gebruiken.

In Seks onder je 25^e wordt seksuele grensoverschrijding zowel naar objectief als subjectief slachtofferschap geoperationaliseerd. Er is sprake van objectief slachtofferschap als iemand feitelijk omschreven seksuele ervaringen tegen zijn of haar wil heeft meegemaakt. Dit wordt gemeten aan de hand van een zestal ervaringen die iemand tegen zijn of haar wil heeft meegemaakt. Het gaat hierbij om ervaring met een tongzoen, aanraking, aftrekken of vingeren, geslachtsgemeenschap, orale seks of anale seks tegen de wil. Subjectief slachtofferschap gaat daarentegen meer over iemands eigen interpretatie van seksuele ervaringen tegen de wil. Hierbij vult iemand zelf in wat hij of zij onder seksuele handelingen tegen de wil verstaat. Dit is gemeten door te vragen of een respondent wel eens gedwongen is om seksuele dingen te doen die hij of zij niet wilde. Alle gevraagde vormen van seksueel geweld zijn hands-on verschijningsvormen, waardoor de prevalentie in dit hoofdstuk enkel gaat over de prevalentie van hands-on vormen van seksueel geweld tegen kinderen. De Nationaal Rapporteur heeft eerder aanbevolen om in toekomstige prevalentieonderzoeken ook vormen van online seksueel geweld mee te nemen.³ Dit kan zowel wat betreft slachtoffers als plegers waardevolle informatie opleveren. Wanneer in dit hoofdstuk gerapporteerd wordt over kenmerken van de pleger gebeurt dit vanuit de perceptie van het slachtoffer. Iemand wordt in Seks onder je 25e als slachtoffer van seksueel geweld beschouwd als iemand minstens één van de vier meest ernstige seksuele handelingen (manuele, orale, vaginale of anale seksuele handelingen) tegen de wil heeft meegemaakt of bij de vraag naar subjectief slachtofferschap aangeeft wel eens gedwongen te zijn om seksuele dingen te doen die hij of zij niet wilde. In dit hoofdstuk wordt gesproken over plegers omdat veel vragen gesteld aan respondenten betrekking hebben op een subjectief oordeel van de respondent over het meemaken van seksueel geweld (zie ook kadertekst in §1.3).

Minderjarigen en grensoverschrijding

In dit hoofdstuk wordt alleen gerapporteerd over het over iemands seksuele grenzen gaan door minderjarigen. Hoewel er prevalentiedata beschikbaar zijn waarbij aan meerderjarigen wordt gevraagd naar het plegen van seksueel geweld, is in deze data niet te onderscheiden of dit seksueel geweld tegen minder- of meerderjarigen gericht was.⁴ Ook in Seks onder je 25^e is niet specifiek gevraagd of het grensoverschrijdende gedrag gericht was tegen minderjarigen. Er is in dit hoofdstuk daarom voor gekozen om alleen te kijken naar grensoverschrijding door minderjarigen. Hierbij is de assumptie van de Nationaal Rapporteur dat minderjarige ouders ook minderjarige slachtoffers maken. In eerder dossieronderzoek van de Nationaal Rapporteur is aangetoond dat het slachtoffer in meer dan 80% van de gevallen een minderjarige was wanneer de dader van een delict in het kader van art. 242 (verkrachting), 246 (aanranding) of 247 (ontucht met bewusteloze, onmachtige, gestoorde of kind) Sr ook minderjarig was.⁵ De kenmerken van de plegers waarover in dit hoofdstuk wordt gerapporteerd kunnen wel betrekking hebben op meerderjarige plegers. Deze informatie is namelijk verkregen door aan minderjarige slachtoffers van seksueel

3 Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2018).

4 de Graaf & Wijsen (2017).

5 Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2014, pp. 200-201).

geweld te vragen naar achtergrondkenmerken van plegers, ongeacht of deze plegers minder- of meerderjarig waren.

2.2.3 Beperkingen aan de data

Doordat het onderzoek gebaseerd is op zelfrapportage, zijn de resultaten afhankelijk van verschillende factoren: het geheugen, de eerlijkheid en de interpretatie van de respondenten. Er kan sprake zijn van onderrapportage in de resultaten doordat respondenten zich niet alles kunnen herinneren, omdat zij niet alles willen vertellen, maar ook omdat zij seksuele grensoverschrijding of seksueel geweld misschien niet altijd als zodanig herkennen. Anderzijds kan er ook sprake zijn van overrapportage doordat ervaringen door respondenten om diverse redenen kunnen worden verzonnen. Een andere beperking is dat enkel data beschikbaar zijn over het aantal jongeren dat in 2017 aangaf ooit iemand te hebben gedwongen of onder druk te hebben gezet voor seks. Hierdoor is het niet mogelijk de actuele en totale prevalentie weer te geven.⁶

Aangezien er geen data beschikbaar zijn over de prevalentie van het plegen van seksueel geweld tegen kinderen door meerderjarigen, is per definitie sprake van onderrapportage. Verder is er slechts een klein aantal jongens dat vragen over kenmerken van plegers heeft beantwoord (n=55). Dit kan in §2.4 een vertekening van de resultaten opleveren.⁷

2.3 Prevalentie van seksuele grensoverschrijding

Deze paragraaf behandelt de prevalentie van seksueel grensoverschrijdend gedrag, waaronder seksueel geweld, door minderjarigen. Deze prevalentie is gemeten door jongeren te vragen of zij wel eens iemand hebben gedwongen of onder druk hebben gezet om seks te hebben. Er is hierbij gevraagd of jongeren wel eens iemand met woorden onder druk hebben gezet, boos zijn geworden op iemand, misbruik hebben gemaakt van het feit dat iemand alcohol of drugs had gebruikt, bedreigd hebben met geweld of geweld hebben gebruikt.

Zoals te zien in Figuur 2.1 geeft een klein deel van de jongeren aan weleens minstens één van deze pressiemethoden te hebben gebruikt om iemand te dwingen of onder druk te zetten om seks te hebben. Jongens van zestien en zeventien jaar hebben dit naar eigen zeggen het vaakst gedaan (3%). Meisjes in beide leeftijdscategorieën geven voor alle pressiemethoden aan deze even vaak of minder vaak toegepast te hebben dan jongens. Wanneer deze prevalentie wordt toegepast op *alle* kinderen tussen de twaalf en zeventien jaar in 2017 volgt hieruit dat naar schatting 8.300 jongens van twaalf tot en met vijftien jaar⁸ en 6.400 jongens van zestien en zeventien jaar⁹ ooit iemand hebben gedwongen of onder druk gezet om seks te hebben. Voor meisjes waren dit naar schatting 3.900 plegers¹⁰ in de jongste leeftijdscategorie en

6 Actuele prevalentie meet het totaal aantal kinderen dat het afgelopen jaar pleger is geworden van seksueel geweld. Totale prevalentie meet het totaal aantal kinderen dat tijdens de minderjarigheid pleger werd van seksueel geweld.

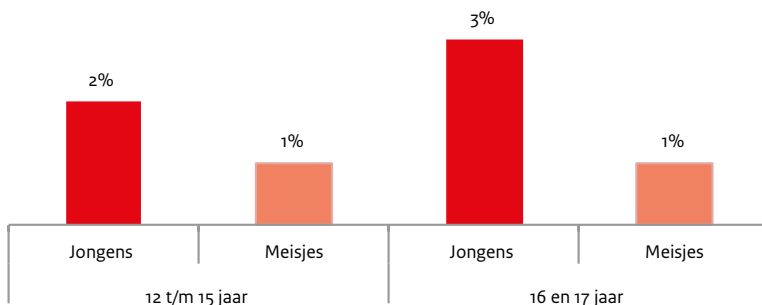
7 Zie voor meer details dan hier omschreven §B1.2.

8 95%-betrouwbaarheidsinterval: 5.600-10.900.

9 95%-betrouwbaarheidsinterval: 4.400-8.400.

10 95%-betrouwbaarheidsinterval: 2.300-5.600.

2.000 plegers¹¹ in de oudere leeftijdscategorie.¹² Minder dan 1% van de jongeren van twaalf tot en met vijftien jaar gaf aan wel eens gedreigd te hebben met geweld voor seks. Daarnaast gaf minder dan 1% van hen aan wel eens geweld gebruikt te hebben voor seks. Voor jongeren van zestien en zeventien jaar oud, zien we ook dat minder dan 1% wel eens gedreigd heeft met geweld voor seks. 1% van de zestien- en zeventienjarige gaf aan daadwerkelijk geweld gebruikt te hebben voor seks.

Figuur 2.1 Jongeren die hebben aangegeven zelf wel eens iemand te hebben gedwongen of onder druk te hebben gezet om seks te hebben (N=7.092)

Bron: Seks onder je 25^e/Leefstijlmonitor: Rutgers/Soa Aids Nederland i.s.m. RIVM, 2017 (ongepubliceerde data)

2.4 Kenmerken plegers van seksueel geweld

Om kenmerken van plegers van seksueel geweld tegen kinderen in kaart te brengen is gekeken naar vragen aan minderjarige slachtoffers over achtergrondkenmerken van de pleger(s) bij het (voor het eerst) meemaken van seksueel geweld.¹³ Het gaat hier dus over plegers in perceptie van het slachtoffer. 2% van de jongens van twaalf tot en met vijftien jaar gaf aan seksueel geweld meegemaakt te hebben, voor jongens van zestien of zeventien jaar was dit 3%. Meisjes maakten vaker seksueel geweld mee. 4% van de meisjes van twaalf tot en met vijftien jaar gaf aan slachtoffer te zijn geworden van seksueel geweld. Voor de oudere meisjes was dit 13%.¹⁴

Geslacht

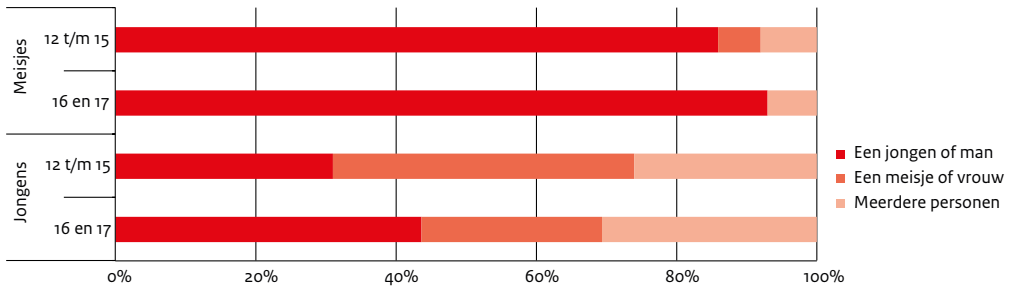
Zoals te zien in Figuur 2.2 was de pleger bij vrouwelijke slachtoffers in beide leeftijdscategorieën vrijwel altijd een jongen of man, waarbij de pleger bij vrouwelijke slachtoffers van zestien en zeventien jaar zelfs nooit een meisje of vrouw was. Voor jongens is de verdeling anders. Bij jongens van twaalf tot en met vijftien jaar was de pleger vaker een meisje of vrouw, terwijl de pleger voor jongens van zestien of zeventien jaar vaker een jongen of man was. Daarnaast valt op dat bij jongens vaker sprake was van meerdere plegers.

¹¹ 95%-betrouwbaarheidsinterval: 1.100-2.900.

¹² Website CBS, statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=37325&D1=0&D2=1-2&D3=0,13-18&D4=0&D5=0,2-8,10&D6=17-21&HDR=G5&STB=G1,G2,G3,G4,T&VW=T (geraadpleegd 24 september 2018).

¹³ Het is hierbij aannemelijk dat de resultaten een vertekend beeld geven doordat de totale groep jongens aan wie deze vraag is gesteld erg klein is (n=55).

¹⁴ de Graaf et al. (2017).

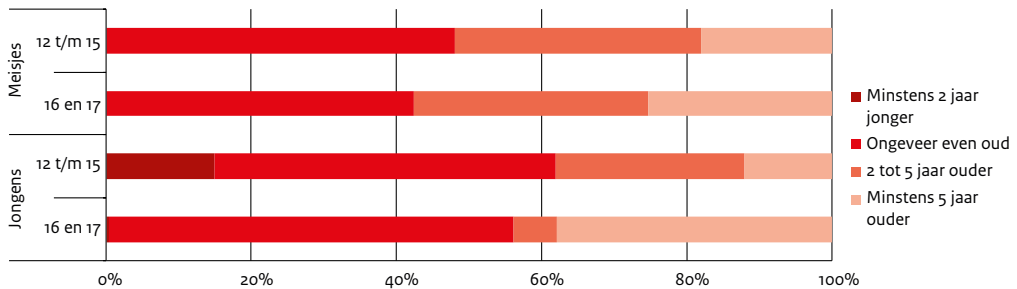

Figuur 2.2 Geslacht van de pleger(s) bij meemaken seksueel geweld (N=415)

Bron: Seks onder je 25^e/Leefstijlmonitor: Rutgers/Soa Aids Nederland i.s.m. RIVM, 2017 (ongepubliceerde data)

Leeftijd

Meestal was de pleger een leeftijdsgenoot (zie Figuur 2.3). Aan het begin van deze paragraaf zagen we dat 13% van de meisjes van zestien en zeventien jaar wel eens seksueel geweld had meegemaakt. Bijna de helft van deze meisjes (dus de helft van deze 13%) geeft aan dat de pleger een leeftijdsgenoot was. Op basis hiervan zou je verwachten dat het percentage zestien- en zeventienjarige jongens dat aangeeft wel eens iemand te hebben gedwongen of onder druk te hebben gezet om seks te hebben hoger zou zijn dan we zagen in Figuur 2.1. Dit lijkt te duiden op onderrapportage. Verder was de pleger bij vrouwelijke slachtoffers in meer dan de helft van de gevallen minstens twee jaar ouder dan het meisje zelf. Opvallend is dat bij jongens van zestien en zeventien jaar oud de pleger in meer dan een derde van de gevallen minstens vijf jaar ouder was dan de jongere zelf.

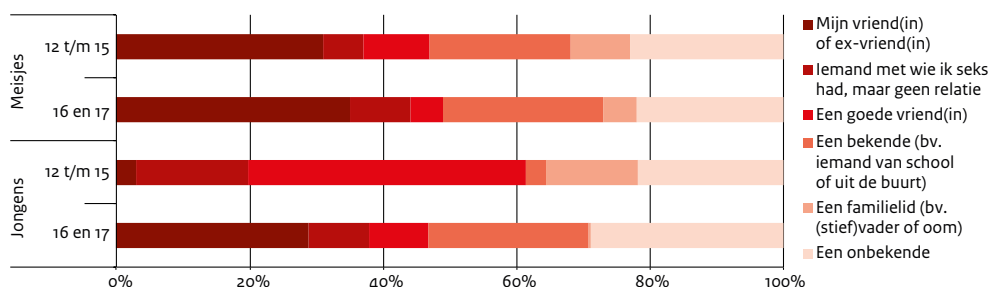

Figuur 2.3 Leeftijd van de pleger(s) bij meemaken seksueel geweld (N=415)

Bron: Seks onder je 25^e/Leefstijlmonitor: Rutgers/Soa Aids Nederland i.s.m. RIVM, 2017 (ongepubliceerde data)

Relatie

Figuur 2.4 toont de relatie tussen de pleger en het slachtoffer. Bij vrouwelijke slachtoffers bestond de grootste groep plegers uit een vriend(in) of ex-vriend(in). Dit was ook het geval voor zestien- en zeventienjarige jongens. Bij jongere jongens was de grootste groep plegers een goede vriend(in). Voor alle slachtoffers was de pleger in ongeveer een kwart van de gevallen een onbekende.

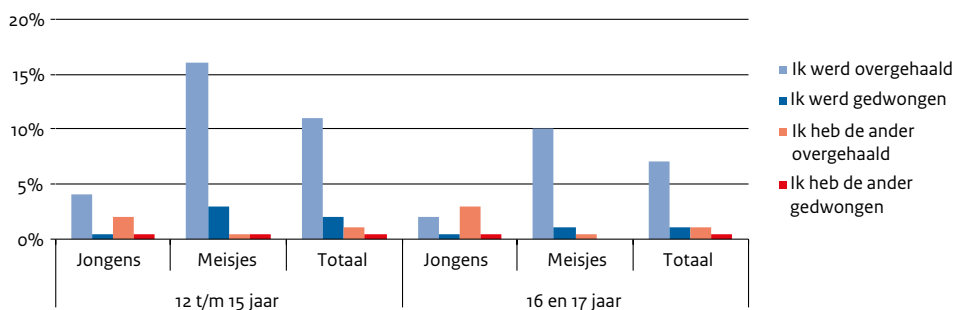

Figuur 2.4 Relatie tot de pleger(s) bij meemaken seksueel geweld (N=415)

Bron: Seks onder je 25e/Leefstijlmonitor: Rutgers/Soa Aids Nederland i.s.m. RIVM, 2017 (ongepubliceerde data)

2.5 Overhalen of dwingen

Aan jongeren die ervaring hebben met geslachtsgemeenschap is gevraagd of de jongere en zijn of haar bedpartner de eerste geslachtsgemeenschap beide wilden of dat één van de twee de ander heeft overgehaald of gedwongen. Bijna negen op de tien jongeren geeft aan dat ze het allebei wilden. Eén op de tien jongeren geeft aan dat dit niet het geval was. Zoals te zien in Figuur 2.5 geven jongeren vaker aan gedwongen te zijn dan dat zij aangeven de ander te hebben gedwongen. Voor dwang is het verschil hierbij het grootst voor meisjes in de leeftijdscategorie twaalf tot en met vijftien jaar. Dit verschil kan verschillende dingen betekenen. Het kan allereerst betekenen dat jongeren vanuit het oogpunt van sociale wenselijkheid niet durven of willen zeggen dat zij wel eens iemand hebben gedwongen of onder druk hebben gezet om seks te hebben. Het kan ook betekenen dat jongeren niet doorhebben dat zij over iemands grenzen gaan en zichzelf dus niet als pleger beschouwen, terwijl de ander dit wel zo ervaart. Het duidt in ieder geval op onderrapportage van het aantal plegers van seksueel geweld onder minderjarigen. Het verschil tussen het aandeel jongeren dat zich overgehaald voelt ten opzichte van het aandeel dat aangeeft de ander te hebben overgehaald is groter dan voor dwang. Meisjes zijn hierbij veel vaker overgehaald dan dat jongens aangeven de ander overgehaald te hebben. Dit geldt ook voor jongens, hoewel in minder sterke mate.

Figuur 2.5 Overhalen en dwingen bij de eerste geslachtsgemeenschap (N=7.092)

Bron: Seks onder je 25^e/Leefstijlmonitor: Rutgers/Soa Aids Nederland i.s.m. RIVM, 2017 (ongepubliceerde data)

2.6 Conclusie

In dit hoofdstuk is de prevalentie van seksuele grensoverschrijding en seksueel geweld onder minderjarigen in kaart gebracht. Er is gesproken over plegers omdat veel vragen gesteld aan respondenten betrekking hebben op een subjectief oordeel van de respondent over het meemaken van seksueel geweld. Minder dan 2% van de jongeren van twaalf tot en met zeventien jaar gaf aan wel eens pressiemethoden te hebben gebruikt om iemand te dwingen of onder druk te zetten voor seks. Cijfers uit §2.5 over de eerste geslachtsgemeenschap van een jongere laten zien dat jongeren zich vaker gedwongen voelen tot seks dan dat zij aangeven de ander te hebben gedwongen. Dit kan betekenen dat jongeren niet durven of willen zeggen dat zij wel eens iemand hebben gedwongen of onder druk gezet om seks te hebben. Het kan ook betekenen dat jongeren niet doorhebben dat zij over iemands grenzen gaan en zichzelf dus niet als pleger beschouwen, terwijl de ander dit wel zo ervaart. Als het zo is dat jongeren zichzelf niet als pleger beschouwen, kan seksuele en relationele vorming hier een belangrijke rol in spelen. Zoals eerder opgemerkt door de Nationaal Rapporteur is er binnen het onderwijs, maar ook daarbuiten, nog onvoldoende oog voor het belang van het voorkomen van ouderschap.¹⁵ Meer aandacht voor preventieve interventies waarin aandacht is voor het herkennen en communiceren van eigen wensen en grenzen en die van een ander kan bijdragen aan het voorkomen van ouderschap.¹⁶ De Nationaal Rapporteur heeft eerder aanbevolen om ervoor te zorgen dat er op elk onderwijsniveau bewezen effectieve interventies beschikbaar zijn om zowel slachtoffer- als ouderschap van seksueel geweld tegen kinderen te voorkomen.¹⁷

De prevalentiecijfers gepresenteerd in dit hoofdstuk duiden op een onderrapportage van het aantal (minderjarige) plegers van seksueel geweld. Het is daarom aan de hand van deze prevalentiecijfers lastig een inschatting te maken over of het aantal ouders dat vervolgd of berecht wordt hoog of laag te noemen is. Dit is namelijk afhankelijk van hoeveel ouders van seksueel geweld tegen kinderen er daadwerkelijk zijn en hiervan is nog geen compleet beeld te geven.

In het gebruikte prevalentieonderzoek zijn helaas geen online vormen van seksueel geweld tegen kinderen bevraagd. Dit zou een waardevolle toevoeging kunnen zijn aangezien het sociale leven van jongeren zich ook steeds meer online afspeelt, waarbij sociale media een belangrijke rol spelen. Seksueel geweld kan daarom ook steeds meer online plaatsvinden. De Nationaal Rapporteur heeft eerder aanbevolen om in toekomstige prevalentieonderzoeken ook vormen van online seksueel geweld mee te nemen.¹⁸ Dit kan zowel wat betreft slachtoffers als plegers waardevolle informatie opleveren. Verder waren er helaas geen prevalentiecijfers beschikbaar over meerderjarige plegers van seksueel geweld tegen kinderen, waardoor cijfers in dit hoofdstuk per definitie niet representatief zijn voor alle ouders van seksueel geweld tegen kinderen. Het is belangrijk dat in de toekomst in prevalentieonderzoek ook aandacht wordt besteed aan seksueel geweld tegen kinderen gepleegd door meerderjarigen. Op deze manier kan een vollediger beeld worden verkregen van de prevalentie van ouderschap van seksueel geweld tegen kinderen.

15 Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2017a, pp. 40-41).

16 Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2017a, pp. 40-41).

17 Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2017a).

18 Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2018).

3 Melding

3.1 Inleiding

In het **vorige hoofdstuk** is de prevalentie van seksueel geweld tegen kinderen besproken. Om daders hiervoor te kunnen veroordelen, moeten deze incidenten eerst bekend worden bij de politie. Dat kan gebeuren middels een melding. In dit hoofdstuk staan die meldingen bij de politie centraal. De betrokkenheid van de politie begint bij een melding en eindigt wanneer de zaak, na opsporingsonderzoek door de politie, naar het Openbaar Ministerie (OM) wordt gestuurd. Hiervoor kan de politie een informatief gesprek voeren met de melder en kan er bij de politie aangifte worden gedaan. Deze stappen behoren tot het opsporingsonderzoek en staan centraal in **Hoofdstuk 4** (zie Figuur 3.1).

Figuur 3.1 Stappen van melding bij de politie tot aan het sturen van een dossier naar het OM

Gevallen van seksueel geweld kunnen ook bij andere instanties gemeld worden, zoals bij het Meldpunt Kinderporno. Deze leiden niet direct tot een strafproces, maar deze kunnen in sommige gevallen wel aan de politie worden doorgegeven. Ook deze meldingen worden in dit hoofdstuk behandeld.

Dit hoofdstuk richt zich dus op de vraag hoeveel meldingen van seksueel geweld tegen kinderen er zijn gedaan bij de politie en andere relevante instanties van 2013 tot en met 2017. Daarnaast wordt er gekeken naar de aard van de meldingen en de kenmerken van de verdachten. In §3.2 wordt ingegaan op het beleid van de politie, maar ook op belangrijke ontwikkelingen binnen de organisatie. De vorming van de Nationale Politie is hierbij de belangrijkste ontwikkeling, waar uitgebreid bij wordt stilgestaan. In §3.3 wordt de achtergrond van de data weergegeven. In §3.4 zijn het aantal meldingen bij de politie in de periode 2013-2017 te vinden en in §3.5 de aard van deze meldingen. In §3.6 wordt ingegaan op de kenmerken van de vermoedelijke daders. Vervolgens worden in §3.7 de meldingen van kinderpornografie behandeld die bij het Team Bestrijding Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (TBKK) van de politie binnen zijn gekomen. De andere meldpunten komen aan bod in §3.8. Ten slotte volgt in §3.9 de conclusie over de bevindingen.

3.2 De Nationale Politie

Sinds de invoering van de Politiewet 2012 op 1 januari 2013 bestaat de politie uit één korps met een korpsleiding, een staf korpsleiding, tien regionale eenheden¹, een Landelijke Eenheid en het Politiedienstencentrum. Samen vormen zij de Nationale Politie. De regionale eenheden zijn gevormd uit de 25 voormalig regionale korpsen en het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD). De tien regionale eenheden van de politie bestaan uit verschillende districten, die weer uit verschillende basisteams bestaan.² De landelijke eenheid ondersteunt de regionale eenheden waar nodig en heeft daarnaast een aantal specifieke taken, zoals de aanpak van terrorisme.³ Het Politiedienstencentrum is verantwoordelijk voor de bedrijfsvoering.⁴

In onderstaande subparagraaf wordt eerst ingegaan op de achtergrond van de reorganisatie van de politie. Vervolgens wordt in §3.2.1 geschetst hoe de Nationale Politie nu georganiseerd is. Hierbij is vooral aandacht voor de zedeteams en de TBKK's. Ten slotte wordt in §3.2.2 de werkwijze van de politie bij een melding behandeld.

Achtergrond reorganisatie

Eén van de redenen om de politie te reorganiseren was om efficiënter en effectiever te werk te gaan. Waar de verschillende korpsen voorheen met verschillende en soms verouderde systemen werkten, waardoor informatie-uitwisseling soms moeizaam verliep, is er nu één informatiesysteem. Deze ontwikkeling en het feit dat de organisatie van politie-eenheden nu op eenzelfde manier is opgebouwd, zorgen ervoor dat eenheden beter kunnen samenwerken. Een andere belangrijke ontwikkeling is dat het Politiedienstencentrum in het leven is geroepen, waardoor administraties op het gebied van financiën, ICT, facility management en personeelszaken zijn samengevoegd tot één administratie.⁵ Hierdoor zou de politie meer tijd moeten overhouden voor het echte politiewerk.⁶

De Politiewet 2012 is in 2017 door een commissie geëvalueerd.⁷ Zij concludeerde onder andere dat de integratie van bedrijfsprocessen - waaronder het samenvoegen van ICT-systemen - meer herontwerp, overleg, tijd en geld heeft gekost dan gedacht. De gewenste efficiëntieslag lijkt daarmee nog niet helemaal gemaakt. De commissie heeft aanbevolen om vijf jaar later een nieuwe evaluatie uit te voeren. De minister van Justitie en Veiligheid (JenV) heeft op de bevindingen gereageerd, maar nog geen evaluatie toegezegd.⁸ De Nationaal Rapporteur vindt het echter belangrijk dat beleid blijvend geëvalueerd wordt. Dit geldt zeker voor grote veranderingen zoals de vorming van de Nationale Politie, waarbij de doelstellingen nog niet behaald zijn.

1 Noord-Nederland, Oost-Nederland, Midden-Nederland, Noord-Holland, Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Zeeland – West-Brabant, Oost-Brabant en Limburg.

2 Website Nationale Politie, www.politie.nl/over-de-politie/organisatie---organisatie.html (geraadpleegd 21 september 2018).

3 Website Nationale Politie, www.politie.nl/over-de-politie/organisatie---nationaal.html (geraadpleegd 21 september 2018).

4 Inspectie Justitie en Veiligheid (2017).

5 Kamerstukken II 2017/18, 29628, 754.

6 Website Nationale Politie, www.politie.nl/over-de-politie/organisatie---nationaal.html (geraadpleegd 21 september 2018).

7 Commissie Evaluatie Politiewet 2012 (2017).

8 Kamerstukken II 2017/18, 29628, 783.

3.2.1 Organisatie van de Nationale Politie

Landelijk niveau

Zowel de korpsleiding als de Landelijke Eenheid werken op nationaal niveau. De Landelijke Eenheid heeft zeven diensten. Eén hiervan is de Dienst Landelijke Recherche, welke belast is met de uitvoering van landelijke en specialistische politietaken. Deze dienst bestaat uit diverse afdelingen die zich richten op onder meer kinderpornografie en kindersekstoerisme (zie [subparagraaf over TBKK](#)).

Sinds januari 2015 is het Landelijk Programma Zeden samengevoegd met het Nationaal Programma ter bestrijding van Kinderpornografie en Kindersekstoerisme.⁹ Het huidige Landelijke Programma Zeden, Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (LPZKK) biedt beleidsmatige ondersteuning aan de Landelijke Portefeuillehouder Zeden en operationele ondersteuning aan de zedenteams. Het LPZKK en het Landelijk Parket van het OM werken gezamenlijk aan de aanpak van kinderpornografie en kindersekstoerisme (zie ook [§5.2.1](#)). Vanaf 2015 is de bestrijding van kinderpornografie één van de vijf landelijke prioriteiten van de Veiligheidsagenda 2015-2018 van het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV).¹⁰ Aan de prioriteiten zijn specifiek meetbare landelijke beleidsdoelstellingen voor de politie gekoppeld. De politie en het OM zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het behalen van de doelstellingen uit de veiligheidsagenda die betrekking hebben op de aanpak van kinderpornografie. Daarnaast zijn de politie en het OM samen verantwoordelijk voor de verdeling en sturing van kinderpornografie- en kindersekstoerismeonderzoeken onder de TBKK's.

Regionaal niveau

Een regionale eenheid staat onder leiding van een politiechef en bestaat uit de eenheidsstaf, vijf diensten en meerdere districten met verschillende basisteams.¹¹ De basisteams richten zich op incidenten van veelvoorkomende criminaliteit in het district.¹² Wanneer een meer structurele aanpak van criminaliteit nodig is, wordt het basisteam bijgestaan door de districtsrecherche. Bovendien is er in elke regionale eenheid ook een Dienst Regionale Recherche (DRR) aanwezig die uit verschillende afdelingen bestaat. Hieronder vallen onder andere de generieke en thematische afdelingen. Deze verrichten vooral probleem- en themagerichte onderzoeken naar criminele samenwerkingsverbanden, delicten met hoge impact en thema's zoals zeden, kinderpornografie, mensenhandel, cybercrime en migratiecriminaliteit.¹³ Een voorbeeld van een thematische afdeling is het Team Zeden.

Team Zeden

In iedere regionale eenheid is een Team Zeden ingericht.¹⁴ Een zedenteam bestaat uit verschillende afdelingen, waaronder een TBKK (zie volgende subparagraaf). Het Team Zeden coördineert de zedenonderzoeken. Het onderzoek in zedenzaken en de uitvoering van handelingen waar specifieke deskundigheid voor is vereist worden door een speciaal opgeleide zedenrechercheur verricht (zie [§4.2](#)). In totaal

⁹ Kamerstukken II 2014/15, 31015, 112.

¹⁰ Veiligheidsagenda 2015-2018, bijlage bij Kamerstukken II 2014/15, 28684, 412.

¹¹ Website Nationale Politie, www.politie.nl/over-de-politie/organisatie-regionaal-en-lokaal.html (geraadpleegd 21 september 2018).

¹² Muller, van der Torre, Kop, & Hoogenboom (2014, p. 564).

¹³ Muller et al. (2014, p. 564).

¹⁴ Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016b, p. 4).

zijn er ruim zeshonderd zedenrechercheurs werkzaam bij alle Teams Zeden.¹⁵ Het Team Zeden is altijd direct inzetbaar, aangezien er te allen tijde ten minste twee zedenrechercheurs beschikbaar zijn.¹⁶

Zorg voor slachtoffers

Het Team Zeden onderhoudt contact met instellingen als Veilig Thuis, Centrum Seksueel Geweld (CSG), Slachtofferhulp Nederland (SHN) en andere instellingen voor opvang of behandeling van slachtoffers en daders.

Sinds 2015 is Veilig Thuis het centraal advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling. Slachtoffers, daders, omstanders en professionals kunnen bij Veilig Thuis terecht voor deskundige hulp en advies.¹⁷ Veilig Thuis moet als expertisecentrum een belangrijke rol spelen in de zorg voor een veilige omgeving voor kinderen en kwetsbare volwassenen in afhankelijkheidsrelaties.¹⁸ In samenwerkingsafspraken is vastgelegd dat de politie in het geval van kindermishandeling, waaronder seksueel misbruik, een zorgmelding doet bij Veilig Thuis.¹⁹

Binnen de zestien CSG's werken verschillende partijen (uit medische, psychologische en politiehoek) met elkaar samen om slachtoffers van seksueel geweld hulp te bieden.²⁰ Zij richten zich op slachtoffers van aanranding of verkrachting waarbij het feit maximaal zeven dagen geleden heeft plaatsgevonden, maar ook slachtoffers bij wie het seksueel misbruik langer geleden heeft plaatsgevonden melden zich regelmatig. Zowel minder- als meerderjarige slachtoffers kunnen bij de CSG's terecht. Het CSG geeft aan dat de overgrote meerderheid van de door hen opgevangen slachtoffers bij hen terecht is gekomen via de politie. In 2012 is het eerste CSG geopend; sinds januari 2018 hebben de CSG's een landelijk dekkend netwerk.²¹

Slachtoffers van een misdrijf of ongeval kunnen voor emotionele hulp en juridische ondersteuning bij SHN terecht.²² SHN kan slachtoffers van (online) seksueel misbruik bijvoorbeeld begeleiden in het strafproces, een schadevergoeding regelen of verwijzen naar de juiste hulpverlening. In 2017 kwamen er ruim 7.500 minder- en meerderjarige slachtoffers van zedendelicten bij SHN. In totaal zijn er in 2017 226.508 slachtoffers aangemeld bij SHN. Hiervan kwam 92% binnen via de politie of het OM.²³ Slachtoffers hoeven daarvoor geen aangifte te hebben gedaan.

De politie, het OM, Veilig Thuis, SHN en de CSG's zijn een notitie aan het ontwikkelen om duidelijkheid bij de politie en het OM te creëren over het doorverwijzen van slachtoffers naar de ver-

15 *Kamerstukken II* 2017/18, 34843, 1.

16 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016b, p. 7).

17 Website Veilig Thuis, www.vooreenveiligthuis.nl/veilig-thuis.php (geraadpleegd 21 september 2018).

18 Inspectie Jeugdzorg en Inspectie voor de Gezondheidszorg (2016, p. 5).

19 Pattje (2015).

20 Centrum Seksueel Geweld (2017).

21 Website Centrum Seksueel Geweld, www.centrumseksueelgeweld.nl/landelijke-dekking-centrum-seksueel-geweld-feit (geraadpleegd 17 april 2018).

22 Website Slachtofferhulp Nederland, www.slachtofferhulp.nl/gebeurtenissen/seksueel-misbruik-geweld/ (geraadpleegd 4 oktober 2018).

23 Slachtofferhulp Nederland (2018).

schillende hulpverleningsorganisaties.²⁴ In overleg met politie, gemeenten, SHN en de CSG's zal er in 2018 ook een campagne worden georganiseerd met als doel slachtoffers te informeren over waar zij zich kunnen melden voor hulp.²⁵

Team Bestrijding Kinderpornografie en Kindersekstoerisme

De TBKK's zijn in 2012 opgericht. Sindsdien zijn er 150 kinderpornografierechercheurs werkzaam bij de TBKK van de Landelijke Eenheid (TBKK LE) en de tien TBKK's van de regionale eenheden. Er is sprake van een landelijke sturing, waarbij beoogd wordt een zo groot mogelijk maatschappelijk effect te bereiken. Dit wil zeggen dat de focus ligt op het ontzetten van minderjarige slachtoffers van acuut seksueel misbruik en op het opsporen van makers en verspreiders van kinderpornografie.²⁶

Het TBKK LE vervult landelijke opsporingsfuncties en is aangewezen als (inter)nationaal informatie-knooppunt voor onderzoeken naar zaken van kinderpornografie en kindersekstoerisme. Onderzoeken die worden uitgevoerd door het TBKK LE vinden plaats onder gezag van de landelijk officier van justitie kinderpornografie van het Landelijk Parket (zie §5.2.1). De officier van justitie maakt alle beslissingen die van invloed zijn op het opsporingsonderzoek of de in te stellen vervolging.

In iedere regionale eenheid is een TBKK ingericht. Onderzoeken naar kinderpornografie worden in principe uitgevoerd in de regionale eenheid waar de verdachte woont. Als er nog geen woonplaats bekend is, dan wordt de zaak in behandeling genomen door het TBKK LE die de zaak aan een regionale eenheid overdraagt zodra de woonplaats bekend is.²⁷ Het onderzoek wordt uitgevoerd door speciaal opgeleide kinderpornografierechercheurs van de TBKK. Een gecombineerd onderzoek, bijvoorbeeld een ontuchtzaak met daaruit voortvloeiend vervaardigd kinderpornografisch beeldmateriaal, wordt in samenwerking tussen Team Zeden en TBKK uitgevoerd. Gemiddeld wordt 25% van de landelijk beschikbare capaciteit van de TBKK's ingezet op gecombineerde onderzoeken.²⁸

Daarnaast wordt 5-10% van de beschikbare capaciteit in de TBKK's ingezet voor onderzoeken naar kindersekstoerisme. Daarbij heeft de politie voor internationale samenwerking zogeheten Liaison Officers in het buitenland gestationeerd. De Nationaal Rapporteur heeft in 2013 de inzet van Liaison Officers aanbevolen aan destijds de minister van Veiligheid en Justitie.²⁹ Nog steeds onderstreept de rapporteur het belang van de inzet van Liaison Officers in het buitenland en de versterking van de internationale samenwerking.

Hernieuwde aanpak online seksueel kindermisbruik

De minister van JenV heeft op 7 februari 2018 de Tweede Kamer geïnformeerd over de maatregelen die hij wil nemen in de aanpak van online seksueel kindermisbruik.³⁰ De reden voor een hernieuwde aanpak is dat het aantal meldingen van kinderpornografie en andere vormen van online seksueel kindermisbruik jaarlijks fors stijgt (zie §3.7). De verwachting is dat een investering

24 Mondelinge informatie Nationale Politie, d.d. 23 augustus 2018.

25 Kamerstukken II 2017/18, 33552, 48.

26 Schriftelijke informatie Nationale Politie, d.d. 4 oktober 2018.

27 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016b, p. 8).

28 Schriftelijke informatie Tactische Stuurploeg Kinderpornografie en Kindersekstoerisme, d.d. 29 mei 2018.

29 Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2013, pp. 35-36).

30 Kamerstukken II 2017/18, 31015, 135.

in alleen opsporing en vervolging ontoereikend zal zijn. In de hernieuwde aanpak zijn drie actielijnen geformuleerd.

De eerste preventieve actielijn is gericht op het voorkomen van online seksueel geweld. Door middel van voorlichting wil de minister de seksuele weerbaarheid van jongeren versterken en ouders helpen om jongeren online te begeleiden.³¹ Daarnaast heeft het programma ‘Stop it Now!’ (zie §3.8.2) een impuls gekregen om de aanpak van downloaders van kinderpornografie te versterken. Ook wordt een onderzoek gestart om een beeld te krijgen van downloaders van kinderpornografie en hoe zij het beste behandeld kunnen worden. Ten slotte zal er onderzoek³² worden gedaan naar een notificatiesysteem om slachtoffers te informeren als hun beeldmateriaal online of in een strafzaak wordt aangetroffen.³³

De tweede actielijn is gericht op het versterken van een publiek-private samenwerking, waarin vooral internetbedrijven hun verantwoordelijkheid moeten nemen voor het verwijderen van online beeldmateriaal dat zij ‘hosten’. Het is de bedoeling dat hostingproviders voorkomen dat kinderpornografisch materiaal op hun servers terecht komt. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een database met illegaal materiaal dat door de politie is geverifieerd. Daarnaast stuurt het Meldpunt Kinderporno (zie §3.8.1) ‘Notice-and-Take-Down’ berichten om internetbedrijven te wijzen op het kinderpornografisch materiaal dat zij op dat moment hosten en dat zij dit moeten verwijderen. Middels een monitor, die ontwikkeld is door de Technische Universiteit Delft, zal in kaart worden gebracht hoelang het materiaal nog online staat nadat internetbedrijven een dergelijk bericht hebben ontvangen. Er wordt onderzocht of zij die het belastende beeldmateriaal niet op tijd verwijderen bestuursrechtelijk aangepakt kunnen worden. Door het openbare internet schoon te houden, wordt voorkomen dat mensen (onbedoeld) met kinderpornografie in aanraking komen en wordt herhaald slachtofferschap tegengegaan.³⁴

De derde actielijn is gericht op opsporing en vervolging. Vanwege het grote aantal meldingen blijft de politie de focus leggen op het halen van kinderen uit acute misbruiksituaties en de aanpak van vervaardigers en verspreiders van kinderpornografie (met name op het darkweb). Om deze toename aan te kunnen en tegelijkertijd geen slachtoffers of daders te missen, dient de politie te zorgen voor een betere selectie van de meldingen.

31 De Nationaal Rapporteur heeft de minister en staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) aanbevolen er zorg voor te dragen dat voor elk onderwijsniveau bewezen effectieve interventies beschikbaar zijn om zowel slachtoffer- als daderschap van seksueel geweld tegen kinderen te voorkomen (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2017a, p. 71).

32 Website Nationaal Rapporteur, www.nationaalrapporteur.nl/actueel/2018/medewerking-van-slachtoffers-kinderpornografie-gevraagd-voor-onderzoek.aspx (geraadpleegd 11 oktober 2018).

33 De Nationaal Rapporteur heeft eerder aanbevolen om slachtoffers de mogelijkheid te bieden om middels een notificatiesysteem geïnformeerd te worden als hun beeldmateriaal in een lopende strafzaak wordt gevonden (Website Nationaal Rapporteur, www.nationaalrapporteur.nl/actueel/2014/Schadevergoedingvoorbezitvankinderpornografiemogelijkhedenobstakels.aspx (geraadpleegd 20 september 2018)).

34 De Nationaal Rapporteur heeft eerder aanbevolen om kinderpornografie dat op het open internet circuleert te verwijderen (Website Nationaal Rapporteur, www.nationaalrapporteur.nl/actueel/2017/kinderpornografie-blijft-slachtoffers-achtervolgen.aspx (geraadpleegd 20 september 2018)).

De plannen van de minister lijken een positieve ontwikkeling in de aanpak van online seksueel geweld tegen kinderen. Deze hernieuwde aanpak is echter nog niet volledig geïmplementeerd en mogelijke effecten kunnen dus nog niet zichtbaar worden gemaakt in deze dadermonitor. De Nationaal Rapporteur benadrukt het belang van onderzoek doen naar de mogelijke effecten van de hernieuwde aanpak online seksueel kindermisbruik.

3.2.2 Werkwijze bij melding bij de politie

Het Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme heeft een politie-instructie ontwikkeld die sinds 2016 van kracht is. Deze politie-instructie is later aangevuld met kinderpornografie en kindersekstoerisme en sinds 1 januari 2017 geldt deze onder de naam Politie-instructie Zeden, Kinderpornografie en Kindersekstoerisme. De politie-instructie is bestemd voor opsporingsambtenaren die zaken op het gebied van zeden, kinderpornografie en kindersekstoerisme behandelen. Deze paragraaf gaat over de werkwijze met betrekking tot meldingen bij de politie. In [Hoofdstuk 4](#) wordt de werkwijze van het opsporingsonderzoek behandeld.

In veel gevallen komen de meldingen bij de politie telefonisch binnen of wordt er bij de balie van het politiebureau een melding gemaakt. Aangezien een melding door een minderjarig slachtoffer zelf kan worden gemaakt maar ook door iemand anders, zoals een ouder of voogd, wordt er gesproken over een 'melder' (zie ook kadertekst in [§1.3](#)).³⁵ De medewerker die de melding ontvangt zorgt er voor dat de melding wordt doorgezet naar het Team Zeden en zorgt zo nodig voor de eerste opvang van het slachtoffer en de eerste handelingen van het onderzoek.³⁶

Een zedenrechercheur schat vervolgens op basis van de melding in welke eerste stappen noodzakelijk zijn voor het onderzoek.³⁷ Dit kan bijvoorbeeld het veiligstellen en het in beslag nemen van (digitale) sporen (zie [§4.2.4](#)) of goederen zijn. Indien noodzakelijk, worden er maatregelen getroffen om personen veilig te stellen of maatschappelijke onrust te voorkomen of te beperken. Na de melding dient het Team Zeden zo spoedig mogelijk contact op te nemen met de melder en wordt er zo nodig een informatief gesprek aangeboden (zie [§4.2.1](#)).

3.3 Achtergrond van de cijfers

De data die gebruikt zijn in dit hoofdstuk zijn afkomstig uit het registratiesysteem 'Basisvoorziening Handhaving' (BVH) van de Nationale Politie. Specifiek is data opgevraagd over incidenten van seksueel geweld, over de afhandeling daarvan en over de betrokken personen.³⁸

In het registratiesysteem BVH worden alle incidenten vastgelegd. Een registratie in dit systeem staat echter niet gelijk aan een melding van een gepleegd delict. Een registratie kan een concrete melding van een strafbaar feit zijn, maar het kan ook een vaag vermoeden geuit door een burger zijn. Bovendien is er niet altijd sprake van een *melding*, omdat een registratie ook kan gaan over een bezoek dat de politie

35 Zie onder 2.1 Aanwijzing zeden (Stcr. 2016, 19414).

36 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016b, p. 8).

37 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016b, p. 8).

38 Zie voor meer informatie [§B1.3](#).

uit voorzorg heeft gebracht. Een politieagent kan ook zelf op een verdachte situatie afgaan en deze in het systeem registreren.

3.3.1 Seksueel geweld tegen kinderen

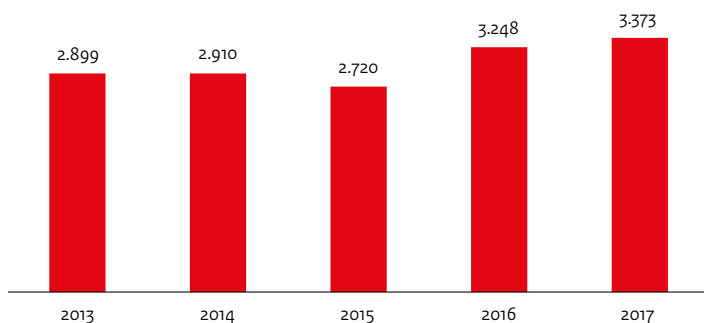
In het registratiesysteem BVH worden incidenten ingedeeld in beleidscodes. Zedendelicten kunnen worden geregistreerd onder een tiental classificaties. De meeste hiervan kunnen zowel betrekking hebben op meerderjarige als minderjarige slachtoffers. Om in het huidige onderzoek een selectie van seksueel geweld tegen kinderen te maken, is het daarom noodzakelijk de data over de incidenten te koppelen aan de data over de slachtoffers. Incidenten waarbij een minderjarig slachtoffer betrokken bleek, zijn geselecteerd en staan in dit hoofdstuk centraal. Ter indicatie: in de periode 2013-2017 zijn er in BVH 86.538 registraties over zedenzaken. Bij 34% hiervan staat een slachtoffer geregistreerd. Bij deze zaken was het slachtoffer in 52% een minderjarige. Dit hoofdstuk gaat over deze 15.150 overgebleven zaken.

3.3.2 Beperkingen aan de data

Bovengenoemde wijze van selecteren zorgt naar verwachting voor een onderschatting van het daadwerkelijke aantal meldingen van seksueel geweld tegen kinderen bij de politie. Wanneer het slachtoffer onbekend is, kan immers niet worden vastgesteld of deze minderjarig is en is de zaak niet geselecteerd. Een voorbeeld van een situatie waarbij mogelijk geen slachtoffer is geregistreerd, maar waarbij wél een minderjarig slachtoffer betrokken zou kunnen zijn, is een melding over een man die zijn broek heeft laten zakken bij een speeltuin.

3.4 Aantal meldingen

In het registratiesysteem van de politie worden meldingen vastgelegd. Dit kunnen zowel berichten van burgers zijn, als incidenten die de politie zelf is tegengekomen. In de periode 2013-2017 zijn ruim 15.000 meldingen van seksueel geweld tegen kinderen behandeld door de politie.

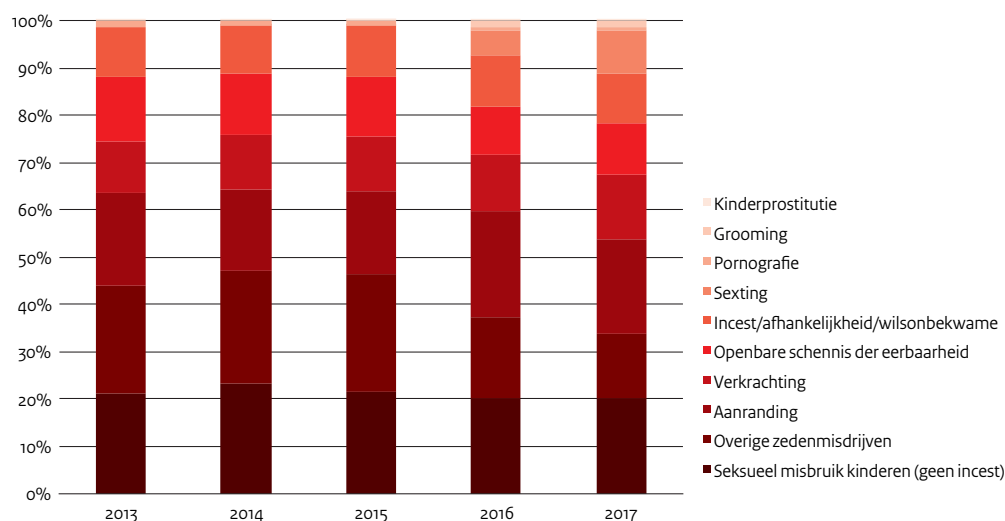
Figuur 3.2 Aantal meldingen bij de politie 2013-2017 (N=15.150)

Bron: data Nationale Politie

In Figuur 3.2 is de ontwikkeling van dit aantal meldingen over de vijf jaar te zien. Het aantal meldingen lijkt langzaam te stijgen, met een uitzondering van een daling in 2015. Deze stijging kan verschillende oorzaken hebben. Uiteraard kan het zijn dat er meer incidenten van seksueel geweld tegen kinderen hebben plaatsgevonden, maar het kan ook zijn dat de bereidheid om dit geweld te melden is toegenomen.

3.5 Aard van de meldingen

In het registratiesysteem van de politie kan een melding ingedeeld worden in verschillende classificaties. Een tental van deze classificaties heeft betrekking op een zedendelict. Deze staan weergegeven in Figuur 3.3, waarin ook de ontwikkelingen in omvang te zien zijn. De politie hanteert andere classificaties dan het Wetboek van Strafrecht. Dat is niet vreemd, omdat pas in een later stadium exact wordt vastgesteld welk wetsartikel is overtreden. Het nadeel van deze classificaties is dat niet direct duidelijk is welke registraties van seksueel geweld over kinderen gaan. Hiervoor moest een koppeling met data over de betrokken slachtoffers gemaakt worden (zie ook §3.3.1).

Figuur 3.3 Meldingen bij de politie, ingedeeld naar classificaties uit het politiesysteem 2013-2017 (N=15.150)

Bron: data Nationale Politie

Grooming is al sinds 2010 strafbaar, maar pas sinds 2016 terug te vinden in de politiestatistieken. Hiervoor was deze classificatie nog niet in het systeem beschikbaar en werden deze meldingen weggeschreven onder 'poging tot' een van de andere classificaties.³⁹ Sexting is strafbaar zodra op de beelden een minderjarige te zien is (zie ook §5.2.2). Dit valt immers onder kinderpornografie (art. 240b Sr).⁴⁰ Ook sexting is pas sinds 2016 herkenbaar in de politiedata en maakt een jaar later bijna 10% van de meldingen uit (313 van de 3.373). Verder valt op dat het aandeel 'overige zedenmisdrijven' tussen 2013 en 2015 langzaam stijgt naar 25%, om daarna sterk af te nemen naar 14% in 2017. Dit betreft echter een bijzondere classificatie. Volgens de politie vallen vooral niet-strafbare zaken in deze groep, zoals een melding van een bezorgde ouder terwijl er uiteindelijk geen aanwijzingen voor een zedendelict gevonden zijn.⁴¹ Een mogelijke verklaring voor de daling binnen deze classificatie is dat er binnen de politie meer gestuurd

39 Schriftelijke informatie Nationale Politie, d.d. 4 oktober 2018.

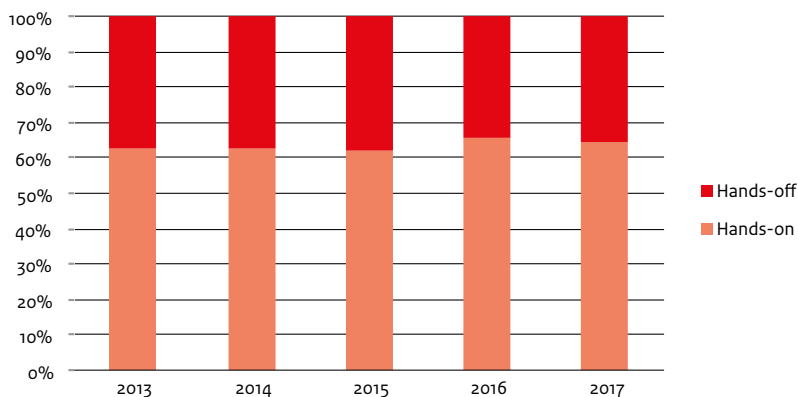
40 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kinderseksuïerisme (2016b, p. 16).

41 Mondelinge informatie Nationale Politie, d.d. 12 september 2018.

wordt op een juist gebruik van deze classificatie. Het doel is om ‘overige zedenmisdrijven’ alleen te gebruiken bij een eerste melding, hierna dient Team Zeden deze categorie te specificeren. Een dossier zou onder deze classificatie niet naar het OM moeten kunnen gaan.⁴²

3.5.1 Delictscategorieën

Zoals in [Hoofdstuk 1](#) is omschreven, wordt in het huidige onderzoek naar verschillende categorieën delicten gekeken. Aan de hand van de classificaties uit het politiesysteem is het niet mogelijk te bepalen of dwang is gebruikt of niet. Daarom wordt in dit hoofdstuk alleen onderscheid gemaakt tussen hands-on en hands-off delicten, niet tussen hands-on dwang en hands-on ontucht.

Figuur 3.4 Verhouding hands-off en hands-on delicten bij politiemeldingen 2013-2017

(N=15.150)

Bron: data Nationale Politie

Wanneer de zedenmeldingen worden ingedeeld in hands-on⁴³ en hands-off⁴⁴ delicten, wordt duidelijk dat het merendeel van de meldingen hands-on delicten betreft (zie Figuur 3.4). Dit aandeel is licht gestegen, van 62% in 2013 naar 64% in 2017.

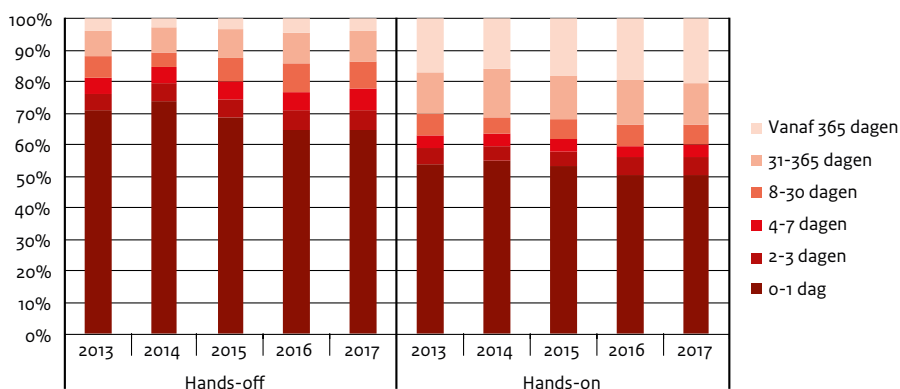
3.5.2 Duur tot melding

Figuur 3.5 geeft de tijd weer tussen het seksueel geweld en de melding. Bij hands-off delicten wordt de melding in verreweg de meeste gevallen binnen een dag gedaan (69%), al neemt dit over de jaren wel licht af. Ook hands-on delicten worden meestal binnen een dag gemeld (52%). Opvallend hierbij is dat bijna 20% van hands-on seksueel geweld pas na minimaal een jaar gemeld is. Dit aandeel is afgelopen jaar licht toegenomen.

42 Schriftelijke informatie Nationale Politie, d.d. 4 oktober 2018.

43 De volgende categorieën zijn onder hands-on geplaatst: aanranding, verkrachting, seksueel misbruik kinderen (geen incest), incest/afhankelijkheid/wilsonbekwame en kinderprostitutie.

44 De volgende categorieën zijn onder hands-off geplaatst: openbare schennis der eerbaarheid, pornografie, sexting, grooming en overige zedenmisdrijven.

Figuur 3.5 Duur tot melding bij de politie 2013-2017 (N=15.150)

NB: Bij 0,5% van de meldingen ligt de geregistreerde pleegdatum ná de datum van de melding. Deze meldingen zijn hierbij buiten beschouwing gelaten.

Bron: data Nationale Politie

3.6 Kenmerken vermoedelijke daders

De politie registreert ook, zo mogelijk, informatie over de vermoedelijke dader die bij de melding betrokken is.

Aantal vermoedelijke daders

Bij verreweg de meeste meldingen staan in het registratiesysteem van de politie geen verdachten vermeld. Dit was het geval in 78% van de meldingen van hands-off misbruik. Bij hands-on misbruik was dit 61%. Wanneer de categorieën uit de politieregistratie gehanteerd worden, valt op dat er vooral bij 'overige zedenmisdrijven' en 'sexting' sprake is van een hoog percentage onbekende verdachten (86% en 81% respectievelijk). Bij de incidenten met informatie over de vermoedelijke dader(s), betrof het bij hands-off meldingen in 11% meerdere verdachten. Bij meldingen over hands-on delicten was dit 16%.

Kenmerken verdachten

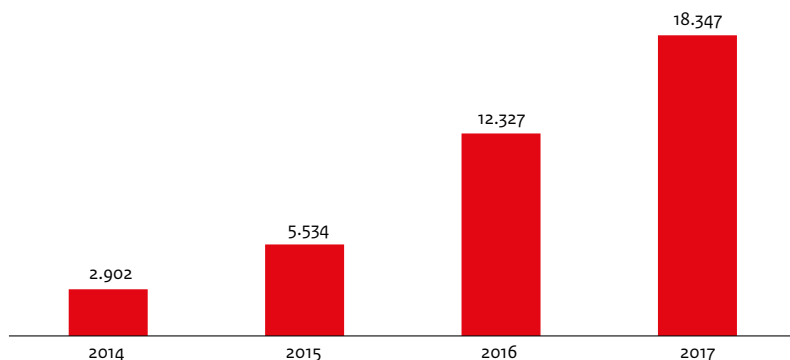
Bij 20% van de meldingen waarbij een dader bekend is, is deze dader een minderjarige. Voor hands-off seksueel geweld was dit 14%. Slechts in een klein aantal gevallen van de hands-off delicten was zowel een minderjarige als een meerderjarige betrokken als verdachte (1%). In 85% van de gevallen waren de vermoedelijke daders dan ook alleen meerderjarigen. Bij hands-on delicten was er iets vaker sprake van minderjarige verdachten (22%). Ook hierbij was slechts in 1% van de gevallen zowel een minderjarige als meerderjarige verdachte betrokken. 77% van de hands-on delicten werd gepleegd door één of meerdere volwassen verdachten.

Verreweg de meeste gemelde verdachten waren man. Slechts bij 2,4% van de hands-off delicten was een vrouw als vermoedelijke dader betrokken. In iets minder dan de helft van deze gevallen (45%) was er ook een mannelijke verdachte in beeld. Het aandeel vrouwelijke verdachten lag bij hands-on delicten met 2,1% nog iets lager. In het merendeel van deze gevallen heeft de vrouw dit delict vermoedelijk samen met een man gepleegd (61%).

3.7 Meldingen van kinderpornografie

Meldingen van kinderpornografie en kindersekstoerisme komen binnen bij het politieonderdeel TBKK (zie §3.2.1). De TBKK's zijn voornamelijk gericht op het halen van kinderen uit acute misbruiksituaties en op de opsporing van daders op het darkweb. Dit in tegenstelling tot het Meldpunt Kinderporno (zie §3.8.1) dat zich voornamelijk bezighoudt met het verwijderen van kinderpornografisch materiaal op het open internet. Net zoals bij een zedendelict, kan er telefonisch of aan de balie bij de regionale eenheid een melding van kinderpornografie worden gemaakt. Kinderpornografiezaken kunnen ook voortkomen uit een zedenonderzoek of uit proactief onderzoek dat in behandeling is bij het TBKK LE. De meeste meldingen komen uit het buitenland. Amerikaanse bedrijven zijn namelijk verplicht om vermoedens van kinderpornografisch beeldmateriaal te melden bij de Amerikaanse organisatie National Center for Missing en Exploited Children (NCMEC).⁴⁵ Meldingen van de aanwezigheid van kinderpornografisch beeldmateriaal geplaatst op een Amerikaanse website door iemand met een ogenschijnlijk Nederlands IP-adres, worden doorgestuurd naar het TBKK LE.⁴⁶ Nederland behoort wereldwijd tot de top drie van landen waarin de meeste webpagina's met kinderpornografisch materiaal worden gehost.⁴⁷ Dat betekent overigens niet dat het kinderpornografisch materiaal in Nederland vervaardigd is. In de hernieuwde aanpak van online seksueel misbruik (zie kadertekst in §3.2.1) wordt er een grotere rol toebedeeld aan de hostingproviders om hun servers schoon te houden van dit soort materiaal.

Meldingen

Figuur 3.6 Jaarlijkse meldingen van kinderpornografie bij TBKK 2014–2017 (N=39.110)

Bron: schriftelijke informatie van Tactische Stuurploeg Kinderpornografie en Kindersekstoerisme d.d. 29 mei 2018

Het aantal meldingen bij TBKK over kinderpornografie neemt ieder jaar sterk toe (zie Figuur 3.6). Dit aantal lag in 2017 ruim zes maal zo hoog als in 2014. In 2018 worden er rond de 30.000 meldingen ver-

⁴⁵ Deze meldingen aan NCMEC worden vaak automatisch gestuurd.

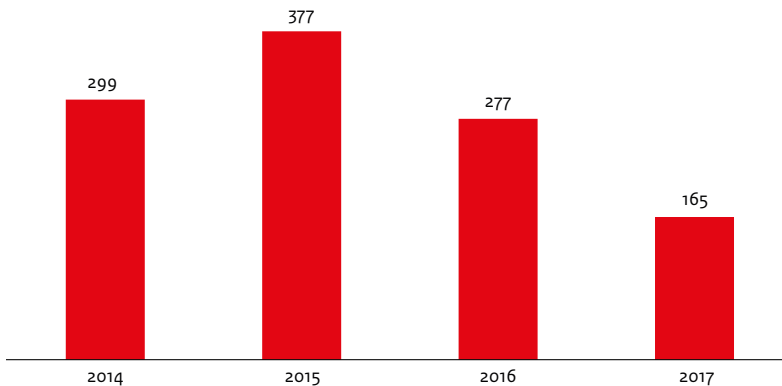
⁴⁶ Schriftelijke informatie Tactische Stuurploeg Kinderpornografie en Kindersekstoerisme, d.d. 29 mei 2018.

⁴⁷ Website Internet Watch Foundation, www.iwf.org.uk/news/latest-internet-watch-foundation-report-shows-europe-now-hosts-60-of-child-sexual-abuse (geraadpleegd 9 augustus 2018).

wacht, wat wederom een sterke stijging zou betekenen.⁴⁸ Deze grote stijging wordt vooral veroorzaakt door meldingen vanuit NCMEC. De meldingen die rechtstreeks bij de regionale eenheden worden gemaakt zijn de afgelopen jaren stabiel gebleven met ongeveer 630 meldingen per jaar.⁴⁹

Startdossiers

De meldingen worden geprioriteerd, geanalyseerd en bewerkt tot startdossiers voor onderzoeken die door TBKK LE zelf of door de regionale TBKK's worden opgepakt (zie §3.2.1). Opsporingsonderzoeken van kinderpornografie worden doorgestuurd naar de TBKK in de regionale eenheid waar de verdachte woont.

Figuur 3.7 Startdossiers ingestuurd naar de regionale TBKK's 2014-2017 (N=1.118)

Bron: schriftelijke informatie van Tactische Stuurploeg Kinderpornografie en Kindersekstoerisme d.d. 29 mei 2018

Figuur 3.7 laat zien hoeveel startdossiers van het TBKK LE worden doorgestuurd naar de tien TBKK's van de regionale eenheden. Hoewel de afgelopen jaren het aantal meldingen flink is toegenomen, is er een daling te zien in het aantal startdossiers dat wordt doorgestuurd. Een verklaring hiervoor is dat de complexiteit van zaken toeneemt waardoor de politie met dezelfde capaciteit steeds minder zaken kan behandelen.⁵⁰ Dit heeft tot gevolg dat er in 2016 10.408 meldingen zonder verdere opvolging zijn afgerond.⁵¹ Dit is onwenselijk omdat er zo slachtoffers en daders worden gemist. In 2017 zijn er 130 slachtoffers van kinderpornografie geïdentificeerd door het TBKK.⁵² Dit hoeft overigens niet te betekenen dat de startdossiers van deze zaken uit 2017 komen.

48 Schriftelijke informatie Tactische Stuurploeg Kinderpornografie en Kindersekstoerisme, d.d. 26 september 2018.

49 Schriftelijke informatie Tactische Stuurploeg Kinderpornografie en Kindersekstoerisme, d.d. 29 mei 2018.

50 Schriftelijke informatie Tactische Stuurploeg Kinderpornografie en Kindersekstoerisme, d.d. 29 mei 2018.

51 Schriftelijke informatie Tactische Stuurploeg Kinderpornografie en Kindersekstoerisme, d.d. 29 mei 2018.

52 Schriftelijke informatie Tactische Stuurploeg Kinderpornografie en Kindersekstoerisme, d.d. 29 mei 2018.

Vanwege de sterke toename van het totaal aantal meldingen, de toegenomen complexiteit van de zaken en de gelijk gebleven capaciteit bij het TBKK worden er maatregelen genomen in de hernieuwde aanpak online seksueel misbruik (zie kadertekst in §3.2.1).

3.8 Meldingen bij andere instanties

Naast de politie zijn er diverse andere meldpunten waar (vermoedens van) seksueel geweld gemeld kunnen worden. Zo kan beeldmateriaal van (vermoedelijk) seksueel geweld bij Meldpunt Kinderporno (§3.8.1) worden gemeld, kunnen personen met zorgen over zichzelf of anderen met pedofiele gevoelens bij Stop it Now! (§3.8.2) terecht en kunnen vermoedens van kinderseksuïerisme gemeld worden bij meldkinderseksuïerisme.nl (§3.8.3). Vermoedens van misbruik door een medewerker op een school of kinderopvang moeten door collega's of het bestuur gemeld worden bij de Inspectie van het Onderwijs (§3.8.4). Medewerkers van jeugdhulpverleners, jeugdbescherming, jeugdreclassering en Veilig Thuis zijn ook verplicht om calamiteiten te melden. Dit gebeurt bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (§3.8.5). Tussen deze meldingen kan overlap bestaan en meldingen bij deze instanties kunnen ook gedaan zijn bij de politie.

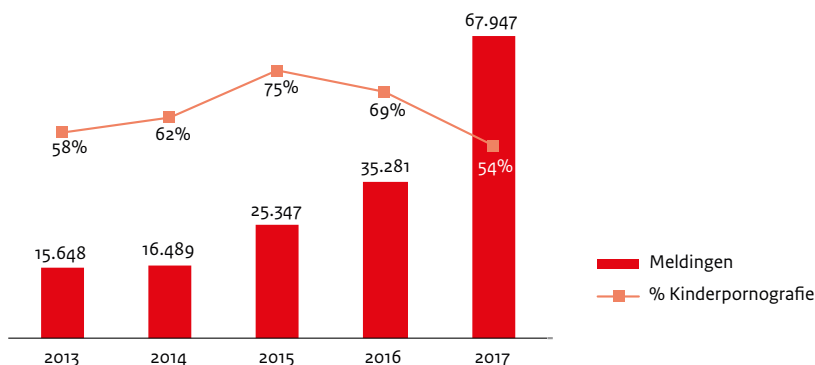
3.8.1 Meldpunt Kinderporno

Het Meldpunt Kinderporno is onderdeel van het Expertisebureau Online Kindermisbruik (EOKM). Mensen die op het open internet⁵³ beeldmateriaal van vermoedelijk seksueel kindermisbruik tegenkomen, kunnen dit online (anoniem) melden bij dit meldpunt.⁵⁴ Indien het beeldmateriaal door het Meldpunt Kinderporno als strafbaar wordt beoordeeld, notificeert deze het bedrijf dat de website host en vraagt om dit beeldmateriaal te verwijderen. Dit wordt ook wel de Notice-and-Take-Down procedure genoemd. Als het gaat om nieuw beeldmateriaal waarbij het vermoeden bestaat dat het kind of meerdere kinderen op dat moment nog in een misbruiksituatie verkeren, wordt de melding van het Meldpunt Kinderporno naar opsporingsinstanties doorgezet. Op deze manier dragen internetgebruikers bij aan de opsporing van daders en slachtoffers en aan het verwijderen van het materiaal van internet.

Het Meldpunt Kinderporno is aangesloten bij een internationaal netwerk van meldpunten genaamd INHOPE. Beeldmateriaal dat op een website in het buitenland wordt gehost, wordt via INHOPE doorgegeven aan een meldpunt in het desbetreffende land. Het Meldpunt Kinderporno ontvangt dus ook via INHOPE meldingen van buitenlandse meldpunten.

53 Het open internet is voor iedereen via zijn browser makkelijk toegankelijk en doorzoekbaar met zoekmachines zoals Google. Dit in tegenstelling tot het darkweb.

54 Website Meldpunt Kinderporno, www.meldpunt-kinderporno.nl/melden/ (geraadpleegd 9 augustus 2018).

Figuur 3.8 Meldingen bij Meldpunt Kinderporno (rood) en percentage dat beoordeeld is als kinderpornografie van totaal aantal meldingen (roze) 2013-2017 (N=160.712)

Het percentage kinderpornografie is gebaseerd op *alle* meldingen, inclusief de afgeleide meldingen. Het percentage is daarom niet toepasbaar op het aantal meldingen dat boven de meldingen staat aangegeven.

Bron: Expertisebureau Online Kindermisbruik (2016, 2017, 2018)

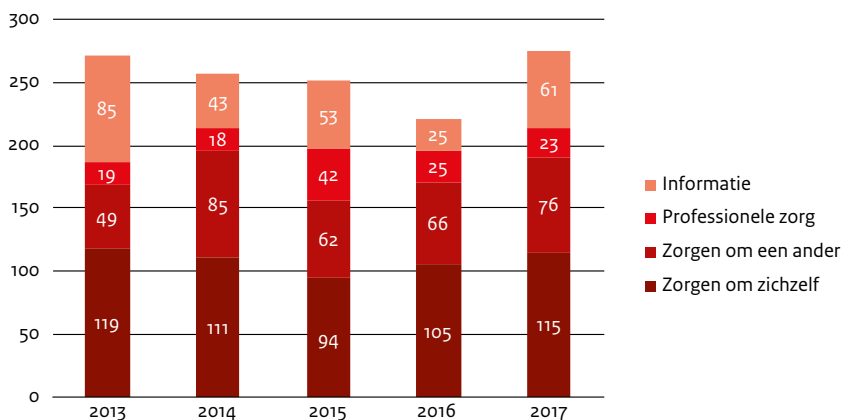
Het aantal meldingen bij het Meldpunt Kinderporno is meer dan verviervoudigd in de afgelopen vijf jaar (zie Figuur 3.8). Deze meldingen komen van burgers, maar bevatten ook doorgezette meldingen van buitenlandse meldpunten. Het meldpunt bekijkt niet alleen het gemelde beeldmateriaal, maar ook ander beeldmateriaal op de website waarover gemeld wordt. Dit worden afgeleide meldingen genoemd. Van al deze meldingen fluctueerde het percentage dat wordt beoordeeld als kinderpornografie aflopen jaren tussen de 54% en 75%. De rest bleek geen kinderpornografie te zijn, maar bijvoorbeeld pornografie met volwassenen, of was niet meer terug te vinden. Het valt op dat er vanaf 2015 een sterke stijging in meldingen⁵⁵ heeft plaatsgevonden, maar dat het aandeel meldingen dat daadwerkelijk naar kinderpornografie leidde ook sterk is afgenomen. Desondanks wordt er in absolute aantallen steeds meer daadwerkelijke kinderpornografie gevonden.

3.8.2 Stop it Now!

De gratis telefonische hulplijn Stop it Now! is ook onderdeel van het EOKM.⁵⁶ Stop it Now! biedt telefonische hulp aan personen die pedofiele gevoelens ervaren of aan personen die deze gevoelens bij iemand in hun omgeving vermoeden. De hulplijn heeft tot doel om op een laagdrempelige manier in gesprek te gaan met mensen en hun isolement te doorbreken. Zo wil Stop it Now! bijdragen aan de preventie van zowel online als offline seksueel kindermisbruik.

⁵⁵ De grote toename wordt niet alleen veroorzaakt door een toename in het aantal meldingen, maar ook door een verandering in de manier van registreren in een nieuwe IC-CAM database. In deze database worden naast de melding van de website ook de 'afgeleide meldingen' van al het materiaal dat op de desbetreffende website staat geregistreerd (Expertisebureau Online Kindermisbruik, 2017, pp. 7-12).

⁵⁶ Expertisebureau Online Kindermisbruik (2017, pp. 7-12).

Figuur 3.9 Meldingen bij Stop it Now! 2013-2017 (N=1.276)

Bron: Expertisebureau Online Kindermisbruik (2016, 2017); schriftelijke informatie Expertisebureau Online Kindermisbruik d.d.10 oktober 2018

In 2013 hebben 272 unieke personen contact opgenomen met de hulplijn (zie Figuur 3.9). Dit aantal nam daarna langzaam af, om in 2017 weer te stijgen naar 275 personen. Een grote groep personen neemt contact op omdat ze zich zorgen maken over hun eigen gedrag of gevoelens voor kinderen. Een eveneens grote groep betreft mensen die zich zorgen maken om een ander. Dit gebeurt door professionals, maar vaker door niet-professionals. Ten slotte belt een kleiner deel voor informatie.

Na het eerste telefonische contact, krijgen bellers de mogelijkheid om een (telefonisch) vervolgesprek te hebben met een behandelaar van forensisch polikliniek de Waag of deel te nemen aan een lotgenotengroep. Daarna kunnen deze personen in behandeling gaan bij de Waag of bij een andere instelling. In 2016 hebben 41 personen een belafsprake ingepland bij forensisch polikliniek de Waag, waarvan minstens 24 bij de Waag of bij een andere instelling in behandeling zijn gegaan.⁵⁷ De personen met zorgen over iemand anders kunnen meedoen aan een lotgenotengroep die onder begeleiding staat van professionals met specifieke kennis op dit gebied. In 2016 zijn er vijf lotgenotengroepen georganiseerd.⁵⁸

Stop it Now! ontvangt subsidie van het ministerie van JenV.⁵⁹ In de hernieuwde aanpak online seksueel kindermisbruik uit 2018 (zie kadertekst in §3.2.1) heeft het meldpunt een financiële impuls gekregen.

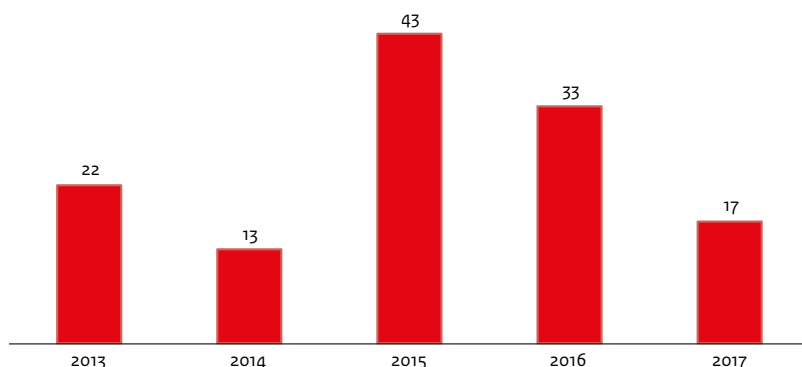
⁵⁷ De cijfers uit 2016 zijn de meest recente cijfers over de mogelijke vervolgstappen na Stop it Now!.

⁵⁸ Het is niet bekend hoeveel personen aan de lotgenotengroepen hebben deelgenomen.

⁵⁹ Kamerstukken II 2017/18, 31015, 135.

3.8.3 Meldkindersekstoerisme.nl

Sinds 2010 kunnen personen met vermoedens van kindereksekstoerisme (anoniem) een melding maken op meldkindersekstoerisme.nl.⁶⁰ Dit meldpunt is sinds juni 2018 overgedragen van EOKM naar ECPAT en Terre des Hommes. ECPAT werkt aan onderzoek, bewustwording en lobby om een einde te maken aan commerciële seksuele uitbuiting van kinderen.⁶¹ Terre des Hommes is een kinderrechtenorganisatie die zich inzet tegen vormen van kinderarbeid, kinderhandel en seksuele uitbuiting van kinderen.⁶² Sinds de overdracht verzamelt ECPAT de meldingen van kindereksekstoerisme en onderzoekt Terre des Hommes deze meldingen.⁶³ Indien er sprake is van kindereksekstoerisme deelt het meldpunt de bevindingen met het TBKK van de Landelijke Eenheid (zie §3.2.1).

Figuur 3.10 Meldingen bij meldkindersekstoerisme.nl 2013-2017 (N=128)

Bron: Expertisebureau Online Kindermisbruik (2016, 2017)

Het aantal meldingen bij meldkindersekstoerime.nl is weergegeven in Figuur 3.10. Opvallend is de piek in 2015. Deze is te verklaren door de lancering van de campagne ‘Don’t Look Away’, die veel media-aandacht genereerde. In 2017 is deze campagne opnieuw gevoerd, maar heeft toen geen grote stijging in het aantal meldingen veroorzaakt.⁶⁴

3.8.4 De Inspectie van het Onderwijs

Vermoedens van seksueel misbruik door een medewerker op school of kinderopvang moeten door collega's of het bestuur gemeld worden bij de vertrouwensinspecteurs van de Inspectie van het Onderwijs.⁶⁵ In de volgende subparagrafen wordt onderscheid gemaakt tussen meldingen in de onderwijssectoren en meldingen in de kinderopvang.

⁶⁰ Expertisebureau Online Kindermisbruik (2017, pp. 7-12).

⁶¹ Website Defence for Children, www.defenceforchildren.nl/wat-doen-we/themas/seksuele-uitbuiting/internationaal (geraadpleegd 21 september 2018).

⁶² Website Terre des Hommes, www.terredeshommes.nl/over-ons (geraadpleegd 21 september 2018).

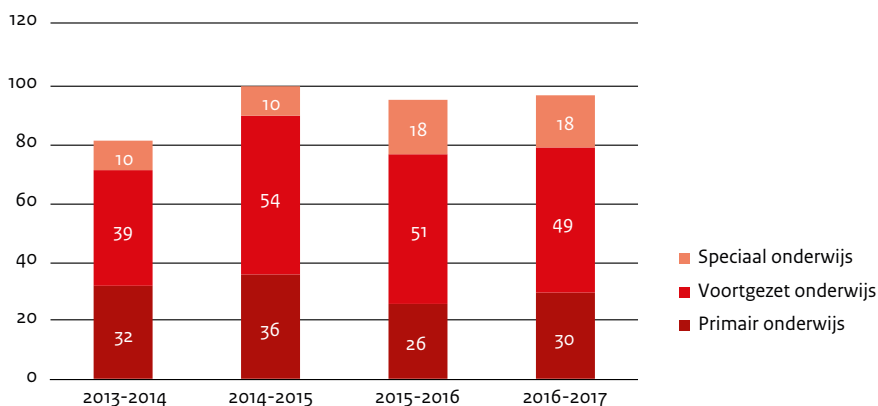
⁶³ Website Terre des Hommes, www.terredeshommes.nl/nieuws/meldkindersekstoerisme-overgedragen-aan-ecpat-en-terre-des-hommes (geraadpleegd 21 september 2018).

⁶⁴ Expertisebureau Online Kindermisbruik (2018, p. 19).

⁶⁵ Website Inspectie van het Onderwijs, www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/vertrouwensinspecteurs/zedenmisdriven (geraadpleegd 18 april 2018).

Meldingen seksueel misbruik in het onderwijs

Schoolmedewerkers zijn meldplichtig en moeten daarom altijd een vermoeden van seksueel misbruik gepleegd door een collega voorleggen aan het schoolbestuur. Het schoolbestuur moet dit bij een redelijk vermoeden vervolgens doorgeven aan de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs.⁶⁶ De vertrouwensinspecteur kan vervolgens het schoolbestuur verplichten om aangifte te doen bij de politie. Ouders en leerlingen kunnen ook rechtstreeks de vertrouwensinspecteur inschakelen.⁶⁷ Meldingen over seksueel geweld in het primair, voortgezet en speciaal onderwijs worden hier behandeld, aangezien deze leerlingen meestal minderjarig zijn. De Inspectie van het Onderwijs rapporteert per schooljaar.

Figuur 3.11 Meldingen van seksueel misbruik in het primair, voortgezet en speciaal onderwijs bij de Vertrouwensinspecteurs 2013-2017 (N=373)

Bron: Inspectie van het Onderwijs (2017, 2018a)

Bij seksueel misbruik gaat het over (een vermoeden van) een zedendelict zoals omschreven in het Wetboek van Strafrecht. In het schooljaar 2013/2014 kwamen er bij de drie onderwijsniveaus 81 meldingen van seksueel misbruik binnen (zie Figuur 3.11).⁶⁸ In het volgende jaar waren dit er honderd. Hierna schommelde het aantal hier tussenin. Het aandeel hiervan dat betrekking had op ‘met taken belaste personen’, bijvoorbeeld een leraar, is in die jaren gestegen. In 2014/2015 was dit 29%, twee jaar later 52%.⁶⁹

De drie meest voorkomende soorten meldingen van seksueel misbruik betroffen in 2016/2017 ongewenste relaties tussen een leraar en een leerling, ontucht met een wilsonbekwame of met misbruik van gezag en aanranding.⁷⁰

66 Website Inspectie van het Onderwijs, www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/vertrouwensinspecteurs/zedenmis-drijven (geraadpleegd 18 april 2018).

67 Inspectie van het Onderwijs (2018a, p. 1).

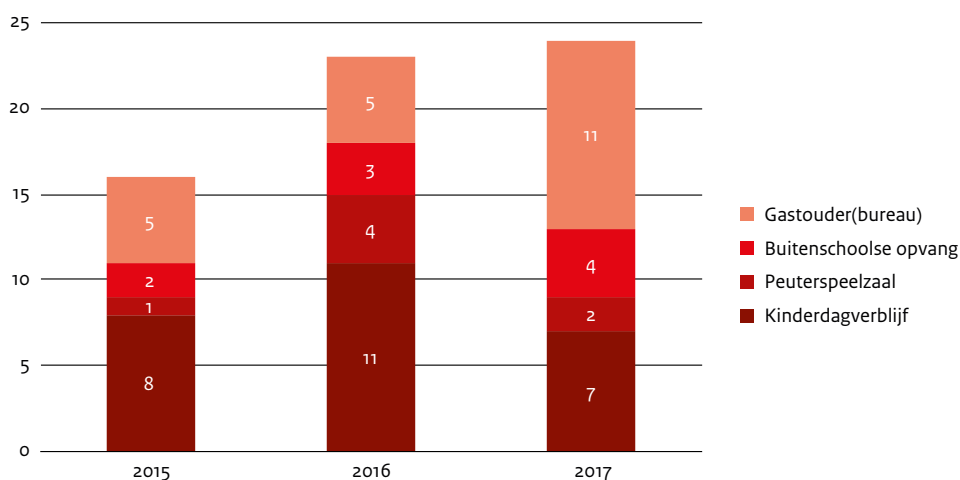
68 Inspectie van het Onderwijs (2018a, p. 4).

69 Inspectie van het Onderwijs (2018a, pp. 6-8).

70 Inspectie van het Onderwijs (2018a, p. 4).

Meldingen vanuit de kinderopvang

Sinds 1 juli 2013 is in de Wet kinderopvang bepaald hoe gehandeld moet worden door een kinderopvang bij vermoedens van een misdrijf tegen de zeden of mishandeling zoals omschreven in het Wetboek van Strafrecht.⁷¹ Wanneer sprake is van een vermoeden van een zedenmisdrijf, gepleegd door een personeelslid tegen een kind in de kinderopvang, dan geldt een meld-, overleg- en aangifteplicht. Medewerkers in de kinderopvang met een redelijk vermoeden moeten dit melden aan de eigenaar van de kinderopvang of ze kunnen (indien het vermoeden de eigenaar zelf betreft) telefonisch advies vragen aan de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs. De eigenaar die bekend is geworden met een redelijk vermoeden van een zedendelict, is verplicht dit vermoeden te overleggen met de vertrouwensinspecteur. Indien de eigenaar en de vertrouwensinspecteur concluderen dat er een redelijk vermoeden van een strafbaar feit is, dan is de eigenaar verplicht hiervan direct aangifte te doen bij de politie.

Figuur 3.12 Meldingen van seksueel misbruik in de kinderopvang bij de vertrouwensinspecteurs 2015-2017 (N=63)

Bron: Inspectie van het Onderwijs (2018b)

De meldingen van kindercentra (dagopvang, peuterspeelzalen en buitenschoolse opvang), gastouderbureaus en gastouders komen binnen bij de vertrouwensinspecteurs van de Inspectie van het Onderwijs (zie Figuur 3.12). Sinds 2015 worden de meldingen jaarlijks bijgehouden.⁷² In 2017 zijn er 24 meldingen over seksueel misbruik in de kinderopvang binnengekomen. Dat is een lichte stijging ten opzichte van 2016 en fors hoger dan in 2015. Vooral bij gastouders en gastouderbureaus is sprake van een sterke stijging. In twee derde van de meldingen van een vermoeden van seksueel misbruik is de beschuldigde werkzaam in de kinderopvang. Bij iets minder dan de helft van deze meldingen gaat één van de betrokkenen (eigenaar of ouder) over tot aangifte bij de politie. De meeste meldingen (acht) hadden betrekking op het plegen van een seksuele handeling met een minderjarige, waarbij een met taken belast persoon misbruik maakt van de gezagsverhouding ten opzichte van het kind.

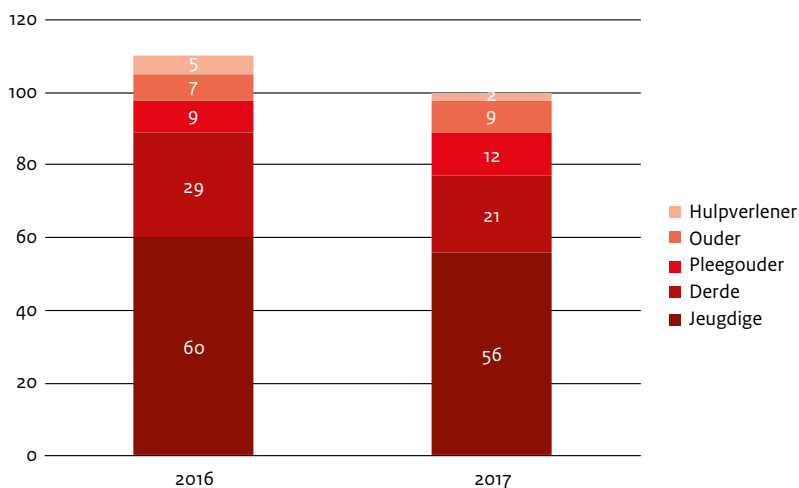
71 Inspectie van het Onderwijs (2018b).

72 In de periode van juni 2013 tot en met oktober 2014 zijn er 125 meldingen binnen gekomen. *Kamerstukken II 2014/15, 31322, 262, p.7*

3.8.5 Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd

Jeugdhulpaanbieders, aanbieders van jeugdbescherming, jeugdreclassering en Veilig Thuis zijn verplicht om calamiteiten en geweld te melden. Zij doen dit bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ), ontstaan na een samenvoeging van de Inspectie voor de Gezondheidszorg en Inspectie Jeugdzorg in 2017. In 2015 en 2016 kwamen deze meldingen binnen bij het samenwerkingsverband landelijk toezicht jeugd. Sinds 2016 worden meldingen onderscheiden in twee categorieën: verplichte meldingen en andere meldingen. Hierdoor zijn de cijfers sinds 2016 niet goed vergelijkbaar met cijfers uit eerdere jaren. Om deze reden worden hier alleen de meldingen uit 2016 en 2017 gepresenteerd.

In 2016 kwamen 111 verplichte meldingen binnen over seksueel grensoverschrijdend gedrag. In 2017 is dit aantal afgenomen tot honderd. Verplichte meldingen zijn meldingen van calamiteiten. Hiervan is sprake als een 'onverwachte gebeurtenis' 'in het kader van de jeugdhulp' heeft geleid tot een 'ernstig schadelijk gevolg voor de jeugdige'.⁷³ Deze afname is zichtbaar voor alle type verdachten, behalve (pleeg) ouders (zie Figuur 3.13).

Figuur 3.13 Gemelde verdachten van seksueel grensoverschrijdend gedrag bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd 2016-2017 (N=211)

Bron: Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (2018, p. 79), Landelijk toezicht jeugd (2017, p. 23)

Naast verplichte meldingen registreert de IGJ ook andere meldingen. Dit betreft 'ernstige en minder ernstige gebeurtenissen die niet vallen onder de definitie van een calamiteit'. Deze meldingen kunnen door iedereen gedaan worden.⁷⁴ Ook hierbij is er een afname van meldingen over seksueel grensoverschrijdend gedrag zichtbaar, namelijk van 41 naar 31.⁷⁵

⁷³ Landelijk toezicht jeugd (2017, p. 21).

⁷⁴ Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (2018, p. 78).

⁷⁵ Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (2018, p. 79); Landelijk toezicht jeugd (2017, p. 23).

3.9 Conclusie

In dit hoofdstuk stonden meldingen van seksueel geweld tegen kinderen bij de politie en andere meldpunten in de periode 2013-2017 centraal. Er is gekeken naar het aantal meldingen, de aard van de meldingen en kenmerken van vermoedelijke daders.

Bij de politie, die in deze periode een transformatie naar de Nationale Politie doormaakte, is een stijging in meldingen van seksueel geweld tegen kinderen te zien. In 2017 waren er bijna 3.400 meldingen van zedenfeiten waarbij een minderjarig slachtoffer geregistreerd stond. Dat wil overigens niet zonder meer zeggen dat er een toename was in het aantal gevallen van seksueel geweld tegen kinderen. Het kan ook zijn dat de meldingsbereidheid is vergroot. Het merendeel van de meldingen betrof hands-on delicten en dit aandeel was vrij stabiel over de jaren. Vrijwel alle vermoedelijke daders waren man. In 20% van alle meldingen waarbij een dader bekend was, was deze dader een minderjarige. Dit was bij hands-on delicten vaker het geval dan bij hands-off delicten. Overigens is er bij het aantal meldingen waarschijnlijk sprake van een onderschatting van seksueel geweld tegen kinderen, omdat er alleen zaken geselecteerd zijn met een bekend minderjarig slachtoffer. Bij 66% van de meldingen stond geen slachtoffer geregistreerd.

De afgelopen jaren zijn de online en offline wereld steeds meer één geworden. Ook seksueel geweld tegen kinderen vindt steeds vaker online plaats. Gezien de stijging van het aantal meldingen van kinderpornografie is de hernieuwde aanpak online seksueel kindermisbruik van de minister van Justitie en Veiligheid een welkome ontwikkeling. Hiermee wordt ingezet op het voorkomen van online seksueel geweld, het versterken van publiek-private samenwerking en op het ontzetten van acute slachtoffers van online misbruik en opsporing van de daders. Door middel van voorlichting wil de minister de seksuele weerbaarheid van jongeren versterken en ouders helpen jongeren online te begeleiden. De Nationaal Rapporteur heeft eerder aanbevolen er zorg voor te dragen dat voor elk onderwijsniveau bewezen effectieve interventies beschikbaar zijn om zowel slachtoffer- als daderschap van seksueel geweld tegen kinderen te voorkomen.⁷⁶

In de hernieuwde aanpak is ook opgenomen dat internetbedrijven verantwoordelijkheid moeten nemen voor het verwijderen van online beeldmateriaal dat zij op het open internet 'hosten'. De Nationaal Rapporteur heeft eerder het belang van het verwijderen van kinderpornografisch materiaal benadrukt, omdat dit beeldmateriaal de slachtoffers hun hele leven kan achtervolgen.⁷⁷ De Nationaal Rapporteur is positief over deze plannen omtrent de publiek-private samenwerking, maar benadrukt het belang om het effect van deze samenwerking te monitoren.

In de hernieuwde aanpak blijft de politie prioriteit geven aan het halen van kinderen uit acute misbruik-situaties en de opsporing van daders (op het darkweb). De Teams Bestrijding Kinderpornografie en Kinderseksuïalisme (TBKK's) zijn verantwoordelijk voor de aanpak van kinderpornografie en kinderseksuïalisme. Sinds de oprichting van de TBKK's in 2012 zijn er 150 kinderpornografierechercheurs werkzaam. Dit aantal is sindsdien onveranderd gebleven. In de afgelopen jaren heeft er echter een zeer

⁷⁶ Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2017a, p. 71).

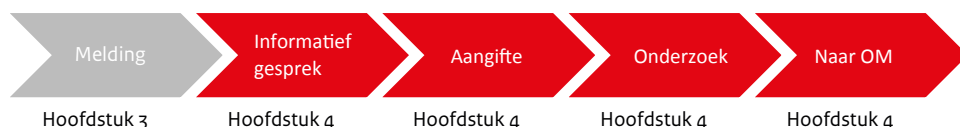
⁷⁷ Website Nationaal Rapporteur, www.nationaalrapporteur.nl/actueel/2017/kinderpornografie-blijft-slachtoffers-achtervolgen.aspx (geraadpleegd 11 oktober 2018).

sterke stijging plaatsgevonden in het aantal meldingen van kinderpornografie. Bij de TBKK van de Landelijke Eenheid (TBKK LE) is het aantal meldingen over de afgelopen vier jaar meer dan verzesvoudigd en bij het Meldpunt Kinderporno zijn de meldingen in vijf jaar tijd meer dan verviervoudigd. In 2018 verwacht TBKK een nog grotere stijging van het aantal meldingen. Hoewel het aantal meldingen van kinderpornografie bij het TBKK LE sterk is toegenomen in de afgelopen jaren, is er een daling te zien in het aantal startdossiers dat verder is onderzocht. Een verklaring hiervoor is dat de complexiteit van de zaken toeneemt waardoor de politie met dezelfde capaciteit steeds minder meldingen kan onderzoeken en dus minder zaken kan behandelen. Dit is onwenselijk, omdat er zo slachtoffers en daders worden gemist.

4 Opsporing

4.1 Inleiding

Als de politie heeft vastgesteld dat de melding over een strafbaar feit lijkt te gaan, neemt het Team Zeden zo spoedig mogelijk contact op met de melder om een informatief gesprek aan te bieden. In dit hoofdstuk staat de fase van opsporing centraal. In deze fase zijn er verschillende acties mogelijk. Het informatief gesprek kan het begin vormen van het opsporingsonderzoek. De melder krijgt in principe bedenktijd aangeboden voordat aangifte wordt gedaan. Het gebeurt soms dat er wordt afgezien van het doen van aangifte. Hier kunnen diverse redenen voor zijn, maar het is wel van belang dat er op een andere manier hulp tot stand komt. Er kan dan bijvoorbeeld verwezen worden naar Slachtofferhulp Nederland of naar het Centrum Seksueel Geweld (zie ook de kadertekst in §3.2.1). Als er aangifte is gedaan, gaat het Team Zeden verder met het opsporingsonderzoek. Bij een melding van een acute situatie kan direct tot aangifte en, zo nodig, sporenonderzoek worden overgegaan. Na voltooiing van het opsporingsonderzoek wordt het dossier opgestuurd naar het Openbaar Ministerie (OM). Hiermee eindigt de betrokkenheid van de politie (zie Figuur 4.1).

Figuur 4.1 Stappen van melding bij de politie tot aan het sturen van een dossier naar het OM

Dit hoofdstuk richt zich op de vraag hoeveel informatieve gesprekken er werden gehouden en hoeveel aangiften er werden gedaan bij de zedenpolitie in de periode van 2013 tot en met 2017. Er wordt bekeken hoeveel zaken zijn onderzocht en hoeveel zaken uiteindelijk naar het OM zijn gestuurd.

In §4.2 wordt ingegaan op de werkwijze van de politie tijdens het opsporingsonderzoek. In §4.3 wordt kort weergegeven welke data over de opsporingsonderzoeken door de politie voor deze monitor gebruikt zijn. In §4.4 worden de resultaten gepresenteerd over de informatieve gesprekken. In §4.5 komen de resultaten over de aangiften aan bod en in §4.6 de zaken die door de politie naar het OM zijn doorgestuurd. In §4.7 wordt schematisch het verloop van melding tot inzending naar het OM weergegeven. Ten slotte volgt in §4.8 de conclusie van dit hoofdstuk.

4.2 Het opsporingsonderzoek

Het is de verantwoordelijkheid van de overheid om kinderen te beschermen tegen alle vormen van seksueel geweld. Onderdeel van deze bescherming is strafrechtelijke bescherming.¹ Daartoe behoort niet alleen het strafbaar stellen van gedragingen die kinderen ernstig kunnen beschadigen, maar ook het nemen van maatregelen om doeltreffende opsporing en vervolging te waarborgen.² Daarvoor dienen in ieder geval de met opsporing belaste personen te zijn gespecialiseerd op het gebied van de bestrijding van seksueel geweld tegen kinderen.³ Ook dienen deze personen de beschikking te hebben over doeltreffende onderzoeksmiddelen.⁴

Het opsporingsonderzoek door een Team Zeden vindt plaats onder gezag van een zedenofficier van justitie, die alle beslissingen neemt die van invloed zijn op het opsporingsonderzoek en op de in te stellen vervolging.⁵ Met betrekking tot de opsporing (en ook vervolging) zijn de politie en de officier van justitie gehouden aan beleidsregels die staan vermeld in aanwijzingen.⁶ De Aanwijzing zeden en de Aanwijzing kinderpornografie geven instructies voor de aanpak van zedenzaken (zie §5.2.2).⁷ Sinds 1 mei 2016 is er een nieuwe versie van de Aanwijzing zeden van kracht. Sindsdien geldt ook de Politie-instructie Zeden, Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (zie §3.2.2) als aanvulling op de aanwijzingen. In de politie-instructie wordt uitgelegd hoe opsporingsambtenaren moeten omgaan met de behandeling van onderzoeken van zeden-, kinderpornografie- en kindersekstoerismezaken.

Ter bescherming van de kwaliteit van het opsporingsonderzoek moeten bepaalde specialistische handelingen, zoals het voeren van het informatief gesprek, het opnemen van de aangifte en het getuigenverhoor, door daartoe opgeleide zedenrechercheurs worden uitgevoerd. Alle niet-specialistische handelingen kunnen door andere opsporingsambtenaren worden verricht, maar staan wel onder coördinatie van het Team Zeden.

In de volgende subparagrafen wordt ingegaan op de specialistische handelingen van het opsporingsonderzoek die na de melding plaatsvinden. In §4.2.1 wordt het informatief gesprek beschreven. In §4.2.2 wordt ingegaan op de bedenktijd en in §4.2.3 op de aangifte. Vervolgens wordt in §4.2.4 ingegaan op de handelingen die vallen onder het opsporingsonderzoek. In §4.2.5 wordt gekeken naar de opsporing van kinderpornografie en in §4.2.6 naar de afgeronde opsporingsonderzoeken die naar het OM gestuurd worden.

1 *Kamerstukken II* 2008/09, 31808 (R1872), 3, p. 1 (MVT).

2 Art. 30, vijfde lid, Verdrag van Lanzarote.

3 Art. 34, eerste lid, Verdrag van Lanzarote.

4 Art. 15, derde lid, Richtlijn 2011/93/EU van het Europees Parlement en de Raad ter bestrijding van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie (EU-Richtlijn).

5 Art. 12 Pw 2012; art. 148 Sv; Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016b, p. 5).

6 Het betreffen algemene of bijzondere aanwijzingen die zien op de taken en bevoegdheden van het OM. Deze aanwijzingen worden gegeven door het College van procureurs-generaal. Zie ook art. 130 (Wet op de rechtelijke organisatie). Aanwijzingen bevatten voorschriften en regels die algemeen gelden en moeten worden toegepast, en waar burgers dus rechten aan kunnen ontleenen.

7 Aanwijzing zeden (Stcrt. 2016, 19414); Aanwijzing kinderpornografie (Stcrt. 2016, 19415).

4.2.1 Informatief gesprek

Indien een redelijk vermoeden van een strafbaar feit bestaat, wordt na de melding zo spoedig mogelijk een informatief gesprek aan de melder aangeboden.⁸ Het informatief gesprek is een gesprek tussen de melder⁹ van een zedendelict en de politie. In dit gesprek dient de melder informatie over het delict aan de politie te verschaffen en dient de politie de melder te informeren over het verdere proces van het opsporingsonderzoek en de mogelijke impact van een strafrechtelijk vervolgtraject.¹⁰ Volgens de politie-instructie moet het informatief gesprek binnen zeven dagen na de melding worden gevoerd door twee zedenrechercheurs.¹¹ Indien nodig vindt het informatief gesprek direct plaats. Dit kan zijn vanwege (mogelijke) maatschappelijke onrust of onmiddellijk uit te voeren sporenonderzoek (zie §4.2.4). Het gesprek kan ook na zeven dagen plaatsvinden indien dit voor de melder of het slachtoffer wenselijk is. Een korte samenvatting van het informatief gesprek dient schriftelijk te worden vastgelegd in het proces-verbaal.¹²

Sinds 2016 wordt een gespreksmodel als hulpmiddel gebruikt bij het informatief gesprek.¹³ Volgens het gespreksmodel wordt aan het begin van het informatief gesprek aan de melder verteld dat er beeld- en/of geluidsopnames van het gesprek worden gemaakt.¹⁴ Ook wordt kenbaar gemaakt dat de mogelijkheid bestaat dat er tot ambtshalve onderzoek of ambtshalve vervolging wordt overgegaan als de melder besluit geen aangifte te doen.¹⁵ Bovendien moeten de zedenrechercheurs de melder informeren dat het strafbaar is om een valse aangifte te doen (zie kadertekst in §4.2.3). Gedurende het gesprek dient de focus te liggen op het verstrekken en ontvangen van informatie door zowel de politie als de melder om een duidelijk beeld te krijgen van het delict. Tijdens de afsluiting van het informatief gesprek wordt aangegeven wat het vervolg van een mogelijk strafrechtelijk proces kan inhouden. Ook dient er informatie te worden gegeven over mogelijke hulpverlening, slachtofferrechten en juridische bijstand.¹⁶ Indien noodzakelijk kan er door de politie direct opvang geregeld worden of voor psychologische, medische of juridische hulp doorverwezen worden naar een Centrum Seksueel Geweld (CSG) of Slachtofferhulp Nederland (SHN) (zie kadertekst in §3.2.1). De politie en de officier van justitie dienen slachtoffers actief te verwijzen.¹⁷ Dit geldt voor alle slachtoffers binnen het strafproces, maar ook voor slachtoffers die geen aangifte doen of waarvan de zaak niet tot vervolging leidt.¹⁸ In deze gevallen betekent het immers niet dat het slachtoffer geen slachtoffer is.

8 Informatief gesprek wordt aangeboden in alle zedenzaken m.u.v. zaken waarbij sprake is van zedenmisdriven genoemd in de artt. 239 (schennis van de eerbaarheid), 240 (pornografie), 240a (bescherming van jeugdigen beneden zestien jaar), 254 (ontucht met dieren) en 254a (pornografie met dieren) Sr. In die zaken wordt, indien melder aangifte wil doen, deze zonder voorafgaand informatief gesprek opgenomen.

9 Deze term omvat ook de gevallen waarin de persoon die melding of aangifte doet van een zedendelict niet zelf het slachtoffer is. Hierbij valt te denken aan ouders die aangifte doen van seksueel misbruik van hun minderjarige kinderen. Zie ook kadertekst in §1.3.

10 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016b, p. 8).

11 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016b, p. 7).

12 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016b, p. 11).

13 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016b, p. 9).

14 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016a).

15 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016a).

16 Art. 51ab, eerste lid, Sv.

17 Art. 51aa, tweede lid, Sv.

18 Kamerstukken II 2016/17, 33552, 23, p. 3.

Om de positie van slachtoffers in het strafproces beter te beschermen is sinds 1 april 2017 de Regeling algemene informatievoorziening slachtoffers van kracht. Hierin worden de rechten van het slachtoffer beschreven, zoals het recht op informatie en het recht op hulp.¹⁹ Daarnaast is sinds 1 april 2017 ook de Regeling verstrekken zaaksinformatie aan slachtoffers van kracht waarin onder andere staat dat het opvragen van informatie kosteloos is.²⁰ De Aanwijzing slachtofferrechten schrijft voor dat het OM het slachtoffer ondersteunt in het uitoefenen van zijn rechten.²¹

4.2.2 Bedenktijd

De melder kan gedurende de bedenktijd nadenken of hij of zij aangifte wil doen of het wil laten bij een melding. In principe krijgt elke melder van een zedendelict bedenktijd aangeboden. Wanneer verdachte en slachtoffer bekenden van elkaar zijn, geeft de bedenktijd ruimte aan de melder om na te denken over de mogelijke gevolgen van strafrechtelijke vervolging. Als de verdachte een onbekende van het slachtoffer is of als de melder geen behoefte heeft aan bedenktijd en direct aangifte wil doen, kan de aangifte zo spoedig mogelijk worden opgenomen. Bij zedenzaken waarin sprake is van actueel misbruik of heterdaadsituaties kan ook van de bedenktijd worden afgezien.²²

In de politie-instructie wordt aangegeven dat de duur van de bedenktijd maximaal twee weken is. Als de melder bedenktijd wenst dan worden met de melder afspraken gemaakt over de duur van de bedenktijd en de wijze waarop het contact plaatsvindt tussen politie en melder. De politie is verantwoordelijk voor het bewaken van de afgesproken termijn en dient er voor te zorgen dat er contact is met de melder na de afgesproken termijn. Indien de melder besluit geen aangifte te doen, registreert de politie dat er geen aangifte wordt gedaan en waar mogelijk ook wat de reden daarvoor is. Als de melder wel aangifte wil doen, wordt hiervoor een afspraak gemaakt.

4.2.3 Aangifte

In principe mag iedereen bij de politie aangifte doen van een misdrijf. Bij minderjarigen onder de dertien jaar neemt de politie contact op met de ouders of verzorgers.²³ Als de politie na de melding of het informatief gesprek heeft vastgesteld dat het om een strafbaar feit gaat, kan er door de melder aangifte worden gedaan. Als de aangifte eenmaal is gedaan, kan deze niet worden ingetrokken.²⁴ Indien de aangifte door de melder niet meer gewenst is, kan hiervan in het proces-verbaal wel een vermelding worden gemaakt. De aangifte wordt opgenomen door twee zedenrechercheurs. Bij voorkeur is ten minste één van de zedenrechercheurs van het informatief gesprek bij de aangifte aanwezig. Nadat de melder aangifte heeft gedaan, begint de politie een opsporingsonderzoek. In het geval van een minderjarig slachtoffer (of een minderjarige dader) kan besloten worden om een andere werkwijze te hanteren en bijvoorbeeld (eerst) een studioverhoor uit te voeren.²⁵

19 Zie de regeling van de Minister van Veiligheid en Justitie van 29 maart 2017, *Stcrt.* 2017, 18951.

20 Zie de regeling van de Minister van Veiligheid en Justitie van 29 maart 2017, *Stcrt.* 2017, 18999.

21 Zie onder 1.1 Aanwijzing slachtofferrechten (*Stcrt.* 2018, 36061).

22 Zie onder 2.1 Aanwijzing zeden (*Stcrt.* 2016, 19414).

23 Website Nationale Politie, www.vraaghetdepolitie.nl/politiewerk-en-boetes/aangifte-of-melding/wie-kan-aangifte-doen.html (geraadpleegd 2 oktober 2018).

24 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kinderseksuïerisme (2016b, p. 10).

25 Aanwijzing zeden (*Stcrt.* 2016, 19414).

De melder kan er ook voor kiezen om geen aangifte te doen en het bij een melding te laten. Een mogelijke reden om geen aangifte te doen, is dat de melder of het slachtoffer een bestraffing van de dader niet vindt opwegen tegen de duur of impact van het strafproces.²⁶ Wanneer om een dergelijke reden wordt afgezien van het doen van aangifte, is het wel van belang dat er op een andere manier hulp tot stand komt (zie ook §4.2.1). Indien er geen aangifte wordt gedaan, kan het OM besluiten ambtshalve onderzoek te starten. Hierbij wordt bij het ontbreken van een aangifte door het OM een onderzoek ingesteld naar de verdachte. Dit kan ook leiden tot strafrechtelijke vervolging.²⁷

Meldings- en aangiftebereidheid

De afgelopen jaren hebben er ten behoeve van het verhogen van de meldings- en aangiftebereidheid een aantal ontwikkelingen plaatsgevonden. Deze worden hieronder kort toegelicht.

In de oude Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik²⁸ is gekozen voor de neutrale term ‘aangever’ in plaats van ‘slachtoffer’. De Nationaal Rapporteur wees er in 2014 op dat hierdoor wellicht ten onrechte nadruk komt te liggen op het doen van een bewuste of onbewuste onjuiste aangifte. Dit zou een slachtoffer mogelijk kunnen weerhouden van het doen van aangifte. Sinds 2016 geldt de nieuwe Aanwijzing zeden waarin de term weer is aangepast naar slachtoffer, zoals de Nationaal Rapporteur destijds heeft aanbevolen. In hetzelfde onderzoek wees de Nationaal Rapporteur op de mogelijk negatieve impact van de veelheid aan onderwerpen die tijdens het informatief gesprek aan de orde moesten komen volgens de Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik. Sinds 2016 geldt er naast de nieuwe Aanwijzing zeden een politie-instructie en gespreksmodel. De Aanwijzing zeden is korter en de politie-instructie geeft richtlijnen voor de werkzaamheden van zedenrechercheurs. In het gespreksmodel staan nu minder onderwerpen dan in de Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik. Daarnaast constateerde de Nationaal Rapporteur dat ook de (verplichte) twee weken bedenktijd (zie §4.2.2) mogelijk als drempel werd gezien bij het doen van aangifte.²⁹ In de politie-instructie wordt nu duidelijk gemaakt dat dit een maximale termijn betreft. Of dit in de praktijk zo wordt toegepast, is niet bekend. Dit moet uit onderzoek blijken.

De vraag is of al deze maatregelen een effectieve bijdrage leveren aan het verhogen van de meldings- en aangiftebereidheid van slachtoffers van seksueel misbruik. In opdracht van de minister van Justitie en Veiligheid (JenV) is de Inspectie Justitie en Veiligheid een landelijk onderzoek gestart naar bejegening van slachtoffers in zedenzaken.³⁰ Hiervoor gaat de inspectie in gesprek met volwassen slachtoffers van zedenzaken over de vraag hoe zij vinden dat zij door de politie zijn bejegend. Ook probeert de inspectie een landelijk beeld te krijgen van hoe de verschillende regionale eenheden te werk gaan, of dit volgens de kwaliteitskaders gebeurt en wat er verbeterd kan worden. De resultaten van dit onderzoek worden in het voorjaar van 2019 verwacht.

26 Website Openbaar Ministerie, www.om.nl/onderwerpen/seksueel-geweld/ (geraadpleegd 27 september 2018).

27 Zie onder 3 Aanwijzing zeden (Stcrt. 2016, 19414).

28 Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik (Stcrt. 2010, 19123).

29 Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2014, p. 176).

30 Kamerstukken II 2017/18, 33552, 48.

Valse aangifte

Seksueel misbruik is vaak lastig te bewijzen (zie §6.2.1). Een aangifte van een feit dat niet bewezen kan worden, is echter niet hetzelfde als een *valse aangifte*. Bij een valse aangifte is bewust aangifte van misbruik gedaan door iemand die wist dat het misbruik niet heeft plaatsgevonden. In het informatief gesprek wordt altijd vermeld dat het doen van een valse aangifte strafbaar is.³¹ Als er aan de betrouwbaarheid van een zedenzaak getwijfeld wordt kan de officier van justitie de Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken (LEBZ) inschakelen. De LEBZ bestaat uit een groep deskundigen van verschillende disciplines die de aspecten die van belang zijn voor de bewijsvoering kunnen beoordelen. Indien een zedenzaak in behandeling wordt genomen door de LEBZ wordt een advies uitgebracht over de te nemen vervolgingsbeslissing.

Valse aangifte

In het informatief gesprek wordt aan de melder verteld dat het doen van valse aangifte strafbaar is (zie §4.2.1). Maar hoe vaak worden er valse aangiften gedaan? In de wetenschappelijke literatuur zijn weinig cijfers bekend over valse aangiften van seksueel geweld tegen kinderen. In een studie uit 2016³² werd op zoek gegaan naar wetenschappelijke onderzoeken over bevestigde valse aangiften van alle vormen van seksueel geweld (dus ook tegen volwassenen). Data uit zeven onderzoeken zijn opnieuw geanalyseerd. Hieruit komt een gemiddeld percentage valse aangiften in zedenzaken naar voren van 5%. Dit percentage is vijf keer hoger dan bij de meeste andere delicten.³³ Geen van deze zeven onderzoeken is uitgevoerd in Nederland. Wel is in Nederland onderzoek gedaan naar redenen voor valse aangifte. Hierbij is alleen gekeken naar *bevestigde* valse aangiften en niet uitsluitend naar minderjarige slachtoffers. Uit dit onderzoek³⁴ blijkt dat valse aangiften vaak gedaan worden om emotionele redenen. Dit betreft bijvoorbeeld het verschaffen van een alibi, aandacht trekken, spijt of wraak.

4.2.4 Opsporingsonderzoek

Na een aangifte of als het OM daartoe ambtshalve besluit start het Team Zeden met het opsporingsonderzoek.³⁵ De zedenrechercheur dient een plan van aanpak te maken waarin op hoofdlijnen een voorstel voor het onderzoek wordt beschreven. Dit plan van aanpak wordt samen met het proces-verbaal van het informatief gesprek en de aangifte doorgestuurd naar het OM. De officier van justitie neemt alle beslissingen in het opsporingsonderzoek. Het slachtoffer kan ervoor kiezen om op de hoogte te worden gehouden van het opsporingsonderzoek. Wanneer de politie geen opsporingsonderzoek instelt of stopt met het onderzoek, wordt het slachtoffer op de hoogte gesteld van de reden waarom dit is besloten. Het slachtoffer wordt daarnaast ook geïnformeerd door de politie of de officier van justitie zodra er een verdachte wordt gevonden in de zaak.³⁶ Als het slachtoffer een verzoek om informatie heeft ingediend, ontvangt het slachtoffer deze informatie binnen veertien dagen nadat de informatie bekend is.³⁷

31 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016a, p. 2).

32 Ferguson & Malouff (2016).

33 De Zutter, Horselenberg, & van Koppen (2017).

34 De Zutter, Horselenberg, & van Koppen (2018).

35 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016b, p. 10).

36 Zie de regeling van de minister van Veiligheid en Justitie van 29 maart 2017, *Stcrt.* 2017, 18951.

37 Art. 2, derde en vierde lid, regeling van de Minister van Veiligheid en Justitie van 29 maart 2017, *Stcrt.* 2017, 18999.

Een opsporingsonderzoek kan bestaan uit een sporenonderzoek, een forensisch-medisch onderzoek en/of het horen van het slachtoffer, de getuige(n) of de verdachte. De persoonsverhoren worden zowel schriftelijk als audiovisueel vastgelegd.³⁸ Daarnaast kan er naar digitaal bewijs gezocht worden door digitale opsporing. Deze onderzoekshandelingen worden in deze paragraaf kort toegelicht.

Sporenonderzoek en forensisch medisch onderzoek

In de eerste zeven dagen na het hands-on seksueel geweld kan een forensisch arts naar mogelijke sporen van de dader op het lichaam van het slachtoffer zoeken.³⁹ Uitgangspunt is dat de minderjarige niet meer dan één keer forensisch medisch wordt onderzocht.⁴⁰ Slachtoffers ouder dan zestien jaar dienen hier zelf toestemming voor te geven. Bij een slachtoffer tot en met zestien jaar moet er voor het forensisch medisch onderzoek (FMO) toestemming worden gevraagd aan de gezagsdrager(s). Bij een slachtoffer van dertien tot zestien jaar wordt ook toestemming aan het slachtoffer gevraagd.⁴¹ Als het ouderlijk gezag of de voogd bij een minderjarige geen toestemming voor een FMO geeft, dan kan de officier van justitie besluiten op welke wijze alsnog een FMO gedaan kan worden en welke partners hierbij betrokken worden.⁴²

Bij de voorbereiding en uitvoering van een FMO in een zedenzaak is altijd een gecertificeerd zedenrechercheur betrokken. De zedenrechercheur overlegt met de forensisch rechercheur over de noodzaak tot het veiligstellen van forensische sporen met een zedenkit. Bij acute zedenzaken met een slachtoffer in de leeftijd tot en met twaalf jaar, wordt het FMO door een gespecialiseerde arts van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) uitgevoerd.⁴³ Bij een slachtoffer in de leeftijd van dertien tot en met vijftien jaar wordt eerst contact opgenomen met het NFI om te beoordelen of het FMO door het NFI moet worden uitgevoerd. Het FMO vindt bij voorkeur plaats in aanwezigheid van een kinderarts, die vervolgens de medische zorg op zich neemt. Indien dit niet mogelijk is, kan de eerste medische zorg worden verricht door de NFI-arts.⁴⁴

Verhoor van slachtoffers

In zedenzaken vormt de verklaring van het slachtoffer of de getuige vaak één van de belangrijkste bewijsmiddelen. Minderjarige slachtoffers worden bij voorkeur slechts één keer gehoord in een strafzaak.⁴⁵ Het verhoor van het slachtoffer in zedenzaken wordt door twee zedenrechercheurs uitgevoerd.⁴⁶ Wanneer aangifte wordt gedaan van seksueel geweld tegen kinderen betekent dit niet automatisch dat het kind ook gehoord zal worden. Bij een studioverhoor wordt rekening gehouden met de kwetsbaarheid van een persoon.⁴⁷ Sinds juni 2018 maakt de politie structureel een inschatting van de kwetsbaarheid van alle slachtoffers die aangifte komen doen op het politiebureau. Aan de hand

38 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016b, p. 11).

39 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016b, p. 9).

40 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme & Portefeuille Forensische Opsporing (2016, p. 3).

41 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme & Portefeuille Forensische Opsporing (2016, p. 3).

42 Zie onder 2.2 Aanwijzing zeden (Start. 2016, 19414).

43 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme & Portefeuille Forensische Opsporing (2016, p. 3).

44 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme & Portefeuille Forensische Opsporing (2016, p. 3).

45 Zie onder 4.4 Aanwijzing zeden (Start. 2016, 19414).

46 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016b, p. 7).

47 Daarnaast wordt het slachtoffer niet gehoord bij zedenmisdriven genoemd in de artt. 239 (schennis van de eerbaarheid), 240 (pornografie), 240a (bescherming van jeugdigen beneden 16 jaar), 254 (ontucht met dieren) en 254a (pornografie met dieren) Sr.

van een individuele beoordeling wordt gekeken of en in welke mate zij in aanmerking komen voor beschermingsmaatregelen,⁴⁸ zoals het opleggen van een contact- of gebiedsverbod aan de verdachte.⁴⁹ Volgens de politie-instructie vallen minderjarigen onder de zestien jaar, licht- of ernstig verstandelijk beperkten en personen met diverse geclassificeerde stoornissen in de categorie van kwetsbare personen.⁵⁰

Omdat het horen van kinderen speciale kennis vergt over de ontwikkeling van kinderen, hoort een speciaal opgeleide studioverhoorder kinderen tot twaalf jaar in een kindvriendelijke verhoorstudio.⁵¹ In totaal zijn er veertien kindvriendelijke verhoorstudio's in Nederland.⁵² Minderjarige slachtoffers (of getuigen) met een leeftijd tot vier jaar worden slechts in uitzonderlijke situaties gehoord door de politie.⁵³ Dit heeft onder meer te maken met de (on)mogelijkheden van het kind om zich verbaal goed uit te drukken en met het feit dat hele jonge kinderen niet goed in staat zijn om herinneringen aan te maken die langere tijd behouden blijven.⁵⁴ Toch moet per casus zorgvuldig worden bekeken of het kind in staat is om gehoord te worden door de politie. De Nationaal Rapporteur heeft eerder benadrukt dat het van cruciaal belang is dat ook deze jonge slachtoffers beschermd worden tegen misbruik. Daarom is de minister van JenV aanbevolen om te zoeken naar mogelijkheden om deze kinderen bescherming te bieden.⁵⁵ Deze aanbeveling is nog niet opgevolgd. Bij slachtoffers met een leeftijd tussen de twaalf en achttien jaar wordt er in het verhoor gevraagd naar wat hij of zij van de gebeurtenissen en de verdachte vindt en wat er met de verdachte moet gebeuren.⁵⁶ Momenteel wordt een onderzoek verricht naar de wijze waarop kindvriendelijk horen bij de politie wordt uitgevoerd.⁵⁷ De resultaten hiervan worden nog dit jaar verwacht.⁵⁸ Met de uitkomsten van dit onderzoek zal gekeken worden hoe de positie van minderjarige slachtoffers van seksueel misbruik verbeterd kan worden.

Verhoor van getuigen

Voor een goede voorbereiding van het slachtofferverhoor verzamelt de studioverhoorder informatie, bijvoorbeeld vanuit een disclosure- of getuigenverhoor. De getuige en de zogenaamde disclosure-getuige, de persoon aan wie het slachtoffer over het misbruik heeft verteld, worden gehoord door minimaal één zedenrechercheur. Bij een zedendelict zijn er vaak naast het slachtoffer en de verdachte geen andere getuigen aanwezig. Indien er wel een getuige aanwezig is, kan een verklaring van een getuige daarom vaak als belangrijk bewijsmateriaal in een zedenzaak dienen.

48 Art. 13, eerste lid, Besluit slachtoffers van strafbare feiten.

49 *Kamerstukken II* 2017/18, 33552, 48, p. 4.

50 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016b, p. 19).

51 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016b, p. 8).

52 Schriftelijke informatie Nationale Politie, d.d. 4 oktober 2018.

53 Checklist bepalen verhoorwaardigheid kwetsbare getuigen van de Nationale Politie, BIN 000938, versienr. 1.00.

54 Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2014, p. 180).

55 Website Nationaal Rapporteur, www.nationaalrapporteur.nl/actueel/2017/kinderpornografie-blijft-slachtoffers-achternvolgen.aspx (geraadpleegd 21 september 2018).

56 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016b, p. 10); art. 167a Sv.

57 *Kamerstukken II* 2017/18, 33552, 48.

58 Mondelinge informatie Bureau Beke, d.d. 23 oktober 2018.

Verhoor van verdachten

Indien er in een zedenzaak een verdachte bekend is, wordt de verdachte aangehouden en gehoord. Het verdachtenverhoor in zedenzaken⁵⁹ wordt uitgevoerd door twee zedenrechercheurs, met de mogelijkheid dat één van deze twee zedenrechercheurs het verhoor vanuit de regiekamer volgt.

Digitale opsporing

In toenemende mate bevindt bewijs van zedenzaken zich op gegevensdragers.⁶⁰ Zo kunnen onder meer beeldmateriaal en chatgesprekken die worden aangetroffen op de computer of op de mobiele telefoon van de verdachte mogelijk steunbewijs opleveren voor de verklaring van het slachtoffer (zie ook §6.2.1). Een onderzoek naar gegevensdragers vindt plaats door de gegevensdragers in beslag te nemen en te onderzoeken.⁶¹ Doorgaans dient een plaats (bijvoorbeeld de woning van de verdachte) te worden doorzocht om een gegevensdrager in beslag te kunnen nemen.⁶² De bevoegdheid tot het doorzoeken van een plaats om gegevensdragers in beslag te nemen, geldt voor bijna alle zedendelicten.⁶³ In bepaalde gevallen is voor een doorzoeking toestemming vereist van ofwel de officier van justitie ofwel de rechter-commissaris.

Naast onderzoek naar gegevensdragers en de gegevens die zich hierop bevinden, kan ook onderzoek worden verricht naar uitsluitend gegevens.⁶⁴ In tegenstelling tot gegevensdragers zijn gegevens geen voorwerp en daarom kunnen gegevens niet in beslag worden genomen (en worden onderzocht). Gegevens kunnen allereerst worden verkregen door deze te vorderen bij – kort gezegd – degene die daarvoor in aanmerking komt of daartoe toegang heeft.⁶⁵ Het kan daarbij gaan om identificerende gegevens, zoals een naam of een rekeningnummer, of andere bestaande gegevens, zoals locatiegegevens of gegevens over bepaalde diensten die aan de verdachte zijn verleend.⁶⁶ Wanneer gegevens niet met een vordering kunnen worden verkregen, dan is het mogelijk om plaatsen te doorzoeken ter vastlegging van die gegevens.⁶⁷ Deze bevoegdheid biedt uitkomst wanneer de gegevens op een andere plek staan opgeslagen dan op de gegevensdrager, bijvoorbeeld wanneer gegevens in een online opslag (de ‘cloud’) worden bewaard. Belangrijk is om te vermelden dat de bevoegdheid tot het doorzoeken van plaatsen niet alleen ziet op het vergaren van gegevens ten behoeve van de waarheidsvinding, maar ook om gegevens die onderwerp uitmaken van een strafbaar feit of met behulp waarvan een strafbaar feit is gepleegd

59 Het verhoor van de verdachte van een zedenmisdrijf in de artt. 239 (schennis van de eerbaarheid), 240 (pornografie), 240a (bescherming van jeugdigen beneden zestien jaar), 254 (ontucht met dieren) en 254a (pornografie met dieren) Sr wordt uitgevoerd door tenminste één zedenrechercheur.

60 Zie onder 2.3 Aanwijzing zeden (Stcr. 2016, 19414).

61 Art. 94 Sv; HR 29 maart 1994, ECLI:NL:HR:1994:AD2076, NJ 1994/557. Nadere regels met betrekking tot inbeslagname en onderzoek ten behoeve van het opsporingsonderzoek staan vermeld in de Aanwijzing inbeslagname (Stcr. 2014, 18598).

62 De bevoegdheid hiertoe is geregeld in het Wetboek van Strafvordering, Boek I, Titel IV, Afdeling 3, §2 en §3.

63 De zedendelicten waarvoor deze bevoegdheid niet geldt, zijn de artikel 239 (schennis van de eerbaarheid), 240 (pornografie), 240a (bescherming jeugdigen beneden 16 jaar), 254 (ontucht met dieren) en 254a (pornografie met dieren) Sr.

64 Voor meer informatie zie ‘Digitale seksuele delicten in het straf en strafprocesrecht’ van J.M. ten Voorde in PROCES 2017, aflevering zes.

65 Artt. 126nc -126ni Sv. Zie voor meer uitgebreide informatie hoofdstuk 10.11 uit Corstens & Borgers (2014).

66 Art. 126nc Sv; art. 126nd Sv.

67 Zie Wetboek van Strafvordering, Boek I, Titel IV, Afdeling 7.

ontoegankelijk te maken.⁶⁸ Zowel de bevoegdheid tot het vorderen van gegevens als de bevoegdheid tot doorzoeking ter vastlegging van gegevens gelden voor bijna alle zedendelicten.⁶⁹

In kinderpornografiezaken is de inbeslagname van gegevensdragers en het onderzoek naar de gegevens die zich hierop bevinden standaard onderdeel van het opsporingsonderzoek zoals omschreven in de Aanwijzing kinderpornografie. Daarnaast bepaalt de politie-instructie dat in het geval van een verdenking van kinderpornografie en kindersekstoerisme alle digitale en analoge gegevensdragers die van belang zijn in beslag dienen te worden genomen. Dat is niet zo vreemd, omdat kinderpornografie een delict is met een digitaal aspect. In de Aanwijzing zeden staat slechts dat gegevensdragers, waar mogelijk, in een zo vroeg mogelijk stadium van het onderzoek in beslag moeten worden genomen en moeten worden onderzocht.⁷⁰ In de politie-instructie wordt voor zedenzaken digitale opsporing niet voorgeschreven. Door de toenemende digitalisering van de samenleving, is de kans groter dat er ook digitale sporen in overige zedenzaken aanwezig zijn. Mede daarom is het van belang dat ook in zedenzaken meer aandacht is voor digitale opsporing en dat dit wordt opgenomen in de aanwijzingen en instructies ten behoeve van de opsporing in zedenzaken.

Wet computercriminaliteit III

Op 26 juni 2018 is de Wet computercriminaliteit III aangenomen door de Eerste Kamer.⁷¹ Met deze wet wordt onder andere de strafbaarheid van ‘grooming’ (art. 248e Sr) en verleiding van minderjarigen tot ontucht (art. 248a Sr) verruimd. De wet maakt het mogelijk om een lokpuber in te zetten bij de (proactieve) opsporing van zedendelinquenten. Een opsporingsambtenaar kan zich dus op het internet voordoen als minderjarige (de lokpuber) om mensen die groomen of minderjarigen verleiden tot ontucht, op heterdaad te betrappen.⁷² Daarnaast mogen politie en justitie heimelijk en op afstand onderzoek doen in computers van verdachten. Opsporingsambtenaren krijgen zo meer ruimte om verschillende onderzoekshandelingen toe te passen bij de opsporing van ernstige (online) delicten, zoals kinderpornografie.⁷³ Naar verwachting treedt de Wet computercriminaliteit III op 1 januari 2019 in werking.⁷⁴

Op dit moment kan de inzet van een lokpuber nog niet tot strafbaarheid van de verdachte leiden. Dit volgt uit een uitspraak van het hof Den Haag van 25 juni 2013 waarin de verdachte werd vervolgd voor grooming (artikel 248e Sr).⁷⁵ De verdachte had online contact gezocht met een dertienjarige jongen en vervolgens een afspraak gemaakt om ontuchtige handelingen met hem te verrichten. In werkelijkheid had de verdachte contact gehad met een opsporingsambtenaar, die zich voordeed als de dertienjarige jongen. Centraal stond de vraag of de verdachte kon worden

68 Art. 1250 Sv.

69 De zedendelicten waarvoor deze bevoegdheden niet gelden staan genoemd in voetnoot 63.

70 Zie onder 2.3 Aanwijzing zeden (Stcr. 2016, 19414).

71 Kamerstukken I 2016/17, 34372, A.

72 Lindenberg (2016, p. 942).

73 Website Rijksoverheid, www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2018/06/26/eerste-kamer-stemt-in-met-wetsvoorstel-computercriminaliteit-iii (geraadpleegd 2 oktober 2018).

74 Op grond van de afspraken in het regeerakkoord 2017 wordt de wet twee jaar na inwerkingtreding geëvalueerd. Website Rijksoverheid, www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2018/06/26/eerste-kamer-stemt-in-met-wetsvoorstel-computercriminaliteit-iii (geraadpleegd 2 oktober 2018).

75 Hof Den Haag 25 juni 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:2302.

veroordeeld voor grooming, nu het slachtoffer in werkelijkheid ouder was dan zestien jaar. Het hof oordeelde dat strafbaar handelen in de zin van art. 248e Sr vereist dat het slachtoffer jonger dan zestien jaar is. De intentie van de verdachte met betrekking tot de leeftijd van het slachtoffer is hierbij niet doorslaggevend, aldus het hof.

Tot slot zal op 1 januari 2019 vermoedelijk de Wet Computercriminaliteit III inwerking treden.⁷⁶ De wet introduceert onder meer een hackbevoegdheid, die het mogelijk maakt om heimelijk op afstand een geautomatiseerd werk binnen te dringen en gegevens op dit werk te bekijken en vast te leggen.⁷⁷ Daarnaast maakt de software die hiervoor wordt gebruikt mogelijk om toetsaanslagen vast te leggen, een microfoon of camera of GPS-functionaliteiten aan te zetten.⁷⁸ De Wet Computercriminaliteit III voorziet ook in een ‘take-downbevel’ op grond waarvan de officier van justitie aanbieders van communicatiediensten kan verplichten om strafbaar materiaal van een online platform te verwijderen.⁷⁹

Gebruik software om bewijs te verzamelen in de zaak Aydin C.

Op 16 maart 2017 deed de rechtbank Amsterdam uitspraak in een zaak waarin de verdachte, ‘webcamafperser’ Aydin C., tientallen minderjarige meisjes had aangezet tot seksuele handelingen voor de webcam. De verdachte maakte gebruik van Facebook accounts en deed zich voor als minderjarige jongen om met de meisjes in contact te komen. In het onderzoek maakte de politie gebruik van omstreden software om op afstand bewijs van de computer van de verdachte te verzamelen. De software werd in het geheim op de laptop en desktopcomputer van de verdachte geïnstalleerd.⁸⁰ Volgens de verdediging had de software niet gebruikt mogen worden en waren de verkregen resultaten niet betrouwbaar. Voor de inzet van deze technische hulpmiddelen gelden namelijk strenge eisen.⁸¹ De rechtbank was echter van oordeel dat de inzet van het technische hulpmiddel rechtmatig was en dat de resultaten als bewijs konden dienen. De verdachte werd veroordeeld tot tien jaar en 243 dagen gevangenisstraf.⁸² Daarnaast herhaalt de rechtbank in deze zaak dat voor een veroordeling voor (poging) tot aanranding niet is vereist dat sprake is van lichamelijk contact tussen de dader en het slachtoffer en dus ook hands-off delicten onder bepaalde omstandigheden als aanranding kunnen worden bewezen.⁸³ Opmerking verdient verder dat de Wet computercriminaliteit III het opsporen van webcamafpersers als Aydin C. eenvoudiger moet maken door het uitbreiden van de strafvorderlijke bevoegdheden met de hackbevoegdheid.

76 Website Rijksoverheid, www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2018/06/26/eerste-kamer-stemt-in-met-wetsvoorstel-computercriminaliteit-iii (geraadpleegd 2 oktober 2018).

77 Kamerstukken I 2016/17, 34372, A; art. 126nba Sv.

78 Kamerstukken II 2015/16, 34372, 3.

79 Kamerstukken I 2016/17, 34372, A; art. 126p Sv.

80 De software registreerde toetsaanslagen en maakte schermafbeeldingen van programma's zoals Skype of internetbrowsers. Op deze manier werd het internetgedrag van de verdachte in kaart gebracht. Zie hiervoor: Rb. Amsterdam 16 maart 2017, ECLI:NL:RBAMS:2017:1627, m.nt. J.J. Oerlemans.

81 Art. 126l Sv. Zo is er o.a. een machtiging van de rechter-commissaris vereist en moet de inzet van het technische hulpmiddel voldoen aan het Besluit technische hulpmiddelen strafvordering, Stb 2006, 524.

82 De verdachte werd o.a. veroordeeld voor kinderpornografie (art. 240b Sr), (poging tot) aanranding (art. 246 Sr) en/of verleiding (art. 248a Sr) en afdreiging (art. 318 en 326 Sr).

83 Zie hierover ook HR 17 januari 2017, ECLI:NL:HR:2017:39 (en voor de conclusie van de advocaat-generaal ECLI:NL:PHR:2016:1392).

4.2.5 Opsporing van kinderpornografie

De meldingen van kinderpornografie worden geprioriteerd, geanalyseerd en bewerkt tot startdossiers voor onderzoeken die door Team Bestrijding Kinderpornografie en Kindersekstoerisme Landelijke Eenheid (TBKK LE) zelf of door de regionale TBKK's worden opgepakt (zie §3.7). Opsporingsonderzoeken van kinderpornografie worden doorgestuurd naar de TBKK in de regionale eenheid waar de verdachte woont (zie §3.2.1). Voor de strafrechtelijke aanpak van kinderpornografie geldt de Aanwijzing kinderpornografie.⁸⁴ In het tweede deel van de politie-instructie zijn aanvullende normen gesteld voor het opsporingsonderzoek naar kinderpornografie en kindersekstoerisme.⁸⁵ Het opsporingsonderzoek en de handelingen waar specifieke deskundigheid voor vereist is, bijvoorbeeld een doorzoeking en beoordeling van inbeslaggenomen materiaal, worden uitsluitend uitgevoerd door een kinderpornografierechercheur of gecertificeerd zedenrechercheur. Het opsporingsonderzoek vindt in principe plaats onder gezag van een zedenofficier van justitie.

Doorzoeking en inbeslagname van digitale en analoge gegevensdragers zijn belangrijke onderdelen van een onderzoek naar kinderpornografie.⁸⁶ Het onderzoeken van digitale gegevensdragers, zoals computer of mobiele telefoon, wordt gedaan door een digitaal rechercheur. Een speciaal opgeleide kinderpornografierechercheur of een gecertificeerd zedenrechercheur maakt vervolgens een beoordeling en bepaalt de strafbaarheid van het beeldmateriaal.⁸⁷ Het inbeslaggenomen beeldmateriaal wordt niet in het proces-verbaal of het procesdossier opgenomen om verdere verspreiding van het beeldmateriaal te voorkomen.⁸⁸ De opsporingsambtenaar stelt een zogenaamde toonmap samen met een beperkte hoeveelheid strafbaar materiaal, dat representatief is voor het inbeslaggenomen materiaal.⁸⁹ Deze toonmap wordt afzonderlijk beschikbaar gesteld aan de officier van justitie.

4.2.6 Zaken naar het Openbaar Ministerie

Volgens de politie-instructie moeten zaken binnen zes maanden na het opnemen van aangifte worden afgerond. Voordat het onderzoek wordt afgerond bespreekt de politie met de officier van justitie of alle relevante handelingen in het onderzoek verricht zijn. Het dossier moet binnen dertig dagen na het eerste verhoor van de verdachte naar het OM worden gezonden. Aan het einde van het opsporingsonderzoek stuurt de politie een zaak al dan niet naar het OM. In principe stuurt de politie een zaak altijd naar het OM als er een verdachte in beeld is. Dit is zodat het OM vervolgens kan beslissen over vervolging en er een goede terugkoppeling naar het slachtoffer kan plaatsvinden (zie [Hoofdstuk 5](#)).⁹⁰

Het Landelijk Programma Zeden, Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (LPZKK) houdt per regionale eenheid maandelijks rapportages bij over de doorlooptijden van zedenzaken.⁹¹ Het LPZKK kan aan een regionale eenheid ondersteuning bieden indien het LPZKK dat nodig acht. Bovendien is het OM een

84 Aanwijzing kinderpornografie (Stcr. 2016, 19415).

85 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016b, p. 4).

86 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016b, p. 17).

87 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016b, p. 15).

88 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (2016b, p. 18).

89 Zie onder 2.4 Aanwijzing kinderpornografie (Stcr. 2016, 19415).

90 Schriftelijke informatie Nationale Politie, d.d. 5 oktober 2018.

91 Mondelinge informatie Nationale Politie, d.d. 9 april 2018.

(onderzoeks)traject gestart om de doorlooptijden van het strafproces van zedenzaken te verkorten. De resultaten van dit traject worden begin 2019 verwacht.⁹²

4.3 Achtergrond van de cijfers

De data die in dit en het vorige hoofdstuk zijn gebruikt zijn afkomstig uit het registratiesysteem 'Basisvoorziening Handhaving' (BVH) van de Nationale Politie. In dit systeem wordt bij een melding onder andere bijgehouden of er een informatief gesprek heeft plaatsgevonden, of er aangifte is gedaan en of een zaak naar het OM is gestuurd.

4.3.1 Seksueel geweld tegen kinderen

Zoals in het vorige hoofdstuk is vermeld, worden de incidenten in het registratiesysteem BVH ingedeeld in beleidscodes. Zedendelicten kunnen worden geregistreerd onder een tiental classificaties, waarvan de meeste zowel betrekking kunnen hebben op volwassen als op minderjarige slachtoffers. Daarom zijn de data over incidenten gekoppeld aan de slachtofferinformatie. Incidenten waarbij een minderjarig slachtoffer betrokken bleek, zijn geselecteerd en staan in dit hoofdstuk centraal (zie ook §3.3.1).

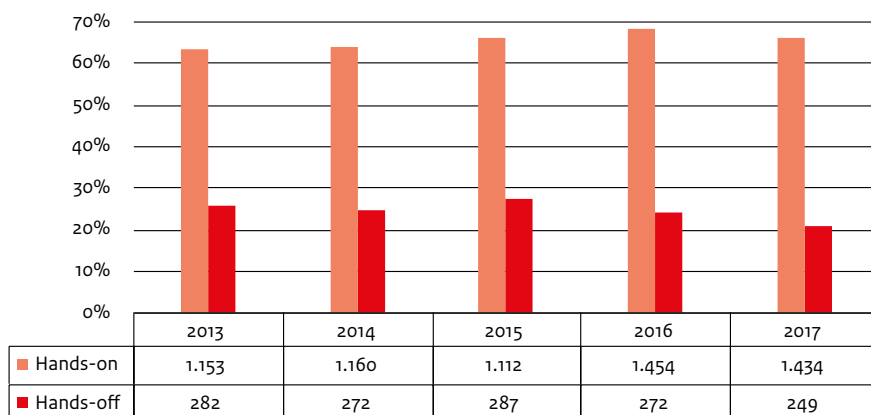
4.3.2 Beperkingen aan de data

Zoals in het vorige hoofdstuk staat beschreven, kan deze wijze van selecteren leiden tot een onderschatting van het daadwerkelijke aantal meldingen. Wanneer het slachtoffer onbekend is, kan immers niet worden vastgesteld of deze minderjarig is en wordt de zaak niet geselecteerd in het huidige onderzoek. Vanaf het informatief gesprek is dit minder problematisch, aangezien er dan meestal wel een slachtoffer in beeld.

4.4 Informatief gesprek

Hieronder worden cijfers gepresenteerd over het informatie gesprek (zie §4.2.1). Zowel het aantal gesprekken over de jaren wordt weergegeven als het percentage meldingen waarbij een informatief gesprek is gehouden. Hands-on en hands-off delicten worden hierbij onderscheiden.

92 Kamerstukken II 2017/18, 33552, 48.

Figuur 4.2 Aantal informatieve gesprekken en het percentage informatieve gesprekken ten opzichte van de meldingen 2013–2017 (N=15.150)

Bron: data Nationale Politie

Hands-on

Het aantal informatieve gesprekken bij hands-on delicten schommelt van 2013 tot 2015 rond de 1.150, om daarna een sprong te maken naar 1.450 gesprekken per jaar (zie Figuur 4.2). Dat het percentage informatieve gesprekken ten opzichte van het aantal meldingen ook stijgt in 2016, laat zien dat de stijging in informatieve gesprekken in 2016 niet alleen te verklaren is door een stijging in meldingen (zie §3.4). Overigens zakt dit percentage in 2017 weer wat terug. Of er in 2016 sprake was van een eenmalige piek, of dat dit het begin van een trend is, zal dus uit toekomstige dadermonitors moeten blijken.

Hands-off

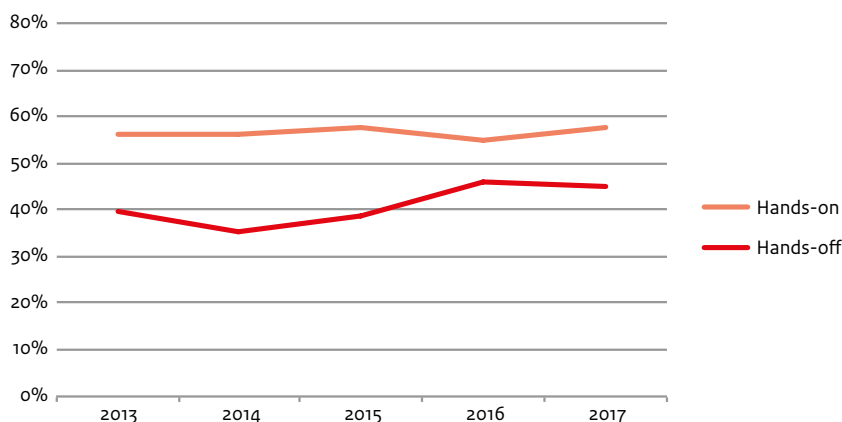
Bij hands-off delicten blijft het aantal informatieve gesprekken redelijk gelijk en fluctueert van 287, in 2015, tot 249, in 2017. Wel neemt het percentage informatieve gesprekken ten opzichte van de meldingen af, doordat er wel een toename is van het aantal meldingen (zie §3.4). Dit percentage ligt bij hands-off delicten sowieso lager dan bij hands-on delicten. Dat komt mede doordat de politie-instructie het informatief gesprek niet voorschrijft voor meldingen van schennis van de eerbaarheid, sexting en kinderpornografie. Het slachtoffer is bij deze delicten bovendien minder vaak bekend. In deze data kan dit echter geen verklaring zijn, omdat alleen meldingen zijn geselecteerd waarbij een slachtoffer bekend was (zie §4.3.1). Wanneer deze drie classificaties buiten beschouwing worden gelaten, verandert het aandeel informatieve gesprekken na hands-off meldingen over de afgelopen vijf jaar van 25% naar 38%.

4.5 Aangifte

In totaal werden er in 2013–2017 7.241 aangiften gedaan van seksueel geweld tegen kinderen. Voor een aangifte kan een informatief gesprek hebben plaatsgevonden. In het informatief gesprek wordt de melder onder andere geïnformeerd over het proces na een eventuele aangifte (zie §4.2.3). Naar aanleiding hiervan kan een melder afzien van het doen van aangifte. Niet voor alle delicten wordt het informatief gesprek aangeboden, en melders kunnen ook van het gesprek afzien en direct aangifte doen (zie §4.2.1).

Aangifte na informatief gesprek

In de periode 2013-2017 leidde 54% van de informatieve gesprekken tot een aangifte; dit betrof 4.125 aangiften. Dat is aanzienlijk vaker dan de 30% die de Nationaal Rapporteur eerder rapporteerde over de periode 2011-2012.⁹³ Van hands-on delicten werd relatief vaker aangifte gedaan dan van hands-off delicten (zie Figuur 4.3). Bij hands-off delicten zoals kinderpornografie wordt überhaupt minder vaak aangifte gedaan. Bij deze delicten is ook minder vaak een slachtoffer bekend is (zie ook §3.7). Alleen meldingen met een bekend slachtoffer zijn in het huidige onderzoek geselecteerd.

Figuur 4.3 Percentage aangifte na informatief gesprek 2013-2017 (N=7.675)

Bron: data Nationale Politie

Aangifte zonder informatief gesprek

Van alle politiemeldingen was er in 27% van de gevallen sprake van een informatief gesprek én een aangifte. Nog eens 21% van alle politiemeldingen eindigden in een aangifte zonder dat er een informatief gesprek is geweest; dit betrof 3.116 aangiften. Vooral meldingen van openbare schennis van de eerbaarheid leidden vaak tot aangifte zonder dat er een informatief gesprek heeft plaatsgevonden (81%). Dit is niet verwonderlijk, aangezien er bij onder andere dit delict geen informatief gesprek wordt voorgeschreven in de politie-instructie.

4.6 Zaken naar het Openbaar Ministerie

Aan het einde van het opsporingsonderzoek stuurt de politie een zaak al dan niet naar het OM (zie §4.2.6). De officier van justitie beslist over de verdere vervolging (zie Hoofdstuk 5). In totaal werden er in de periode van 2013 tot en met 2017 4.425 dossiers van seksueel geweld tegen kinderen naar het OM gestuurd. Dit betreft 29% van alle meldingen en 89% van de meldingen waarbij de politie een dader in beeld had. Het aantal dossiers dat jaarlijks naar het OM is gestuurd verschilde in 2017 (879) weinig van 2013 (892). Wel was er een piek in 2016 met 979 ingestuurde dossiers.

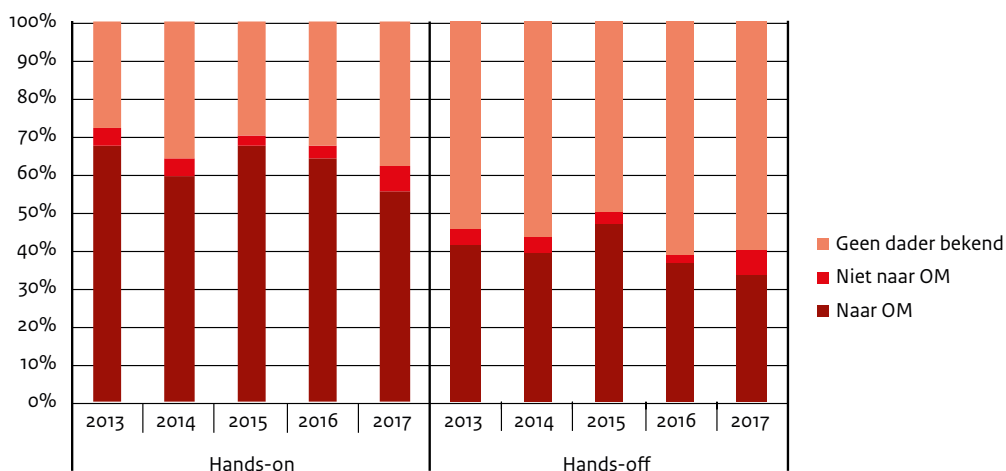
Naar het Openbaar Ministerie gestuurd na aangifte

Na de aangifte werd door de politie in 54% van de gevallen een zaak van seksueel geweld tegen kinderen naar het OM gestuurd; dit betrof 3.945 zaken. Dit percentage lag voor hands-on delicten hoger dan voor

93 Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2014, p. 169).

hands-off delicten (zie Figuur 4.4). Het aandeel ingestuurde zaken na aangifte laat een lichte daling zien vanaf 2013, met een opvallende incidentele stijging in 2015.

In 46% van de zaken is dus wel aangifte gedaan, maar is de zaak niet naar het OM gestuurd. In verreweg de meeste gevallen (41%) kwam dit omdat er geen verdachte bekend was. In 4% van de zaken was er wel een verdachte bekend bij de politie, maar werd de zaak niet naar het OM gestuurd.

Figuur 4.4 Percentage naar het OM ingestuurde zaken, na aangifte 2013-2017 (N=7.241)

Bron: data Nationale Politie

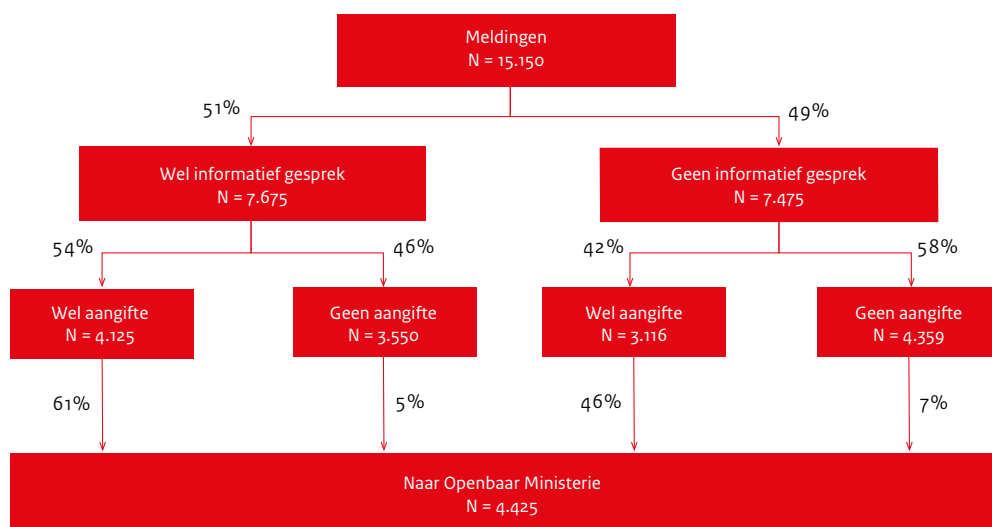
Naar het Openbaar Ministerie gestuurd zonder aangifte

Bij de zaken zonder aangifte werd 6%, bijna vijfhonderd zaken in vijf jaar, doorgestuurd naar het OM. Normaal gesproken wordt een strafrechtelijk onderzoek alleen gestart na een aangifte. Het OM kan echter besluiten om ambtshalve een onderzoek in te stellen als het slachtoffer geen aangifte heeft gedaan (zie §4.2.3). Bij kinderpornografiezaken is er zelden sprake van aangifte en vindt altijd ambtshalve onderzoek plaats naar aanleiding van een melding over het aantreffen kinderpornografie.⁹⁴

In de meeste zaken zonder aangifte die niet ingezonden werden was ook geen verdachte geregistreerd in het politiesysteem. Dit was het geval voor maar liefst 91% van de zaken zonder aangifte. Slechts in 3% van de zaken zonder aangifte was er een verdachte bekend die niet naar het OM werd gestuurd.

4.7 Van melding bij politie naar inzending Openbaar Ministerie

Zoals hierboven al bleek, zijn een informatief gesprek of aangifte niet noodzakelijk om een zaak verder in het strafproces te krijgen. Figuur 4.5 laat de routes zien die zaken van seksueel geweld tegen kinderen kunnen doorlopen vanaf de melding tot aan het moment dat de politie een zaak voorlegt aan het OM voor de periode 2013-2017.

Figuur 4.5 Routes van melding bij de politie naar zaak naar het Openbaar Ministerie 2013-2017

Het percentage naast de pijl geeft het aandeel weer ten opzichte van de bovenliggende stap

Bron: data Nationale Politie

In Figuur 4.5 staat aangegeven welke routes het slachtoffer of de melder binnen het opsporingsonderzoek kan doorlopen. Iets meer dan de helft van de meldingen (51%) leidt tot een informatief gesprek. Van deze informatieve gesprekken leidt meer dan de helft (54%) tot een aangifte. De meeste meldingen die niet tot een informatief gesprek hebben geleid, leiden ook niet tot een aangifte (58%). De meeste zaken met een aangifte worden naar het OM gestuurd. Wanneer dat na een aangifte niet gebeurt, komt dat meestal doordat er geen verdachte bekend is.

De route via een informatief gesprek en een aangifte komt dus het meest voor, maar ook zonder informatief gesprek of aangifte komen zaken bij het OM terecht. Indien er geen aangifte wordt gedaan kan het OM immers besluiten om ambtshalve een opsporingsonderzoek te starten. Van de gevallen waarin wel een informatief gesprek plaatsvond maar er geen aangifte is gedaan, werd 5% naar het OM gestuurd. Dit was het geval voor 7% van de meldingen waarbij geen informatief gesprek plaatsvond en geen aangifte is gedaan. Samen betroffen dit zo'n 500 meldingen, ofwel 3% van *alle* meldingen.

Eerder in dit hoofdstuk werd onderstreept dat hoewel er diverse redenen zijn voor een slachtoffer om geen aangifte te doen, het van belang is dat de politie het slachtoffer in zo'n geval *wel* verwijst naar hulpverlening. Afzien van aangifte betekent immers niet dat het seksueel geweld niet heeft plaatsgevonden en dat het slachtoffer geen slachtoffer is. Momenteel registreert de politie, zo mogelijk, waarom een slachtoffer geen aangifte doet na een informatief gesprek. Dit gebeurt echter nog niet op meetbare wijze. Het is van belang dat dit meetbaar geregistreerd wordt, zodat beleid van de politie omtrent aangiftebereidheid waar nodig kan worden verbeterd.

4.8 Conclusie

In dit hoofdstuk stond het opsporingsonderzoek door Team Zeden van de politie centraal. Wanneer de politie vermoedt dat een melding een strafbaar feit betreft, wordt aan de melder een informatief gesprek aangeboden. De melder is niet altijd het slachtoffer, maar kan ook bijvoorbeeld een ouder zijn. Na het informatief gesprek wordt altijd een bedenktijd aangeboden. Aan het einde van de bedenktijd neemt de politie contact op met de melder met de vraag of hij of zij aangifte wilt doen.

Er is een stijging zichtbaar in het aantal informatieve gesprekken in de periode 2013–2017. Voor hands-on delicten bleef het aandeel informatieve gesprekken ten opzichte van het aantal meldingen echter grotendeels gelijk. Bij hands-off delicten lijken er verhoudingsgewijs steeds minder informatieve gesprekken plaats te vinden. Dat komt mede doordat de politie-instructie het informatief gesprek niet voorschrijft voor meldingen van schennis van de eerbaarheid, sexting en van kinderpornografie. In 46% van de gevallen werd er na het informatief gesprek geen aangifte gedaan. De Nationaal Rapporteur vindt het belangrijk dat er zo veel mogelijk aangifte wordt gedaan. Er kunnen echter diverse redenen zijn om dit niet te doen. Het is dan wel belangrijk om na te gaan of deze slachtoffers op andere gebieden de hulp krijgen die ze nodig hebben. De politie en de officier van justitie dienen slachtoffers hier actief naar te verwijzen. De politie registreert zo mogelijk de reden waarom slachtoffers geen aangifte doen. Dit gebeurt echter nog niet op meetbare wijze. Meetbaar registreren is belangrijk zodat waar nodig beleid van de politie omtrent aangiftebereidheid kan worden verbeterd.

De meeste aangiften leiden tot een ingezonden dossier bij het Openbaar Ministerie (OM). Ook wanneer er geen aangifte is gedaan stuurt de politie meestal het dossier naar het OM. Wanneer dit niet gebeurt, komt dit vrijwel altijd doordat er geen verdachte bij de politie bekend is.

Het opsporingsonderzoek heeft tot doel bewijs te verzamelen. In zedenzaken vormt de verklaring van het slachtoffer vaak een van de belangrijkste bewijsmiddelen. De verklaring van het slachtoffer alleen is echter niet voldoende om tot een bewezenverklaring te komen.⁹⁵ Daarom is het van belang dat in het opsporingsonderzoek op andere manieren naar bewijs wordt gezocht. De toenemende digitalisering maakt de kans groot dat er ook digitale sporen aanwezig zijn. Mede daarom is het van belang dat in alle zedenzaken meer aandacht is voor digitale opsporing. Bovendien biedt de Wet Computercriminaliteit III, wanneer deze is ingevoerd, meer digitale opsporingsmogelijkheden.

In de Aanwijzing kinderpornografie is vastgelegd dat gegevensdragers in beslag genomen moeten worden en de gegevens die zich hierop bevinden onderzocht moeten worden. De politie-instructie bepaalt dat in het geval van een verdenking van kinderpornografie en kindersekstoerisme alle digitale en analoge gegevensdragers die van belang zijn in beslag dienen te worden genomen. Een dergelijke instructie ontbreekt echter voor andere zedenzaken. In de Aanwijzing zeden staat slechts dat gegevensdragers in een zo vroeg mogelijk stadium van het onderzoek in beslag moeten worden genomen en moeten worden onderzocht. Het is essentieel dat digitale opsporing wordt opgenomen in de aanwijzingen en instructies ten behoeve van de opsporing van zedenzaken.

5.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is het opsporingsonderzoek besproken. Wanneer het opsporingsonderzoek door de politie is afgerond, wordt de zaak ingeschreven bij het Openbaar Ministerie (OM). Het OM kan besluiten de zaak zelf af te doen, door bijvoorbeeld de verdachte een transactie aan te bieden. Het OM kan de zaak ook seponeren. Dat gebeurt bijvoorbeeld als het OM vindt dat er te weinig bewijs is. Het OM kan daarnaast besluiten om de zaak aan de rechter voor te leggen (**Hoofdstuk 6**). In dit hoofdstuk wordt een zaak beschouwd als afgehandeld, nadat het OM een beslissing over de vervolging heeft genomen.

Dit hoofdstuk richt zich op de zaken die ingeschreven en afgehandeld zijn door het OM in de periode 2013-2017. Niet alleen de aantallen komen aan bod, maar ook de kenmerken van de zaken.

In §5.2 wordt ingegaan op de organisatie en het beleid van het OM. Ook wordt hier beschreven welke mogelijkheden het OM heeft om een zaak af te handelen. In §5.3 worden de data over de vervolging beschreven. Ingeschreven zaken komen aan bod in §5.4 en afgehandelde zaken in §5.5. Ten slotte eindigt het hoofdstuk in §5.6 met de conclusie.

5.2 Het Openbaar Ministerie

5.2.1 Organisatie

Het OM is verantwoordelijk voor de opsporing en vervolging van mensen die een strafbaar feit hebben gepleegd.¹ Het opsporingsonderzoek (**Hoofdstuk 4**) wordt uitgevoerd door de politie onder het gezag van de officier van justitie.² Na voltooiing van het opsporingsonderzoek besluit de officier van justitie om de verdachte al dan niet te vervolgen en de zaak voor de rechter te brengen. Daarnaast kan het OM ook strafbare feiten afdoen zonder tussenkomst van een rechter (zie §5.2.3).

Het OM bestaat uit verschillende parketten. Het Landelijk Parket richt zich op de bestrijding van (internationaal) georganiseerde en ondermijnende criminaliteit. Het Landelijk Expertiseknooppunt Jeugd Gezin en Zeden (EKJGZ), dat onderdeel is van het Landelijk Parket, houdt zich bezig met de thema's zeden, huiselijk geweld, kindermishandeling en jeugdcriminaliteit. In het EKJGZ zitten de landelijk jeug-

1 Website Openbaar Ministerie, www.om.nl/organisatie/werk/ (geraadpleegd 2 oktober 2018).

2 Art. 12 PW 2012.

dofficier en de landelijk officier van justitie huiselijk geweld, kindermishandeling en zeden. Het EKJGZ ondersteunt de officiers van justitie op de tien regionale arrondissementsparketten.³ Deze zijn gelijk aan de tien regionale eenheden van de politie (zie §3.2.1). De officier van justitie van het arrondissementsparket leidt het opsporingsonderzoek dat door de politie van de regionale eenheid wordt uitgevoerd (zie §4.2.4). Op de tien arrondissementsparketten beoordelen de officieren van justitie de zaken en maken zij een keuze tot vervolging (zie §5.2.3).

Voor de strafrechtelijke aanpak van kinderpornografie en kinderseksstoerisme is onder het Landelijk Parket een Expertisecentrum Kinderpornografie en Kinderseksstoerisme (EKK) ingericht.⁴ Het EKK is een samenwerkingsverband tussen het Landelijk Parket en het Team Bestrijding Kinderpornografie en Kinderseksstoerisme van de Landelijke Eenheid (TBKK LE), en is verantwoordelijk voor de verdeling en sturing van kinderpornografie- en kinderseksstoerismeonderzoeken onder de regionale TBKK's. In het EKK zit de landelijk officier van justitie kinderpornografie die de officieren van justitie op de arrondissementsparketten ondersteunt. De officier van justitie op het Landelijk Parket beoordeelt de zaken die vanuit de TBKK LE worden gestuurd, en maakt een keuze om al dan niet te vervolgen.

5.2.2 Richtlijnen

Ten behoeve van de opsporing en vervolging van strafzaken is het OM gehouden aan beleidsregels die staan vermeld in aanwijzingen.⁵ Als het gaat om de strafrechtelijke aanpak van zedenzaken zijn de Aanwijzing zeden en de Aanwijzing kinderpornografie van toepassing.⁶ Daarnaast geeft de Politie-instructie Zeden, Kinderpornografie en Kinderseksstoerisme handvatten voor opsporingsambtenaren hoe zij moeten handelen in het opsporingsonderzoek (zie §4.2). Ook heeft het EKK in de Leidraad Sexting beleid opgesteld ten aanzien van de strafrechtelijke afdoening van sextingzaken tussen minderjarigen.

Aanwijzing zeden

De Aanwijzing zeden geeft een kader en regels voor de strafrechtelijke aanpak van zedenzaken. Sinds mei 2016 geldt de nieuwe Aanwijzing zeden.⁷ De aanwijzing geeft de beleidsregels over de uitoefening van taken en bevoegdheden van de politie en het OM op hoofdlijnen weer. Hierin staat onder andere beschreven hoe de zedenrechercheur en de officier van justitie in opsporingsonderzoek van zedenzaken moeten handelen (zie ook §4.2). Er wordt steeds afgewogen of voldoende maatregelen zijn getroffen om de veiligheid van het slachtoffer en anderen op de korte en lange termijn te waarborgen.⁸ Bij het kiezen van veiligheidsmaatregelen wordt zoveel mogelijk samengewerkt met andere (overheids)instanties, zoals het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) of het Centrum Seksueel Geweld (CSG), die op allerlei manieren kunnen bijdragen.

3 Website Openbaar Ministerie, www.om.nl/organisatie/ (geraadpleegd 2 oktober 2018).

4 Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kinderseksstoerisme (2016b, p. 4).

5 Het betreffen algemene of bijzondere aanwijzingen die zien op de taken en bevoegdheden van het OM. Deze aanwijzingen worden gegeven door het College van procureurs-generaal. Zie ook art. 130 Wet op de rechterlijke organisatie. Aanwijzingen bevatten voorschriften en regels die algemeen gelden en moeten worden toegepast, en waar burgers dus rechten aan kunnen ontleen.

6 Aanwijzing zeden (Strct. 2016, 19414); Aanwijzing kinderpornografie (Strct. 2016, 19415).

7 Aanwijzing zeden (Strct. 2016, 19414).

8 Zie onder 1.3 Aanwijzing zeden (Strct. 2016, 19414).

Het OM en de politie proberen secundaire victimisatie zoveel mogelijk te voorkomen. Zij beogen slachtoffers zo goed mogelijk te informeren zodat zij weloverwogen kunnen beslissen of zij aangifte willen doen. Indien het slachtoffer besluit geen aangifte te doen dan kan het OM besluiten ambtshalve een onderzoek in te stellen.⁹ Ambtshalve vervolging wordt in elk geval overwogen in zaken waarin de geestelijke of lichamelijke integriteit van het slachtoffer ernstig wordt bedreigd of als het slachtoffer zich in een afhankelijkheidspositie bevindt. Bij deze overweging wordt ook rekening gehouden met de persoon van de verdachte, de ernst van de gedraging, de schade die ermee is aangericht en of een strafrechtelijke interventie bijdraagt aan het vergroten van de veiligheid en het beperken van recidivekansen.

Aanwijzing kinderpornografie

Voor de strafrechtelijke aanpak van kinderpornografiezaken geldt de Aanwijzing kinderpornografie. Instructies met betrekking tot opsporingsonderzoeken naar kinderpornografie staan reeds kort beschreven in §4.2.5. Met betrekking tot de beslissing om een verdachte al dan niet te vervolgen, vermeldt de aanwijzing dat de focus van de strafrechtelijke aanpak met name gericht is op verspreiders en producenten van kinderpornografie. In beginsel wordt strafrechtelijk opgetreden bij verdenking van het vervaardigen van kinderpornografie en/of de commerciële en grootschalige verspreiding daarvan. Bij een verdenking van alleen downloaden, bezit of kleinschalige verspreiding wordt maximaal ingezet op het voorkomen van herhaald daderschap. Snel ingrijpen en starten met een daderbehandeling kan daarbij prevaleren, waardoor ook gekozen kan worden voor een buitengerechtelijk traject (zie §5.2.3). Strafrechtelijk optreden wordt niet altijd wenselijk geacht in het geval van seksueel digitaal grensoverschrijdend gedrag door minderjarigen onderling of tussen minder- en meerderjarigen tussen wie een gering leeftijdsverschil bestaat.

De ruime opzet van artikel 240b Sr (kinderpornografie)

De Aanwijzing kinderpornografie zoals deze nu is, geldt sinds 1 mei 2016. Kort daarvoor had de Hoge Raad zich nog kritisch uitgelaten over de (te) ruime opzet van artikel 240b Sr (kinderpornografie), in die zin dat de strafbepaling ook gevallen bestrijkt waarin volgens de wetsgeschiedenis strafrechtelijke aansprakelijkheidstelling achterwege kan of dient te blijven.¹⁰ De Hoge Raad overwoog dat relevante factoren voor het bepalen van dergelijke gevallen daarbij in het bijzonder zijn: de concrete gedraging van de verdachte, de leeftijd van de betrokkenen, de instemming van de betrokkenen en het ontbreken van een aanwijzing voor een risico van verspreiding van de afbeelding onder anderen dan de betrokkenen. Uit de wetsgeschiedenis zou volgen dat deze gevallen nader zouden moeten worden omschreven in de Aanwijzing kinderpornografie. Aanleiding voor de uitspraak van de Hoge Raad was een zaak waarin een minderjarige verdachte was veroordeeld voor het vervaardigen en bezitten van afbeeldingen van seksuele gedragingen met vier minderjarige meisjes. In twee gevallen wisten de meisjes dat de verdachte afbeeldingen vervaardigde. De vraag was dan ook in hoeverre het vervaardigen van de afbeeldingen een onderdeel was van de seksuele gedraging en in hoeverre de gedraging dan ook in strijd was met de sociaal-ethische norm.

9 Zie onder 3 Aanwijzing zeden (Stcr. 2016, 19414).

10 Zie r.o. 2.6.1 in Hoge Raad 9 februari 2016, ECLI:NL:HR:2016:2013, NJ 2016/257, m.nt. N. Rozemond.

Leidraad Sexting

Omdat ook de seksuele afbeeldingen die minderjarigen onderling maken en uitwisselen via internet of mobiele telefoon (*sexting*) onder het bereik van artikel 240b Sr vallen, is nader beleid ten aanzien van de strafrechtelijke afdoening ter zake van belang. De Leidraad Sexting¹¹ biedt een houvast voor politie en OM om te bepalen op welke wijze een zaak onderzocht en afgedaan moet worden. In de Leidraad Sexting zijn sextingzaken omschreven als zaken waarbij seksueel getint beeldmateriaal geproduceerd en/of verspreid wordt van een minderjarige en waarbij de maker, de verspreider en de bezitter vaak ook minderjarig (lijken te) zijn. Er is grote variatie in de ernst van sextingzaken. Op basis van criteria, zoals de mate van vrijwilligheid bij de vervaardiging van het beeldmateriaal en de relatie tussen betrokkenen, kan een zaak binnen categorie I, II of III worden geplaatst. De zaken in categorie I bevatten de meest ernstige feiten en worden vaak met vervolging afgedaan. Vervolging in zaken in categorie III is vaak niet mogelijk dan wel niet wenselijk.¹² Deze zaken worden verder afgehandeld door de interventie ‘Respect Online’ van Halt (zie kadertekst in §5.2.3).

Wetsvoorstel strafbaarstelling wraakporno

Onlangs is het wetsvoorstel strekkende tot de strafbaarstelling van – kort gezegd – wraakporno ter consultatie op internet gepubliceerd.¹³ Aan het wetsvoorstel ligt de gedachte ten grondslag dat misbruik van seksueel beeldmateriaal op steeds grotere schaal voorkomt. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om situaties waarin geen toestemming is gegeven voor het verspreiden van het beeldmateriaal of waarin het beeldmateriaal is gebruikt om de afgebeelde in een compromitterende situatie te brengen (ook wel wraakporno of ‘exposen’ genoemd). Volgens het concept-wetsvoorstel zal wraakporno strafbaar worden gesteld in artikel 136h Sr en is het daarmee een misdrijf tegen de openbare orde. Indien een minderjarige slachtoffer is van wraakporno, dan blijft vervolging voor een zedendelict (art. 240b Sr) het uitgangspunt.¹⁴ De vraag is in hoeverre dit ook geldt indien een minderjarige misbruik maakt van seksueel beeldmateriaal van een leeftijdsgeenoot. Liggt een afdoening conform de Leidraad Sexting dan in de reden of vervolging op grond van het voorgestelde artikel 136h Sr? In zijn consultatieadvies heeft de Nationaal Rapporteur de minister van Justitie en Veiligheid (JenV) verzocht om dit punt te verduidelijken in een nadere toelichting op het wetsvoorstel.¹⁵

5.2.3 Vervolgingsmogelijkheden

Nadat het opsporingsonderzoek is afgerond en de zaak bij het OM is ingeschreven, moet de officier van justitie beslissen wat er met de zaak gaat gebeuren. De officier van justitie kan ervoor kiezen om de zaak voor de rechter te brengen en de verdachte te dagvaarden. De officier van justitie kan ook afzien van dagvaarden en de zaak (al dan niet voorwaardelijk) seponeren dan wel een transactie aanbieden of straf-

11 Openbaar Ministerie & Nationale Politie (2017).

12 Openbaar Ministerie & Nationale Politie (2017).

13 De strafbaarstelling van wraakporno maakt onderdeel uit van het wetsvoorstel herwaarderding strafbaarstelling actuele delictsvormen en is te vinden op www.internetconsultatie.nl/actuele-delictsvormen (geraadpleegd 25 september 2018). De consultatietermijn is inmiddels verstreken.

14 Zie p. 12 van de Memorie van Toelichting bij het wetsvoorstel herwaarderding strafbaarstelling actuele delictsvormen.

15 Website Nationaal Rapporteur, www.nationaalrapporteur.nl/actueel/2018/reactie-nationaal-rapporteur-op-strafbaarstelling-wraakporno-en-pooierverbod.aspx (geraadpleegd 12 oktober).

beschikking uitvaardigen.¹⁶ Deze laatste twee opties worden samen met het voorwaardelijk sepot ook aangeduid als buitengerechtelijke afdoeningen.

Dagvaarding

Indien de officier van justitie besluit te vervolgen, zal de officier een dagvaarding¹⁷ opmaken en naar de verdachte versturen. De dagvaarding bestaat uit een oproep om op een bepaalde dag voor een gerecht te verschijnen en een tenlastelegging waarin staat beschreven waarvan de verdachte precies wordt beschuldigd. Bij de beslissing tot dagvaarding spelen de haalbaarheid van een veroordeling en de gewenstheid (oportunititeit) van een vervolging een rol.

Sepots

Indien de officier van justitie de zaak seponen dan kan dit vanwege technische redenen (bijvoorbeeld onvoldoende bewijs) of beleidsmatige redenen (bijvoorbeeld wanneer anders dan strafrechtelijk ingrijpen prevaleert).¹⁸ Indien de officier van justitie besluit te seponen, dan laat de officier dat zo spoedig mogelijk weten aan het slachtoffer. Het slachtoffer ontvangt een op maat geschreven sepotbrief met aanbod voor een gesprek met nadere uitleg.¹⁹ Aan een beleidssepot kan de officier van justitie voorwaarden verbinden.²⁰ De grenzen van de aan het sepot te verbinden voorwaarden worden gelijk geacht met die van de voorwaardelijke veroordeling.²¹ Indien de verdachte de aan hem gestelde voorwaarden niet naleeft, wordt alsnog tot dagvaarden overgegaan. Een voorwaardelijk sepot kan worden toegepast in zaken waarin, gelet op de daarvoor geldende wettelijke begrenzing, geen strafbeschikking of transactie kan worden uitgevaardigd (zie volgende subparagraaf).²² Een voorbeeld van een dergelijk voorwaardelijk sepot is de afdoening Initiatief Niets Doen Is Geen Optie (INDIGO), waarbij bijvoorbeeld als voorwaarde kan worden gesteld dat de verdachte zich onder behandeling stelt. Deze afdoening is ontwikkeld voor downloaders van een beperkte hoeveelheid kinderpornografisch materiaal.

Buitengerechtelijke afdoeningen

Tot slot kan de officier van justitie een transactie aanbieden dan wel een strafbeschikking uitvaardigen.²³ Een transactieaanbod is een schikkingsvoorstel van de officier van justitie. Als de verdachte dit voorstel accepteert, dan voorkomt de verdachte daarmee strafvervolging. Een strafbeschikking is een zelfstandige sanctiebevoegdheid van het OM, waarbij het OM zonder tussenkomst van een rechter een straf aan de verdachte kan opleggen.²⁴ Beide opties kunnen alleen worden toegepast in het geval van een strafbaar feit waarop een gevangenisstraf van niet meer dan zes jaar staat.²⁵ Er zijn negen zedendelicten met een strafdreiging van niet meer dan zes jaar, namelijk artikelen 240b (kinderpornografie), 247 (ontucht

16 Art 167, tweede lid, respectievelijke art. 257a Sv; art. 74 Sr.

17 Art. 167 j° 258, eerste lid, Sv.

18 Aanwijzing gebruik sepotgronden (Stcr. 2012, 26859).

19 Zie onder 3 Aanwijzing zeden (Stcr. 2016, 19414).

20 Art. 167, tweede lid, Sv.

21 Corstens & Borgers (2014, pp. 602-605).

22 Zie onder 3 Aanwijzing gebruik sepotgronden (Stcr. 2012, 26859).

23 Art. 257a Sv respectievelijk art. 74 Sr. Overigens is het de bedoeling dat de strafbeschikking op termijn volledig de plaats gaat innemen van de transactie en dat de transactie dus als buitengerechtelijke afdoening komt te vervallen (zie hierover meer uitgebreid Corstens & Borgers (2014, pp. 986-992)).

24 Een strafbeschikking wordt gezien als een schuldvaststelling en is – in tegenstelling tot de transactie – dus niet gebaseerd op consensus.

25 Art. 74, eerste lid, Sr; art. 257a Sv, eerste lid, Sv.

met bewusteloze, onmachtige, gestoorde of kind), 248a (verleiding van een minderjarige), 248b (ontucht plegen met iemand met de leeftijd tussen zestien en achttien jaar, die zich beschikbaar stelt tot het verrichten van seksuele diensten tegen betalingen), 248c (aanwezigheid bij seksshows met minderjarigen), 248d (seksueel corrumperen), 248e (grooming), 249 (ontucht met misbruik van gezag/vertrouwen) en 250 (koppelarij) Sr.

Halt-interventie sexting: Respect Online

Een Halt-interventie is een buiten justitiële afdoeningsmogelijkheid, waarbij de politie – na overleg met de officier van justitie – aan een minderjarige verdachte voorstelt om deel te nemen aan een interventie ter voorkoming van toezending van het opgemaakte proces-verbaal aan het OM.²⁶ In 2017 heeft Halt in samenwerking met Rutgers de interventie ‘Respect Online’ ontwikkeld die opgelegd kan worden aan jongeren van twaalf tot en met zeventien jaar die zich schuldig hebben gemaakt aan lichte vormen van online seksueel grensoverschrijdend gedrag.²⁷ De interventie is onder andere bedoeld om jongeren meer inzicht te geven in een veilige en respectvolle manier van online (seksueel) gedrag en de gevolgen van zijn of haar gedrag. Daarnaast wordt er, in overleg met het slachtoffer, eventueel excuses aangeboden. Ook de ouders worden betrokken bij de interventie. Het doel van de interventie is om herhaald gedrag te voorkomen. Bij een positieve afronding van de interventie voorkomt de jongere een justitiële aantekening. De interventie is op 1 november 2017 als pilot gestart. Uit onderzoek moet nog blijken of deze interventie de beoogde effecten behaalt.

5.3 Achtergrond van de cijfers

De cijfers in dit hoofdstuk zijn afkomstig uit OM-data. Dit landelijk databestand bevat informatie van de arrondissementsparketten over de vervolging en berechting in eerste aanleg van verdachten en veroordeelden. OM-data is gebaseerd op de registratie van het OM. Het bevat gegevens van de systemen COM-PAS en GPS. De data is aan de Nationaal Rapporteur geleverd door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie en Veiligheid.

5.3.1 Seksueel geweld tegen kinderen

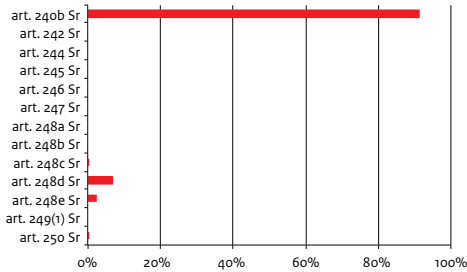
Zaken worden bij het OM ingeschreven op basis van het wetsartikel dat overtreden is. Het kan daarbij gaan om één feitencomplex waarop meerdere wetsartikelen van toepassing zijn of meerdere feiten met verschillende wetsartikelen. Deze zijn in de data allemaal meegenomen. Niet bij alle wetsartikelen over seksueel geweld is echter na te gaan of er sprake is van een minderjarig slachtoffer (zie §1.3). Dat geldt met name voor verkrachting (art. 242 Sr), aanranding (art. 246 Sr) en ontucht met een bewusteloze, onmachtige, gestoorde of kind (art. 247 Sr). Uit een steekproefonderzoek van de Nationaal Rapporteur bleek evenwel dat wanneer een minderjarige dader deze delicten pleegde, het slachtoffer in meer dan 80% van de gevallen ook minderjarig was.²⁸ Daarom zijn deze delicten, indien gepleegd door een min-

²⁶ Art. 77e Sr.

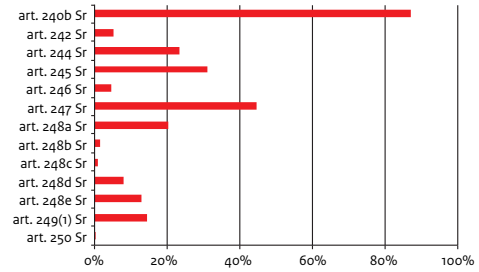
²⁷ Jonker & van Diessen (2017). Op grond van art. 2 van het Besluit aanwijzing Halt-feiten bestaat er ruimte om deze interventie aan te bieden aan jongeren die zich schuldig maken aan dit type delict.

²⁸ Voor een beschrijving van dit onderzoek zie Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2014, p. 200).

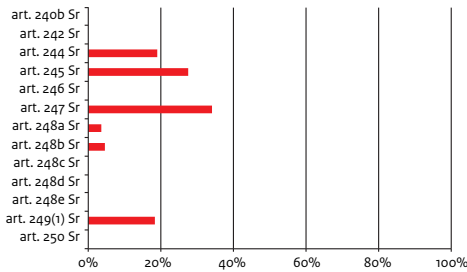
derjarige, ook meegenomen als seksueel geweld tegen kinderen. Vervolgens zijn de delicten ingedeeld in vier categorieën: hands-off, hands-on & -off, hands-on ontucht en hands-on dwang (zie ook §1.3). Welke wetsartikelen onder welke categorieën vallen is te zien in de Figuren 5.1 tot en met 5.5.

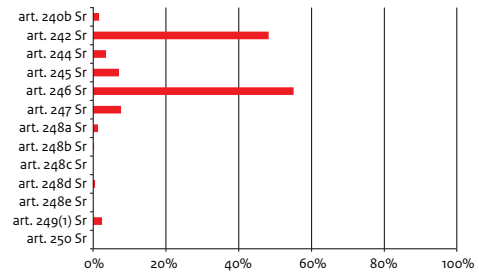
Figuur 5.1 Hands-off (N=2.006)

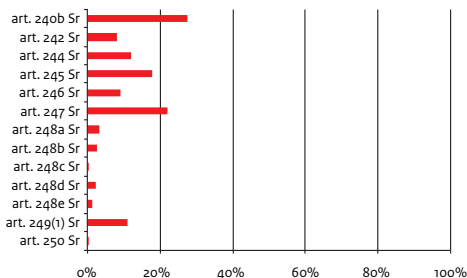
Figuur 5.2 Hands-on & -off (N=507)

Figuur 5.3 Hands-on ontucht (N=4.429)

Figuur 5.4 Hands-on dwang (N=1.344)

Figuur 5.5 Totaal (N=8.286)

art. 240b Sr: kinderpornografie
 art. 242 Sr: verkrachting
 art. 244 Sr: seksueel binnendringen 12-
 art. 245 Sr: seksueel binnendringen 12 tot 16
 art. 246 Sr: aanranding
 art. 247 Sr: ontucht met onmachtige, wilsonbekwame of 16-
 art. 248a Sr: verleiding 18-
 art. 248b Sr: ontucht met prostituee 16 tot 18
 art. 248b Sr: aanwezigheid bij ontucht 18-
 art. 248d Sr: corrumperen 16-
 art. 248e Sr: grooming 16-
 art. 249 lid 1 Sr: ontucht met misbruik van gezag 18-
 art. 250 Sr: koppelarij 18-

Figuren 5.1 – 5.5 Delicten per misbruikcategorie bij inschrijving OM 2013-2017

Bron: data Openbaar Ministerie (peildatum april 2018)

Overigens heeft het OM in 2015 het stelsel van maatschappelijke classificaties herzien en zijn er classificaties toegevoegd die gebruikt worden voor de registratie van minderjarige slachtoffers. Hiervan werd echter ten tijde van de onderzoeksperiode nog te weinig gebruik van gemaakt om de selectie van zaken van seksueel geweld tegen kinderen hierop te kunnen baseren.

5.3.2 Beperkingen aan de data

De hierboven beschreven aanpak om tot een selectie van zaken van seksueel geweld tegen kinderen te komen, brengt een aantal opvallendheden met zich mee. Ten eerste bestaat de categorie hands-on dwang nu grotendeels uit minderjarigen, omdat zaken met dwang (artt. 242 en 246 Sr) altijd worden meegenomen als de dader minderjarig is. Voor meerderjarige daders gebeurt dit alleen als er andere aanwijzingen zijn dat het slachtoffer minderjarig is. Verder bevatten hands-on & -off zaken per definitie meer dan één delict. Namelijk een hands-off (vaak kinderpornografie) en een hands-on delict.

Controleren voor de invloed van minderjarige verdachten

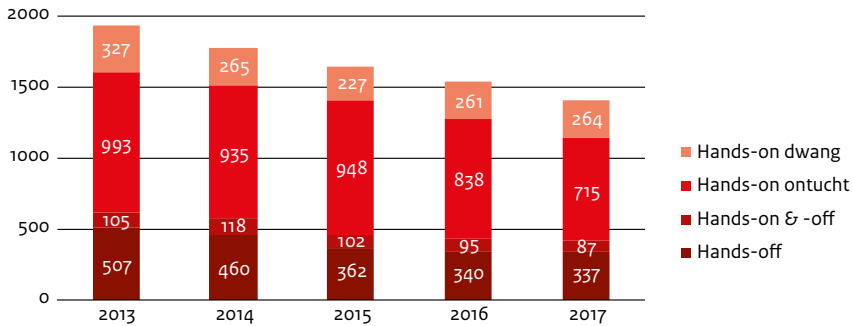
Omdat in bepaalde categorieën van seksueel geweld tegen kinderen relatief veel minderjarige daders zitten en het aannemelijk is dat dit van invloed is op vervolgings- en berechtingsbeslissingen, wordt op verschillende plaatsen in dit hoofdstuk gecontroleerd voor deze invloed. Dit is het geval bij analyses waarbij de uitkomsten worden uitgesplitst naar de verschillende categorieën van seksueel geweld. Waar van toepassing staat dit in de figuur vermeld.

5.4 Ingeschreven zaken bij het Openbaar Ministerie

In totaal zijn er in de periode 2013 tot en met 2017 8.286 zaken van seksueel geweld tegen kinderen ingeschreven bij het OM. Het aantal inschrijvingen is duidelijk gedaald in de afgelopen vijf jaar (zie [Figuur 5.6](#)): van 1.932 in 2013 naar 1.403 in 2017. Een dergelijke ontwikkeling was niet te zien bij het aantal dossiers dat de politie in die periode naar het OM stuurde (zie [§4.6](#)). Het is onduidelijk waar dit verschil door wordt veroorzaakt. Mogelijk speelt het een rol dat meldingen van seksueel geweld tegen kinderen bij de politie ten behoeve van het huidige onderzoek anders zijn geselecteerd dan de zaken bij het OM (zie [§§3.3.1 en 5.3.1](#)).

De daling in ingeschreven zaken is het sterkst voor hands-off delicten. Deze zijn sinds 2013 met ongeveer een derde gedaald. Dit is opvallend gezien de stijging in meldingen van kinderpornografie (een hands-off delict) bij de politie. Het OM verklaart dit door capaciteitstekort en het afdoen van zaken buiten het OM om, wat ook weer voortvloeit uit capaciteitstekort.²⁹ Hands-on delicten, zowel ontucht als dwang, zijn ook stevig gedaald (respectievelijk met 28% en 19%). Het aantal hands-on & -off delicten is van de vier categorieën het minst gedaald, maar laat met 17% ook een duidelijke daling zien.

29 Schriftelijke informatie Openbaar Ministerie, d.d. 15 oktober 2018.

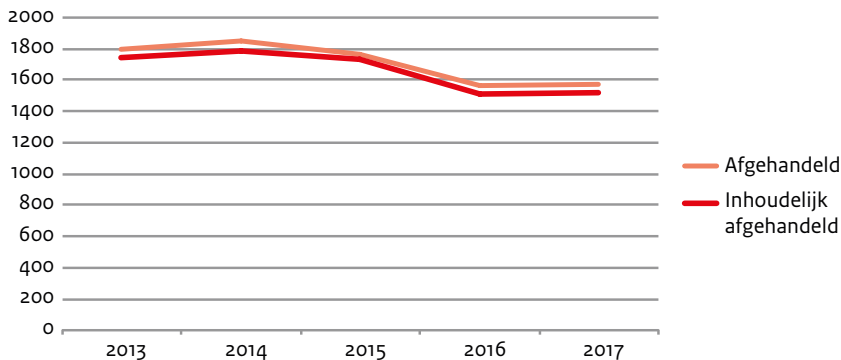

Figuur 5.6 Aantal ingeschreven zaken bij het OM, naar categorie zeden bij inschrijving 2013-2017 (N=8.286)

Bron: data Openbaar Ministerie (peildatum april 2018)

5.5 Afgehandelde zaken door het Openbaar Ministerie

In Figuur 5.7 wordt het aantal zaken van seksueel geweld tegen kinderen weergegeven dat door het OM is afgehandeld. In de periode 2013 tot en met 2017 betrof dit in totaal 8.548 zaken. Het aantal afgehandelde zaken per jaar kan niet direct worden afgezet tegen het aantal ingeschreven zaken, omdat het een ander cohort betreft. Niet alle zaken worden immers afgehandeld in hetzelfde jaar als dat ze ingeschreven zijn.

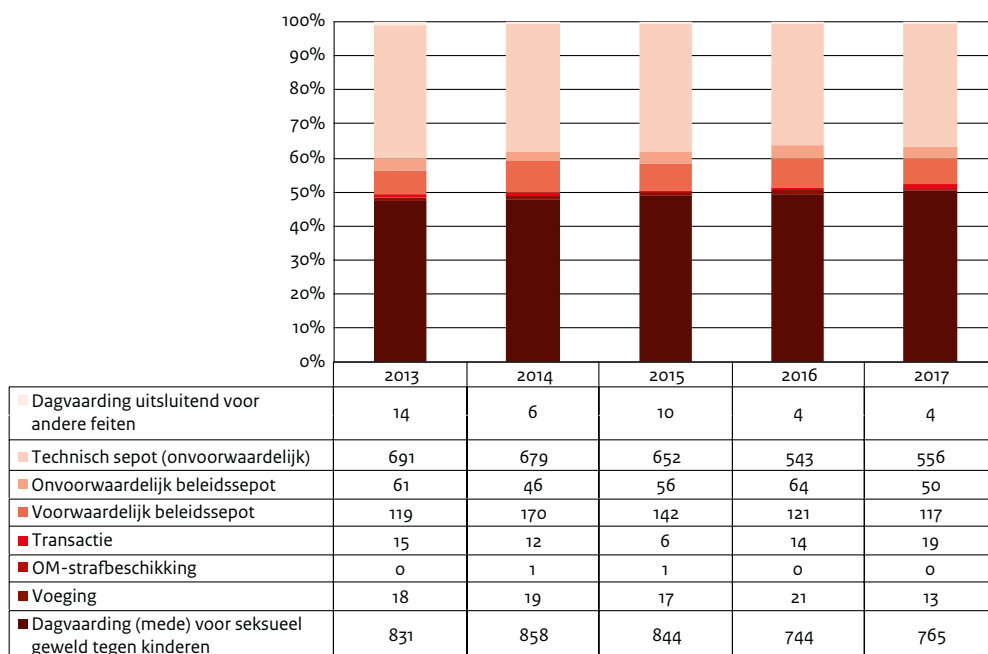
Figuur 5.7 Aantal door OM afgehandelde zaken 2013-2017 (N=8.548)

Bron: data Openbaar Ministerie (peildatum april 2018)

Net als het aantal ingeschreven zaken bij het OM, is er bij het aantal afgehandelde zaken ook een dalende trend waarneembaar. Weliswaar was er in 2014 een stijging van 3% ten opzichte van een jaar eerder, daarna volgden twee jaren van daling (respectievelijk met 5% en 11%). Van 2016 naar 2017 bleef het aantal afgehandelde zaken nagenoeg gelijk.

Inhoudelijk afgehandeld per jaar

Het OM kan een zaak inhoudelijk afhandelen, maar ook administratief. In het geval van een inhoudelijke afhandeling beoordeelt het OM de zaak en beslist het OM op welke wijze zij de zaak wil afdoen (zie §5.2.3). Bij administratieve afhandelingen wordt een zaak niet behandeld, maar feitelijk wordt de registratie bij het OM gesloten. Dit gebeurt bijvoorbeeld als een zaak dubbel is geregistreerd. Over de vijf jaar wordt gemiddeld 97% van de zaken inhoudelijke afgehandeld. Dit percentage is redelijk stabiel en week in deze vijf jaar slechts maximaal één procentpunt af. Hiermee komt het aantal inhoudelijk afgehandelde zaken uit op 8.303.

Figuur 5.8 Type inhoudelijke afhandelingen door OM, per jaar 2013-2017 (N=8.303)

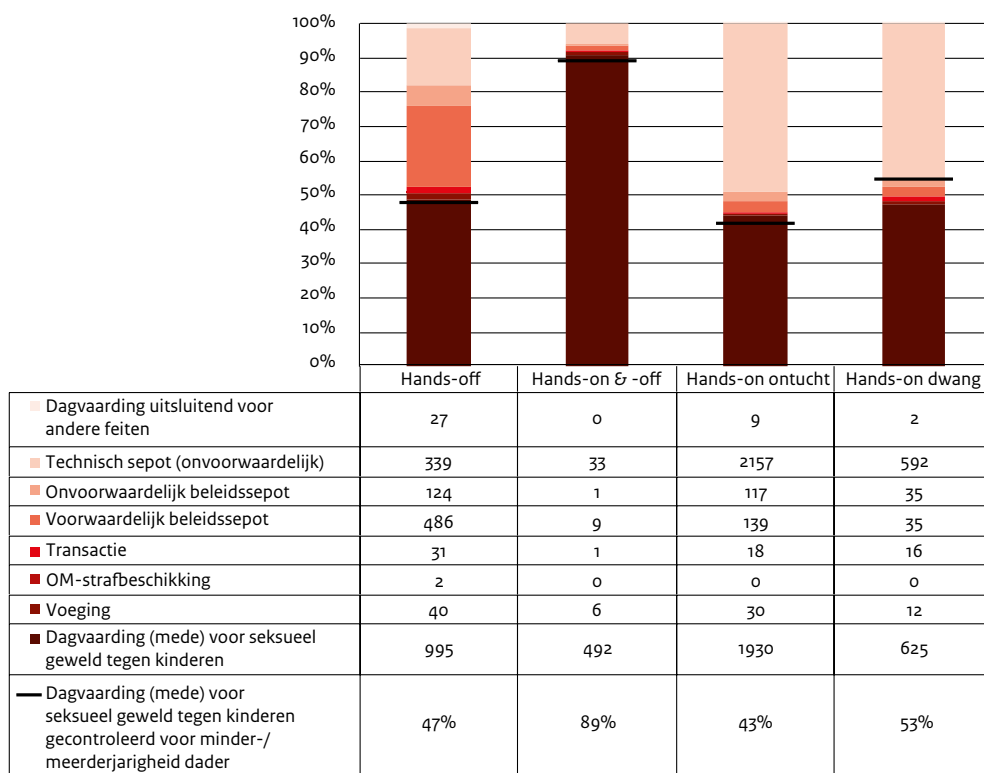
Bron: data Openbaar Ministerie (peildatum april 2018)

In de afhandelingen zijn weinig grote verschillen waarneembaar tussen de jaren (zie Figuur 5.8). In ongeveer de helft van de 8.303 afgehandelde zaken die werden ingeschreven met (onder andere) seksueel geweld tegen kinderen, werd uiteindelijk gedagvaard voor een dergelijk feit. In een klein deel van de zaken werd uiteindelijk gedagvaard voor een ander feit dan het zedenfeit tegen kinderen. Hier kan bijvoorbeeld sprake van zijn wanneer een zaak binnenkomt bij het OM met mishandeling en ontucht, en het OM vervolgens alleen voldoende bewijs vindt voor de mishandeling.

Bijna 40% van alle ingeschreven zaken eindigde in een technisch sepot. In 76% van deze gevallen was dit vanwege onvoldoende bewijs. Dit betekent dat bijna 30% van *alle* ingeschreven zaken vanwege gebrek aan bewijs in een technisch sepot eindigde.

Inhoudelijk afgehandeld per delictscategorie

De afhandeling kan ook verschillen per type seksueel geweld tegen kinderen. Daarom is in Figuur 5.9 de afhandeling uitgesplitst naar categorie seksueel geweld.

Figuur 5.9 Type inhoudelijke afhandelingen door OM, per type seksueel misbruik bij inschrijving 2013-2017 (N=8.303)

Bron: data Openbaar Ministerie (peildatum april 2018)

Het valt op dat zaken die, bij inschrijving bij het OM, als hands-on & -off gecategoriseerd konden worden aanzienlijk vaker in een dagvaarding eindigen dan de overige delicten. Hierbij speelt het wellicht een rol dat bij de categorie hands-on & -off minimaal sprake is van twee delicten (een hands-on en een hands-off delict). Hierdoor lijkt de kans groter dat er minimaal één tot een dagvaarding leidt. Nadat er statistisch gecontroleerd wordt voor leeftijd, neemt het aandeel dagvaardingen bij hands-on dwang iets toe.

Verder valt op dat hands-on delicten, zowel ontucht als dwang, in bijna de helft van de gevallen leiden tot een technisch sepot. 78% van de hands-on ontucht zaken eindigde in een technisch sepot vanwege onvoldoende bewijs. Daarmee eindigde 38% van *alle* ingeschreven hands-on ontucht zaken in een technisch sepot. Bij hands-on dwang eindigde 76% van de zaken in een technisch sepot vanwege onvoldoende bewijs, wat neer komt op 34% van *alle* hands-on dwang zaken. Dat is aanzienlijk meer dan in de categorie hands-off, waar 11% van de zaken leidde tot een sepot 'geen bewijs'. Dat hands-off delicten

minder vaak in een dergelijk sepot eindigen komt vermoedelijk doordat deze zaken vaak kinderpornografie betreffen. Bij deze zaken vormt het bewijs, namelijk het beeldmateriaal, vaak de aanleiding tot het opsporingsonderzoek. Hierbij spelen dus relatief weinig bewijsproblemen voor het OM. Hands-on zaken zijn veelal moeilijker te bewijzen, in deze zaken kan digitale opsporing daarom mogelijk extra steunbewijs opleveren (zie ook §4.8).

5.6 Conclusie

In dit hoofdstuk kwam de vervolging van daders van seksueel geweld tegen kinderen aan bod. Het Openbaar Ministerie (OM) is verantwoordelijk voor de vervolging van mensen die een strafbaar feit gepleegd hebben. Na voltooiing van het opsporingsonderzoek door de politie besluit de officier van justitie om de verdachte al dan niet te vervolgen en de zaak voor de rechter te brengen. Daarnaast kan het OM ook strafbare feiten afdoen zonder tussenkomst van een rechter.

Het aantal zaken dat bij het OM werd ingeschreven is aanzienlijk gedaald in de periode 2013-2017. Meer dan de helft van de ingeschreven zaken bij het OM betreft hands-on ontucht. Het aantal hands-off delicten is het sterkst gedaald. Dat is opmerkelijk, gezien de sterke stijging in meldingen van kinderpornografie (zie Hoofdstuk 3) en het sterk toegenomen gebruik van internet en sociale media in het algemeen. Het OM verklaart deze daling van ingeschreven zaken door capaciteitstekort bij de politie (zie §3.7).³⁰

Ongeveer de helft van de zaken leidt tot een dagvaarding. Dit aandeel veranderde nauwelijks in de afgelopen vijf jaar. Dagvaarding kwam het vaakst voor bij hands-on & -off delicten. Veel zaken (40%) eindigden in een technisch sepot, in meer dan driekwart van de gevallen was dit vanwege onvoldoende bewijs. Hands-on zaken eindigden in bijna 50% van de gevallen in een technisch sepot. In zedenzaken vormt de verklaring van het slachtoffer (of de getuige) vaak één van de belangrijkste bewijsmiddelen. Enkel een verklaring van het slachtoffer vormt daarbij echter onvoldoende bewijs. Door de toenemende digitalisering kunnen er digitale sporen in alle zedenzaken vindbaar zijn. Het is daarom van belang dat in alle zedenzaken meer aandacht is voor digitale opsporing.

30 Schriftelijke informatie Tactische Stuurploeg Kinderpornografie en Kinderseksuïerisme, d.d. 29 mei 2018.

6 Berechting (in eerste aanleg)

6.1 Inleiding

De berechting van een dader vindt plaats wanneer het Openbaar Ministerie (OM) een zaak voorlegt aan de rechter (zie [Hoofdstuk 5](#)). De rechter kan vervolgens de verdachte veroordelen of vrijspreken. Wanneer een verdachte wordt veroordeeld, kan de straf vervolgens bestaan uit bijvoorbeeld een gevangenisstraf of een taakstraf. Als een dader een gevangenisstraf of taakstraf opgelegd krijgt, volgt daarna (en doorgaans ook al gedurende deze straf) nog een fase van resocialisatie waarin de reclassering toezicht houdt (zie [Hoofdstuk 7](#)).

Dit hoofdstuk richt zich op de berechting in eerste aanleg van daders van seksueel geweld tegen kinderen in de periode 2013-2017. Na een uitspraak van de rechter kan zowel de verdachte als het OM in hoger beroep gaan. Uitspraken in hoger beroep komen in dit hoofdstuk echter niet aan de orde.

In [§6.2](#) wordt kort het strafproces geschetst, met daarbij een toelichting van de mogelijke straffen. In [§6.3](#) wordt ingegaan op de achtergrond van de data die in dit hoofdstuk gebruikt worden. In [§6.4](#) worden de resultaten gepresenteerd over het aantal veroordelingen in 2013-2017. Vervolgens worden in [§6.5](#) de resultaten weergegeven over de opgelegde straffen en maatregelen. Daarna wordt kort ingegaan op de doorlooptijden bij het OM ([§6.6](#)). Ten slotte volgt in [§6.7](#) de conclusie van het hoofdstuk.

6.2 Het strafproces

Zedendelicten worden in beginsel behandeld door de meervoudige kamer van de rechtbank.¹ De behandeling vindt plaats in het openbaar, tenzij de verdachte minderjarig is.² De rechtbank beslist naar aanleiding van het onderzoek op de zitting of bewezen is dat de verdachte het ten laste gelegde feit heeft

¹ Zie onder 3 Aanwijzing zeden (*Start*. 2016, 19414). Uitzondering hierop zijn artt. 239 (schennis van de eerbaarheid), 246 (aanranding), 254a (pornografie met dieren) Sr en overige zaken die naar het oordeel van de officier van justitie enkelvoudig (dat wil zeggen door de politierechter) kunnen worden afgedaan. De politierechter is overigens niet bevoegd tot het opleggen van een gevangenisstraf van meer dan één jaar.

² Artt. 269 en 495b Sv. In art. 269, eerste lid, Sv staan overigens omstandigheden vermeld waaronder de rechtbank een (gedeeltelijke) behandeling met gesloten deuren kan bevelen in een zaak tegen een meerderjarige verdachte.

begaan. Bij onvoldoende wettig en overtuigend bewijs spreekt de rechtbank de verdachte vrij.³ Als de rechtbank bewezen acht dat de verdachte het feit heeft gepleegd, dan bepaalt de rechtbank welke straf en/of maatregel zij aan de verdachte oplegt.⁴ Tot slot neemt de rechtbank een beslissing ten aanzien van voorwerpen die mogelijk in beslag zijn genomen en, indien van toepassing, de vordering van de benadeelde partij.⁵

6.2.1 Bewezenverklaring of vrijspraak

De rechtbank beoordeelt of het feit waarvoor de verdachte wordt vervolgd wettig en overtuigend kan worden bewezen. Zedenzaken zijn doorgaans lastig te bewijzen.⁶ Dat komt omdat in veel gevallen slechts twee personen aanwezig waren ten tijde van het plegen van het feit: het slachtoffer en de verdachte. In het geval de verdachte het feit ontkent, is de verklaring van het slachtoffer vaak het enige bewijsmiddel.⁷ Overigens worden minderjarige slachtoffers met een leeftijd tot vier jaar slechts in uitzonderlijke situaties gehoord door de politie, zoals eerder in [Hoofdstuk 4](#) werd aangestipt.⁸

Het bewijs dat de verdachte het feit heeft begaan, mag niet uitsluitend op grond van de verklaring van één getuige (of slachtoffer) worden aangenomen.⁹ De verklaring van het slachtoffer alleen, hoe betrouwbaar ook, is niet voldoende om tot een bewezenverklaring te komen.¹⁰ Dat is anders indien de verklaring in voldoende mate wordt ondersteund door ander bewijsmateriaal, ook wel steunbewijs genoemd. In zedenzaken kunnen bijvoorbeeld DNA-sporen of bij het slachtoffer geconstateerde verwondingen steunbewijs opleveren.¹¹ Ook kan informatie op gegevensdragers (zoals bijvoorbeeld een mobiele telefoon of computer) steunbewijs opleveren. Hierbij valt te denken aan fotomateriaal of chatgesprekken.¹² Van belang is wel dat het steunbewijs niet in een te ver verwijderd verband staat tot de verklaring van het slachtoffer.¹³ De Hoge Raad laat overigens in het midden wanneer er sprake is van ‘voldoende steun’. In elke zaak moet steeds opnieuw worden beoordeeld of aan de bewijsminimum is voldaan.¹⁴

3 Art. 352 Sv.

4 Overigens beslist de rechtbank, nog voordat deze de straf en/of maatregel bepaalt, eerst of sprake is van een strafuitsluitingsgrond (zie art. 350 Sv).

5 Artt. 353 en 361 Sv.

6 Zie bijvoorbeeld: HR 15 mei 2018, ECLI:NL:HR:2018:717; Rb. Limburg 13 juni 2016, ECLI:NL:RBLIM:2016:4981; Rb. Rotterdam 10 november 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:8162.

7 Rb. Limburg 13 juni 2016, ECLI:NL:RBLIM:2016:4981.

8 Checklist bepalen verhoorwaardigheid kwetsbare getuigen van de Nationale Politie, BIN 000938, versienr. 1.00.

9 Art. 342 Sv.

10 HR 13 juli 2010, ECLI:NL:PHR:2010:BM2452.

11 Zie bijvoorbeeld: Rb. Noord-Holland 10 juli 2018, ECLI:NL:RBNHO:2018:5880; Rb. Noord-Nederland 4 december 2017, ECLI:NL:RBNNE:2017:4628.

12 Zie bijvoorbeeld: Rb. Overijssel 21 december 2016, ECLI:NL:RBOVE:2016:5061.

13 HR 13 juli 2010, ECLI:NL:PHR:2010:BM2452.

14 Website zedenadvocaat, www.zedenadvocaat.nl/bewijsminimumregels-nader-uitgewerkt/ (geraadpleegd 15 oktober 2018). Zie ook: HR 13 juli 2010, ECLI:NL:PHR:2010:BM2452.

Facebook Messenger berichten als steunbewijs

De rechtbank Rotterdam veroordeelde op 24 april 2018 een man voor het plegen van ontucht met een zestienjarig meisje.¹⁵ Het slachtoffer logeerde ten tijde van de ontuchtige handelingen in het vakantiehuis van de verdachte. Om tot een bewezenverklaring te komen maakte de rechtbank gebruik van de door de verdachte, via Facebook Messenger, verzonden berichten aan het slachtoffer. De rechtbank oordeelde dat uit deze berichten de intentie van de verdachte om seks met het slachtoffer te hebben, kon worden afgeleid. De Messenger berichten vormden in deze zaak voldoende steun voor de verklaring van het slachtoffer. Nu aan het bewijsminimum was voldaan achtte de rechtbank een overtreding van artikel 249 Sr bewezen.¹⁶ De verdachte werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van 90 dagen, waarvan 88 dagen voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaar en een taakstraf van 180 uur.

6.2.2 Straftoemeting

In het geval van een veroordeling kan de rechtbank een straf en/of een maatregel aan de dader opleggen. Bij het bepalen van een straf en/of maatregel neemt de rechtbank de strafeis van de officier van justitie in aanmerking, alsook het eventueel uitgebrachte strafadvies. Ten aanzien van het bepalen van de strafeis houdt de officier van justitie rekening met de bepalingen in de strafvorderingsrichtlijnen.¹⁷ Deze richtlijnen bevatten aanwijzingen voor de officier van justitie over sanctietoepassingen. Ook wordt de rechtbank door de (jeugd)reclassering en/of de Raad voor de Kinderbescherming voorgelicht over de persoon van de verdachte. De reclassering en/of de Raad voor de Kinderbescherming brengen daarnaast advies uit over de op te leggen straf en/of maatregel aan de verdachte.¹⁸

Een straf heeft primair vergelding tot doel. Straffen zijn onder meer de gevangenisstraf of jeugddetentie, de taakstraf en de geldboete.¹⁹ Bij bepaalde straffen (waaronder gevangenisstraffen van korter dan vier jaar of jeugddetentie) kan de rechter bepalen dat (een deel van) die straf, het zogenaamde voorwaardelijke strafdeel, niet ten uitvoer zal worden gelegd.²⁰ Dit wordt een voorwaardelijke veroordeling genoemd. Aan het voorwaardelijke strafdeel kunnen bijzondere voorwaarden worden verbonden, waaraan de dader zich gedurende zijn proeftijd dient te houden.²¹ Leeft de dader de gestelde voorwaarden niet na, dan kan de rechtbank bevelen dat de dader het voorwaardelijke strafdeel alsnog moet ondergaan.²² Met een voorwaardelijke veroordeling wordt doorgaans beoogd het gedrag van de dader te beïnvloeden en recidive te voorkomen.

15 Rb. Rotterdam 24 april 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:3380.

16 In deze strafbepaling is ontucht met misbruik van gezag/vertrouwen strafbaar gesteld.

17 In zedenzaken zijn de volgende richtlijnen van toepassing: Richtlijn voor strafvordering aanranding der eerbaarheid, Richtlijn voor strafvordering art. 248b Sr, Richtlijn voor strafvordering Kinderpornografie, Richtlijn voor schennis van de eerbaarheid, Richtlijn voor seksueel misbruik van minderjarigen, Richtlijn voor verkrachting en de Richtlijn en kader voor strafvordering jeugd en adolescenten, inclusief strafmaten Halt. Alle richtlijnen staan op www.om.nl/organisatie/beleidsregels/overzicht-o/index/ (laatst geraadpleegd 17 oktober 2018).

18 Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2017c, pp. 9-11, 16-26).

19 Art. 9 Sr geeft een limitatieve opsomming van de straffen die in Nederland bestaan. In art. 77h Sr staan de straffen die aan minderjarigen en adolescenten kunnen worden opgelegd.

20 Art. 14a Sr.

21 Art. 14c, tweede lid, Sr geeft een niet limitatieve opsomming van de bijzondere voorwaarden die aan de verdachte kunnen worden gesteld. Zie voor meer informatie hierover: Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2017c, pp. 17-19).

22 Art. 14g Sr.

Ten aanzien van bepaalde misdrijven kan de rechtbank (ook) een vrijheidsbenemende maatregel opleggen. Het betreft in ieder geval de misdrijven waarop een gevangenisstraf van vier jaar of meer is gesteld en daarmee het merendeel van de zedendelicten.²³ De vrijheidsbenemende maatregelen die in het kader van deze monitor relevant zijn, betreffen de terbeschikkingstelling (tbs) en de plaatsing in een inrichting voor jeugdigen (PIJ).²⁴ Net als met een voorwaardelijke veroordeling wordt met een vrijheidsbenemende maatregel beoogd een gedragsverandering bij de dader te bewerkstelligen en aldus het recidiverisico te verminderen. Vanwege de aanwezige psychische stoornis en de gevaarlijkheid van de dader is de voorwaardelijke veroordeling echter niet geschikt voor het bereiken van een gedragsverandering.

Terbeschikkingstelling

Terbeschikkingstelling (tbs) kan worden opgelegd wanneer de dader verminderd toerekeningsvatbaar of ontoerekeningsvatbaar is. Dit houdt in dat bij de dader sprake is van een psychische stoornis en dat het strafbare feit in bepaalde mate onder invloed van deze psychische stoornis is gepleegd. Daarnaast moet de dader een gevaar vormen voor anderen of voor de algemene veiligheid van personen of goederen.²⁵ Er bestaan twee varianten van tbs, namelijk tbs met dwangverpleging en tbs met voorwaarden. Tbs met dwangverpleging houdt in dat de dader van overheidswege intramuraal, dat wil zeggen in een gesloten setting, wordt verpleegd. Dwangverpleging is aan de orde wanneer sprake is van zeer ernstig recidivegevaar waartegen de maatschappij dient te worden beveiligd.²⁶ Tbs met voorwaarden is voorbehouden aan daders die niet te gevaarlijk zijn (het recidiverisico wordt aanvaardbaar geacht), niet een te ernstig misdrijf hebben gepleegd en een betrouwbare bereidheid tot medewerking aan de gestelde voorwaarden tonen.²⁷ De gestelde voorwaarden betreffen het gedrag van de dader en zien op de algemene veiligheid van personen en goederen.

PIJ-maatregel

De PIJ is een maatregel die aan jeugdige of adolescente daders kan worden opgelegd. De PIJ is gevormd naar tbs.²⁸ Evenals bij tbs dient sprake te zijn geweest van een psychische stoornis bij de dader ten tijde van het plegen van het feit.²⁹ Ook dient de oplegging van de maatregel geboden te zijn ter beveiliging van de maatschappij.³⁰ Daarnaast dient het opleggen van een PIJ in het belang te zijn van een zo gunstig mogelijke verdere ontwikkeling van de dader. Een PIJ kan ook in voorwaardelijke vorm worden opgelegd.³¹

23 Zedendelicten met een strafdreiging van minder dan vier jaar zijn de artt. 240 (pornografie), 240a (bescherming van jeugdigen beneden zestien jaar), 248d (seksueel corrumperen), 248e (grooming), 250 (koppelarij), 252 (toedienen van bedwelmende drank), 254 (ontucht met dieren) en 254a (pornografie met dieren) Sr.

24 Andere vrijheidsbenemende maatregelen zijn de plaatsing in een psychiatrisch ziekenhuis (art. 37 Sr), plaatsing in een inrichting voor stelselmatige daders (art. 38m Sr) en de gedragsbeïnvloedende maatregel (art. 77w Sr). Nu uit de cijfers volgt dat deze nagenoeg niet worden opgelegd aan daders van seksueel geweld tegen kinderen (respectievelijk vijf, nul en twee keer in 2013-2017) blijven deze maatregelen hier buiten beschouwing.

25 Art. 37a Sr. Daarnaast staan in art. 37, tweede en derde lid, Sr nog een aantal formele vereisten vermeld waaraan dient te zijn voldaan voor het opleggen van tbs, zoals bijvoorbeeld een rapportage over de persoon van de verdachte.

26 Art. 37b Sr.

27 Art. 38 Sr.

28 Art. 77s Sr.

29 Deze voorwaarde geldt sinds 1 april 2014 (Stb. 485, 2013). Voordien was de aanwezigheid van een psychische stoornis bij de verdachte ten tijde van het delict niet vereist voor het opleggen van een PIJ.

30 Art. 77s, eerste lid, Sr. Zie voor de formele voorwaarden voor het opleggen van een PIJ het tweede lid van dit artikel.

31 Art. 77x Sr.

Overige maatregelen en straffen

Tot slot bestaan nog een aantal overige maatregelen en bijkomende straffen die aan de dader kunnen worden opgelegd. Allereerst is er de maatregel onttrekking aan het verkeer van in beslag genomen voorwerpen.³² Dit is een beveiligingsmaatregel, die beoogt de maatschappij te beschermen tegen gevaarlijke voorwerpen. Deze maatregel kan ook worden opgelegd wanneer de dader is vrijgesproken van het ten laste gelegde feit of wanneer hij daarvoor niet strafbaar is of geen straf opgelegd heeft gekregen.³³ In het geval van een veroordeling kunnen in beslag genomen voorwerpen met behulp waarvan het feit is begaan of die door het feit zijn vervaardigd, ook verbeurd worden verklaard (dat wil zeggen worden vernietigd).³⁴ Inbeslaggenomen voorwerpen die zich lenen voor onttrekking aan het verkeer of verbeurdverklaring zijn bijvoorbeeld gegevensdragers waarop kinderpornografisch materiaal is aangetroffen.³⁵

Daarnaast kan een schadevergoedingsmaatregel worden opgelegd aan de dader.³⁶ Deze maatregel beoogt herstel van de rechtmatige toestand van het slachtoffer. Deze maatregel verplicht de verdachte om de schade die hij rechtstreeks aan het slachtoffer heeft toegebracht te herstellen. Doorgaans wordt een schadevergoedingsmaatregel opgelegd in combinatie met een toegewezen vordering van de benadeelde partij.

6.2.3 Positie van het slachtoffer

De afgelopen jaren is de positie van slachtoffers in het strafproces uitgebreid. Zo hebben slachtoffers van bepaalde zedendelicten sinds juli 2016 onbeperkt spreekrecht.³⁷ Dit betekent dat zij zich mogen uitlaten over de schuld van de vermoedelijke dader en wat voor straf er zou moeten worden opgelegd. Minderjarigen met een leeftijd van twaalf tot achttien jaar kunnen ook van dit spreekrecht gebruikmaken.³⁸ Daarnaast kunnen de ouders, voogd of wettelijke vertegenwoordigers van een minderjarig slachtoffer het spreekrecht uitoefenen.³⁹ Er zijn extra middelen beschikbaar gesteld om meer zittingstijd vrij te maken ten behoeve van de inbreng van slachtoffers op zitting.⁴⁰ Naast het spreekrecht hebben slachtoffers ook recht op rechtsbijstand.⁴¹ Wanneer het slachtoffer ten gevolge van het zedendelict ernstig lichamelijk of geestelijk letsel heeft opgelopen, komt het slachtoffer in aanmerking voor kosteloze rechtsbijstand.⁴²

32 Art. 36c Sr.

33 Art. 36b, eerste lid, Sr.

34 Art. 33 Sr. De verbeurdverklaring is een bijkomende straf en geen maatregel.

35 Zie onder 3.2 Aanwijzing kinderpornografie (Stcr. 2016, 19415).

36 Art. 36f Sr.

37 Art. 51e Sv. Zedendelicten waarvoor geen spreekrecht geldt zijn de artt. 239 (schennis van de eerbaarheid), 240 (pornografie), 240a (bescherming van jeugdigen beneden zestien jaar), 248c (aanwezigheid bij seksshows met minderjarigen), 248d (seksueel corrumperen), 248e (grooming), 252 (toedienen van bedwelmende drank), 254 (ontucht met dieren) en 254a (pornografie met dieren) Sr.

38 Art. 51e, vijfde lid, Sv. bepaalt daarbij dat een minderjarige, die jonger is dan twaalf jaar, het spreekrecht toekomt indien hij in staat wordt geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen in de strafzaak.

39 Art. 51e, tweede en zesde lid, Sv.

40 Kamerstukken II 2016/17, 33552, 23, p. 3.

41 Art. 51c Sv.

42 Art. 44, vierde lid, Wet op de rechtsbijstand j° art. 3 Wet schadefonds geweldsmisdrijven.

Het spreekrecht van het slachtoffer lijkt in de toekomst nog verder te worden uitgebreid. Op 28 juni 2018 is het wetsvoorstel uitbreiding slachtofferrechten van de minister voor Rechtsbescherming ter consultatie op internet gepubliceerd.⁴³ Dit wetsvoorstel regelt een verschijningsplicht voor verdachten van ernstige zeden- of geweldsmisdrijven.⁴⁴ Deze verschijningsplicht houdt in dat de verdachte verplicht is om op de zitting aanwezig te zijn op het moment dat een slachtoffer gebruik maakt van het spreekrecht. Het wetsvoorstel voorziet verder in het spreekrecht voor stiefouders en het spreekrecht voor slachtoffers op de tbs-verlengzitting (zie hierover ook §7.2.5).⁴⁵

6.3 Achtergrond van de cijfers

De cijfers in dit hoofdstuk zijn, net als die in Hoofdstuk 5, afkomstig uit OM-data. Dit landelijke databestand bevat informatie van de arrondissementsparketten over de vervolging en berechting in eerste aanleg van verdachten en veroordeelden. OM-data is gebaseerd op de registratie van het OM. Het bevat gegevens van de systemen COMPAS en GPS. De data zijn aan de Nationaal Rapporteur geleverd door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie en Veiligheid.

6.3.1 Seksueel geweld tegen kinderen

Een zaak wordt voorgelegd aan de rechter op basis van het wetsartikel dat is overtreden. Dit kan verschillen met de wetsartikelen waarmee een zaak is ingeschreven bij het OM. Hier kan bijvoorbeeld sprake van zijn wanneer een zaak is ingeschreven bij het OM als misbruik met dwang, terwijl het OM voor dwang geen bewijs heeft gevonden en de zaak daarom aan de rechter voorlegt als ontucht.

Op basis van wetsartikelen zijn de feiten voor seksueel geweld tegen kinderen ingedeeld in de vier categorieën die in deze monitor gebruikt worden: hands-off, hands-on & -off, hands-on ontucht en hands-on dwang (zie ook §1.3). Niet bij alle wetsartikelen over seksueel geweld is echter na te gaan of er sprake is van een minderjarig slachtoffer. Dit geldt met name voor verkrachting (art. 242 Sr), aanranding (art. 246 Sr) en ontucht met een bewusteloze, onmachtige, gestoorde of kind (art. 247 Sr). Uit een steekproefonderzoek van de Nationaal Rapporteur bleek eerder dat wanneer een minderjarige dader deze delicten pleegde, het slachtoffer in meer dan 80% van de gevallen ook minderjarig was.⁴⁶

43 Conceptwetsvoorstel uitbreiding slachtofferrechten (te raadplegen via www.internetconsultatie.nl/slachtofferrechten).

44 Onder deze ernstige zedenmisdrijven vallen artt. 240b (kinderpornografie), 242 (verkrachting), 243 (seksueel binnendringen van een bewusteloze, onmachtige of gestoorde), 244 (seksueel binnendringen van iemand beneden twaalf jaar), 245 (seksueel binnendringen van iemand beneden zestien jaar), 246 (aanranding), 247 (ontucht met bewusteloze, onmachtige, gestoorde of kind), 248a (verleiding van een minderjarige), 248b (ontucht plegen met iemand met de leeftijd tussen zestien en achttien jaar, die zich beschikbaar stelt tot het verrichten van seksuele diensten tegen betaling), 248c (aanwezigheid bij seksshows met minderjarigen), 248f (bevorderen ontucht met een derde), 249 (ontucht met misbruik van gezag/vertrouwen) en 250 (koppelaarj) Sr.

45 De Raad voor de rechtspraak heeft een aantal zwaarwegende bezwaren tegen het wetsvoorstel. Zie hiervoor: Advies wetsvoorstel uitbreiding slachtofferrechten, 10 september 2018. Ook vanuit de advocatuur is kritiek geuit: F. Mebius, 'Advocatuur kritisch over uitbreiding spreekrecht', *Advocatenblad.nl* 22 februari 2018.

46 Voor een beschrijving van dit onderzoek zie Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2014, p. 200).

Daarom zijn deze delicten, indien gepleegd door een minderjarige, ook meegenomen als seksueel geweld tegen kinderen.

6.3.2 Beperkingen aan de data

De aanpak om tot een selectie van zaken van seksueel geweld tegen kinderen te komen, brengt een aantal opvallendheden met zich mee. Ten eerste bestaat de categorie hands-on dwang in onze dataset grotendeels uit minderjarigen. Dit komt doordat zaken met dwang (artt. 242 en 246 Sr) altijd worden meegenomen als de dader minderjarig is, omdat er van wordt uitgegaan dat het slachtoffer dan ook minderjarig is (zie ook §6.3.1). Voor meerderjarige daders gebeurt dit alleen als er andere aanwijzingen zijn dat het slachtoffer minderjarig is. Verder bevatten zaken van hands-on & -off per definitie meer dan één delict. Namelijk een hands-off (vaak kinderpornografie) en een hands-on delict.

Daarnaast bevatten onze data helaas geen informatie over de bijzondere voorwaarden bij voorwaardelijke veroordelingen. Het is in deze monitor dus niet mogelijk om te zien hoe vaak een voorwaardelijke veroordeling wordt ingezet om een gedragsverandering bij de dader te bewerkstelligen (zie §6.2.2).

OM-data wordt niet continu bijgewerkt.⁴⁷ In sommige, vooral recentere, gevallen is een zaak bijvoorbeeld wel gedagvaard, maar staat er niet geregistreerd met welke wetsartikelen dat gebeurd is. Dat kan komen doordat die zaak administratief nog niet is bijgewerkt. In die gevallen zijn voor de analyses de wetsartikelen gebruikt waarmee een zaak is ingeschreven bij het OM. Dit kan in die enkele gevallen voor een kleine vertekening zorgen.

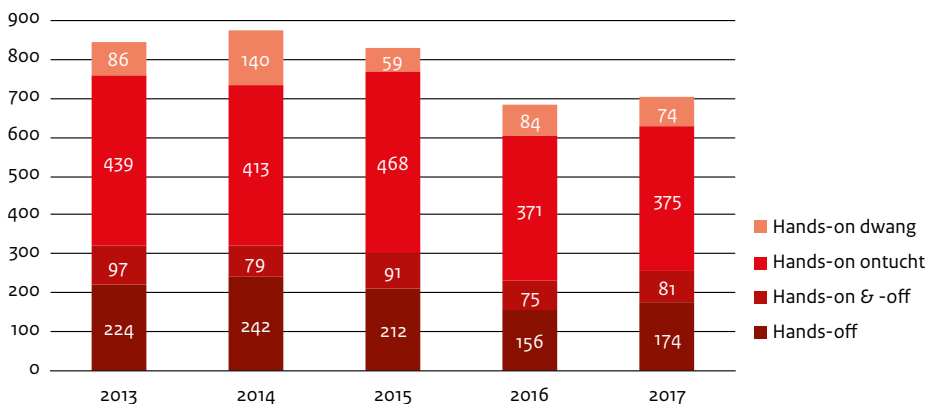
Controleren voor de invloed van minderjarige verdachten

Omdat in bepaalde categorieën van seksueel geweld tegen kinderen relatief veel minderjarige daders zitten en het aannemelijk is dat dit van invloed is op vervolgings- en berechtingsbeslissingen, wordt op verschillende plaatsen in dit hoofdstuk gecontroleerd voor deze invloed. Dit is het geval bij analyses waarbij de uitkomsten worden uitgesplitst naar de verschillende categorieën van seksueel geweld. Waar van toepassing staat dit in de figuur vermeld.

6.4 In eerste aanleg afgedane zaken

In de periode 2013 tot en met 2017 heeft de rechter in eerste aanleg 3.940 zaken van seksueel geweld tegen kinderen afgedaan. De ontwikkeling hiervan in deze periode is te zien in Figuur 6.1.

⁴⁷ OM-data geeft over een bepaald jaar pas na een paar maanden een eerste betrouwbaar beeld. Ongeveer een jaar na dato zijn de cijfers redelijk stabiel. Al vinden ook dan soms nog minimale wijzigingen plaats bij volgende peildata.

Figuur 6.1 Aantal afgedane zaken door de rechter in eerste aanleg, naar categorie zeden 2013-2017 (N=3.940)

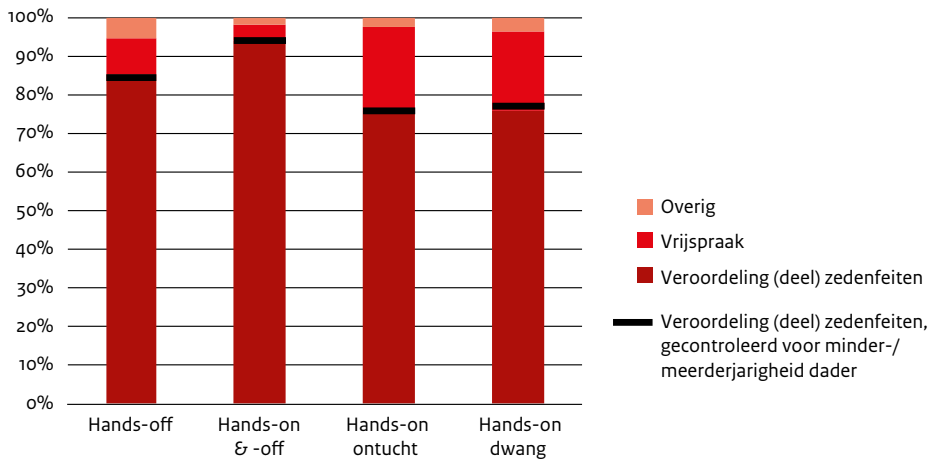
Bron: data Openbaar Ministerie (peildatum april 2018)

Het aantal door de rechter in eerste aanleg afgedane zaken is ongeveer de helft van het aantal door het OM afgehandelde zaken (zie §5.5). De ontwikkeling over de jaren toont een soortgelijke trend. In 2014 piekte het aantal afgedane zaken op 874, om daarna te dalen tot 704 zaken in 2016. Ook het aantal hands-off zaken neemt af sinds 2014. Dit is niet opvallend gezien de daling van ingeschreven kinderpornografiezaken bij het OM (zie Hoofdstuk 5).

6.4.1 In eerste aanleg afgedane zaken naar afdoening

Wanneer een zaak voor de rechter komt, kan de rechter de zaak op verschillende wijzen afdoen. Dit kan een veroordeling of een vrijspraak zijn. Een andere afdoening is ook mogelijk, zoals voeging ter terechtzitting, niet-ontvankelijkheid van het OM of ontslag van alle rechtsvervolging.⁴⁸

⁴⁸ In het geval van voeging ter terechtzitting wordt beslist om het ten laste gelegde feit met een andere strafzaak samen te voegen en deze gezamenlijk af te doen. Niet-ontvankelijkheid van het OM houdt in dat het OM zijn recht tot vervolgen verliest, bijvoorbeeld omdat de verdachte is overleden. Ontslag van alle rechtsvervolging betekent dat de verdachte het ten laste gelegde feit heeft gepleegd, maar dat hij daarvoor niet strafbaar is of dat het feit niet strafbaar is.

Figuur 6.2 Percentage zedencategorieën naar afdoening 2013-2017 (N=3.940)

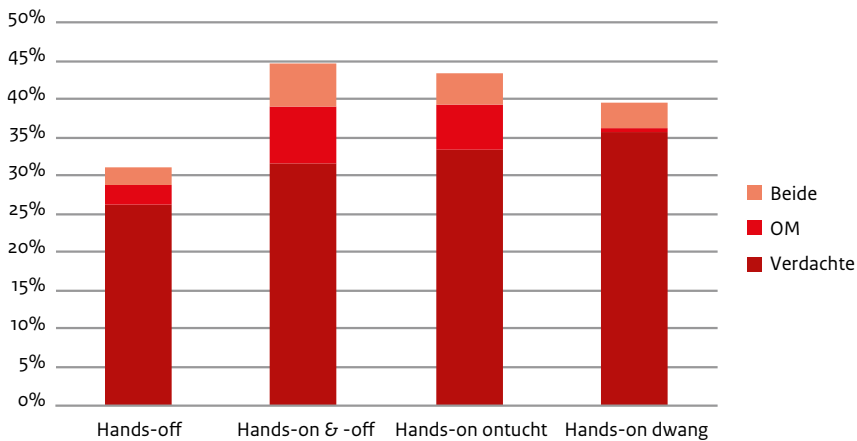
Bron: data Openbaar Ministerie (peildatum april 2018)

In totaal eindigden 3.161 zaken in 2013 tot en met 2017 in een veroordeling voor een zedendelict tegen kinderen (zie Figuur 6.2). Wanneer statistisch gecontroleerd wordt voor minderjarigheid van de dader verandert het aandeel veroordelingen nauwelijks. Dit geeft aan dat minderjarigheid (vrijwel) geen invloed heeft op de uitspraak van de rechter. Bij hands-on & -off zaken was er het vaakst sprake van een veroordeling (85%). Wellicht speelt hierbij een rol dat zaken uit minimaal twee zedenfeiten bestaan waardoor de kans toeneemt dat er ten minste één in een veroordeling eindigt. Bovendien betreft minimaal één feit hiervan een hands-off delict, die makkelijker te bewijzen lijken. Dit blijkt ook uit de figuur, waar hands-on zaken het minst vaak tot veroordelingen leiden. Ontucht en dwang verschillen hierin nauwelijks: respectievelijk 22% en 21% eindigt in een vrijspraak. Een klein deel eindigde in andere afdoeningen, waaronder voegingen ter terechtzitting en niet-ontvankelijkheid van het OM.

Het aandeel veroordelingen is de afgelopen vijf jaar licht toegenomen. In 2013 eindigde 79% van de zedenzaken tegen kinderen in een veroordeling, in 2017 was dit 81%. Het aandeel vrijspraken nam in diezelfde periode af: van 18% naar 15%.

6.4.2 Hoger beroep ingesteld

Na de uitspraak van de rechter kan er hoger beroep worden ingesteld. Dit kan zowel gebeuren door het OM als door de verdachte. Na het instellen van een hoger beroep kan deze nog tot op de dag van de zitting worden ingetrokken.

Figuur 6.3 Percentage van de afgedane zaken waarin hoger beroep is ingesteld
2013–2017 (N=3.161)

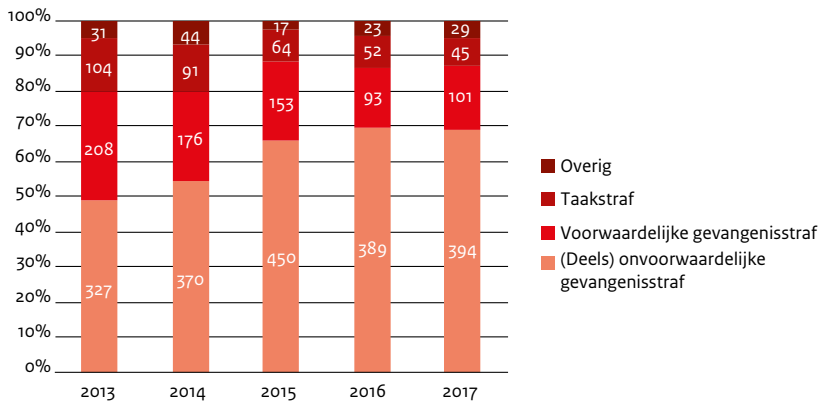
Bron: data Openbaar Ministerie (peildatum april 2018)

In 40% van de gevallen waarin de rechter heeft veroordeeld in een zaak van seksueel geweld tegen kinderen, is er hoger beroep ingesteld. Dit gebeurde vooral in hands-on & -off zaken (45%; zie Figuur 6.3). Het gebeurde het minst bij hands-off zaken (31%). Als er hoger beroep werd ingesteld gebeurde dit in verreweg de meeste gevallen door de verdachte. Over de vijf jaar zijn hierbij geen opvallende verschillen waargenomen.

6.5 Opgelegde straffen en maatregelen in eerste aanleg

6.5.1 Soort opgelegde hoofdstraffen

Wanneer de rechter het feit bewezen vindt en de verdachte daaraan schuldig acht, kan hij verschillende straffen opleggen (zie §6.2.2). In Figuur 6.4 zijn de opgelegde hoofdstraffen weergegeven per jaar. Wanneer er meerdere straffen zijn opgelegd voor een zaak, dan is gekozen om alleen de zwaarste straf weer te geven. Hierbij is een (deels) onvoorwaardelijke vrijheidsstraf als een zwaardere straf beschouwd dan een geheel voorwaardelijke straf. Een vrijheidsstraf omvat zowel een gevangenisstraf als jeugddetentie. Beide type vrijheidsstraffen worden vervolgens als zwaarder beschouwd dan een taakstraf. Overige straffen zijn veelal ‘schuldigverklaringen zonder oplegging van straf’.

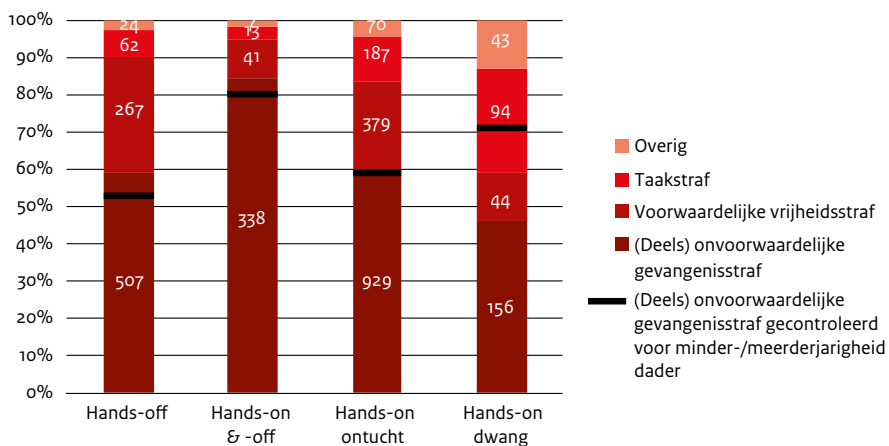
Figuur 6.4 Zwaarst oplegde hoofdstraffen, naar jaar van vonnis 2013-2017 (N=3.161)

Bron: data Openbaar Ministerie (peildatum april 2018)

In de afgelopen vijf jaar is er steeds vaker een (deels) onvoorwaardelijke vrijheidsstraf opgelegd naar aanleiding van seksueel geweld tegen kinderen (zie Figuur 6.4). Waar dit in 2013 nog in 50% van de gevallen gebeurde, is dat in 2017 gestegen naar bijna 70%. Dat lijkt deels te worden veroorzaakt door een afname van het aandeel opgelegde taakstraffen en voorwaardelijke gevangenisstraffen als zwaarst opgelegde hoofdstraf. Het lijkt er dus op dat er in deze periode zwaarder werd gestraft. In absolute aantallen zijn er echter minder gevangenisstraffen opgelegd in 2017 dan in 2013 (respectievelijk 495 en 535 voorwaardelijke én onvoorwaardelijke gevangenisstraffen).

Hoofdstraf per zedencategorie

Niet alle vormen van seksueel geweld worden hetzelfde bestraft. Figuur 6.5 laat zien welke straffen er in de periode 2013 tot en met 2017 werden opgelegd voor de verschillende typen seksueel geweld tegen kinderen.

Figuur 6.5 Zwaarst oplegde hoofdstraffen, per zedencategorie 2013-2017 (N=3.161)

Bron: data Openbaar Ministerie (peildatum april 2018)

Daders uit de hands-on & -off categorie lijken het zwaarst gestraft te worden. Als er statistisch gecontroleerd wordt voor de minderjarigheid van daders, blijkt dat in 80% van de gevallen van hands-on & -off een (deels) onvoorwaardelijke vrijheidsstraf werd opgelegd. Hierbij is het belangrijk in gedachten te houden dat er bij hands-on & -off zaken per definitie sprake is van minimaal twee delicten, waardoor de zaak wellicht als ernstiger wordt beschouwd. Hands-on dwang delicten leken aanvankelijk het minst vaak tot een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf te leiden, maar dit komt door het grote aandeel minderjarige daders in deze categorie. Wanneer daarvoor statistisch gecontroleerd wordt, blijkt het aandeel (deels) voorwaardelijke gevangenisstraffen aanzienlijk hoger te liggen.

Beperking opleggen taakstraf bij ernstige zedendelicten

Vanaf 3 januari 2012 geldt het zogenaamde taakstrafverbod.⁴⁹ Het taakstrafverbod houdt in dat bij een veroordeling voor bepaalde zedendelicten geen taakstraf mag worden opgelegd, tenzij naast deze taakstraf ook een vrijheidsstraf of vrijheidsbenemende maatregel wordt opgelegd.⁵⁰ Naar aanleiding van de Valkenburgse zedenzaak stond het taakstrafverbod, en met name de reikwijdte ervan, onlangs ter discussie.⁵¹ Deze strafzaak ging over de seksuele uitbuiting van een zestienjarig meisje in een hotelkamer in Valkenburg. Naast de mensenhandelaar zijn ook 27 mannen vervolgd die hebben betaald voor het plegen van seksuele handelingen met het slachtoffer.⁵² Uiteindelijk zijn 22 van deze mannen voor artikel 248b Sr veroordeeld tot taakstraf gecombineerd met een gevangenisstraf van één dag.⁵³ Het OM vond echter dat het taakstrafverbod dwingt tot het opleggen van een substantiële vrijheidsstraf naast een taakstraf, en stelde in zes zaken cassatie in. De Hoge Raad heeft inmiddels uitspraak gedaan en geoordeeld dat de opvatting van het OM onjuist is en dat de combinatie van een taakstraf en een gevangenisstraf waarvan het uit te voeren deel minimaal één dag bedraagt, is toegestaan.⁵⁴

Ook is het taakstrafverbod onlangs geëvalueerd in opdracht van het WODC.⁵⁵ Onderzocht is onder meer of de invoering van het taakstrafverbod in samenhang met het vorderingsbeleid van het OM heeft geleid tot een blijvende aanpassing van de praktijk van het opleggen van taakstraffen.⁵⁶ De conclusie luidde dat de cijfermatige analyses van de straftoemeting laten zien dat sprake is van een blijvende verandering in het opleggen van een taakstraf zoals bedoeld door de wetgever ten tijde van de invoering van artikel 22b Sr. De minister voor Rechtsbescherming heeft in reactie op de eerder genoemde uitspraak van de Hoge Raad en het onderzoeksrapport laten weten dat in het huidige

49 Zie art. 22b Sr dat is ingevoerd bij wet van 17 november 2011, *Stb.* 2012, 1.

50 Zedendelicten die niet onder het taakstrafverbod vallen zijn de artt. 239 (schennis van de eerbaarheid), 240 (pornografie), 240a (bescherming van jeugdigen beneden zestien jaar), 248d (seksueel corrumpen), 248e (grooming), 252 (toedienen van bedwelmende drank), 254 (ontucht met dieren) en 254a (pornografie met dieren) Sr.

51 Zie bijvoorbeeld de vragen van het kamerlid Van Oosten (VVD) aan de minister voor Rechtsbescherming d.d. 22 februari 2018 (2018Zo3231).

52 Dit is strafbaar op grond van art. 248b Sr. Zowel in de jurisprudentie als in nieuwsberichten wordt dit ook wel aangeduid als 'jeugdprostitutie.' Dit is echter een misleidende term, nu een minderjarige in Nederland niet legaal als prostituee kan werken. Daar komt bij dat overtreding van art. 248b Sr een zedendelict oplevert en de betreffende minderjarige dan ook slachtoffer van een zedendelict is. De term 'jeugdprostituee' gaat aan dit slachtofferschap voorbij.

53 Zie de arresten van het hof 's-Hertogenbosch 28 december 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:5681-5684.

54 HR 20 februari 2018, ECLI:NL:HR:2018:202.

55 Pro Facto 2017 (Evaluatie Wet Beperking Oplegging Taakstraffen).

56 Opgemerkt wordt dat in dit onderzoek niet uitsluitend is gekeken naar zedenzaken.

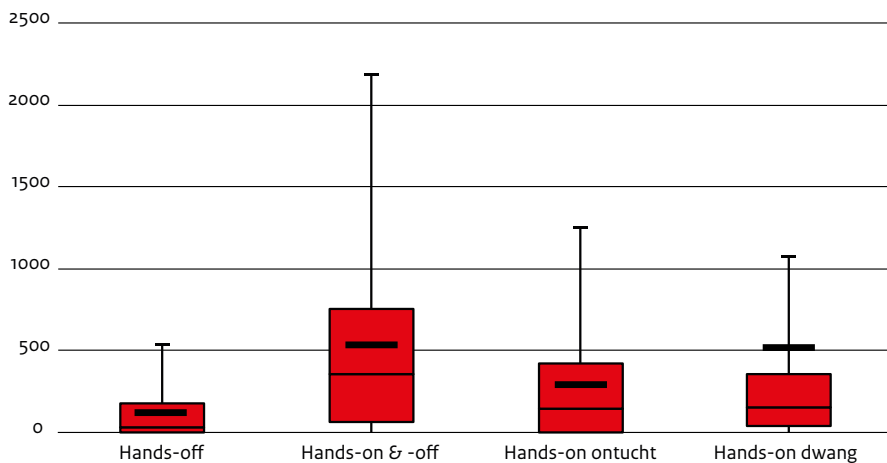
stelsel voldoende waarborgen bestaan voor een passende straftoemeting bij ernstige zedendelicten en dat hij daarom geen reden ziet voor het beperken van de rechterlijke straftoemetingsvrijheid.⁵⁷

Minderjarige daders

Minderjarige daders werden in de afgelopen vijf jaar duidelijk anders gestraft dan meerderjarige daders. Vaker werden zij schuldig bevonden zonder dat er een straf werd opgelegd (8% tegenover 2%) en vaker kregen zij een taakstraf opgelegd (32% tegenover 7%).⁵⁸ Zowel 23% van de minderjarige daders als van de meerderjarige daders kreeg een geheel voorwaardelijke vrijheidsstraf opgelegd. Wel kregen minderjarige daders minder vaak een (deels) onvoorwaardelijke vrijheidsstraf (29% tegenover 68%).

6.5.2 Duur van de opgelegde onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen

In Figuur 6.6 zijn vier boxplotten weergegeven met de duur van de onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen die zijn opgelegd. Deze geven de spreiding van de opgelegde duur weer. De horizontale streepjes in het midden van de rode boxen geven de medianen aan. De mediaan geeft de grens aan waaronder 50% van alle opgelegde vrijheidsstraffen valt. De mediaan als centrummaat is minder dan het gemiddelde gevoel voor uitschieters. De onderkanten en bovenkanten van de boxplotten markeren de grenzen waaronder respectievelijk 25% en 75% van alle opgelegde vrijheidsstraffen vallen. De verticale lijnen boven de boxplotten geven de maximaal opgelegde duur aan. De verticale lijnen onder de boxplotten betreffen de minima. Hierbij zijn de extreme uitschieters buiten beschouwing gelaten.⁵⁹ De dikke streep betreft de gemiddelde duur, statistisch gecontroleerd voor minderjarigheid van de daders.

Figuur 6.6 Boxplotten duur onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen in dagen, per zedencategorie 2013-2017 (N=1.930)

Bron: data Openbaar Ministerie (peildatum april 2018)

⁵⁷ Kamerstukken II 2017/18, 29279, 456, pp. 2-3.

⁵⁸ Opgemerkt wordt dat ook het jeugdstrafrecht een taakstrafverbod kent (art. 77ma Sr) en daarom bij een veroordeling voor bepaalde zedendelicten door een minderjarige ook niet mag worden volstaan met enkel het opleggen van een taakstraf.

⁵⁹ Wanneer het aantal opgelegde dagen vrijheidsstraf meer dan drie keer zo groot is als het derde kwartiel (de grens waar 75% van alle opgelegde vrijheidsstraffen onder valt) dan zijn deze waarden beschouwd als extreme uitschieters.

Wanneer een (deels) onvoorwaardelijke vrijheidsstraf wordt opgelegd, is deze gemiddeld het langst bij hands-on & -off zaken. De kortste gevangenisstraffen worden opgelegd bij hands-off delicten. De mediane duur van onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen was dertig dagen bij hands-off zaken, 360 dagen bij hands-on & -off zaken, 150 dagen bij hands-on ontucht en 156 dagen bij hands-on dwang (zie Figuur 6.6). Wanneer statistisch gecontroleerd wordt voor minderjarigheid van de dader komt de gemiddelde duur van hands-on dwang zaken dicht in de buurt bij die van hands-on & -off zaken.

Minderjarige daders

Minderjarige daders kunnen worden veroordeeld tot jeugddetentie. Daders met een leeftijd tot zestien jaar kunnen maximaal twaalf maanden jeugddetentie opgelegd krijgen, en daders met een leeftijd tussen de zestien en achttien jaar maximaal twee jaar.⁶⁰

Wanneer de gevangenisstraffen uitgesplitst worden naar minderjarige en volwassen daders valt op dat minderjarige daders een kortere gevangenisstraf opgelegd krijgen. De mediaan bij minderjarige daders was 55 dagen en bij volwassen daders 150 dagen.⁶¹ De gevangenisstraf bij minderjarige daders betrof in 96% van de gevallen jeugddetentie.

6.5.3 Opgelegde maatregelen en bijkomende straffen

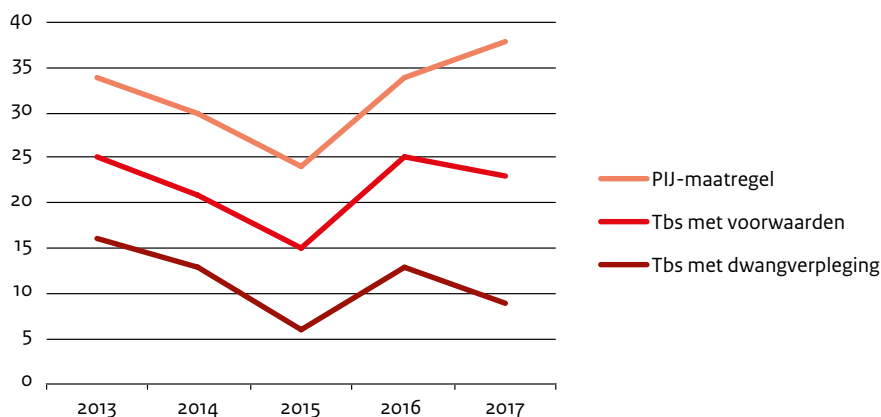
Vrijheidsbenemende maatregelen

Als vrijheidsbenemende maatregel kan een rechter onder andere tbs opleggen. Voor jongeren is de PIJ-maatregel vergelijkbaar met tbs (zie §6.2.2). In de jaren 2013-2017 is in totaal 57 keer tbs met dwangverpleging⁶² en 52 keer tbs met voorwaarden opgelegd. Dit aantal nam vanaf 2013 tot en met 2015 af, om daarna weer te stijgen (zie Figuur 6.7). Ondanks een daling in absolute aantallen in 2017, is er procentueel wel een stijging. Dat komt door de daling van het totaal aantal zaken, zoals eerder zichtbaar in Figuur 6.1. Een PIJ-maatregel is 51 keer opgelegd in dezelfde periode. Deze maatregel vertoont een vergelijkbaar verloop als de tbs-maatregelen, behalve in 2017 wanneer de PIJ-maatregel ook in absolute aantallen vaker werd opgelegd.

60 Art. 77i Sr.

61 Standaarddeviatie bij minderjarige daders is 126 dagen, bij meerderjarige daders 485 dagen.

62 Inclusief twee zaken waarbij de maatregel als TBR, het voormalige tbs, stond geregistreerd.

Figuur 6.7 Aantal opleggingen van tbs en PIJ-maatregel 2013-2017 (N=160)

Bron: data Openbaar Ministerie (peildatum april 2018)

Tbs is in principe een maatregel voor volwassenen. Toch heeft één minderjarige in deze periode tbs opgelegd gekregen. Dit is mogelijk als een minderjarige dader volgens het volwassenstrafrecht wordt berecht.⁶³ Anderzijds kregen zeven meerderjarigen (0,3%) een PIJ-maatregel, bedoelt voor minderjarigen, opgelegd. Dit is mogelijk door middel van het adolescentenstrafrecht.⁶⁴

Gemiddeld eindigde 5% van de zaken met een PIJ of tbs-maatregel. Dit gebeurde relatief het vaakst bij hands-on & -off zaken (15%). Van alle PIJ-maatregelen werd de helft opgelegd voor hands-on dwang zaken. Hierbij speelt mee dat deze in onze data vaak betrekking hadden op een minderjarige dader (zie ook §5.3.1).

De rechter kan ook een maatregel betreffende het gedrag van de jeugdige (ook wel bekend als de gedragsbeïnvloedende maatregel) opleggen aan minderjarigen.⁶⁵ Deze maatregel bevindt zich qua zwaarte tussen een voorwaardelijke veroordeling en een PIJ in en is vooral bedoeld om minderjarige veelplegers met gedragsprobleem te behandelen, begeleiden of trainen buiten de gebruikelijke justitiële setting.⁶⁶ In eerder onderzoek werd al geconstateerd dat deze maatregel nog geen procent uitmaakte van het totaal aantal aan jongeren opgelegde sancties. Dat is in lijn met de hier gevonden aantallen. In 2013-2017 zijn er ruim vijfhonderd minderjarigen veroordeeld voor een zedendelict tegen kinderen, hiervan kregen er slechts drie een maatregel tot gedragsbeïnvloeding opgelegd. In hoeverre dit onwen-

63 Art. 77b Sr bepaalt dat minderjarige daders met een leeftijd tussen de zestien en achttien jaar middels het volwassenenstrafrecht kunnen worden berecht, wanneer de ernst van het feit, de persoonlijkheid van de verdachte of de omstandigheden waaronder het feit is begaan daartoe aanleiding geeft.

64 Art. 77c Sr bepaalt dat jongvolwassenen met een leeftijd tussen de 18 en 23 jaar via het jeugdstrafrecht kunnen worden berecht, indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het feit is begaan daar aanleiding toe geeft.

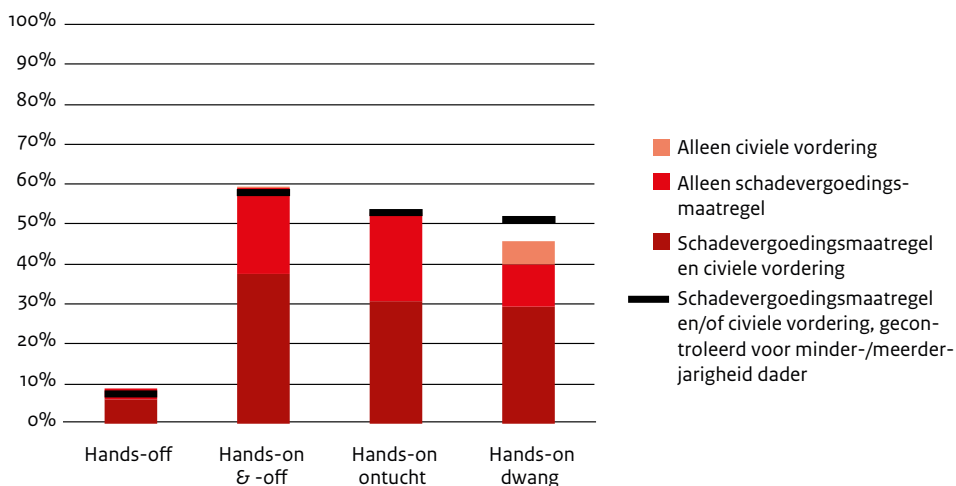
65 Art. 77w Sr. De maatregel kan worden opgelegd wanneer de ernst van het gepleegde feit of de veelvuldigheid van de gepleegde feiten of eerdere veroordelingen hier aanleiding toe geven en de maatregel in het belang is van een zo gunstig mogelijke verdere ontwikkeling van de jeugdige.

66 Zie M.J.M. Verpalen, aantekening 1 bij het commentaar op art. 77w Sr (Cleiren, Crijns, and Verpalen, 2016).

selijk is valt op basis van deze gegevens niet te zeggen. Bij een voorwaardelijke veroordeling kunnen vergelijkbare voorwaarden worden opgelegd. In OM-data zijn bijzondere voorwaarden echter helaas niet terug te vinden.

Vermogensmaatregelen

In 41% van de zaken die eindigde in een veroordeling voor een zedendelict, is ook een schadevergoeding⁶⁷ opgelegd. Dit percentage varieerde van 37% in 2014 tot 45% in 2017 (zie Figuur 6.8).

Figuur 6.8 Aandeel opleggingen schadevergoedingsmaatregelen 2013–2017 (N=3.161)

Bron: data Openbaar Ministerie

In hands-off zaken is er opvallend weinig een schadevergoedingsmaatregel opgelegd. Dit gebeurde in 9% van de zaken, tegenover gemiddeld 41% van de zaken. Een verklaring hiervoor is dat er bij kinderpornografiezaken vaak geen slachtoffer bekend is. De Nationaal Rapporteur pleitte er eerder voor om slachtoffers de mogelijkheid te bieden op de hoogte te worden gesteld wanneer hun materiaal opduikt in een strafzaak, zodat zij een schadevergoeding kunnen aanvragen.⁶⁸ In de hernieuwde aanpak online seksueel misbruik is er een onderzoek gestart naar de mogelijkheden van een dergelijk notificatiesysteem (zie §3.2.1). Bij hands-on & -off zaken was er relatief het vaakst sprake van een opgelegde schadevergoeding (59%).

Daarnaast was bij 13% van de veroordelingen ook sprake van onttrekking van goederen aan het verkeer. Hierbij wordt een in beslaggenomen voorwerp niet teruggegeven aan de dader, maar vernietigd. Dat kwam het vaakst voor bij hands-off delicten: 32% bij hands-off zaken en 30% bij hands-on & -off zaken.

67 Schadevergoeding en/of toewijzing civiele vordering.

68 De Nationaal Rapporteur heeft eerder aanbevolen om slachtoffers de mogelijkheid te bieden om middels een notificatiesysteem geïnformeerd te worden als hun beeldmateriaal in een lopende strafzaak wordt gevonden (Website Nationaal Rapporteur, www.nationaalrapporteur.nl/actueel/2014/Schadevergoedingvoorbezitvankinderpornografiemogelijkhedenobstakels.aspx (geraadpleegd 20 september 2018)).

Aangezien deze zaken vooral betrekking hebben op kinderpornografie (zie §5.3.1), gaat het hierbij waarschijnlijk om gegevensdragers zoals harde schijven of USB-sticks.

6.6 Doorlooptijden

Bij de zaken die zijn geëindigd in een veroordeling van een zedendelict tegen kinderen, zat ongeveer een jaar tussen instroom bij het OM en het uitspreken van het vonnis.⁶⁹ Bij twee zaken duurde dit langer dan acht jaar. Gemiddeld zaten er 135 dagen tussen instroom en dagvaarding; vervolgens duurde het gemiddeld 228 dagen tot de rechter zijn vonnis velde.

Hands-off zaken duurden het langst om tot een veroordeling te komen, namelijk 387 dagen vanaf inschrijving. Bij hands-on & -off zaken was dat met 372 dagen iets korter. Hands-on zaken werden relatief sneller berecht: 354 dagen bij hands-on ontucht en 314 bij hands-on dwang.⁷⁰ Bij minderjarige daders duurde het gemiddeld korter om tot een veroordeling te komen dan bij volwassen daders (300 tegenover 373 dagen). Dit verschil was terug te vinden bij alle typen seksueel geweld, behalve bij hands-on & -off. De Nationaal Rapporteur heeft eerder aanbevolen om de minderjarigheid van slachtoffers als factor bij de snelheid van afhandeling van zedenzaken te betrekken.⁷¹

6.7 Conclusie

In dit hoofdstuk stond de berechting in eerste aanleg van daders van seksueel geweld tegen kinderen in de periode 2013-2017 centraal. In deze periode is de positie van het slachtoffer in het strafproces uitgebreid. Zo heeft een deel van de slachtoffers sinds 2016 onbeperkt spreekrecht.

Het aantal in eerste aanleg afgedane zaken is afgenomen van ruim boven de achthonderd, naar ongeveer zevenhonderd zaken in 2017. Ook het aantal hands-off zaken is afgenomen. Dat is opvallend gezien de grote stijging van meldingen van kinderpornografie (zie Hoofdstuk 3). Wel was in het vorige hoofdstuk al zichtbaar dat in deze zaken ook steeds minder vaak vervolgd is. Het OM weet deze daling aan capaciteitstekort bij de politie.

Het aantal door de rechter in eerste aanleg afgedane zaken is ongeveer de helft van het aantal door het OM afgehandelde zaken en is afgenomen van 846 in 2013 tot 704 in 2017. Wanneer hands-off zaken voorkomen, leiden deze vaker dan hands-on zaken tot een veroordeling. Bij hands-on & -off zaken gebeurt dit het vaakst. Minderjarige verdachten zijn vaker vrijgesproken dan volwassen verdachten. Wanneer daders worden veroordeeld, wordt meestal een gevangenisstraf opgelegd, vaak een (deels) onvoorwaardelijke. Het percentage veroordelingen waar een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf is opgelegd, is opgelopen van bijna 50% in 2013 tot bijna 70% in 2017. Dit lijkt vooral te komen door een daling van het aantal taakstraffen en voorwaardelijke gevangenisstraffen als zwaarst opgelegde hoofd-

69 Gemiddeld 361 dagen, SD=231 dagen, mediaan=308 dagen.

70 Respectievelijk: SD=229 dagen, mediaan=333 dagen; SD=221 dagen, mediaan=318 dagen; SD=237 dagen, mediaan=295 dagen; SD=213 dagen, mediaan=255 dagen.

71 Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2016).

straf. Het lijkt er dus op dat er in deze periode zwaarder werd gestraft. Hands-on & -off zaken eindigen het vaakst in een (deels) onvoorwaardelijke vrijheidsstraf. Deze eindigen ook in gemiddeld de langste gevangenisstraffen. Sinds 2015 is er een stijging in het aandeel zaken waarbij een tbs-maatregel wordt opgelegd. Deze stijging is nog sterker voor de PIJ-maatregel, een met tbs vergelijkbare maatregel voor jongeren.

7.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is de berechting van daders van seksueel geweld tegen kinderen behandeld. Na berechting is het zaak om te voorkomen dat daders recidiveren (**Hoofdstuk 8**). Daarom krijgen vrijwel alle daders die veroordeeld zijn tot een voorwaardelijke of onvoorwaardelijke gevangenisstraf of maatregel op enig moment te maken met toezicht door de reclassering. In deze fase van resocialisatie werkt de dader aan een goede re-integratie in de samenleving.

Binnen een toezicht moet een dader zich als onderdeel van zijn of haar straf of maatregel houden aan bepaalde regels en bijzondere voorwaarden. Als er sprake is van reclasseringstoezicht begeleidt de reclassering de dader hierin en controleert deze ook of de dader zich aan de gemaakte afspraken en opgelegde voorwaarden houdt.¹ De dader wordt onder toezicht gesteld van één van de drie reclasseringsorganisaties (3RO): Reclassering Nederland, Stichting Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering en Stichting Verslavingsreclassering GGZ.² De reclassering houdt uitsluitend toezicht op volwassen daders en enkele jeugdige daders die in het kader van het adolescentenstrafrecht³ zijn berecht. Andere jeugdige daders staan onder toezicht van de Jeugdreclassering en komen in dit hoofdstuk niet aan bod.

Dit hoofdstuk richt zich op de resocialisatie van daders van seksueel geweld tegen kinderen en de rol van reclasseringstoezicht hierbij. In §7.2 wordt ingegaan op de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van resocialisatie van daders vanaf 2013. In §7.3 wordt de achtergrond van de data weergegeven. Vervolgens gaat §7.4 in op het aantal reclasseringstoezichten in de periode 2013-2017. In §7.5 worden achtergrondkenmerken van daders die in deze periode onder toezicht stonden uiteengezet. Daarna geven §7.6 en §7.7 weer vanuit welk justitieel kader en naar aanleiding van welk type delict het toezicht is gestart. In §7.8 worden cijfers over de redenen van beëindiging van het toezicht gepresenteerd. Tot slot volgt de conclusie in §7.9.

1 Website Reclassering Nederland, www.reclassering.nl/over-de-reclassering/wat-wij-doen/toezicht (geraadpleegd 3 oktober 2018).

2 In de wet wordt gesproken van reclasseringsinstellingen, art. 14d, tweede lid, Sr.

3 In art. 77c Sr. is geregeld dat de rechter voor jongeren tussen de 16 en 23 jaar de keuze kan maken tussen veroordeling volgens het jeugdstrafrecht of het volwassenenstrafrecht, afhankelijk van leeftijd en ontwikkelingsniveau van de verdachte en ernst en omstandigheden van het delict.

7.2 Ontwikkelingen

In deze paragraaf komen recente ontwikkelingen op het terrein van strafuitvoering en resocialisatie van zedendelinquenten aan bod. Dit betreft de recent in werking getreden Wet Langdurig Toezicht (§7.2.1), het wetsvoorstel detentiefasering en voorwaardelijke invrijheidstelling (§7.2.2) en de Wet forensische zorg en weigerende observandi (§7.2.3). In §7.2.4 wordt vervolgens ingegaan op de resocialisatie van minderjarige zedendelinquenten en de rol van de Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) hierbij. Tot slot wordt in §7.2.5 aandacht besteed aan de positie en rechten van het slachtoffer bij de tenuitvoerlegging van de straf.

7.2.1 Wet Langdurig Toezicht

Per 1 januari 2018 is de Wet Langdurig Toezicht, gedragsbeïnvloeding en vrijheidsbeperking (hierna kortweg Wet Langdurig Toezicht) in werking getreden.⁴ Het centrale doel van de Wet Langdurig Toezicht is het verder terugdringen van recidive van zeden- en ernstige geweldsdelicten.⁵ Deze wet verandert drie aspecten aan het toezicht op zeden- en geweldsdelinquenten:

- De wettelijke maximumduur van de voorwaardelijke beëindiging van terbeschikkingstelling (tbs) met dwang vervalt, waardoor de rechter de voorwaardelijke beëindiging telkens met één of twee jaar kan verlengen.⁶
- De minimumduur van de proeftijd van de bijzondere voorwaarden wordt gelijkgetrokken met de minimumduur van de proeftijd van de algemene voorwaarde van de voorwaardelijke invrijheidstelling. Daarnaast is het mogelijk om de proeftijd éénmaal te verlengen en bij ernstige gewelds- en zedendelicten meermalen, telkens met maximaal twee jaar.⁷
- Er wordt een nieuwe maatregel geïntroduceerd voor (voormalig) tbs'ers en daders van zedendelicten aan wie een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf is opgelegd (van in principe alle hands-on delicten en ook enkele hands-off delicten): de gedragsbeïnvloedende en vrijheidsbeperkende maatregel (zie kadertekst).⁸

De gedragsbeïnvloedende en vrijheidsbeperkende maatregel

De gedragsbeïnvloedende en vrijheidsbeperkende maatregel (gvm) vertoont overeenkomsten met de voorwaardelijke veroordeling onder bijzondere voorwaarde(n). De rechter kan de maatregel opleggen aan zedendelinquenten die worden veroordeeld tot een (deels) onvoorwaarde-

4 Zie Stb. 2015, 460; Stb. 2016, 493.

5 Kamerstukken II 2013/14, 33816, 3 (MvT).

6 Art. 38j Sr.

7 Art. 15c, derde lid, Sr. De proeftijd kan telkens worden verlengd indien er ernstig rekening mee moet worden gehouden dat de dader wederom een misdrijf zal begaan dat is gericht tegen of gevaar veroorzaakt voor de onaantastbaarheid van het lichaam van één of meer personen of indien dit ter voorkoming van ernstig belastend gedrag tegen het slachtoffer of getuigen noodzakelijk is.

8 Art. 38z Sr. De maatregel kan worden opgelegd ter bescherming van de veiligheid van anderen dan wel de algemene veiligheid van personen of goederen. De hands-off delicten waarvoor een gvm kan worden opgelegd zijn de artt. 240b (kinderpornografie), 248c (aanwezigheid bij seksshows met minderjarigen), 248d (seksueel corrumpen), 248e (grooming) en 250 (koppelaarj) Sr.

lijke gevangenisstraf.⁹ De maatregel houdt in dat een zedendelinquent na afloop van de gevangenisstraf onder toezicht komt te staan van de reclassering. Aan dit toezicht kunnen voorwaarden worden verbonden die gericht zijn op gedragsbeïnvloeding of vrijheidsbeperking, zoals een opname van de veroordeelde in een zorginstelling of een verplichting zich te laten behandelen.¹⁰ Anders dan bij de voorwaardelijke veroordeling, is de totale duur van het toezicht niet aan een wettelijk maximum gebonden. Het enige vereiste voor de oplegging van de maatregel aan een zedendelinquent is, dat deze wordt opgelegd 'ter bescherming van de veiligheid van anderen, dan wel de algemene veiligheid van personen of goederen'. De rechter zal op basis van een reclasseringsadvies met een risicotaxatie een inschatting moeten maken van het recidiverisico.¹¹ In tegenstelling tot de oplegging van tbs of plaatsing in een psychiatrisch ziekenhuis is voor het opleggen van deze maatregel niet vereist dat de zedendelinquent (enigszins of sterk) verminderd toerekeningsvatbaar of ontoerekeningsvatbaar is.

De invoering van de wet is te kort geleden om uitspraken over de gevolgen van de wet te kunnen doen in deze monitor. Het is belangrijk dat in de toekomst wordt gemonitord of de maatregelen uit de Wet Langdurig Toezicht bijdragen aan de daarin gestelde doelen. Uit de toelichting op de wet blijkt dat de wetgever ervan uitgaat dat langer toezicht zorgt voor een vermindering van recidive van zedendelinquenten. Het is daarom van belang dat de invloed van de maatregelen uit de Wet Langdurig Toezicht op de recidivekans van zedendelinquenten in kaart wordt gebracht. In het volgende hoofdstuk wordt aandacht besteed aan recidive. Uit deze cijfers blijkt dat de recidivekans van daders lager wordt naarmate meer tijd verstrijkt sinds het plegen van het feit (zie ook [Figuur 8.8](#)). In [§8.6.2](#) zien we bijvoorbeeld dat een minderheid van de daders van seksueel geweld tegen kinderen binnen tien jaar een nieuwe strafzaak heeft vanwege enig delict. Voor slechts een klein deel van hen betreft dit een strafzaak vanwege een nieuw zedendelict tegen een minderjarig slachtoffer. Het is dus de vraag hoeveel reductie in recidive bereikt kan worden door langdurig toezicht te houden. Om het doel, minder recidive onder zedendelinquenten, te bereiken kunnen middelen wellicht effectiever ingezet worden. Bijvoorbeeld door intensiever toezicht te houden in de eerste jaren na vrijlating, waar de cijfers uit [Hoofdstuk 8](#) laten zien dat de kans op recidive het hoogst is.

In dit licht is het ook interessant om te bezien in hoeverre de maximaal mogelijke toezichtstermijn vóór de invoering van de Wet Langdurig Toezicht werd benut. Zo is de maximale duur van de voorwaardelijke beëindiging van tbs in 2008 nog verlengd van drie naar negen jaar. Hiermee kon in 2013, toen het wetsvoorstel Langdurig Toezicht werd ingediend, dus nog niet bezien worden of deze verlenging al dan niet toereikend was. Een analyse van het gebruik van de maximale toezichtsperiode kan niet alleen aantonen in hoeverre er behoefte was aan een langere toezichtstermijn, ook is dit noodzakelijk om op termijn het effect van deze wet te kunnen monitoren. Het oordeel van de reclassering over de dader in kwestie speelt hierbij een belangrijke rol: hoe vaak beoordelen zij aan het einde van de verschillende toezichtsperiodes dat de dader genoeg gere-integreerd is in de samenleving en dat er sprake is van een acceptabel re-

9 Zie art. 38z Sr (nieuw). De gedragsbeïnvloedende en vrijheidsbeperkende maatregel kan alleen worden opgelegd aan personen die tot een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf worden veroordeeld ter zake van een misdrijf dat is gericht tegen of gevaar veroorzaakt voor de onaantastbaarheid van het lichaam van één of meer personen.

10 Art. 38ab, tweede lid onder b en c, Sr (nieuw).

11 Dreessen (2016).

cidiverisico? Dit kan antwoord verschaffen op de vraag welke toezichtstermijnen passend zijn bij het resocialiseren van zedendelinquenten.

7.2.2 Wetsvoorstel detentiefasering en voorwaardelijke invrijheidstelling

Op het moment van schrijven ligt ook het wetsvoorstel detentiefasering en voorwaardelijke invrijheidstelling¹² bij de Raad van State voor advies.¹³ Met dit voorstel wordt de maximale duur van de voorwaardelijke invrijheidstelling ingeperkt tot twee jaar, in plaats van één derde van de straf zoals nu het geval is.¹⁴ Volgens de Memorie van Toelichting draagt de wet bij aan de geloofwaardigheid van het strafrechtelijk bestel.¹⁵ Daarnaast wordt door de wetgever een duur van meer dan twee jaar niet nodig geacht om de doelstellingen van de voorwaardelijke invrijheidstelling te realiseren. Dit ook omdat het volgens de wetgever voor langgestraften mogelijk is om al voor de voorwaardelijke invrijheidstelling met re-integratieactiviteiten te oefenen.¹⁶

Bij de invoering van de Wet Langdurig Toezicht (zie §7.2.1) bestond reeds de zorg dat veroordeelden door een gebrek aan zicht op het einde van het toezicht (omdat de proeftijd telkens verlengd kan worden) niet gemotiveerd zouden zijn mee te werken aan dit toezicht.¹⁷ Sinds de invoering van deze wet zijn er al signalen uit het veld dat sommige daders er de voorkeur aan geven hun straf uit te zitten zodat ze aan het einde van hun gevangenisstraf zonder toezicht terugkeren in de samenleving.¹⁸ Wanneer het wetsvoorstel detentiefasering en voorwaardelijke invrijheidstelling wordt aangenomen, zouden veroordeelden met een gevangenisstraf van zes jaar of langer, voor wie de voorwaardelijke invrijheidstelling dus korter wordt, er nog vaker voor kunnen kiezen hun straf uit te zitten zonder toezicht. Het is van belang alert te zijn op deze mogelijke ongewenste consequenties.

7.2.3 Wet forensische zorg en weigerende observandi

In januari 2018 is de Wet forensische zorg aangenomen door de Eerste Kamer. Deze wet maakt het makkelijker voor rechters om verplichte zorg op te leggen aan bijvoorbeeld gedetineerden met een psychische stoornis. Ook krijgen rechters door de wet meer mogelijkheden om een tbs-maatregel op te leggen.¹⁹ Vermoedelijke daders kunnen het opgelegd krijgen van een tbs-maatregel namelijk bemoeilijken door niet mee te werken aan gedragskundig onderzoek (zogenoemde weigerende observandi).²⁰ Tijdens

12 Website Rijksoverheid, www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/05/01/wetsvoorstel-detentiefasering-en-voorwaardelijke-invrijheidstelling (geraadpleegd 3 oktober 2018).

13 Website Wetgevingskalender Overheid, wetgevingskalender.overheid.nl/Regeling/WGK008931 (geraadpleegd 2 oktober 2018).

14 Website Rijksoverheid, www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/05/01/wetsvoorstel-detentiefasering-en-voorwaardelijke-invrijheidstelling (geraadpleegd 3 oktober 2018).

15 Website Rijksoverheid, www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/05/01/memorie-van-toelichting-detentiefasering-en-voorwaardelijke-invrijheidstelling (geraadpleegd 12 september 2018).

16 Website Rijksoverheid, www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/05/01/memorie-van-toelichting-detentiefasering-en-voorwaardelijke-invrijheidstelling (geraadpleegd 12 september 2018).

17 Website Raad van State, www.raadvanstate.nl/adviezen/samenvattingen/tekst-samenvatting.html?id=215 (geraadpleegd 24 september 2018).

18 Mondelinge informatie Reclassering Nederland, d.d. 21 september 2018.

19 Website Rijksoverheid, www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2018/01/23/eerste-kamer-stemt-in-met-de-wet-forensische-zorg (geraadpleegd 24 september 2018).

20 Zie Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2017c, pp. 20-23) over de voorwaarden voor het opleggen van een tbs-maatregel.

de behandeling van de wet in de Eerste Kamer is door de minister voor Rechtsbescherming, na opmerkingen van verschillende Kamerleden, toegezegd om een verkenning te starten naar alternatieven voor deze regeling voor weigerende observandi.²¹ Bij de publicatie van deze verkenning op 8 oktober 2018 heeft de minister aangekondigd te komen met een wetsvoorstel over tbs-oplegging waarmee de eisen aan het opleggen van de tbs-maatregel worden verduidelijkt.²² De minister is van plan het wetsartikel over tbs-oplegging zo te wijzigen dat duidelijk wordt dat het begrip 'stoornis' ruim opgevat kan worden en dat risicotaxatie de rechter kan helpen. Ook zet de minister uiteen hoe het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP), verantwoordelijk voor gedragskundig onderzoek van verdachten, naar aanleiding van het rapport Gewogen risico²³ de kwaliteitsstandaarden voor risicotaxatie heeft aangescherpt. Hierdoor zullen in gedragskundige onderzoeken voortaan vaker risicotaxatie-instrumenten worden gebruikt.²⁴

Behandeling van zedendelinquenten

In 2017 heeft de Nationaal Rapporteur in twee delen het rapport Gewogen risico gepubliceerd. Deel 1 (Communiceren over recidive in zedenzaken) behandelde de kennis over recidive van zedendelinquenten binnen de strafrechtketen.²⁵ Op basis van de bevindingen deed de Nationaal Rapporteur aanbevelingen over het vergroten van de kennis over recidive en over het verbeteren van de communicatie tussen de ketenpartners die betrokken zijn bij het adviseren over en het opleggen van behandeling. Deel 2 (Behandeling opleggen aan zedendelinquenten) behandelde risicotaxatie bij zedendelinquenten en hoe dit gebruikt wordt bij het opleggen van behandeling.²⁶

Zowel de reclasseringsorganisaties als het NIFP, verantwoordelijk voor de kwaliteit van gedragsdeskundige rapportages, gaan naar aanleiding van het rapport een prominentere rol toekennen aan de resultaten van risicotaxatie in respectievelijk reclasseringsadviezen en pro Justitia rapportages.²⁷ Ook hebben beide organisaties hun opleidingen op het gebied van risicotaxatie versterkt.²⁸ De Nationaal Rapporteur is van mening dat ook het Openbaar Ministerie (OM) en de rechtspraak hun verantwoordelijkheid moeten nemen om officieren van justitie en rechters met de juiste kennis in staat te stellen om adviezen over behandeling en toezicht van zedendelinquenten adequaat te kunnen wegeen.

7.2.4 Verklaring Omtrent Gedrag

Een belangrijke factor ten behoeve van resocialisatie is het hebben van werk of andere dagbesteding. Om voor een baan of stage in aanmerking te komen of om als vrijwilliger aan de slag te gaan, is het

- 21 Website Eerste Kamer, www.eerstekamer.nl/toezegging/onderzoek_weigerende_observandi_32 (geraadpleegd 25 september 2018).
- 22 Website Rijksoverheid, www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2018/10/08/minder-kans-op-ontlopen-tbs-door-investering-in-expertise-en-duidelijkere-wetgeving (geraadpleegd 11 oktober 2018).
- 23 Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2017c).
- 24 Website Nationaal Rapporteur, www.nationaalrapporteur.nl/actueel/2018/risico-op-herhaling-krijgt-groter-gewicht-bij-oplegging-tbs.aspx (geraadpleegd 10 oktober 2018).
- 25 Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2017b).
- 26 Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2017c).
- 27 Kamerstukken II 2017/18, 29270, 123.
- 28 Website Nationaal Rapporteur, www.nationaalrapporteur.nl/actueel/2018/verbeteringen-doorgevoerd-in-proces-behandeling-opleggen-aan-zedendelinquenten.aspx (geraadpleegd 24 september 2018).

verkrijgen van een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) in verschillende gevallen nodig.²⁹ Bij het beoordelen of een VOG al dan niet kan worden toegekend wordt, op enkele uitzonderingen na, gekeken naar justitiële gegevens van de afgelopen vier jaar. Voor jongeren tot 23 jaar geldt een terugkijktermijn van twee jaar.³⁰ Daders die een zedendelict³¹ hebben gepleegd (dus ook jongeren) vormen een uitzondering op deze regel. Voor hen geldt een onbeperkte terugkijktermijn.

Een VOG wordt niet toegekend als het justitiële verleden van iemand, gelet op het risico voor de samenleving, een belemmering vormt voor de uitoefening van de werkzaamheden waarvoor de VOG is aangevraagd. Bij zedendelicten wordt ook gekeken of er bij de uitoefening van de werkzaamheden sprake is van een gezags- of afhankelijkheidsrelatie. Indien een VOG wordt afgewezen op grond van het bovenstaande criterium kan iemand alsnog een VOG toegekend krijgen. Dit kan wanneer er wordt geoordeeld dat het belang van de aanvrager zwaarder weegt dan het risico voor de samenleving. Bij zedendelicten is nauwelijks ruimte voor toekenning van een VOG middels dit subjectieve criterium.³²

Met de gevolgen van dit beleid moet in het bijzonder rekening gehouden worden waar het minderjarigen betreft: bovenstaande belangenafweging dient daar nog scherper te worden gemaakt. Het gaat hier om een aanzienlijke groep: 17% van de veroordeelden voor seksueel geweld tegen kinderen is minderjarig (zie §9.2). Deze veroordeling zal levenslang meewegen bij het al dan niet toekennen van een VOG. Mensen die in hun jeugd een zedendelict hebben gepleegd, hebben hier dus de rest van hun leven last van. Dit is niet in overeenstemming met de uitgangspunten van het jeugdstrafrecht. De Nationaal Rapporteur pleitte daarom in 2016 al voor het versoepelen van de regels voor de afgifte van een VOG voor minderjarige zedendelinquenten. De Nationaal Rapporteur heeft haar aanbevelingen destijds per brief aan de toenmalige staatssecretaris van Veiligheid en Justitie gedaan. Die zag echter geen reden om de aanbevelingen over te nemen.³³

De Nationaal Rapporteur blijft onverminderd van mening dat het van belang is de regels voor het verkrijgen van een VOG te versoepelen voor daders die als minderjarige een zedendelict hebben gepleegd. Hoewel de bescherming van kinderen tegen seksueel geweld van groot belang is, kunnen de regels omtrent de VOG namelijk contraproductief werken. Belangrijke beschermende factoren, zoals het hebben van een baan of het volgen van een opleiding, worden met het huidige beleid minder snel bewerkstelligd. Dit komt de resocialisatie van deze daders niet ten goede.

29 Website Justis, www.justis.nl/producten/vog/waarvoor-heeft-u-een-vog-nodig/index.aspx (geraadpleegd 28 september 2018).

30 Website Justis, www.justis.nl/producten/vog/vog-aanvragen/naar-welke-gegevens-wordt-gekeken/terugkijktermijnen.aspx (geraadpleegd 28 september 2018).

31 Zoals opgenomen in de artt. 240b tot en met 250 Sr, alsmede de artt. 250a tot en met 250ter (oud) en/of art. 273f Sr, voor zover de gedraging het dwingen of bewegen tot prostitutie betreft en/of art. 140 Wetboek van Militair Strafrecht (WvMs), voor zover de gedraging een zedendelict betreft.

32 Beleidsregels VOG-NP-RP 2018.

33 Website Nationaal Rapporteur, www.nationaalrapporteur.nl/actueel/2017/versoepel-de-regels-voor-afgifte-vog-minderjarige-zedendelinquenten.aspx (geraadpleegd 28 september 2018).

7.2.5 Positie van het slachtoffer

Slachtoffers en nabestaanden van misdrijven hebben, indien zij dit willen, recht op informatie over het detentieverloop van de dader.³⁴ Sinds de inwerkingtreding van de Wet voor de implementatie van de EU-richtlijn minimumnormen voor slachtoffers op 1 april 2017 geldt dit niet alleen voor slachtoffers en nabestaanden van ernstige gewelds- en zedenmisdrijven, maar ook voor slachtoffers en nabestaanden waarbij de dader is veroordeeld tot een gevangenisstraf of tbs (art. 51ac Sv).³⁵ Het Informatiepunt Detentieverloop (IDV), dat onderdeel uitmaakt van het OM, is verantwoordelijk voor de informatievoorziening en neemt na een eindspraak contact op met de slachtoffers of nabestaanden voor een intakegesprek.³⁶ In dit gesprek wordt aan de slachtoffers of nabestaanden gevraagd of zij geïnformeerd willen worden over het detentieverloop.³⁷ Daarnaast wordt gevraagd of zij willen dat er voorwaarden worden gesteld bij verlop en de voorwaardelijke invrijheidstelling van de dader.³⁸ Na het intakegesprek kunnen de slachtoffers of nabestaanden op elk moment telefonisch contact opnemen met het IDV om hun wensen met betrekking tot de informatievoorziening te wijzigen.

Bij beslissingen over het toekennen van verlop aan terbeschikkinggestelden en de voorwaardelijke beëindiging van tbs worden de wensen van de slachtoffers of nabestaanden meegewogen (het zogenaamde slachtofferonderzoek).³⁹ Slachtoffers hebben op dit moment nog geen spreekrecht op de tbs-verlengzitting. Zoals besproken in §6.2.3 komt hier met het wetsvoorstel uitbreiding slachtofferrechten mogelijk verandering in. Dit wetsvoorstel moet het voor slachtoffers mogelijk maken om zich op de zitting uit te spreken over de voorwaarden die aan de beëindiging van de dwangverpleging worden gekoppeld, zoals een gebiedsverbod.⁴⁰ In dit verband is het Europees beschermingsbevel van belang.⁴¹ Doel van deze richtlijn is het beschermen van slachtoffers door beschermingsbevelen die in een EU-lidstaat zijn opgelegd ook in andere lidstaten te laten gelden.⁴² Hierbij valt te denken aan gebieds-, contact- en benaderverboden (art. 5 Richtlijn 2011/99/EU). In Nederland kunnen slachtoffers, wanneer zij reizen of verhuizen naar een andere EU-lidstaat, de officier van justitie om een Europees Beschermingsbevel verzoeken.

34 *Kamerstukken II* 2016/17, 33552, 29, p. 1.

35 Wet van 8 maart 2017, houdende implementatie van richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ (PbEU 2012, L 315).

36 *Kamerstukken II* 2016/17, 33552, 29, p. 1. Jaarlijks worden ruim 4.500 slachtoffers geïnformeerd door het IDV op basis van gegevens die zij ontvangt van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI). Zie hiervoor: Aanhangsel Handelingen II 2016/17, 1241.

37 Slachtoffers ontvangen in dat geval o.a. informatie over de sanctieduur, het einde van de sanctie, het overlijden van de dader in detentie of tbs, het verlop, onttrekkingen en beslissingen met betrekking tot een voorwaardelijke invrijheidstelling.

38 Bijvoorbeeld contact- en gebiedsverboden.

39 *Kamerstukken II* 2016/17, 33552, 29, p. 2.

40 Meerjarenagenda slachtofferbeleid 2018-2021.

41 Richtlijn 2011/99/EU betreffende het Europees beschermingsbevel, PbEU 2011 L338 (Stb. 2014, 40).

42 Candido, Hoendervoogt, Laatsch, van Dam, & Gest (2017).

7.3 Achtergrond van de cijfers

De data die centraal staan in dit hoofdstuk zijn opgevraagd bij de drie reclasseringsorganisaties (Reclassering Nederland, Stichting Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering en Stichting Verslavingsreclassering GGZ) en zijn afkomstig uit het Integraal Reclassering Informatiesysteem (IRIS). Over de data wordt gerapporteerd op het niveau van toezichten. Hierbij kan één toezicht⁴³ bestaan uit meerdere opeenvolgende onderdelen. Deze onderdelen kunnen verschillende justitiële kaders zijn, maar ook verschillende fasen binnen één justitieel kader (zie §7.6 voor meer achtergrond over de verschillende justitiële kaders). Daarnaast kan het zo zijn dat een dader een nieuw toezichtsonderdeel krijgt vanwege een nieuwe veroordeling. In dit hoofdstuk zijn uitsluitend toezichten geselecteerd die zijn gestart naar aanleiding van een veroordeling voor seksueel geweld tegen kinderen. Het kan hierbij dus zo zijn dat een dader ook nog onder toezicht staat van de reclassering in het kader van een andersoortig delict. Hier rapporteren we niet over in dit hoofdstuk.

7.3.1 Seksueel geweld tegen kinderen

In het registratiesysteem is onder ‘delictcodes’ geregistreerd op welk wetsartikel of welke wetsartikelen de veroordeling van de dader betrekking heeft. Op basis van de wetsartikelen zijn toezichten geselecteerd die gaan over seksueel geweld tegen kinderen. Bij de hands-on dwang delicten verkrachting (art. 242 Sr) en aanranding (art. 246 Sr) kon uit de delictsomschrijving niet worden afgeleid of het slachtoffer minder- of meerderjarig was. Daarom zijn deze delicten enkel geselecteerd wanneer ook een ander zedendelict met een kind was geregistreerd. Verder zijn in dit hoofdstuk alle veroordelingen voor artikel 247 Sr (ontucht met een bewusteloze, onmachtige, gestoorde of kind) als seksueel geweld tegen kinderen meegenomen, omdat uit eerder dossieronderzoek van de Nationaal Rapporteur blijkt dat er in meer dan 80% van deze zaken sprake was van een minderjarig slachtoffer.⁴⁴ De focus ligt in dit hoofdstuk op toezichten in de fase na afdoening door het OM of nadat een vonnis is gevelde door de rechter (executiefase). Deze reclasseringstoezichten hebben als doel de dader bij zijn re-integratie in de samenleving te begeleiden, de zogeheten resocialisatie. Een deel van de werkzaamheden van de reclassering komt daardoor in dit hoofdstuk niet aan bod: reclasseringstoezichten die geen betrekking hebben op de executiefase of buitengerechtelijke afdoeningen zijn in de selectie uitgesloten (zie ook §B1.5 voor toelichting). Daarnaast zijn toezichten uitgesloten waarbij de reclassering formeel gezien niet de verantwoordelijke instantie is voor het toezicht, bijvoorbeeld bij het forensisch psychiatrisch toezicht. Hierbij werkt een terbeschikkinggestelde onder verantwoordelijkheid van de behandelende instelling aan terugkeer in de samenleving. Deze selectie resulteerde uiteindelijk in 2.052 reclasseringstoezichten voor de periode 2013-2017 (zie ook §B1.5). Delicten zijn vervolgens ingedeeld in de volgende vier categorieën: hands-off, hands-on & -off, hands-on ontucht en hands-on dwang (zie ook §1.3).

7.3.2 Beperkingen aan de data

De Nationaal Rapporteur had de intentie te rapporteren over de beoogde en daadwerkelijke duur van het toezicht. De (beoogde) duur van het toezicht is interessant in het kader van recente veranderingen in de maximaal mogelijke duur van het toezicht (zie ook §7.2.1). Helaas kon door beperkingen aan de

43 In de registratiedata worden toezichten aangeduid als een programma.

44 Voor een beschrijving van dit onderzoek zie Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2014, p. 200). De resultaten specifiek voor art. 247 Sr kunnen opgevraagd worden bij de Nationaal Rapporteur.

data de (beoogde) duur van een toezicht niet worden vastgesteld (zie ook §B1.5). Een andere beperking aan de data is dat door het ontbreken van informatie over het slachtoffer sprake is van onderrapportage van het aandeel hands-on dwang daders in dit hoofdstuk. De delicten in deze categorie, verkrachting en aanranding, kunnen immers betrekking hebben op zowel minderjarige als meerderjarige slachtoffers (zie ook §1.3). Daarom zijn hands-on dwang zaken enkel meegenomen in de data wanneer ook een wetsartikel dat specifiek betrekking had op een strafbaar feit met een kind was geregistreerd.

7.4 Aantal toezichten

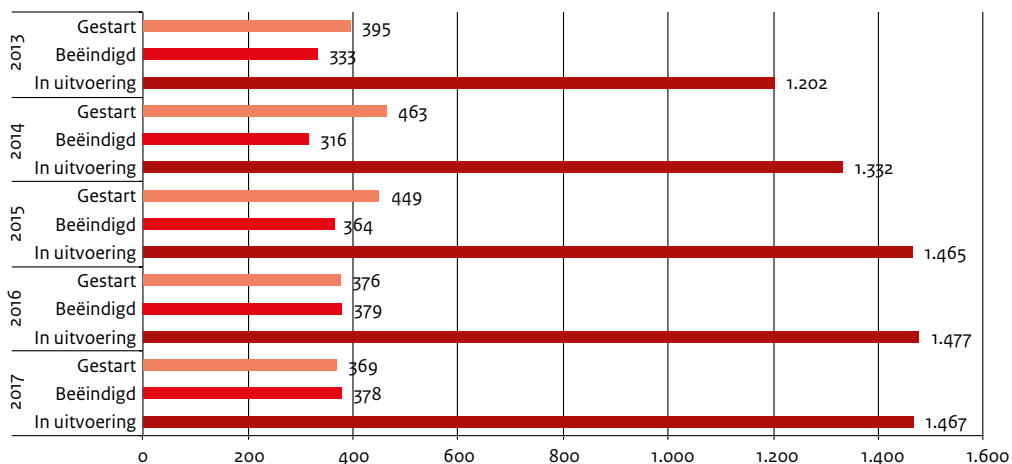
Deze paragraaf geeft een cijfermatig overzicht van de reclasseringstoezichten. Zoals eerder in dit hoofdstuk aan bod kwam, is reclasseringstoezicht een essentiële stap in de resocialisatie van een dader na berechting, ter voorkoming van recidive.

Wat is reclasseringstoezicht?

Toezicht houden op daders is een kerntaak van de reclassering. Dit doet de reclassering in opdracht van het OM, rechters, gemeenten of het gevangeniswezen. Bij een toezicht moet een dader zich als onderdeel van een straf houden aan regels en/of bijzondere voorwaarden. Er zijn verschillende soorten toezicht: de aanpak van toezicht verschilt per veroordeelde. Tijdens een toezicht heeft iemand regelmatig een gesprek met zijn of haar toezichthouder. Deze toezichthouder begeleidt de dader en controleert of deze zich houdt aan de afspraken en opgelegde voorwaarden. Voorbeelden van bijzondere voorwaarden zijn het volgen van behandeling in een kliniek, een middelenverbod of een gebiedsverbod al dan niet in combinatie met het dragen van een enkelband. Daarnaast probeert de reclassering de dader te motiveren om te leven zonder criminaliteit. Daarbij wordt de dader gestimuleerd om bijvoorbeeld zinvolle dagbesteding of huisvesting te vinden, of is er steun bij het aflossen van schulden. De reclassering werkt hiervoor samen met partners in het sociaal domein, zoals gemeenten en de ggz.⁴⁵

Op 1 januari 2013 liepen er 807 toezichten voor seksueel geweld tegen kinderen bij de reclassering, op 31 december 2017 waren dit er 1.089. Figuur 7.1 toont per jaar het aantal gestarte en beëindigde toezichten en het aantal toezichten in uitvoering voor de periode 2013-2017. Het aantal toezichten in uitvoering per jaar zijn toezichten die op enig moment in dat jaar in uitvoering waren bij de reclassering. Het kan hierbij gaan om toezichten die in dit jaar zijn gestart of beëindigd of om toezichten die vóór dit jaar zijn gestart en nog niet zijn beëindigd.

45 Website Reclassering Nederland, www.reclassering.nl/over-de-reclassering/wat-wij-doen/toezicht (geraadpleegd 28 september 2018).

Figuur 7.1 Aantal toezichten gestart, beëindigd en in uitvoering voor daders van seksueel geweld tegen kinderen bij de reclassering per jaar 2013-2017 (N=2.859)

Bron: data reclasseringsorganisaties (3RO)

Zoals te zien in Figuur 7.1 zijn er in de afgelopen vijf jaar meer reclasseringstoezichten gestart dan beëindigd. In 2016 en 2017 was het aantal gestarte toezichten nagenoeg gelijk aan het aantal beëindigde toezichten, terwijl in de jaren daarvoor het aantal gestarte toezichten nog een stuk hoger was dan het aantal beëindigde toezichten. Wanneer deze trend zich voortzet, zal het aantal toezichten in uitvoering de komende jaren afnemen.

Het toezichtplan

Bij de inrichting van het reclasseringstoezicht zijn het justitieel kader en de bijzondere voorwaarden leidend. Verder gebruikt de toezichthouder de aanwezige diagnoses en risicotaxaties uit de adviesfase, pro-Justitia rapportages en informatie van ketenpartners om zicht te krijgen op beschermende factoren en risicofactoren. Op basis van alle beschikbare informatie maakt de toezichthouder vervolgens een toezichtplan. In dat toezichtplan staan de doelen van het toezicht en het plan van aanpak. Hierbij houdt de toezichthouder de eindoelen van toezicht voor ogen: risicobeheersing, gedragsverandering en re-integratie.⁴⁶

Hoeveel inzet van de reclassering nodig is, hangt af van het risicoprofiel, de behoeften van de dader en de responsiviteit. Zo kan het dat er bij iemand met een hoog risicoprofiel weinig inzet van de reclassering nodig is, omdat deze cliënt klinisch in behandeling is en dus in een zeer hoog beveiligde omgeving verblijft. Het kan echter ook dat voor iemand met een laag recidiverisico juist meer inzet nodig is, door bijvoorbeeld een hoge ondersteuningsbehoefte vanwege een verstandelijke beperking.⁴⁷ De reclassering onderscheidt drie toezichtniveaus. Bij niveau 1 acht de reclassering het risico beheersbaar, bij niveau 2 is sprake van hoger risico en meer inzet van de reclassering, en bij niveau

46 Mondelinge informatie reclassering, d.d. 28 september 2018.

47 Mondelinge informatie reclassering, d.d. 28 september 2018.

3 is sprake van hoog risico en veel inzet van de reclassering. De inzet bestaat uit een combinatie van face-to-face contact met de dader en zijn of haar sociale netwerk. Bij de niveaus 2 en 3 is vaak sprake van behandeling en vindt ook overleg met behandelaren plaats.

7.5 Achtergrondkenmerken daders

In totaal zijn er tussen 2013 en 2017 2.052 toezichten (in de executiefase) gestart bij de reclassering. Deze reclasseringstoezichten hadden betrekking op 2.020 unieke daders. Sommige daders hebben in deze periode dus meerdere malen onder toezicht gestaan. Wanneer reclasseringstoezicht is opgelegd, wordt de dader gekoppeld aan de reclasseringsorganisatie die het beste aansluit bij zijn of haar problematiek. In de periode 2013-2017 werd 8% van de daders toebedeeld aan Stichting Verslavingsreclassering GGZ, die zich bezighoudt met verslavingsproblematiek. 5% van de daders kwam bij Stichting Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering terecht, deze reclasseringsorganisatie voert het toezicht uit voor thuis- en daklozen. Voor de overige 87% van de daders verzorgde Reclassering Nederland het toezicht.⁴⁸

Vrijwel alle daders voor wie een reclasseringstoezicht is gestart tussen 2013 en 2017 zijn man (99%). De gemiddelde leeftijd van daders voor wie een toezicht is gestart bij de reclassering is 44 jaar.⁴⁹ In **Hoofdstuk 9** wordt een verdere toelichting gegeven op de achtergrondkenmerken van deze daders in de strafrechtketen.

7.6 Justitiële kaders

Reclasseringstoezicht wordt uitgevoerd vanuit verschillende justitiële kaders. Zo kan een dader bijvoorbeeld onder toezicht staan in het kader van een voorwaardelijk opgelegde gevangenisstraf of een voorwaardelijke invrijheidstelling na detentie.⁵⁰ Per justitieel kader kunnen de randvoorwaarden waarbinnen het werk van de reclassering wordt uitgevoerd verschillen.⁵¹ Omwille van de overzichtelijkheid zijn in de analyses in dit hoofdstuk een aantal justitiële kaders samengevoegd. Dit resulteerde in de volgende indeling: PIJ-maatregel, tbs met dwangverpleging, tbs met voorwaarden, Penitentiair Programma of voorwaardelijke invrijheidstelling⁵², voorwaardelijke gevangenisstraf, en buitengerechtelijke afdoening⁵³ (zie ook §B1.5). In Tabel 7.1⁵⁴ wordt toegelicht wat deze verschillende justitiële kaders inhouden.

48 De afspraak hierover is dat ongeveer 60% van de daders terecht komt bij RN, 30% bij SVG en 10% bij het Leger des Heils (Website Forensische Zorg, www.forensischezorg.nl/introductie/keten-forensische-zorg/3-reclasseringsorganisaties-3ro (geraadpleegd 17 september 2018)).

49 De mediaan is hier 44 jaar.

50 Zie ook: Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2017c).

51 Schriftelijke informatie van 3RO, d.d. 1 januari 2018; Website Reclassering Nederland, www.reclassering.nl/ik-moet-naar-de-reclassering/ik-sta-onder-toezicht/soorten-toezicht (geraadpleegd 25 september 2018).

52 Ten behoeve van de overzichtelijkheid zijn toezicht in het kader van Penitentiair Programma en voorwaardelijke invrijheidstelling in dit hoofdstuk samengenomen (zie ook §B1.5).

53 In §5.2.3 zijn de verschillende buitengerechtelijke afdoeningen uiteengezet.

54 In deze tabel is toelichting bij de justitiële kaders die voor dit onderzoek zijn uitgesloten niet opgenomen.

Tabel 7.1 Toelichting bij de verschillende justitiële kaders⁵⁵

Justitieel kader	Toelichting
PIJ-maatregel	Plaatsing in een inrichting voor jeugdigen (PIJ) kan de rechter aan een jeugdige dader opleggen als deze een ernstige psychische stoornis heeft. Bij beëindiging gelden voorwaarden, de reclassering controleert of de veroordeelde zich houdt aan deze voorwaarden.
Tbs met dwangverpleging	Tbs is een maatregel die een rechter kan opleggen als een volwassen dader een ernstige psychische stoornis heeft. Hierbij wordt de dader intramuraal verpleegd in een inrichting. De reclassering controleert of de dader zich houdt aan de voorwaarden gesteld bij proefverlof en voorwaardelijke beëindiging.
Tbs met voorwaarden	Bij de lichtere vorm van tbs, tbs met voorwaarden, worden voorwaarden gesteld aan het gedrag van de dader. Deze kunnen bijvoorbeeld inhouden dat de dader zich onder behandeling laat stellen. De reclassering controleert of de dader zich aan de gestelde voorwaarden houdt.
Penitentiair Programma	Bij een Penitentiair Programma brengt de dader het laatste deel van zijn of haar celstraf buiten de gevangenis door, waarbij hij of zij onder toezicht staat van de reclassering. Meestal krijgt de dader bij aanvang van het Penitentiair Programma een enkelband.
Voorwaardelijke invrijheidstelling	Bij gevangenisstraffen van langer dan een jaar is het mogelijk dat een dader onder voorwaarden eerder vrijkomt. De reclassering controleert of deze voorwaarden – in de vorm van bijvoorbeeld het volgen van een vaardigheidstraining of een locatieverbod met of zonder elektronisch toezicht – worden nageleefd.
Voorwaardelijke gevangenisstraf	Als de rechter een (deels) voorwaardelijke gevangenisstraf heeft opgelegd, gebeurt dat vaak in combinatie met bijzondere voorwaarden, zoals een locatieverbod. De reclassering controleert of de veroordeelde zich aan de voorwaarden houdt.
Buitengerechtelijke afdoening	Wanneer een strafbaar feit of een strafbare gedraging buiten de rechter om wordt afgedaan door het OM, spreken we van een buitengerechtelijke afdoening. Vormen hiervan zijn strafbeschikkingen met gedragsaanwijzing, transacties en voorwaardelijke septs. De reclassering controleert of de dader zich aan de voorwaarden houdt.

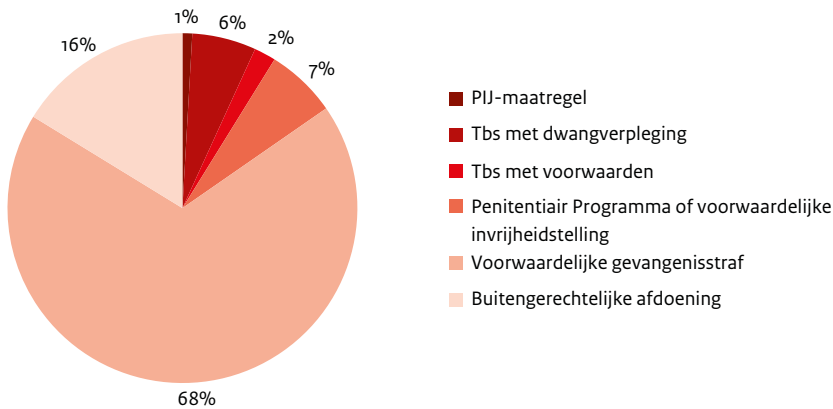
Eén toezicht kan uit meerdere onderdelen⁵⁶ bestaan. Het idee hierachter is de dader geleidelijk te laten resocialiseren, waardoor soms verschillende onderdelen binnen één toezicht elkaar op kunnen volgen. Zo kan een dader onder toezicht staan in het kader van een Penitentiair Programma en later voor een voorwaardelijke invrijheidstelling. De verschillende onderdelen binnen één toezicht vallen dan onder verschillende justitiële kaders. In de periode 2013-2017 werd er bij 120 toezichten toezicht geboden vanuit meerdere justitiële kaders. Ook zijn er in het toezicht soms binnen één justitieel kader verschillende

⁵⁵ Schriftelijke informatie van 3RO, d.d. 1 januari 2018; Website Reclassering Nederland, www.reclassering.nl/ik-moet-naar-de-reclassering/ik-sta-onder-toezicht/soorten-toezicht (geraadpleegd 25 september 2018).

⁵⁶ In de registratiedata worden onderdelen aangeduid als opdrachten.

onderdelen te onderscheiden waarin de reclassering een rol speelt. Een dader kan bijvoorbeeld binnen het justitieel kader tbs met dwangverpleging eerst toezicht ontvangen in de fase proefverlof en later in de fase voorwaardelijke beëindiging dwangverpleging. Het kwam in de onderzochte periode 115 maal voor dat een dader onder toezicht stond in verschillende fasen binnen één justitieel kader.

Figuur 7.2 geeft inzicht in de justitiële kaders van waaruit de reclassering toezicht houdt bij de start van het toezicht op veroordeelden voor seksueel geweld tegen kinderen. De meeste toezichten starten in het kader van een voorwaardelijke gevangenisstraf. Daarnaast start 16% van de toezichten in het kader van een buitengerechtelijke afdoening (zie §5.2.3 voor meer toelichting bij buitengerechtelijke afdoeningen). Dit waren overwegend voorwaardelijke septs. 8% van de toezichten voor daders van seksueel geweld tegen kinderen start in het kader van tbs, waarvan driekwart in het kader van tbs met dwangverpleging.

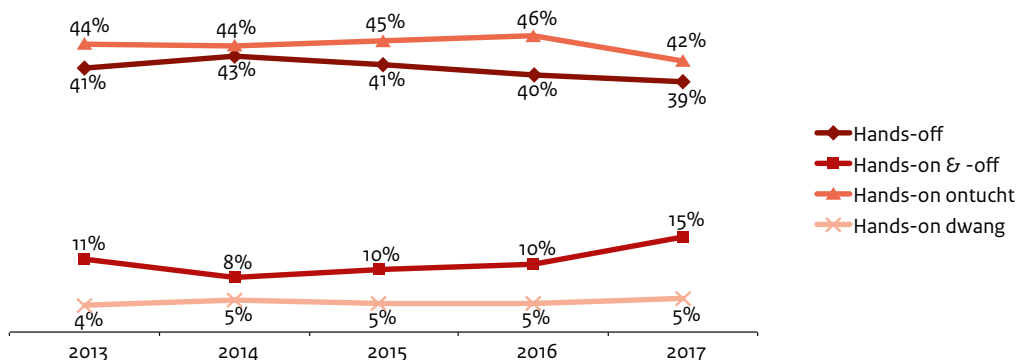
Figuur 7.2 Justitieel kader bij de start van het toezicht 2013-2017 (N=2.052)

Bron: data reclasseringsorganisaties (3RO)

7.7 Delictscategorieën

De meeste toezichten in de periode 2013-2017 zijn gestart naar aanleiding van een hands-on ontucht delict (44%) of een hands-off delict (41%). In §6.5 zagen we ook dat het vaakst een (on)voorwaardelijke gevangenisstraf werd opgelegd voor een hands-on ontucht delict (49%). Verder was ook hier de categorie hands-off de tweede grootste delictscategorie (29%). We zien deze daders van hands-off delicten relatief vaak terug in toezicht wanneer we dit vergelijken met het aandeel hands-off daders dat een (on)voorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd kreeg. Figuur 7.3 toont per jaar de achtergronden van de delicten waarvoor een toezicht is gestart. Het aandeel toezichten dat is gestart naar aanleiding van een hands-on dwang delict is erg klein. Dat is opvallend aangezien dit over het algemeen de zwaarste delictscategorie is: juist voor deze groep zou je verwachten dat de daders onder toezicht komen van de reclassering. Dit kan echter verklaard worden door de selectie van daders in deze categorie (zie ook §7.3). Bij hands-on dwang delicten kan namelijk uit de delictsomschrijving niet worden afgeleid of het slachtoffer minder- of meerderjarig was. Daarom zijn deze delicten enkel geselecteerd wanneer ook een ander zedendelict met een kind is geregistreerd. Hierdoor zitten weinig meerderjarige daders in deze categorie: het is daarom niet verwonderlijk dat we weinig meerderjarige hands-on dwang daders terugzien in de

data over toezichten. Er is een stijging zichtbaar in het aandeel toezichten gestart naar aanleiding van een hands-on & -off delict. Daarnaast zien we een lichte daling in het aandeel toezichten gestart naar aanleiding van een hands-on ontucht of een hands-off delict.

Figuur 7.3 Delictscategorie bij de start van het toezicht 2013-2017 (N=2.052)

Bron: data reclasseringsorganisaties (3RO)

Het is van belang om bij de interpretatie van deze cijfers rekening te houden met het feit dat een dader onder toezicht kan staan van de reclassering voor meer dan één veroordeling. Zo kan het zo zijn dat de reclassering eerst toezicht houdt voor een hands-off veroordeling en in een later stadium ook voor bijvoorbeeld een hands-on ontucht veroordeling. Figuur 7.3 geeft enkel weer voor wat voor type zedendelict tegen kinderen het toezicht is gestart.

COSA

In 2009 werd COSA door Reclassering Nederland in Nederland geïntroduceerd. COSA staat voor Cirkels voor ondersteuning samenwerking en aanspreekbaarheid (oorspronkelijk Circles of Support and Accountability). Het is een Canadese interventie die in andere landen, waaronder dus in Nederland, is overgenomen. In COSA ondersteunt een groep vrijwilligers een vrijgekomen zedendader. De 'cirkel' wordt ondersteund door een cirkelcoördinator (reclasseringswerker). Daarnaast zijn er in de zogenaamde buitencirkels ook andere professionals betrokken, zoals een wijkagent of een behandelaar.⁵⁷ Kerngedachte van de interventie is dat een sociaal netwerk kan voorkomen dat een vrijgekomen zedendader weer de fout ingaat: sociale isolatie is een dynamische risicofactor en juist zedendaders lopen – bijvoorbeeld gezien de perceptie van zedendaders in de maatschappij – het risico geïsoleerd te raken. COSA is bewezen effectief in het terugdringen van recidive.⁵⁸

7.8 Reden beëindiging toezicht

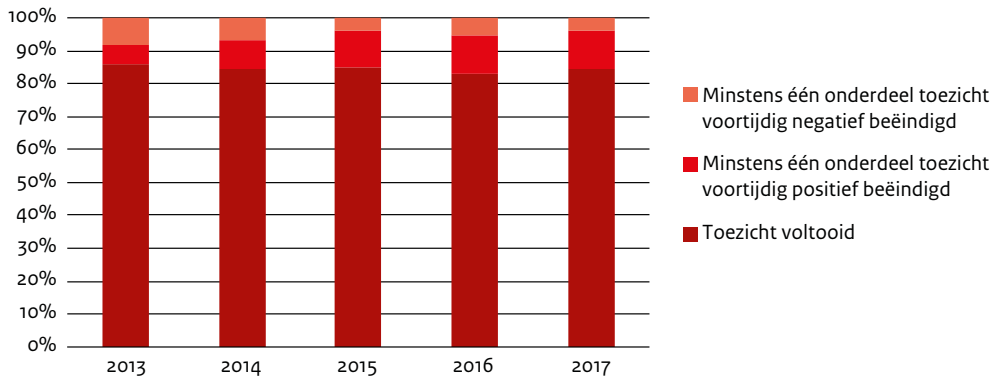
Zoals te zien in Figuur 7.4 werden de meeste reclasseringstoezichten beëindigd volgens plan (toezicht voltooid). Hiervan is sprake wanneer de opgelegde toezichtstermijn verstreken is en de dader zich heeft

57 Website COSA Nederland, www.cosanederland.nl/nl/wat_is_cosa (geraadpleegd 10 oktober 2018).

58 Wilson, Cortoni, & McWhinnie (2009).

gehouden aan de opgelegde voorwaarden.⁵⁹ Dit betreft ook de toezichten waarbij de toezichtsduur is verlengd. Verder was er bij 10% van de beëindigde toezichten in de periode 2013-2017 bij minstens één gedeelte van het toezicht sprake van voortijdige positieve beëindiging. Dit gebeurt wanneer alle doelen zijn gerealiseerd, aan de bijzondere voorwaarden is voldaan en het recidiverisico laag is.⁶⁰ De rechter of het OM beslist of het toezicht voortijdig positief beëindigd mag worden.⁶¹

Ook kan een toezicht (of een gedeelte daarvan) voortijdig negatief beëindigd worden. Hiervan is sprake bij ernstige of herhaalde overtredingen of recidive.⁶² Justitie of het gevangeniswezen besluiten vervolgens wat er met de zaak gebeurt.⁶³ Bij het besluit over het vervolg voor de dader zijn verschillende criteria van belang. Onder meer het risico voor personen of de samenleving, de (on)mogelijkheid om het toezicht goed te kunnen voortzetten en eerdere overtredingen van voorwaarden spelen een rol in deze afweging. Er wordt besloten tot een voortijdige negatieve beëindiging van het toezicht wanneer de reclassering over onvoldoende middelen beschikt om het risico te beheersen.⁶⁴ Bij 5% van de toezichten beëindigd in de periode 2013-2017 was dit bij minstens één gedeelte van het toezicht het geval. Het OM of de rechter beslist ook hier of het toezicht voortijdig beëindigd mag worden.

Figuur 7.4 Conclusie toegekend door reclassering aan toezichten beëindigd 2013-2017 (N=1.769)

Bron: data reclasseringsorganisaties (3RO)

Tussen 2013 en 2017 nam het aandeel toezichten waarbij minstens één deel van het toezicht voortijdig positief werd beëindigd toe. Daarnaast nam het aandeel toezichten waarbij minstens één deel van het toezicht voortijdig negatief werd beëindigd in deze periode af. Dat is een positieve ontwikkeling, omdat de toename in het aantal toezichten waarbij minstens één deel van het toezicht voortijdig positief werd

59 Website Reclassering Nederland, www.reclassering.nl/ik-moet-naar-de-reclassering/ik-sta-onder-toezicht/verloop-van-een-toezicht (geraadpleegd 25 september 2018).

60 Website Reclassering Nederland, www.reclassering.nl/ik-moet-naar-de-reclassering/ik-sta-onder-toezicht/verloop-van-een-toezicht (geraadpleegd 25 september 2018).

61 Mondeling informatie reclassering, d.d. 28 september 2018.

62 Mondeling informatie reclassering, d.d. 28 september 2018.

63 Website Reclassering Nederland, www.reclassering.nl/ik-moet-naar-de-reclassering/ik-sta-onder-toezicht/verloop-van-een-toezicht (geraadpleegd 25 september 2018).

64 Mondeling informatie reclassering, d.d. 28 september 2018.

beëindigd aangeeft dat daders vaker tijdig goed genoeg gere-integreerd in de samenleving werden geacht. Anderzijds geeft de daling in voortijdig negatief beëindigde toezichten aan dat daders tijdens hun toezicht minder vaak de fout in gaan, bijvoorbeeld door zich te onttrekken aan de behandeling, de voorwaarden van het toezicht te schenden of opnieuw een strafbaar feit te plegen.

7.9 Conclusie

In dit hoofdstuk stond resocialisatie van daders van seksueel geweld tegen kinderen in de periode 2013–2017 centraal. De belangrijkste ontwikkelingen in beleid en wetgeving zijn geschetst. Zo is aandacht besteed aan de recent ingevoerde Wet Langdurig Toezicht en het wetsvoorstel detentiefasering en voorwaardelijke invrijheidstelling. Het is belangrijk alert te zijn op de mogelijke ongewenste consequenties van de invoering van deze wetten. Tot slot is ingegaan op de Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) en het belang daarvan in de resocialisatie van minderjarige zedendelinquenten. De Nationaal Rapporteur pleitte in 2016 al voor het versoepelen van de regels voor de afgifte van een VOG voor minderjarige zedendelinquenten omdat de regels contraproductief kunnen werken.⁶⁵ Belangrijke beschermende factoren tegen het opnieuw plegen van een zedendelict, zoals het hebben van een baan of het volgen van een opleiding, worden namelijk met de huidige regels minder makkelijk mogelijk gemaakt.

Daarnaast is voor de periode 2013–2017 gekeken naar data over het aantal reclasseringstoezichten, kenmerken van daders en verschillende vormen van reclasseringstoezicht (justitiële kaders). In de afgelopen vijf jaar zijn er meer reclasseringstoezichten gestart dan beëindigd. In 2016 en 2017 was het aantal gestarte toezichten nagenoeg gelijk aan het aantal beëindigde toezichten, terwijl in de jaren daarvoor het aantal gestarte toezichten nog een stuk hoger lag dan het aantal beëindigde toezichten. Bijna 70% van de toezichten in de periode 2013–2017 werd gestart in het kader van een voorwaardelijke gevangenisstraf. Verder werden de meeste toezichten gestart na een veroordeling voor een hands-on ontucht delict of een hands-off delict.

Het grootste deel van de toezichten voor daders van seksueel geweld tegen kinderen werd beëindigd volgens plan. Hiervan is sprake wanneer de opgelegde toezichtstermijn verstreken is en de dader zich heeft gehouden aan de opgelegde voorwaarden. Daarnaast is het aandeel toezichten waarbij minstens één deel van het toezicht voortijdig positief werd beëindigd tussen 2013 en 2017 toegenomen. Ook nam het aandeel toezichten waarbij minstens één deel van het toezicht voortijdig negatief werd beëindigd tussen 2013 en 2017 af. Dat is een positieve ontwikkeling. Enerzijds betekent het dat daders vaker vroegtijdig goed genoeg gere-integreerd in de samenleving worden geacht. Anderzijds geeft het aan dat daders tijdens hun toezicht minder vaak de fout in gaan.

Helaas was het door beperkingen aan de reclasseringsdata niet mogelijk om de (beoogde) duur van het toezicht in kaart te brengen. De (beoogde) duur van het toezicht is interessant in het kader van recente veranderingen in de maximaal mogelijke duur van het toezicht en de effecten daarvan op recidive. Een analyse van de maximaal opgelegde toezichtsperiode zou niet alleen aantonen in hoeverre er behoefte was aan een langere toezichtstermijn, ook is dit noodzakelijk om op termijn het effect van de recente wetwijzigingen te kunnen monitoren. Het is dan ook van belang dat de reclassering zorgt dat de duur van toezichten op een betrouwbare wijze uit de data te halen valt.

65 Website Nationaal Rapporteur, www.nationaalrapporteur.nl/actueel/2017/versoepel-de-regels-voor-afgifte-vog-minderjarige-zedendelinquenten.aspx (geraadpleegd 28 september 2018).

8 Recidive

Het onderzoek in dit hoofdstuk is uitgevoerd door Daphne Blokdijk en Karin A. Beijersbergen van het Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum (WODC). Het WODC heeft de Nationaal Rapporteur toestemming gegeven de resultaten te publiceren in deze dadermonitor. De onderzoekers van het WODC hebben een beschrijving van methoden en resultaten aangeleverd aan medewerkers van de Nationaal Rapporteur, die op basis daarvan dit hoofdstuk hebben geschreven. De analyse van de data is daarmee gedaan door het WODC, terwijl de interpretatie van de resultaten geheel voor rekening komt van de Nationaal Rapporteur. Naast de resultaten gerapporteerd in dit hoofdstuk zijn meer recidivecijfers te vinden via de webapplicatie REPRIS van het WODC.¹

8.1 Inleiding

In Hoofdstuk 7 werd de fase van resocialisatie beschreven, waarin de dader werkt aan zijn of haar terugkeer of re-integratie in de samenleving. Het doel hierbij is voorkomen dat de dader opnieuw een delict pleegt. Helaas gaat dit niet altijd goed en komt het voor dat daders recidiveren. Een dader recidiveert wanneer deze opnieuw een strafbaar feit pleegt.

Dit hoofdstuk richt zich op de vraag: welk aandeel van de veroordeelden voor seksueel geweld tegen kinderen krijgt een nieuwe strafzaak vanwege een delict? Er wordt gekeken naar het al dan niet recidiveren van daders die in de periode van begin 2001 tot en met halverwege 2013 veroordeeld zijn voor seksueel geweld tegen kinderen. Om de recidive in kaart te brengen is gekeken naar daders die opnieuw in aanraking zijn gekomen met justitie. Hierbij wordt recidive van seksueel geweld tegen kinderen bekeken, maar ook andere delicten. Daarnaast worden achtergrondkenmerken van daders die opnieuw de fout in gaan bekeken en worden ontwikkelingen van recidive door de tijd behandeld.

In §8.2 wordt ingegaan op de achtergrond van de data en daarmee op het onderzoek uitgevoerd door het WODC. In §8.3 wordt het aantal veroordeelde daders van seksueel geweld tegen kinderen voor de periode 2001-2013 in kaart gebracht. Daarnaast wordt hier gekeken naar persoonskenmerken van daders. In §8.4 wordt vervolgens aandacht besteed aan de recidive van daders en de verschillende soorten

¹ In REPRIS zijn alle statistieken van het huidige onderzoek te vinden, inclusief recidiveprevalentie, -frequentie en omvang voor alle cohorten, observatieperioden tot tien jaar en recidive uitsplitsingen naar persoons- en strafzaakkenmerken (zie <https://wodc-repris.nl/>).

recidive. Hierna wordt in §8.5 gekeken naar achtergrondkenmerken van recidiverende daders. In §8.6 worden daarna ontwikkelingen in recidive door de tijd bekeken. Tot slot volgt in §8.7 de conclusie over recidive.

8.2 Achtergrond van de cijfers

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de werkwijze van de Recidivemonitor van het WODC² en maakt gebruik van gegevens uit de Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie (OBJD). De OBJD is een gepseudonimiseerde versie van het Justitieel Documentatie Systeem (JDS), het wettelijke registratiesysteem van strafzaken. Het JDS geeft voor alle (rechts)personen die met justitie in aanraking zijn gekomen een overzicht van de strafzaken waarin zij als verdachte centraal stonden. Van elke strafzaak is geregistreerd wanneer en bij welk parket de zaak werd aangemeld, om welke delicten het ging en hoe en door welke instantie de zaak is afgedaan. Door gebruik van de OBJD kon alleen de criminaliteit die bekend is bij het Openbaar Ministerie (OM) in kaart worden gebracht. Delicten en daders die niet worden opgespoord en niet aan het OM worden doorgegeven, blijven buiten beschouwing. Dat geldt evenzo voor de recidive.

8.2.1 Onderzoekperiode

Dit hoofdstuk behandelt de recidive van daders die in de periode 2001 tot en met 2013 zijn veroordeeld voor seksueel geweld tegen kinderen. Met veroordeelde daders worden in dit hoofdstuk niet alleen daders bedoeld waarbij de strafzaak is geëindigd in een schuldigverklaring door de rechter, maar ook daders waarbij de strafzaak is afgehandeld door het OM (inclusief beleidssepots, maar exclusief vrijspraken, technische sepots en andere technische beslissingen). Het jaar 2001 is als startpunt van het onderzoek gekozen, om zo lang mogelijk in de tijd terug te kunnen kijken en omdat vanaf 2001 seksueel geweld tegen kinderen goed geïdentificeerd kan worden in de OBJD. Het laatste cohort daders is de groep die is veroordeeld in 2013, omdat dit ten tijde van het onderzoek het laatste cohort was waarover de tweejarige recidive berekend kon worden. Pas na een periode van 2,5 jaar kan de recidive op basis van de OBJD betrouwbaar worden gemeten. In dit onderzoek zijn van alle daders veroordeeld voor seksueel geweld tegen kinderen gegevens uit de OBJD geraadpleegd tot juli 2016. Zo kon worden achterhaald of zij opnieuw strafrechtelijk zijn vervolgd in de jaren na hun uitgangszaak. De recidivemeting in dit hoofdstuk bestrijkt daarmee een andere periode dan de rest van deze monitor: van begin 2001 tot halverwege 2016.

8.2.2 Seksueel geweld tegen kinderen

Seksueel geweld tegen kinderen is niet direct herkenbaar in de OBJD op basis van één of meerdere wetsartikelen. Dit type delict moet daarom worden afgeleid van de wetsartikelen onder Titel XIV 'Misdrijven tegen de zeden' van het Wetboek van Strafrecht (Sr), die seksueel geweld betreffen.³ Sommige wetsartikelen, zoals bijvoorbeeld art. 244 Sr (seksueel binnendringen van iemand beneden twaalf jaar), betreffen per definitie een minderjarig slachtoffer en dus seksueel geweld tegen kinderen. Andere zedendelicten kunnen zowel tegen een minder- als een meerderjarig slachtoffer gepleegd worden. In dat geval is dus aanvullende informatie nodig om die zaken als seksueel geweld tegen kinderen te kunnen iden-

2 Wartna, Blom, & Tollenaar (2011).

3 Wetboek van Strafrecht Titel XIV – 'Misdrijven tegen de zeden' is integraal opgenomen in [Bijlage 2](#).

tificeren. In de Onderzoeksverantwoording (§B1.6) is uiteengezet hoe de selectie van relevante zaken tot stand is gekomen. Kort weergegeven zijn daarvoor de volgende aanvullende informatiebronnen gebruikt:

- Het OM gebruikt bij de registratie van zaken naast wetsartikelen zogeheten ‘maatschappelijke classificaties’.⁴ Zes van deze classificaties duiden in combinatie met een zedendelict op seksueel geweld tegen kinderen.
- De administratie van de rechtbank (griffie) registreert met zogeheten ‘artikelkwalificaties’ informatie over bewezenverklarde delicten nadat de rechter het vonnis heeft gewezen. Dit is een open tekstveld waarin naar bepaalde woorden gezocht kan worden die duiden op seksueel geweld tegen kinderen.
- Art. 248 Sr omschrijft strafverzwarende omstandigheden die toegepast kunnen worden in combinatie met zedendelicten. Het tweede, vierde en zesde lid duiden op minderjarige slachtoffers.
- In eerder dossieronderzoek heeft de Nationaal Rapporteur aangetoond dat wanneer bij artt. 242, 246 en 247 Sr. sprake is van een dader van zestien jaar of jonger, in 88% van de gevallen ook het slachtoffer minderjarig was en dus sprake was van seksueel geweld tegen kinderen.⁵

Ook is recidive bekeken per categorie seksueel geweld tegen kinderen. Hiervan zijn de delicten ingedeeld in hands-off, hands-on & -off, hands-on ontucht en hands-on dwang (zie ook §1.3).

8.2.3 Recidive

Recidive is in dit hoofdstuk geoperationaliseerd als ‘een nieuwe strafzaak’. Daarmee worden zaken bedoeld die zijn geëindigd in een schuldigverklaring door de rechter of zijn afgehandeld door het OM (inclusief beleidssepots, maar exclusief vrijspraken, technische sepots en andere technische beslissingen) én zaken die nog niet (onherroepelijk) zijn afgedaan.⁶ Deze lopende (hoger beroep) zaken worden ook als recidive gerekend, omdat de grote meerderheid van de strafrechtelijke vervolgingen eindigt in een geldige afdoening.⁷ Dit hoofdstuk behandelt de *prevalentie* van recidive: het percentage personen met een strafzaak betreffende seksueel geweld tegen kinderen geëindigd in een schuldigverklaring door rechter of OM die binnen een bepaalde termijn na afdoening van die zaak een nieuwe strafzaak hebben. Oftewel: de daders van seksueel geweld tegen kinderen die daarna opnieuw de fout in gaan. In dit hoofdstuk worden verschillende soorten recidive onderscheiden (zie Tabel 8.1).

4 Openbaar Ministerie (2015).

5 Anders dan in de rest van dit rapport is deze leeftijdsgrens hier dus bij zestien jaar of jonger gesteld, in plaats van bij zeventien jaar of jonger. Voor een beschrijving van dit onderzoek zie: Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2014, p. 200). De resultaten voor andere leeftijdsgrenzen dan achttien jaar (zoals in dat rapport gebruikt) kunnen opgevraagd worden bij de Nationaal Rapporteur.

6 Zie §5.2.3 voor een beschrijving van de verschillende afdoeningswijzen van strafzaken.

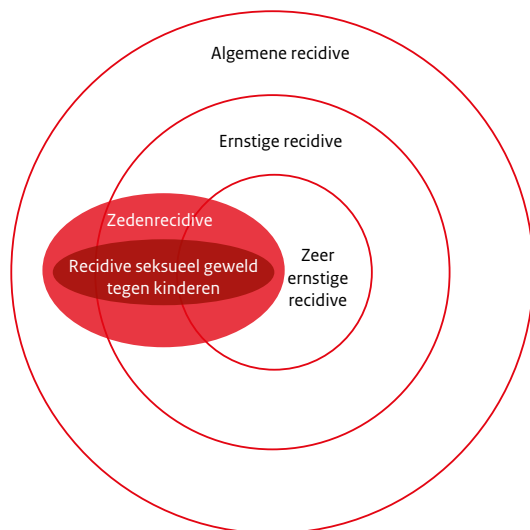
7 de Heer-de Lange & Kalidien (2014).

Tabel 8.1. Recidivecriteria volgens de WODC-Recidivemonitor

Met een geldig justitiecontact worden zaken bedoeld die zijn afgedaan door de rechter of het OM, maar die niet zijn geëindigd in een vrijspraak, technisch sepot of andere technische beslissing. Zaken die nog niet zijn afgedaan en zaken die in hoger beroep dienen worden ook meegeteld, omdat de grote meerderheid van de strafrechtelijke vervolgingen eindigt in een geldige afdoening.⁸

Recidivecriterium	Betekenis van recidivecriterium
Algemene recidive	Een nieuw geldig justitiecontact naar aanleiding van enig misdrijf, ongeacht de aard en ernst van de gepleegde delicten.
Ernstige recidive	Een nieuw geldig justitiecontact naar aanleiding van een misdrijf met een maximale strafdreiging van vier jaar of meer of waarvoor voorlopige hechtenis kan worden opgelegd.
Zeer ernstige recidive	Een nieuw geldig justitiecontact naar aanleiding van een misdrijf met een maximale strafdreiging van acht jaar of meer.
Zedenrecidive	Een nieuw geldig justitiecontact naar aanleiding van een zedendelict.
Recidive seksueel geweld tegen kinderen	Een nieuw geldig justitiecontact naar aanleiding van seksueel geweld tegen kinderen.

Tabel 8.1 geeft de relatie tussen verschillende soorten recidive weer. Zo vallen ernstige delicten onder alle delicten, en vallen zeer ernstige delicten daar weer onder. Zedendelicten kennen strafdreigingen van twee tot twaalf jaar. Hierdoor kunnen ze zowel deel uitmaken van algemene recidive als van ernstige of zeer ernstige recidive. Zedendelicten met minderjarige slachtoffers vallen per definitie onder zedendelicten, ook al kennen zij strafdreigingen van twee tot twaalf jaar.⁹

Figuur 8.1 Schematische weergave van de relatie tussen verschillende soorten recidive

NB: de verhoudingen in afmetingen tussen de elementen weerspiegelen niet de verhouding waarin verschillende soorten recidivevoorkomen.

⁸ de Heer-de Lange & Kalidien (2014).

⁹ Zie [Bijlage 2](#) voor Titel XIV (Zedentitel) van het Wetboek van Strafrecht. Hierin staan alle mogelijke zedendelicten en de daarbijbehorende strafdreigingen omschreven.

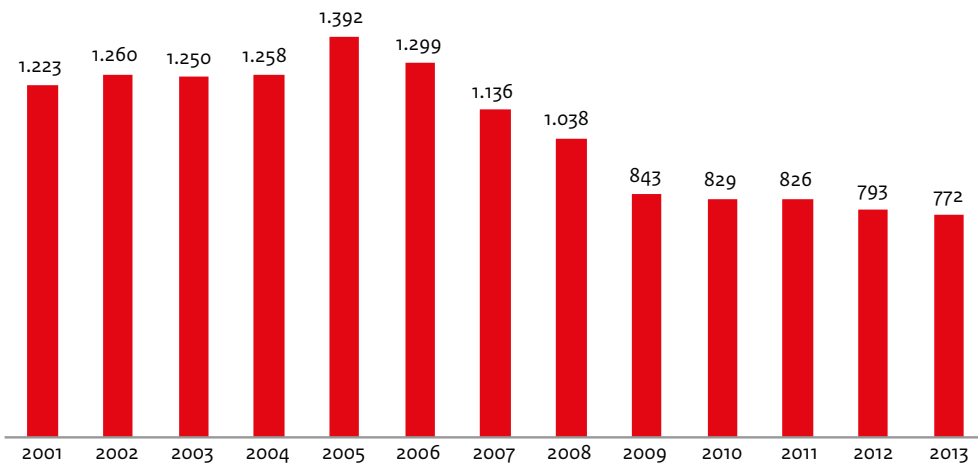
8.2.4 Beperkingen aan de data

De gehanteerde definitie van recidive brengt een belangrijke kanttekening met zich mee: alleen daders die opnieuw in aanraking komen met justitie worden meegerekend als recidiverend. Omdat lang niet alle delicten onder de aandacht komen van justitie, betekent dit dat er sprake zal zijn van onderrapportage.

8.3 Daders 2001-2013

§6.4 bevat de kerncijfers over daders die veroordeeld zijn in de periode 2013-2017, de onderzoeksperiode van de rest van dit rapport. Omdat dit hoofdstuk gaat over recidive in die periode, is de groep daders waarbinnen die recidive is gemeten een ouder cohort, namelijk daders veroordeeld in de periode 2001-2013. Deze paragraaf beschrijft daarom de belangrijkste kenmerken van dat cohort en ontwikkelingen daarin.

Figuur 8.2 laat zien dat het aantal veroordeelden per jaar over de periode 2001-2013 veranderd is. Van 2001 tot 2004 was dat aantal vrij stabiel, waarna het – met een kleine piek in 2005 – tot aan 2009 gedaald is. Van 2009 tot 2013 lijkt die afname verminderd.

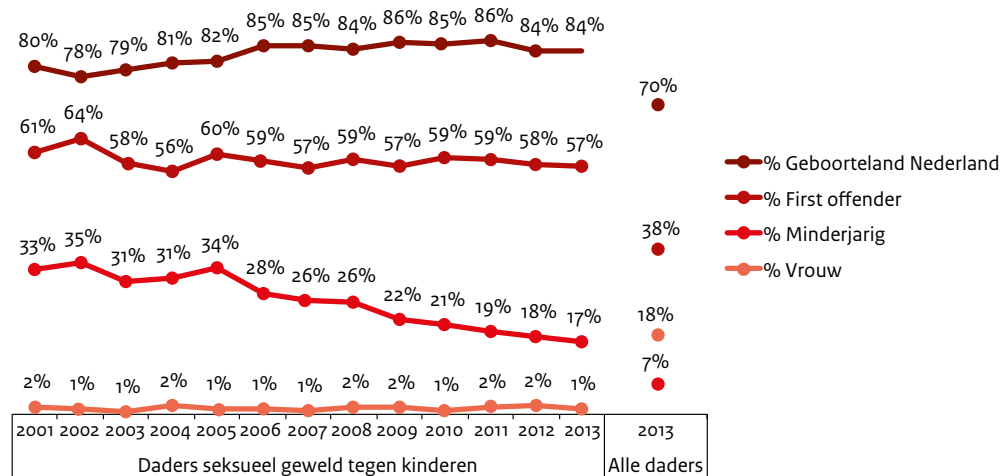
Figuur 8.2 Aantal veroordeelden voor seksueel geweld tegen kinderen per jaar 2001-2013 (N=13.919)

Bron: data recidivemonitor Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum

De omvang van de groep daders is daarmee tussen 2001 en 2013 duidelijk verminderd. In Hoofdstuk 6 zagen we dat deze trend zich tussen 2013 en 2017 verder voort heeft gezet.¹⁰ Figuur 8.3 laat zien dat ook de samenstelling van de groep uit 2001-2013 is veranderd. Met name het aandeel minderjarige veroordeelden is bijna gehalveerd, van 33% van de veroordeelden voor seksueel geweld tegen kinderen in 2001 naar 17% in 2013. Het aandeel vrouwen, veroordeelden zonder eerdere strafzaken en veroordeelden geboren in Nederland is meer stabiel gebleven. Het is belangrijk de veranderingen in populatie in ge-

¹⁰ De totalen zijn niet helemaal vergelijkbaar omdat de selectie van zaken niet precies dezelfde is.

dachten te houden bij het bezien van ontwikkelingen in recidive: persoonskenmerken zoals leeftijd en strafrechtelijk verleden hangen samen met de kans op recidive (§8.5).¹¹

Figuur 8.3 Ontwikkelingen in persoonskenmerken van veroordeelden voor seksueel geweld tegen kinderen 2001-2013 (N=13.919)

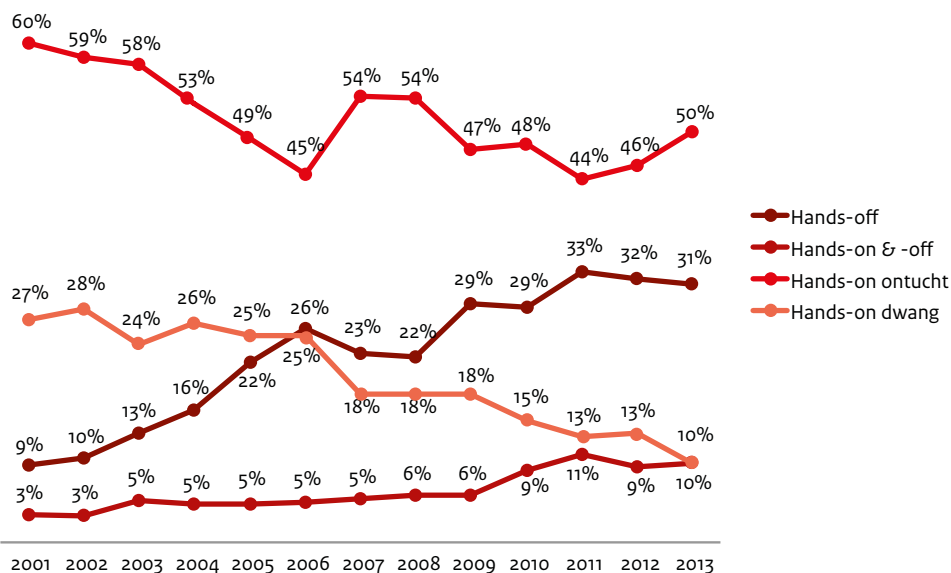
Ter vergelijking zijn dezelfde kenmerken opgenomen van alle daders veroordeeld in 2013. Deze groep bevat veroordeelden voor alle type delicten, dus ook lichtere delicten zoals verkeersdelicten. De cijfers van deze groep zijn daarom enkel bedoeld om de kenmerken van plegers van seksueel geweld tegen kinderen in perspectief te plaatsen.

Bron: data recidivemonitor Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum

De afname van het aandeel minderjarige daders hangt vermoedelijk samen met een verandering in de aard van de zaken over dezelfde periode. In Figuur 8.4 is te zien dat het aandeel van de verschillende categorieën zedenzaken (zie §1.3) van 2001-2013 sterk veranderd is. Het aandeel hands-off zaken is gedurende de periode toegenomen van 9% tot 31%, terwijl het aandeel hands-on dwang zaken juist is afgenomen van 27% naar 10%. In de hands-off categorie is het merendeel van de daders vermoedelijk meerderjarig, in de hands-on dwang categorie zitten per definitie veel minderjarige daders.¹²

¹¹ Hanson & Morton-Bourgon (2009).

¹² Zie Bijlage 1.

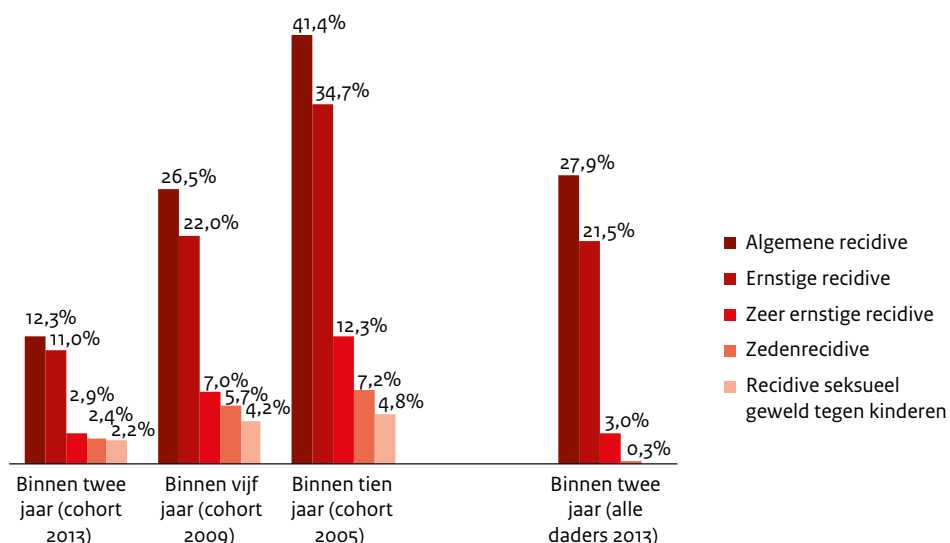
Figuur 8.4 Ontwikkelingen in soorten zedenzaken van veroordeelden voor seksueel geweld tegen kinderen 2001-2013 (N=13.919)

Bron: data recidivemonitor Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum

8.4 Recidive: soorten delicten

De kernvraag van dit hoofdstuk is: welk aandeel van de veroordeelden voor seksueel geweld tegen kinderen pleegt een nieuw delict? Deze kernvraag is op veel verschillende manieren op te splitsen. Die komen in deze en de volgende twee paragrafen aan de orde. Deze paragraaf behandelt de vraag welk aandeel van de veroordeelden binnen welke termijn met welk soort delicten recidiveert.

Figuur 8.5 toont het percentage plegers van seksueel geweld tegen kinderen dat binnen twee, vijf en tien jaar een nieuw delict pleegt in één van de in [Tabel 8.1](#) omschreven categorieën.

Figuur 8.5 Recidive van veroordeelden voor seksueel geweld tegen kinderen

In de figuur is voor iedere observatietijd het meest recente cohort getoond waarover de recidive berekend kon worden. Ter vergelijking zijn ook de recidivepercentages na twee jaar van alle veroordeelden in Nederland (dus voor alle delicten) getoond. Zie Tabel 8.1 voor een uitleg van de verschillende recidivesoorten.

Bron: data recidivemonitor Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum

Recidive na twee jaar

Twee jaar na vrijlating heeft 12% van de veroordeelden voor seksueel geweld tegen kinderen een nieuwe strafzaak voor enig delict, waarvan de meesten (11% van het totaal) vanwege een ernstig delict en een kwart (3% van het totaal) vanwege een zeer ernstig delict. Deze delicten zijn meestal geen zedendelicten: 2,4% heeft binnen twee jaar een nieuwe strafzaak vanwege een zedendelict en 2,2% vanwege seksueel geweld tegen kinderen.

Recidive na vijf en tien jaar

Tien jaar na vrijlating heeft 41% een nieuwe strafzaak vanwege enig delict, 35% vanwege een ernstig delict, en 12% vanwege een zeer ernstig delict. Ook hier zijn dit niet in meerderheid zedendelicten: 7% heeft binnen die tien jaar een nieuwe strafzaak vanwege het plegen van een zedendelict en 5% vanwege een nieuw zedendelict met minderjarige slachtoffers.

Tussenconclusie

Hieruit vallen een aantal belangrijke conclusies te trekken. Ten eerste: een minderheid (twee op de vijf) van de veroordeelden voor zedendelicten heeft binnen tien jaar een nieuwe strafzaak vanwege enig delict. Ten tweede: als een veroordeelde voor seksueel geweld tegen kinderen een nieuwe strafzaak heeft, dan is dit overwegend vanwege een ernstig delict.¹³ Ten derde: anders dan misschien verwacht zou kunnen worden is dit meestal niet vanwege een zedendelict. Na tien jaar heeft één op de veertien daders een nieuwe strafzaak vanwege een zedendelict. En ten vierde: niet alle veroordeelden van seksueel geweld tegen kinderen die een nieuwe strafzaak hebben vanwege een zedendelict, hebben dat weer vanwege een zedendelict tegen kinderen: één op de éénentwintig veroordeelden heeft een nieuwe strafzaak vanwege een zedendelict gericht tegen kinderen. Dit is wel een meerderheid van de veroordeelden van seksueel geweld tegen kinderen die een nieuwe strafzaak heeft vanwege een zedendelict.

8.5 Recidive en achtergrondkenmerken van daders

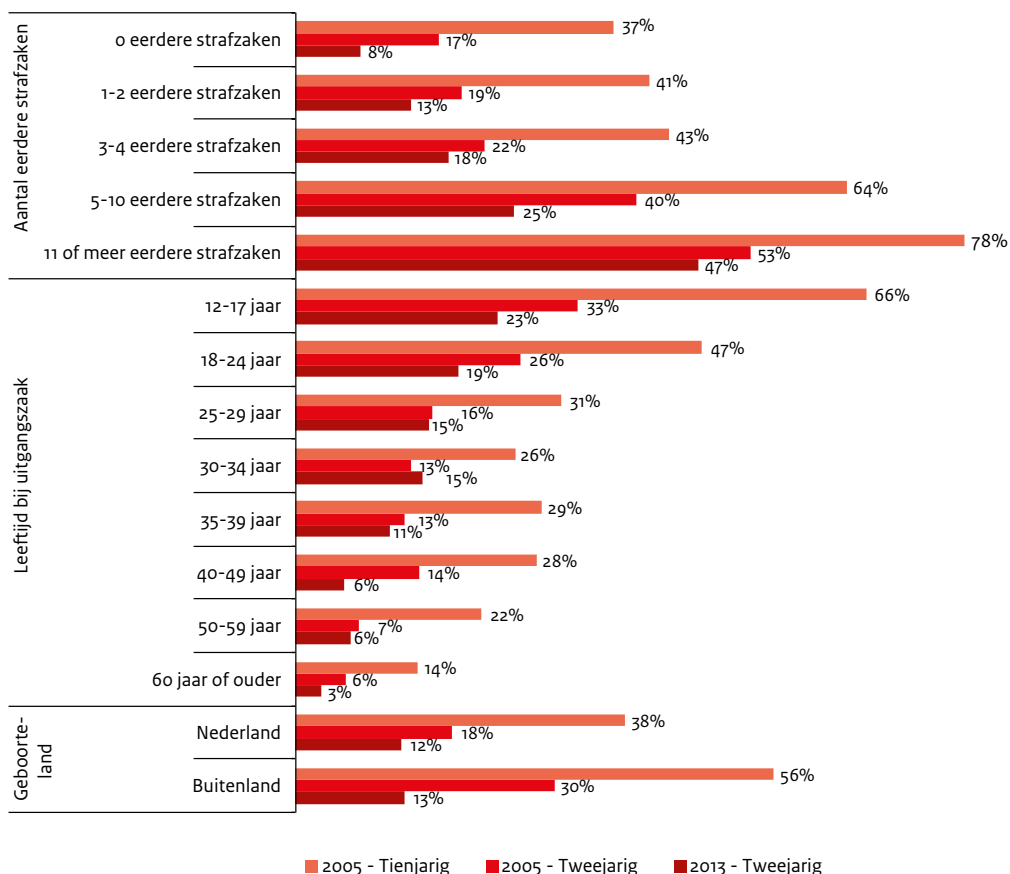
Niet iedere pleger van seksueel geweld tegen kinderen is hetzelfde, en dus heeft niet iedere pleger dezelfde kans te recidiveren. Zo is van de in [Figuur 8.3](#) afgebeelde kenmerken bekend dat sekse, leeftijd en het aantal eerdere gepleegde delicten van invloed zijn op de kans op nieuwe delicten.¹⁴ Deze paragraaf neemt daarom het verband tussen persoonskenmerken en de kans op recidive van de veroordeelden voor seksueel geweld tegen kinderen nader onder de loep.

Persoonskenmerken en algemene recidive

Het onderzoeken van de relatie tussen persoonskenmerken en de kans op nieuwe zedendelicten was helaas niet mogelijk. Dit komt door de lage recidivepercentages. [Figuur 8.6](#) toont daarom de relatie tussen het geboorteland, de leeftijd en het aantal eerdere strafzaken met de *algemene* recidive. Al deze kenmerken van de dader hebben invloed op de kans op een nieuw delict: jongere daders en daders met meer strafzaken in het verleden hebben een hogere algemene recidivekans. Daarnaast zien we dat daders veroordeeld in 2005 die niet in Nederland geboren zijn een hogere recidivekans hebben.

¹³ Strafdreiging van vier jaar of meer, maar minder dan acht jaar (zie [Tabel 8.1](#)).

¹⁴ Hanson & Morton-Bourgon (2009).

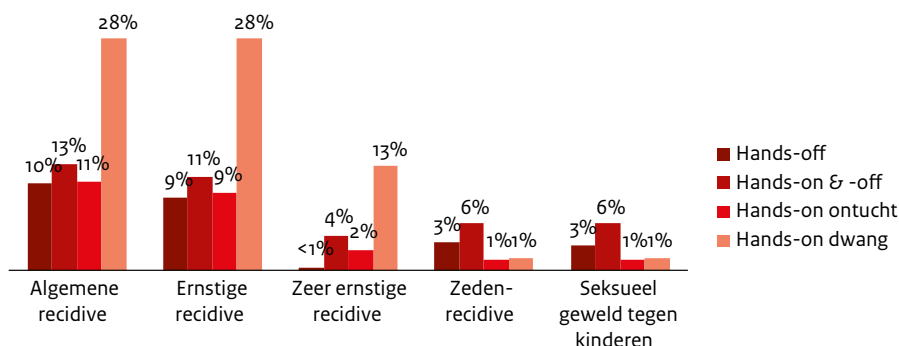
Figuur 8.6 Verband tussen verschillende persoonskenmerken en de kans op algemene recidive

Alle in deze figuur getoonde effecten van persoonskenmerken zijn significant ($p < 0,001$), behalve het effect van geboorteland op de tweejarige recidive van de veroordeelden uit 2013.

Bron: data recidivemonitor Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum

Type uitgangsdeldict en recidive

Figuur 8.7 toont de relatie tussen de categorie zedendeldict gepleegd in de uitgangszaak en de kans op recidive binnen twee jaar voor veroordeelden uit 2013. Interessant is dat er geen statistisch significante verschillen tussen de categorieën zijn voor de twee maten van zedenrecidive, maar wel voor de drie overige soorten recidive. Met name valt op dat veroordeelden voor hands-on dwang een grotere kans hebben op een nieuwe strafzaak voor enig deldict dan de overige categorieën. Voor de kans op het later plegen van nieuwe zedendeldicten maakt het aanvankelijk gepleegde soort deldict statistisch geen verschil.

Figuur 8.7 Verband tussen categorie zedendelict waarvoor veroordeeld in 2013 en kans op recidive binnen twee jaar

Bron: data recidivemonitor Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum

Kenmerken in samenhang en recidive

Het effect van bovengenoemde kenmerken kan ook in samenhang met elkaar bekeken worden. Soms blijkt het effect van één factor (bijvoorbeeld leeftijd) in werkelijkheid verklaard te kunnen worden door het effect van een andere factor (bijvoorbeeld strafrechtelijk verleden). Het WODC heeft dit geanalyseerd voor de kans op algemene recidive (dus alle soorten delicten), binnen twee jaar voor het cohort veroordeeld in 2013 en binnen tien jaar voor het cohort veroordeeld in 2005.

In deze data levert dit geen grote verschuivingen op: bijna alle eerder genoemde factoren zijn, ook in samenhang bezien, van invloed op de kans op recidive, en in dezelfde richting: een lagere leeftijd in de uitgangszaak maakt de kans op algemene recidive binnen twee jaar (cohort 2013) of tien jaar (cohort 2005) *groter*, een groter aantal eerdere strafzaken maakt deze kansen *groter*, en plegers veroordeeld voor hands-on dwang seksueel geweld tegen kinderen hebben een *groter* risico nieuwe delicten te plegen dan andere categorieën plegers.

Er is echter één interessant verschil: waar plegers geboren buiten Nederland veroordeeld in 2005 een *hogere* tienjarige algemene recidivekans hadden dan plegers geboren in Nederland, hadden plegers geboren buiten Nederland veroordeeld in 2013 juist een *lagere* algemene tweejarige recidivekans dan plegers geboren in Nederland.

8.6 Recidive: ontwikkelingen in tijd

Recidive is geen stabiel gegeven en kan, gezien de per definitie benodigde observatietijd, ook niet zo beschouwd worden. Er kan op verschillende manieren gekeken worden naar ontwikkelingen in recidive over de tijd. Ten eerste *cross-sectioneel*: door recidivepercentages te vergelijken tussen groepen veroordeeld in verschillende jaren. Is bijvoorbeeld het aandeel dat binnen twee jaar een nieuwe strafzaak heeft hetzelfde voor daders veroordeeld in 2001 als voor daders veroordeeld in 2010? Deze jaren zijn echter niet één op één te vergelijken. Schommelingen in het recidiveniveau kunnen namelijk ook het gevolg zijn van verschuivingen in de samenstelling van de onderzoeksgroepen over de jaren heen. Met de achtergronden van de daders kan immers ook het risicoprofiel van daders veranderen. Het zou bijvoorbeeld zo kunnen zijn dat in het ene jaar meer oudere daders werden veroordeeld dan in het andere jaar. Een

toename van het aantal ouderen zal gepaard gaan met een daling van de recidive, omdat ouderen over het algemeen minder recidiveren dan jongeren.¹⁵ De voorgaande paragrafen hebben laten zien dat dit duidelijk ook speelt bij veroordeelde daders van seksueel geweld tegen kinderen. Allereerst laten de figuren 8.3 en 8.4 in §8.3 zien dat de samenstelling van de groep veroordeelden voor seksueel geweld tegen kinderen over de tijd sterk is veranderd. Daarnaast blijkt uit figuren 8.6 en 8.7 in §8.5 dat deze achtergrondkenmerken van invloed zijn op de kans op recidive. Om die reden berekent de WODC recidivemonitor gecorrigeerde recidivecijfers, waarbij middels een voorspellingsmodel rekening gehouden wordt met verschuivingen in de achtergrondkenmerken van de daders over de tijd. Helaas bleek het niet mogelijk om een betrouwbaar voorspellingsmodel op te stellen bij de veroordeelden van seksueel geweld tegen kinderen. §8.6.1 presenteert de cross-sectionele ontwikkeling in recidive met het doel te laten zien dat recidive geen stabiel gegeven is. Om conclusies te kunnen trekken over verklaringen van deze schommelingen zijn aanvullende analyses nodig die hier niet mogelijk zijn.

Ten tweede kan recidive *longitudinaal* bekeken worden (§8.6.2): is de kans dat een veroordeelde dader een nieuw delict pleegt constant, of treden daar veranderingen in op naarmate de tijd verstrijkt? Het longitudinale perspectief kan informatie geven over risico's op individueel niveau. Als de kans op recidive meteen na vrijlating bijvoorbeeld hoger is dan vijf jaar later, dan heeft het in de eerste periode na vrijlating het meeste nut om intensief toezicht te houden. Ook voor beleid is deze informatie relevant nu de Wet Langdurig toezicht, gedragsbeïnvloeding en vrijheidsbeperking¹⁶ is geïmplementeerd (zie ook §7.2.1). Hiermee is onbeperkt toezicht op zedendelinquenten mogelijk geworden, waardoor het een relevante vraag is wat op de langere termijn het risico op recidive van plegers van seksueel geweld tegen kinderen eenzijdig is.

8.6.1 Cross-sectionele ontwikkeling in recidive

Hier worden recidivepercentages vergeleken van groepen die veroordeeld zijn in verschillende jaren. Tussen de cohorten daders van seksueel geweld tegen kinderen veroordeeld in 2001 en 2013 zijn de recidivepercentages veranderd. 18% van de veroordeelden uit 2001 pleegde binnen twee jaar een nieuw delict, ten opzichte van 12% van de veroordeelden uit 2013, het laagste recidivepercentage van alle gemeten cohorten. Het hoogste recidivepercentage had het cohort veroordeeld in 2002, met 21%. Over de gemeten jaren heen is, kortom, een dalende trend zichtbaar. Deze trend kan mogelijk (deels) verklaard worden door de verschillen in persoonskenmerken tussen de cohorten (zie §8.3 en §8.5). Ook de ernstige en zeer ernstige tweejarige recidive laten een dalende trend zien. Voor ernstige recidive bedragen de percentages 15% voor het cohort uit 2001 en 11% voor het cohort uit 2013, het hoogste recidivepercentage was 18% voor het cohort uit 2002. Voor zeer ernstige recidive daalden de percentages 4,8% (ook het hoogst gemeten recidivepercentage) voor het cohort uit 2001 naar 2,9% voor het cohort uit 2013, het laagst gemeten recidivepercentage was 2,2% voor het cohort uit 2007.

Het aandeel daders met een nieuwe strafzaak voor een zedendelict of voor seksueel geweld tegen kinderen vertoonde over dezelfde periode echter een lichte fluctuatie, maar geen dalende of stijgende trend. De zedenrecidive bedroeg voor het cohort uit 2001 2,8% en voor het cohort uit 2013 2,4%, waarbij het hoogst gemeten recidivepercentage 3,3% was (cohort 2010) en het laagste 2,1% (cohort 2006). De recidive met seksueel geweld tegen kinderen bedroeg voor het cohort uit 2001 2,0% en voor het cohort uit

¹⁵ Wartna & Tollenaar (2006).

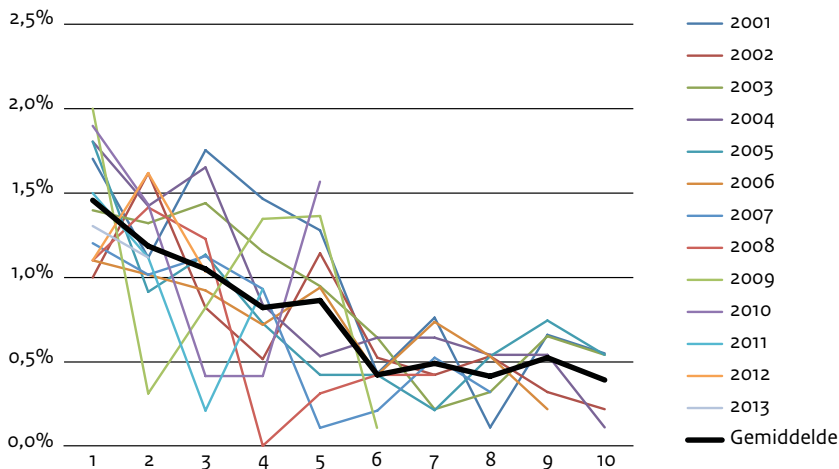
¹⁶ *Stb.* 2015, 460.

2013 2,2%, waarbij het hoogst gemeten recidivepercentage 2,4% was (cohort 2010) en het laagst gemeten recidivepercentage 1,6% (cohort 2006).

Al met al blijkt dus dat de recidivematen waarin niet-seksuele delicten inbegrepen zijn over de gemeten periode een dalende trend vertonen, die mogelijk (deels) verklaard kan worden door een verschuiving in achtergrondkenmerken van de dadergroep. De recidivematen waarin uitsluitend zedendelicten zijn meegenomen vertonen over dezelfde periode geen trend.

8.6.2 Longitudinale ontwikkeling in recidive

De kans dat een zedendelinquent een nieuw zedendelict pleegt blijft in de jaren na zijn vrijlating niet steeds hetzelfde. Uit een internationale meta-analyse blijkt dat naarmate de dader langer vrij van recidive blijft, de kans dat recidive alsnog plaatsvindt steeds kleiner wordt.¹⁷ Figuur 8.8 laat zien dat dit patroon ook geldt voor Nederlandse daders van seksueel geweld tegen kinderen. In het eerste jaar na vrijlating is de kans op een nieuwe strafzaak vanwege een zedendelict gemiddeld over de verschillende cohorten 1,5%, in het tiende jaar 0,4%. In de eerste vijf jaar na vrijlating heeft gemiddeld 7,1% van de veroordeelden voor seksueel geweld tegen kinderen een nieuwe strafzaak vanwege een zedendelict, in de tweede vijf jaar is dat 2,5% van de daders die nog niet gerecidiveerd zijn.

Figuur 8.8 Percentage van nog niet gerecidiveerde plegers van seksueel geweld tegen kinderen dat jaarlijks een nieuw zedendelict pleegt, naar tijd sinds vrijlating

De zwarte lijn geeft het gemiddelde weer van alle in het onderzoek gemeten cohorten. Daarbij is geen rekening gehouden met de verschillende omvang van de cohorten.

Bron: data recidivemonitor Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum

Deze gegevens zijn belangrijk om voor ogen te houden bij het bepalen van risicomanagement: hoe langer een dader geen nieuw zedendelict heeft gepleegd, hoe kleiner de kans dat dit alsnog gaat gebeuren. Uit internationale data blijkt dat dit ook geldt voor daders die 'hoog' scoren op risicotaxatie-instru-

menten en dus een grote kans hebben te recidiveren: waar 22% van deze daders binnen de eerste vijf jaar na vrijlating recidiveerde, pleegde van de nog niet gerecidiveerde daders 7% in de tweede vijf jaar na vrijlating een nieuw zedendelict.¹⁸

8.7 Conclusie

In dit hoofdstuk is gekeken naar recidive van daders van seksueel geweld tegen kinderen. Het onderzoek in dit hoofdstuk is uitgevoerd door het WODC, terwijl de interpretatie van de resultaten voor rekening komt van de Nationaal Rapporteur. Dit hoofdstuk behandelde de recidive van daders die in de periode 2001 tot en met 2013 zijn veroordeeld voor seksueel geweld tegen kinderen. Onder recidive wordt in dit hoofdstuk verstaan: een nieuwe strafzaak.

Binnen twee jaar heeft 12% van de in 2013 veroordeelde daders een nieuwe strafzaak vanwege enig delict en 11% heeft dit vanwege een ernstig delict. 2% van deze daders had binnen deze periode een nieuwe strafzaak vanwege een zedendelict, vaak opnieuw tegen kinderen. Voor de recidive over de langere termijn is gekeken naar de in 2005 veroordeelde daders. Binnen twee jaar heeft één op de vijf van deze daders een nieuwe strafzaak vanwege enig delict en binnen tien jaar heeft twee op de vijf veroordeelde daders een nieuwe strafzaak vanwege enig delict. Hierbij is overwegend sprake van een ernstig delict.¹⁹ Dit is meestal niet een zedendelict. Binnen tien jaar had 7% een nieuwe veroordeling voor een zedendelict en had 5% dit vanwege een zedenfeit tegen kinderen.

Recidive is geen vaststaand gegeven. De resultaten laten een dalende algemene recidivetrend zien. Deze daling kan mogelijk (deels) verklaard worden door verschuivingen in de achtergrondkenmerken van de daders over de tijd heen. In de loop van de tijd is het aandeel minderjarigen bijna gehalveerd, het aandeel first offenders is afgenomen en het aandeel hands-off zaken is sterk toegenomen, terwijl het aandeel hands-on dwang juist sterk is afgenomen. Deze achtergrondkenmerken blijken samen te hangen met recidive. Jongere daders en daders met meer strafzaken in het verleden hebben een hogere kans op algemene recidive. De resultaten zijn minder eenduidig voor het effect van geboorteland op de recidivekans. Veroordeelden voor hands-on dwang hebben een grotere kans op een nieuwe strafzaak voor enig delict dan daders in andere delictscategorieën.

Naarmate de dader langer vrij van recidive blijft, wordt de kans dat recidive alsnog plaatsvindt steeds kleiner. Deze gegevens zijn belangrijk om voor ogen te houden bij het bepalen van risicomanagement: hoe langer een dader geen nieuw zedendelict heeft gepleegd, hoe kleiner de kans dat dit alsnog gaat gebeuren.

18 Hanson et al. (2014).

19 Strafdreiging van vier jaar of meer, maar minder dan acht jaar (zie Tabel 8.1).

9.1 Inleiding

In voorgaande hoofdstukken zijn de verschillende stappen die (vermoedelijke) daders van seksueel geweld kunnen doorlopen in de strafrechtketen belicht: prevalentie, melding, opsporing, vervolging, berechting, resocialisatie en recidive. De vraag die centraal staat in dit hoofdstuk is: wie zijn de verdachten en veroordeelden van seksueel geweld tegen kinderen? In dit hoofdstuk zal gekeken worden naar twee basale persoonskenmerken: leeftijd en geslacht. Voor leeftijd wordt onderscheid gemaakt tussen minder- en meerderjarigen. Op deze manier kan gezien worden of er verschillen bestaan in hoe bepaalde groepen doorstromen in de strafrechtketen.

In §9.2 wordt gekeken naar het aandeel minder- en meerderjarigen in de strafrechtketen. Vervolgens wordt in §9.3 gekeken naar het geslacht van (vermoedelijke) daders. Tot slot volgt in §9.4 de conclusie over persoonskenmerken van (vermoedelijke) daders van seksueel geweld tegen kinderen.

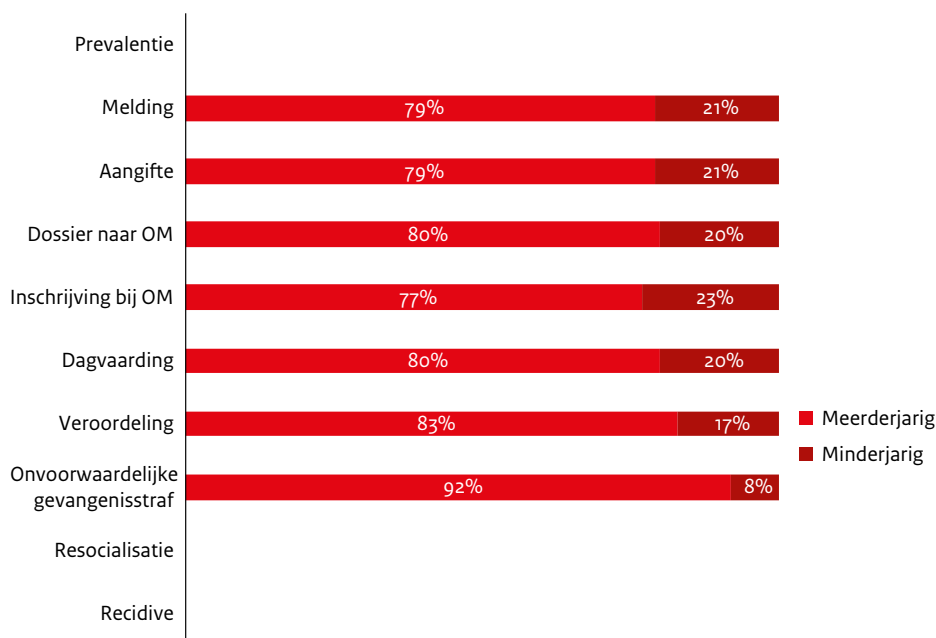
9.2 Minderjarigen en meerderjarigen

In deze paragraaf wordt gekeken naar het aandeel minder- en meerderjarigen in de strafrechtketen. Eerst wordt het totaal aandeel minder- en meerderjarigen in de verschillende stappen van de strafrechtketen bekeken, hierna worden de verschillen tussen de diverse delictscategorieën belicht. De prevalentiedata hadden uitsluitend betrekking op minderjarigen. Daarom zijn die in dit hoofdstuk niet meegenomen. De reclasseringsdata over daders in de resocialisatiefase komen hier ook niet aan bod, omdat deze vrijwel uitsluitend meerderjarige daders betroffen. Minderjarige daders komen namelijk bij de jeugdreclassering terecht, waarvan deze monitor geen data heeft.

In de strafrechtketen

Figuur 9.1 toont het aandeel minder- en meerderjarigen in de strafrechtketen voor de periode 2013-2017. We zien dat het aandeel minderjarigen het hoogst is bij de zaken die ingeschreven zijn bij het Openbaar Ministerie (OM). Dat dit afwijkt van het aandeel 'dossier naar het OM' komt doordat er gebruik is gemaakt van verschillende bronnen en hiermee van een andere selectie van zaken van seksueel geweld tegen kinderen. Vanaf 'inschrijving bij OM' is er sprake van enige overrepresentatie van minderjarige daders. Door de hele keten is echter een trend waarneembaar: het aandeel minderjarigen neemt af naarmate de stappen vorderen. Van het aantal meldingen bij de politie waarbij een vermoedelijke dader bekend was, was deze bij 21% van de meldingen minderjarig. Van de gedagvaarde verdachten was 20% minderjarig en bij de veroordelingen daalde dit verder tot 17%. Aan relatief weinig van de veroordeelde

minderjarigen werd een onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd: 8% van de onvoorwaardelijke gevangenisstraffen werd opgelegd aan minderjarige daders. Minderjarige daders kregen vaak een taakstraf opgelegd: 32% van de voor zeden veroordeelde minderjarige daders kreeg deze straf tegenover 7% van de volwassen daders (zie ook §6.5.1). Minderjarige daders hebben wel meer kans op recidive. Voor jongeren van twaalf tot en met zeventien jaar is de kans op algemene recidive na tien jaar 66%, bij de oudere leeftijdsgroepen ligt deze kans tussen de 47% en 14% (zie ook §8.5).

Figuur 9.1 Minder- en meerderjarige (vermoedelijke) daders in de strafrechtketen 2013–2017

NB: De stappen van melding tot en met dossier naar OM zijn afkomstig van een andere bron dan de daaropvolgende stappen. Hiermee is er ook sprake van een andere selectie van zaken van seksueel geweld tegen kinderen.

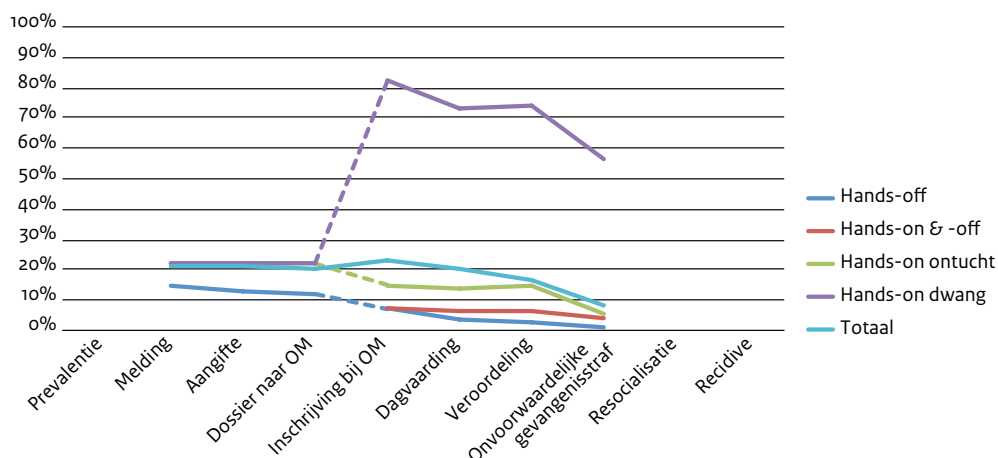
Bron: data Nationale Politie; data Openbaar Ministerie

In **Hoofdstuk 8** wordt verder teruggekeken dan 2013, omdat dit nodig is om recidive te kunnen bepalen. Dit geeft daarmee ook inzicht in de ontwikkeling in leeftijd van veroordeelden vanaf 2001. Hieruit blijkt dat er ook over de jaren heen een afname is in het aandeel minderjarigen dat wordt veroordeeld voor seksueel geweld tegen kinderen. Dit is afgenomen van 33% van alle veroordeelden voor seksueel geweld tegen kinderen in 2001 tot 17% in 2013.

Delictscategorieën

Figuur 9.2 geeft het aandeel minderjarige (vermoedelijke) daders in de strafrechtketen weer, uitgesplitst naar de diverse delictscategorieën. Doordat de selectie van zaken van seksueel geweld tegen kinderen verschilt per bron zijn niet alle stappen goed vergelijkbaar. Binnen de bronnen zijn de stappen wel vergelijkbaar. De stippellijn in de figuur geeft aan vanaf wanneer gegevens uit een andere bron afkomstig zijn. De data in de eerste drie stappen zijn op basis van data van de politie, terwijl de stappen daarna gebaseerd zijn op OM-data. In de politiedata kon geen onderscheid gemaakt worden tussen hands-on

ontucht en hands-on dwang zaken. Er is daarom bij de politiedata voor zowel hands-on ontucht als dwang gerapporteerd over het aandeel minderjarigen in alle hands-on zaken.

Figuur 9.2 Aandeel minderjarige (vermoedelijke) daders in de strafrechtketen 2013-2017

NB: In de politiedata kon geen onderscheid gemaakt worden tussen hands-on ontucht en hands-on dwang zaken. Er is daarom bij de politiedata voor zowel hands-on ontucht als dwang gerapporteerd over het aandeel minderjarigen in alle hands-on zaken.

Bron: data Nationale Politie; data Openbaar Ministerie

Het meest opvallend is het grote aandeel minderjarige daders door de strafrechtketen bij hands-on dwang zaken. Dat komt doordat zaken met dwang (artt. 242 en 246 Sr) in deze monitor altijd zijn meegenomen als de dader minderjarig is, maar niet standaard als de dader meerderjarig is (zie §1.3). Bij meer dan 80% van de zaken ingeschreven bij het OM is de verdachte minderjarig. Van de gedagvaarde verdachten is 73% minderjarig. Wanneer we verder in de strafrechtketen kijken zien we het aandeel minderjarigen steeds verder afnemen. Uiteindelijk krijgt 56% van de minderjarige veroordeelden voor hands-on dwang een onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd, terwijl 74% van de veroordeelden minderjarig was.

Minderjarige daders zien we in de strafrechtketen het minst bij hands-off zaken. Dat is niet zo verwonderlijk, omdat dit vooral kinderpornografie betreft (zie ook §5.3.1). 15% van de meldingen bij de politie over een hands-off zaak betrof een minderjarige dader. Van de veroordeelden was slechts 3% minderjarig. Minderjarigen die seksuele afbeeldingen onderling hebben gemaakt en uitwisselen via internet of hun mobiele telefoon (sexting) vallen onder het bereik van artikel 240b Sr. Voor deze minderjarigen is een strafrechtelijke vervolging niet altijd wenselijk (zie ook §§5.2.2-5.2.3). Van alle opgelegde onvoorwaardelijke gevangenisstraffen, werd slechts 1% opgelegd aan een minderjarige dader. Voor de categorie hands-on & -off zijn er pas gegevens beschikbaar over de leeftijd van de dader in de strafrechtketen vanaf de fase ingeschreven bij het OM. Ook hier is een kleine afname zichtbaar van het aandeel minderjarigen door de strafrechtketen heen.

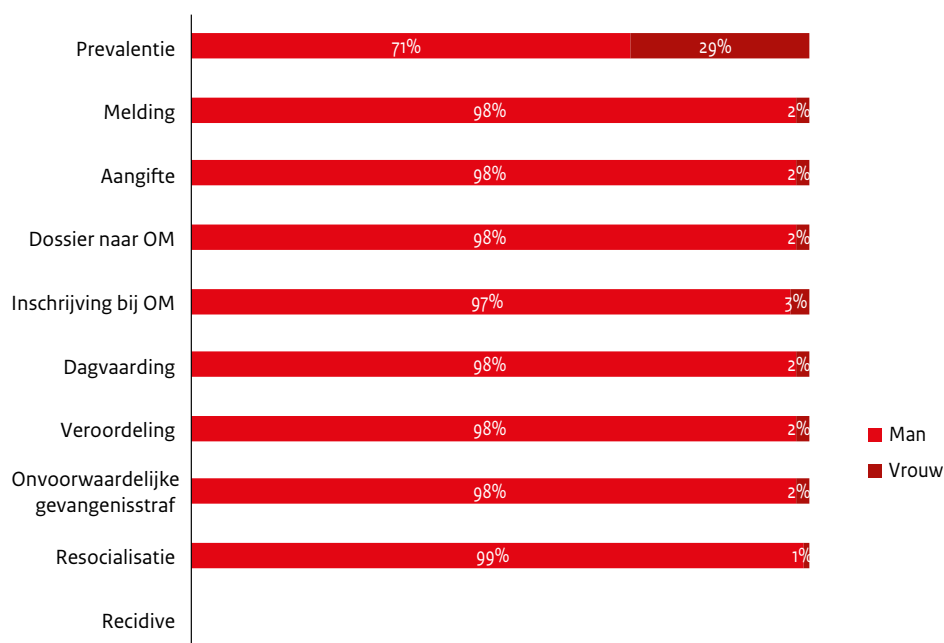
In de politiedata over meldingen, aangiften en zaken die naar het OM zijn gestuurd kon geen onderscheid gemaakt worden tussen hands-on ontucht en hands-on dwang zaken. Er is daarom voor zowel hands-on ontucht als dwang gekeken naar het aandeel minderjarigen in alle hands-on zaken. Vanaf de stap ingeschreven bij het OM is dit onderscheid wel te maken. We zien dan in de categorie hands-on ontucht meer minderjarigen in de strafrechtketen dan in de hands-off en hands-on & -off categorieën. Hierbij valt vooral het lage aandeel onvoorwaardelijke gevangenisstraffen opgelegd aan minderjarigen op. Hoewel van de veroordeelde daders zo'n 15% minderjarig was, is dit bij de daders aan wie een onvoorwaardelijke gevangenisstraf is opgelegd slechts 5%.

9.3 Geslacht

Deze paragraaf belicht het aandeel mannelijke en vrouwelijke (vermoedelijke) daders van seksueel geweld tegen kinderen in de strafrechtketen. Eerst wordt het totaal aandeel mannen en vrouwen in de strafrechtketen bekeken, vervolgens worden de verschillen tussen de diverse delictscategorieën belicht. Bij het berekenen van recidive kon sekse niet worden meegenomen vanwege het kleine aantal gerecidiveerde vrouwen. Hierdoor kunnen we niets zeggen over het aandeel gerecidiveerde mannen en vrouwen.

In de strafrechtketen

Figuur 9.3 toont het aandeel mannelijke en vrouwelijke (vermoedelijke) daders van seksueel geweld tegen kinderen in de strafrechtketen. Het overgrote deel van de verdachten en veroordeelden van seksueel geweld tegen kinderen is man. Wel zien we bij de prevalentiedata dat minderjarige vrouwen relatief vaak een ander hebben gedwongen of onder druk hebben gezet om seks te hebben. Het betreft hier echter een vrij brede definitie van seksueel geweld (zie §2.2.2). Wanneer bij een melding bij de politie een verdachte bekend was, was dit in 98% van de gevallen een man. Hetzelfde zien we bij aangiften en zaken die naar het OM zijn gestuurd. Voor de ingeschreven zaken bij het OM lag het aandeel mannelijke verdachten met 97% iets lager. Bij het aandeel dagvaardingen, veroordelingen en opgelegde onvoorwaardelijke gevangenisstraffen was wederom 98% van de verdachten, en later veroordeelden, man. Het aandeel mannelijke daders onder toezicht ligt met 99% nog iets hoger.

Figuur 9.3 Mannelijke en vrouwelijke (vermoedelijke) daders in de strafrechtketen 2013-2017

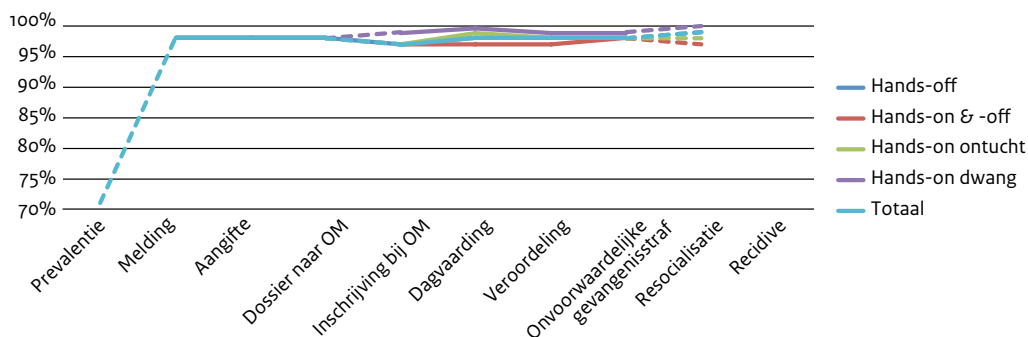
NB: De stappen zijn afkomstig uit diverse databronnen. Hierdoor is er in verschillende stappen sprake van een andere selectie van zaken van seksueel geweld tegen kinderen.

Bron: data Seks onder je 25^e/Leefstijlmonitor: Rutgers/Soa Aids Nederland i.s.m. RIVM, 2017; data Nationale Politie; data Openbaar Ministerie; data reclasseringsorganisaties (3RO)

Delictscategorieën

Figuur 9.4 geeft het aandeel minderjarigen in de strafrechtketen uitgesplitst naar de diverse delictscategorieën weer. Ook hier zijn door het verschil in de selectie van zaken van seksueel geweld tegen kinderen per bron niet alle stappen perfect vergelijkbaar. De stippellijn in Figuur 9.4 geeft aan vanaf wanneer een andere bron gebruikt is. De eerste stap is ingevuld op basis van data uit het prevalentieonderzoek Seks onder je 25^e. De drie stappen hierna zijn gebaseerd op data van de politie, terwijl de daaropvolgende vier stappen gebaseerd zijn op OM-data. Voor de categorie hands-on & -off zijn er pas gegevens beschikbaar over de leeftijd van de dader in de strafrechtketen vanaf de fase ingeschreven bij het OM. Er is daarom bij de politiedata voor zowel hands-on ontucht als dwang gerapporteerd over het aandeel mannen in alle hands-on zaken. Tenslotte zijn data in de laatste stap afkomstig van data van de drie reclasseringsorganisaties. Binnen de bronnen zijn de stappen wel vergelijkbaar.

Er zijn slechts kleine verschillen in het aandeel mannen en vrouwen tussen de verschillende delictscategorieën. Het aandeel vrouwen is hierbij het grootst in de categorie hands-on & -off en het kleinste in de categorie hands-on dwang.

Figuur 9.4 Aandeel mannelijke (vermoedelijke) daders in de strafrechtketen 2013-2017

NB: In de politiedata kon geen onderscheid gemaakt worden tussen hands-on ontucht en hands-on dwang zaken. Er is daarom bij de politiedata voor zowel hands-on ontucht als dwang gerapporteerd over het aandeel mannen in alle hands-on zaken.

Bron: data Seks onder je 25^e/Leefstijlmonitor: Rutgers/Soa Aids Nederland i.s.m. RIVM, 2017; data Nationale Politie; data Openbaar Ministerie; data reclasseringsorganisaties (3RO)

9.4 Conclusie

In dit hoofdstuk is gekeken naar wie de (vermoedelijke) daders van seksueel geweld tegen kinderen zijn. Dit is gezien door de verschillende stappen van de strafrechtketen heen.

Het aandeel minderjarigen neemt af naarmate men verder in de strafrechtketen komt. Bij 21% van de meldingen bij de politie was de verdachte minderjarig. Van de gedagvaarde verdachten was 20% minderjarig en bij de veroordelingen daalde dit verder tot 17%. Aan relatief weinig veroordeelde minderjarigen werd een onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd. Dat duidt erop dat minderjarigen vaker op een andere wijze worden gestraft. Minderjarige daders hebben wel meer kans op recidive dan meerderjarige daders. In de strafrechtketen zien we minderjarigen het minst terug bij hands-off zaken. Dat is niet zo verwonderlijk, omdat dit veelal kinderpornografie betreft. Minderjarigen zien we het meest in de strafrechtketen bij hands-on dwang zaken. Dit beeld is echter vertekend, omdat zaken met dwang (artt. 242 en 246 Sr) in deze monitor altijd zijn meegenomen als de dader minderjarig is terwijl dit niet standaard gebeurt wanneer de dader meerderjarig is.

Verder zijn daders van seksueel geweld tegen kinderen overwegend man. Wel hebben minderjarige vrouwen in prevalentieonderzoek relatief vaak aangegeven een ander te hebben gedwongen of onder druk te hebben gezet om seks te hebben. Er zijn slechts kleine verschillen in het aandeel mannen en vrouwen tussen de verschillende delictscategorieën. Het aandeel vrouwen is het grootst in de categorie hands-on & -off en het kleinste in de categorie hands-on dwang.

Seksueel geweld is een zeer ernstige gebeurtenis. Zeker wanneer de slachtoffers kinderen zijn, een inherent kwetsbare groep. Uitgangspunt is dat seksueel geweld zo veel mogelijk voorkomen moet worden. Als misbruik toch plaatsvindt, is het belangrijk dat dit in beeld komt bij aangewezen instanties, dat slachtoffers passende hulp ontvangen en dat daders worden vervolgd en bestraft. Om te monitoren in hoeverre dit laatste gebeurt, is het essentieel om inzicht te krijgen in de aard en omvang van de groep daders van seksueel geweld tegen kinderen in de strafrechtketen. Dit rapport presenteert hier cijfers over en plaatst deze in context door ook veranderingen in het beleid te beschrijven.

In §§10.1 tot 10.6 wordt ingegaan op de belangrijkste bevindingen uit de hoofdstukken 2 tot en met 9. Deze vormen de basis voor de aanbevelingen die in §10.7 zijn opgenomen.

10.1 Prevalentie

Om de cijfers binnen de strafrechtketen in perspectief te plaatsen is het belangrijk een betrouwbare schatting te hebben van de totale groep daders van seksueel geweld tegen kinderen. Onderzoek hiernaar is lastig en een goed beeld is vooralsnog niet te geven. Om toch relevante bevindingen te presenteren zijn in Hoofdstuk 2 cijfers gebruikt van Seks onder je 25^e, een onderzoek van Rutgers en Soa Aids Nederland. In dit onderzoek is jongeren onder andere gevraagd naar de prevalentie van seksuele grensoverschrijding, waaronder seksueel geweld. Hierbij gaf minder dan 2% van de jongeren van twaalf tot en met zeventien jaar aan ooit iemand te hebben gedwongen of onder druk te hebben gezet om seks te hebben. Data over volwassen plegers zijn helaas niet beschikbaar. Het is belangrijk dat in de toekomst in prevalentieonderzoek ook aandacht wordt besteed aan seksueel geweld tegen kinderen gepleegd door meerderjarigen. Op deze manier kan een vollediger beeld worden verkregen van de prevalentie van daderschap van seksueel geweld tegen kinderen.

De data laten verder zien dat meer jongeren ervaren dat zij zijn gedwongen tot het hebben van seks dan dat er jongeren zijn die hebben aangegeven iemand te hebben gedwongen tot seks. Dit kan betekenen dat jongeren niet durven of willen aangeven dat zij iemand hebben gedwongen of onder druk gezet voor seks. Het kan ook betekenen dat een deel van de jongeren niet doorheeft dat ze over iemands grenzen heen gaan. Zoals eerder opgemerkt door de Nationaal Rapporteur is er binnen het onderwijs, maar ook daarbuiten, nog onvoldoende oog voor het belang van het voorkomen van daderschap.¹ Beschikbaar-

heid van bewezen effectieve interventies voor seksuele en relationele vorming op school voor kinderen en jongeren waarin aandacht is voor het herkennen van en communiceren over eigen wensen en grenzen en die van een ander kan bijdragen aan het voorkomen van ouderschap.

10.2 Melding en opsporing

Wanneer een kind slachtoffer is geworden van seksueel geweld is het zaak dat dit bekend wordt bij de politie. Daarvoor is vaak een melding nodig van het slachtoffer of diens ouder of voogd. De politie hoort de melder en neemt eventueel een aangifte op. Na afloop van het opsporingsonderzoek stuurt de politie het dossier naar het Openbaar Ministerie (OM).

In 2013 heeft een reorganisatie plaatsgevonden waarbij de Nationale Politie is gevormd. De 26 politiekorpsen zijn opgegaan in één nationaal politiekorps met tien regionale eenheden. In elk van de tien regio's is er een Team Zeden dat de zedenonderzoeken coördineert. Zij ontvangen operationele ondersteuning op landelijk niveau. Ter bestrijding van kinderpornografie en kindersekstoerisme zijn aparte teams opgezet in de regio's, die landelijk worden aangestuurd.

Voor gegevens over melding en opsporing is gebruik gemaakt van data van de Nationale Politie. Uit het registratiesysteem van de politie zijn meldingen geselecteerd over zedendelicten waarbij een bekend minderjarig slachtoffer betrokken was.

Melding

Hoofdstuk 3 behandelde de meldingen van seksueel geweld tegen kinderen bij de politie. In de periode 2013-2017 registreerde de politie in totaal 15.150 meldingen van seksueel geweld tegen kinderen. Dit is waarschijnlijk een onderschatting omdat bij 66% van *alle* meldingen van seksueel geweld geen slachtoffer geregistreerd was. Hiervan is dus niet te zeggen of de melding een minderjarig slachtoffer betreft en om die reden zijn die meldingen buiten het huidige onderzoek gelaten. Er is een stijging zichtbaar in het aantal meldingen: in 2013 waren dit er 2.900, in 2017 bijna 3.400. Dat wil overigens niet zonder meer zeggen dat er een toename was in het aantal gevallen van seksueel geweld tegen kinderen. Het kan ook zijn dat de meldingsbereidheid is toegenomen. Ruim 60% van de meldingen betrof een hands-on delict; dit aandeel nam licht toe in de onderzochte periode.

Het aantal meldingen van kinderpornografie is nog sterker toegenomen. In Hoofdstuk 3 zijn cijfers gepresenteerd van de meldingen die bij de Teams ter Bestrijding van Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (TBKK's) van de politie binnenkomen. Deze laten een meer dan verzesvoudiging zien van het aantal meldingen dat jaarlijks binnenkomt. Kinderpornografie kan ook gemeld worden bij Meldpunt Kinderporno. Dit meldpunt wordt beheerd door het EOKM, een onafhankelijke stichting die zich inzet voor het bestrijden van online seksueel misbruik. Bij het Meldpunt Kinderporno is het aantal meldingen in vijf jaar tijd meer dan verviervoudigd. Hoewel het aantal meldingen van kinderpornografie bij het TBKK sterk is toegenomen in de afgelopen jaren, is een daling te zien in het aantal startdossiers dat verder onderzocht wordt. Dit komt volgens de politie en het OM doordat de complexiteit van de zaken toeneemt. Dit leidt ertoe dat de politie met dezelfde capaciteit steeds minder meldingen kan onderzoeken. Dit is zorgelijk, omdat er zo slachtoffers en daders worden gemist.

Gezien deze sterke stijging in meldingen is de hernieuwde aanpak online seksueel kindermisbruik van de minister van Justitie en Veiligheid (JenV) een goede ontwikkeling. Hiermee wordt ingezet op het voorkomen van online seksueel geweld, het versterken van publiek-private samenwerking in de aanpak en het halen van slachtoffers uit acute misbruiksituaties en het opsporen van de daders. Het is belangrijk dat de minister ook zorg draagt voor monitoring van het effect van deze aanpak.

Opsporing

Aan de hand van dezelfde data is in **Hoofdstuk 4** de opsporing van daders behandeld. Hiervoor zijn cijfers gepresenteerd over het informatief gesprek, aangiften en ten slotte de dossiers die naar het OM zijn ingestuurd.

Net als bij de meldingen is er bij het aantal informatieve gesprekken een stijging zichtbaar in 2017 ten opzichte van 2013. Iets meer dan de helft van de informatieve gesprekken leidt tot een aangifte. Van hands-on delicten werd relatief vaker aangifte gedaan dan van hands-off delicten. De Nationaal Rapporteur acht het van belang dat er zo veel mogelijk aangifte wordt gedaan. Het slachtoffer of de melder kunnen echter diverse redenen hebben om dit niet te doen. Indien de melder afziet van het doen van aangifte, is het van belang dat de politie het slachtoffer *wel* verwijst naar hulpverlening. Afzien van aangifte betekent immers niet dat het seksueel geweld niet heeft plaatsgevonden en dat het slachtoffer geen slachtoffer is. Wanneer af wordt gezien van aangifte, registreert de politie hiervan zo veel mogelijk de reden. Het is evenwel belangrijk dat de politie aan de hand van deze registraties meetbaar maakt waarom wordt afgezien van het doen van aangifte, bijvoorbeeld door gebruik te maken van meerkeuzeopties bij de registratie. Hiermee kan het beleid van de politie omtrent aangiftebereidheid waar nodig worden verbeterd.

De meeste aangiften leiden tot een ingezonden dossier bij het OM. Ook wanneer er geen aangifte is gedaan, stuurt de politie het dossier vaak naar het OM. Wanneer dit niet gebeurt, komt dit vrijwel altijd doordat er geen verdachte bij de politie bekend is. Bij hands-off zaken was vaker geen verdachte bekend dan bij hands-on zaken.

10.3 Vervolg en berechting

Wanneer een dossier door de politie is gestuurd naar het OM kan het OM beslissen de zaak zelf af te doen, te seponeren of de zaak voor te leggen aan de rechter. Wanneer een zaak wordt voorgelegd aan de rechter kan deze vervolgens de verdachte vrijspreken of veroordelen. Informatie over vervolging en berechting is afkomstig uit OM-data, een landelijk databestand met gegevens afkomstig van de arrondissementsparketten over vervolging en berechting in eerste aanleg. Zaken over seksueel geweld tegen kinderen zijn geselecteerd aan de hand van de geregistreerde wetsartikelen. Niet bij alle wetsartikelen over seksueel geweld is echter na te gaan of het slachtoffer een minderjarige betreft. Deze zaken zijn uit de selectie gelaten. Voor een aantal delicten geldt dat deze wel geselecteerd zijn als de dader minderjarig was, omdat de kans groot is dat het slachtoffer ook minderjarig was. Nadat een dossier is ingeschreven bij het OM duurde het gemiddeld ongeveer een jaar voordat de rechter uitspraak deed.

Vervolging

Waar tussen 2013 en 2017 het aantal meldingen bij de politie toenam, liet **Hoofdstuk 5** een aanzienlijke daling zien van het aantal bij het OM ingeschreven zaken in diezelfde periode. In 2013 waren dit er bijna

2.000, in 2017 ongeveer 1.400. Deze daling is het sterkst voor hands-off delicten, waarvan het aantal inschrijvingen met ongeveer een derde is gedaald. Dit is opmerkelijk gezien de sterke stijging van meldingen van het hands-off delict kinderpornografie.

Ongeveer de helft van de bij het OM ingeschreven zaken eindigde in een dagvaarding. Dit aandeel is nauwelijks veranderd in de afgelopen vijf jaar. Vier op de tien zaken eindigde in een technisch sepot, veelal omdat sprake was van onvoldoende bewijs. Hands-on delicten eindigden relatief vaak in een technisch sepot. Zedenzaken zijn doorgaans lastig te bewijzen. In het geval dat de verdachte het feit ontkent, is de verklaring van het slachtoffer vaak het enige bewijsmiddel. Op grond van een verklaring van het slachtoffer alleen mag echter niet worden aangenomen dat de verdachte het feit heeft begaan. Het is daarom van belang dat de politie zo veel mogelijk steunbewijs probeert te verzamelen in zaken van seksueel geweld tegen kinderen. Door de toenemende digitalisering zijn er in zedenzaken mogelijk ook digitale sporen te vinden die bij kunnen dragen aan de bewijsvoering. Vrijwel iedereen maakt tegenwoordig immers gebruik van digitale technologie. Daarom is het van belang dat in alle zedenzaken aandacht is voor digitale opsporing.

Berechting

In **Hoofdstuk 6** bleek dat het aantal in eerste aanleg door de rechter afgedane zaken van seksueel geweld tegen kinderen in de afgelopen vijf jaar is afgenomen. Dit betrof in 2013 ruim boven de achthonderd zaken en in 2017 ongeveer zevenhonderd. Ongeveer 80% hiervan eindigde in een veroordeling, een percentage dat in de afgelopen vijf jaar licht is toegenomen. Hands-on & -off zaken eindigden het vaakst in een veroordeling.

In het geval van een veroordeling werd in de meeste gevallen een gevangenisstraf opgelegd. Dit was vaak een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf. Het percentage veroordelingen met een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf is opgelopen van bijna 50% in 2013 tot bijna 70% in 2017. Het lijkt er dus op dat er in deze periode zwaarder werd gestraft. Ook omdat dit samenvalt met een daling van het aandeel taakstraffen als zwaarst opgelegde straf, en omdat het aantal voorwaardelijke vrijheidsstraffen is afgenomen. Er is bovendien een stijging zichtbaar in het aandeel zaken waarbij een tbs-maatregel is opgelegd sinds 2015. Deze stijging is nog sterker voor de PIJ-maatregel, een met tbs vergelijkbare maatregel voor jongeren. Minderjarige daders die werden veroordeeld, werden in vergelijking met meerderjarige daders ruim 4,5 keer zo vaak schuldig bevonden zonder oplegging van straf en kregen vier keer zo vaak een taakstraf opgelegd.

10.4 Resocialisatie

Na een gevangenisstraf of taakstraf, en soms ook al gedurende deze straf, vindt een fase van resocialisatie plaats. Veroordeelde daders krijgen hierbij meestal te maken met toezicht door de reclassering. In **Hoofdstuk 7** is daarom gekeken naar het aantal toezichten dat de reclassering heeft uitgevoerd bij daders van seksueel geweld tegen kinderen. Hiervoor zijn data gebruikt afkomstig van de drie reclasseringsorganisaties. Het aantal gestarte toezichten nam toe tot 2014, om daarna tot 2017 weer af te nemen. De meeste toezichten zijn gestart in het kader van een voorwaardelijke gevangenisstraf. Het aandeel toezichten waarbij minstens één deel van het toezicht voortijdig positief werd beëindigd is tussen 2013 en 2017 toegenomen. De meeste trajecten zijn echter 'beëindigd volgens plan', bijvoorbeeld aan het einde van de proeftijd.

Ook is aandacht besteed aan de recent in werking getreden Wet Langdurig Toezicht. Deze wet kan, zeker in combinatie met het (nog niet aangenomen) wetsvoorstel detentiefasering en voorwaardelijke invrijheidstelling, ertoe leiden dat sommige veroordeelden er de voorkeur aan geven hun straf uit te zitten, zodat ze aan het einde van hun gevangenisstraf zonder toezicht terugkeren in de samenleving. Dit vanwege de verruimde mogelijkheden om toezicht op zedendelinquenten telkens te verlengen. Het is van belang alert te zijn op deze mogelijke ongewenste consequenties. Daarnaast is ingegaan op de Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) en het belang daarvan voor de resocialisatie van minderjarige zedendelinquenten. De Nationaal Rapporteur pleitte in 2016 voor het versoepelen van de regels voor de afgifte van een VOG voor minderjarige zedendelinquenten. Voor zedendelicten geldt namelijk een onbeperkte terugkijktermijn in het justitiële verleden. Dit kan contraproductief werken, omdat belangrijke beschermende factoren tegen het opnieuw plegen van een zedendelict, zoals het hebben van een baan of het volgen van een opleiding, nu minder snel worden bewerkstelligd.

10.5 Recidive

Een deel van de daders van seksueel geweld tegen kinderen pleegt opnieuw een zedendelict en komt hierdoor weer in de strafrechtketen terecht. Om de zogenoemde recidive van deze dadergroep in kaart te brengen heeft het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) onderzoek verricht volgens de werkwijze van hun Recidivemonitor.² De resultaten hiervan zijn gepubliceerd in [Hoofdstuk 8](#).

12% van de daders die in 2013 zijn veroordeeld voor een zedendelict tegen kinderen heeft binnen twee jaar een nieuwe strafzaak vanwege enig delict en 11% heeft dit vanwege een ernstig delict. 2% van de daders had binnen twee jaar een nieuw zedendelict, vaak opnieuw tegen kinderen. Na tien jaar liggen de cijfers hoger. Twee op de vijf veroordeelden voor seksueel geweld tegen kinderen heeft binnen tien jaar een nieuwe strafzaak vanwege enig delict, overwegend vanwege een ernstig delict (35%). Dit is echter meestal geen zedendelict (7%, waaronder 5% tegen kinderen). Ook is te zien dat jongere daders en daders met meer strafzaken in het verleden een hogere kans hebben op recidive voor enig delict. Naarmate de dader langer vrij van recidive blijft, wordt de kans op recidive steeds kleiner.

10.6 In de strafrechtketen

Tot slot is in [Hoofdstuk 9](#) een overzicht gegeven van de kenmerken van verdachten en veroordeelden. Specifiek is gekeken naar hoe bepaalde groepen doorstromen in de strafrechtketen. Hierbij is zowel gekeken naar geslacht als meer- of minderjarigheid van de (vermoedelijke) daders.

Het aandeel minderjarigen wordt kleiner naarmate men verder in de strafrechtketen komt. Bij 21% van de meldingen bij de politie was de verdachte minderjarig. Van de gedagvaarde verdachten was 20% minderjarig en bij de veroordelingen was dit 17%. Bovendien krijgen minderjarige daders het vaakst een

² Het onderzoek naar recidive is uitgevoerd door Daphne Blokdijk en Karin A. Beijersbergen van het WODC. Het WODC heeft de Nationaal Rapporteur toestemming gegeven de resultaten te publiceren. De analyse van de data is gedaan door het WODC; de interpretatie van de resultaten door de Nationaal Rapporteur.

taakstraf opgelegd, terwijl volwassen daders het vaakst een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf krijgen opgelegd. Jonge daders hebben wel een hogere kans op algemene recidive.

Omdat het voor een analyse van recidive goed is zo lang mogelijk terug te kijken, geven deze data ook inzicht in ontwikkelingen die langer terug gaan dan 2013. Hierbij is interessant om te zien dat het aandeel veroordeelde minderjarigen sterk is afgenomen van 33% in 2001 naar 17% in 2013.

Wat betreft geslacht valt op dat het overgrote deel van seksueel geweld tegen kinderen gepleegd wordt door mannen. In alle stappen in de strafrechtketen is het aandeel mannen ongeveer 98%. Bij het recidiveonderzoek bleken te weinig vrouwelijke daders van seksueel geweld tegen kinderen te zijn gerecidiveerd om een statistische vergelijking te kunnen maken met mannen.

10.7 Aanbevelingen

De bevindingen uit deze monitor leiden tot drie aanbevelingen. De eerste betreft onderzoek naar digitale opsporingsmogelijkheden in zaken van seksueel geweld tegen kinderen. Hierna volgt een aanbeveling over het bestendigen van de onderzoeksresultaten in instructies voor opsporing en aanwijzingen door politie en OM. De derde aanbeveling betreft het registreren van de reden waarom slachtoffers geen aangifte doen en het doorverwijzen naar hulp van deze slachtoffers.

10.7.1 Digitale opsporing

Op de Nederlandse staat rust de verplichting om de allergrootste inspanning te leveren om seksueel geweld tegen kinderen te voorkomen en bestrijden. Deze verplichting houdt in eerste instantie in dat bepaalde vormen van seksueel geweld tegen kinderen strafbaar moeten zijn gesteld en dat deze gedragingen adequaat dienen te worden bestraft. Daarnaast is de Nederlandse staat verplicht om doeltreffende maatregelen te nemen om een effectieve opsporing en vervolging te kunnen waarborgen. Dit betekent dat de met opsporing belaste personen dienen te zijn gespecialiseerd in bestrijding van seksueel geweld tegen kinderen. Ook dienen deze personen te beschikken over effectieve opsporingsmiddelen en mogelijkheden.

Het aantal meldingen van kinderpornografie is de afgelopen jaren sterk toegenomen. De hernieuwde aanpak online seksueel kindermisbruik van de minister van Justitie en Veiligheid is een goede ontwikkeling om op deze meldingen te acteren. Met deze aanpak wordt beoogd om door middel van een versterking in publiek-private samenwerking kinderpornografisch beeldmateriaal van het open internet te verwijderen. Daarnaast zijn de Teams Bestrijding Kinderpornografie en Kinderseksuïerisme (TBKK's) van de politie gericht op het halen van slachtoffers uit acute misbruiksituaties en op de digitale opsporing van daders (met name) op het darkweb. Bovendien ondersteunt het TBKK de Teams Zeden bij zedenzaken waar ook digitale opsporing bij vereist is. Sinds de oprichting van de TBKK's in 2012 is de capaciteit hetzelfde gebleven. Deze gelimiteerde capaciteit, de stijging van het aantal meldingen en de toename van de complexiteit van de zaken zorgen er voor dat de politie steeds minder zaken kan onderzoeken. Op deze manier worden steeds meer slachtoffers en daders gemist.

In deze monitor is geconstateerd dat een groot deel van de zaken die bij het OM worden ingeschreven in een sepot eindigen. Veelal omdat sprake was van gebrek aan bewijs. Zaken betreffende seksueel geweld tegen kinderen zijn, net als andere zedendelicten, doorgaans moeilijk te bewijzen. Een bewezen-

verklaring is in grote mate afhankelijk van het bestaan van voldoende steunbewijs. In toenemende mate bestaat dit (steun)bewijs uit digitale gegevens. Er bestaan diverse strafvorderlijke mogelijkheden voor digitale opsporing: gegevensdragers kunnen in beslag worden genomen en worden onderzocht. Daarnaast kunnen bepaalde gegevens worden gevorderd of plaats worden doorzocht (bijvoorbeeld een netwerk of de ‘cloud’) ter vastlegging van gegevens. Ook zal de politie op zeer korte termijn gaan beschikken over een hackbevoegdheid, waarmee zij heimelijk en op afstand geautomatiseerde werken (zoals computers) kunnen binnendringen en doorzoeken. Om de bewijspositie in een concrete zaak te kunnen optimaliseren, is het echter van belang dat deze bevoegdheden waar mogelijk en noodzakelijk ook daadwerkelijk worden benut.

Bij zaken van seksueel geweld tegen kinderen nemen de mogelijkheden tot het verkrijgen van digitaal steunbewijs steeds meer toe. Steunbewijs kan essentieel zijn om een zaak rond te krijgen. Dit heeft daarmee ook gevolgen voor het opsporingsonderzoek, waarbij in toenemende mate aandacht moet zijn voor digitale opsporing. Gezien de ontwikkelingen op digitaal gebied is het dan ook van groot belang dat de minister van Justitie en Veiligheid gaat onderzoeken, in overleg met het OM en de politie, welke aanpassingen nodig zijn in de opsporing in *alle* zaken van seksueel geweld tegen kinderen. Ook dient de minister van Justitie en Veiligheid zorg te dragen voor de benodigde aanpassingen.

Het is verder van belang dat de uitgangspunten van digitale opsporing, die uit het onderzoek van de minister voortvloeien, worden opgenomen in opsporingsrichtlijnen, zoals de Aanwijzing zeden en de politie-instructie. Gelet op de positieve verplichting die op Nederland rust om een doeltreffende opsporing en vervolging te waarborgen, en ook op de rol die digitale opsporing vervult in het optimaliseren van de bewijspositie, leidt dit tot de volgende aanbevelingen:

AANBEVELING 1: Onderzoek intensivering digitale opsporing

De Nationaal Rapporteur beveelt de minister van Justitie en Veiligheid aan te onderzoeken wat er nodig is voor intensivering van digitale opsporing in zaken van seksueel geweld tegen kinderen en te voorzien in de randvoorwaarden om dit te bewerkstelligen.

AANBEVELING 2: Integreer digitale opsporing in werkwijze

De Nationaal Rapporteur beveelt het Openbaar Ministerie en de Nationale Politie aan relevante bevindingen uit het onderzoek van de minister van Justitie en Veiligheid naar de nodige veranderingen in de opsporing in zaken van seksueel geweld tegen kinderen te bestendigen in de aanwijzingen en instructies voor opsporing.

10.7.2 Hulpverlening slachtoffers

Niet alle slachtoffers van seksueel geweld doen hier aangifte van. De Nationaal Rapporteur ziet dat er redenen kunnen zijn om hiervan af te zien. Wanneer een slachtoffer besluit om geen aangifte te doen, is het echter wel belangrijk dat hij of zij geschikte hulp ontvangt. Afzien van aangifte betekent immers niet dat het seksueel geweld niet heeft plaatsgevonden en dat een slachtoffer geen slachtoffer is. Het is positief dat de politie en het OM reeds regelmatig contact hebben met onder andere het Centrum Seksueel Geweld, Veilig Thuis en Slachtofferhulp Nederland. Ook zijn de politie en het OM momenteel een notitie aan het ontwikkelen om opsporingsambtenaren te informeren over naar welke hulpverleningsinstanties slachtoffers kunnen worden doorgestuurd. Dit juicht de Nationaal Rapporteur toe. Het is echter belangrijk dit ook duurzaam te monitoren.

Momenteel registreert de politie, zo mogelijk, waarom een slachtoffer geen aangifte doet na een informatief gesprek. De Nationaal Rapporteur beveelt aan dit ook *meetbaar* te doen, bijvoorbeeld door gebruik te maken van categorieën. Zodoende kan hier beter beleid op worden gemaakt.

Dit leidt tot de volgende aanbeveling:

AANBEVELING 3: Registreer verwijzing slachtoffers

De Nationaal Rapporteur beveelt de Nationale Politie aan inzichtelijk te maken: (a) waarom een slachtoffer na het informatief gesprek besluit geen aangifte te doen en (b) naar welke hulpverlening dit slachtoffer is doorverwezen.

Literatuurlijst

- Beerthuizen, M. G. C. J., & Wartna, B. S. J. (2014). *Haalbaarheid recidivemeting kindermishandeling, seksueel geweld tegen kinderen en mensenhandel*. Verslag van een voorstudie naar de uitvoerbaarheid van metingen op basis van de OBD. Den Haag: WODC.
- Candido, J., Hoendervoogt, M., Laatsch, N., van Dam, P., & Gest, M. (2017). *Slachtoffer en de rechtspraak. Handleiding voor de strafrechtspraktijk*. Den Haag: Xerox/OBT.
- Centrum Seksueel Geweld. (2017). *Jaarverslag landelijk netwerk centrum seksueel geweld 2016*.
- Cleiren, C. P. M., Crijns, J. H., & Verpalen, M. J. M. (Reds.). (2016). *Tekst & Commentaar - Strafrecht*. 11e druk. Deventer: Wolters Kluwer.
- Commissie Evaluatie Politiewet 2012. (2017). *Evaluatie Politiewet 2012. Doorontwikkelen en verbeteren*. Den Haag.
- Corstens, G. J. M., & Borgers, M. J. (2014). *Het Nederlands strafprocesrecht*. Deventer: Kluwer.
- De Zutter, A. W. E. A., Horselenberg, R., & van Koppen, P. J. (2017). The Prevalence of False Allegations of Rape in the United States from 2006-2010. *Journal of Forensic Psychology*, 2(119). doi: 10.4172/2475-319X.1000119
- De Zutter, A. W. E. A., Horselenberg, R., & van Koppen, P. J. (2018). Motives for filing a false allegation of rape. *Archives of Sexual Behavior*, 47(2), 457-464. doi: 10.1007/s10508-017-0951-3
- Dreessen, J. M. J. W. (2016). De Wet langdurig toezicht, gedragsbeïnvloeding en vrijheidsbeperking. *Ars Aequi*, 393-397.
- Expertisebureau Online Kindermisbruik. (2016). *Jaarverslag Meldpunt Kinderporno op Internet 2015*.
- Expertisebureau Online Kindermisbruik. (2017). *Jaarverslag 2016*.
- Expertisebureau Online Kindermisbruik. (2018). *Jaarverslag 2017*.
- Ferguson, C. E., & Malouff, J. M. (2016). Assessing Police Classifications of Sexual Assault Reports: A Meta-Analysis of False Reporting Rates. *Archives of Sexual Behavior*, 45(5), 1185-1193. doi: 10.1007/s10508-015-0666-2

- de Graaf, H., van den Borne, M., Nikkelen, S., Twisk, D., & Meijer, S. (2017). *Seks onder je 25^e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2017*. Delft: Eburon.
- de Graaf, H., & Wijsen, C. (2017). *Seksuele Gezondheid in Nederland 2017*. Delft: Eburon.
- Hanson, R. K., Harris, A. J., Helmus, L. M., & Thornton, D. (2014). High-risk sex offenders may not be high risk forever. *Journal of interpersonal violence*, 29(15), 2792-2813. doi: 10.1177/0886260514526062
- Hanson, R. K., & Morton-Bourgon, K. E. (2009). The accuracy of recidivism risk assessments for sexual offenders: a meta-analysis of 118 prediction studies. *Psychological Assessment*, 21(1), 1-21. doi: 10.1037/a0014421
- de Heer-de Lange, N. E., & Kalidien, S. N. (2014). Criminaliteit en rechtshandhaving 2013: Ontwikkelingen en samenhangen. *Justitie in statistiek 4*. Den Haag: Boom Lemma.
- Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. (2018). *Jaarbeeld 2017*.
- Inspectie Jeugdzorg en Inspectie voor de Gezondheidszorg. (2016). *De kwaliteit van Veilig Thuis: Stap 1*. Utrecht: Inspectie Jeugdzorg.
- Inspectie Justitie en Veiligheid. (2017). *Modernisering van de gebiedsgebonden politiezorg: Afsluitend onderzoek naar de vorming van de nationale politie*. Den Haag: Inspectie Justitie en Veiligheid.
- Inspectie van het Onderwijs. (2017). *Factsheet meldingen vertrouwensinspecteurs Inspectie van het Onderwijs over het schooljaar 2015-2016*.
- Inspectie van het Onderwijs. (2018a). *Factsheet meldingen vertrouwensinspecteurs over de sectoren PO, VO, SO, MBO en HBO over schooljaar 2016/2017*.
- Inspectie van het Onderwijs. (2018b). *Factsheet meldingen vertrouwensinspecteurs vanuit de kinderopvang over de jaren 2015-2017*.
- Jonker, M., & van Diessen, C. (2017). *Toeleidingshandleiding. Halt-interventie sexting: Respect online*. Utrecht: Rutger en Halt.
- Kaplan, E. L., & Meier, P. (1958). Nonparametric estimation from incomplete observations. *Journal of the American statistical association*, 53(282), 457-481.
- Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme. (2016a). *Gespreksmodel Informatief Gesprek*.
- Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme. (2016b). *Politie-instructie Zeden Kinderpornografie Kindersekstoerisme*.
- Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme, & Portefeuille Forensische Opsporing. (2016). *Werkinstructie FMO. Bij slachtoffers jonger dan 16 jaar in acute zedenzaken*.

- Landelijk toezicht jeugd. (2017). *Jaarbeeld 2016 landelijk toezicht jeugd*.
- Lindenberg, K., & van Dijk, A. A. (2016). *Herziening van de zedendelicten? Een analyse van Titel XIV, Tweede Boek, Wetboek van Strafrecht met het oog op samenhang, complexiteit en normstelling*. Zutphen: Uitgeverij Paris.
- Muller, E. R., van der Torre, E. J., Kop, N., & Hoogenboom, A. B. (2014). *Politie - Studies over haar werking en organisaties*. Deventer: Kluwer.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen. (2013). *Barrières tegen kindersekstoerisme*. Den Haag: Nationaal Rapporteur.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen. (2014). *Op goede grond: de aanpak van seksueel geweld tegen kinderen*. Den Haag: Nationaal Rapporteur.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen. (2016). *Ontucht voor de rechter. Deel 2: de straffen*. Den Haag: Nationaal Rapporteur.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen. (2017a). *Effectief preventief: Het voorkomen van seksueel geweld door seksuele en relationele vorming in het onderwijs*. Den Haag: Nationaal Rapporteur.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen. (2017b). *Gewogen Risico. Deel 1: communicatie over recidive in zedenzaken*. Den Haag: Nationaal Rapporteur.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen. (2017c). *Gewogen risico. Deel 2: Behandeling opleggen aan zedendelinquenten*. Den Haag: Nationaal Rapporteur.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen. (2018). *Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2016*. Den Haag: Nationaal Rapporteur.
- Openbaar Ministerie. (2015). *Handboek maatschappelijke classificaties*. Den Haag: Openbaar Ministerie.
- Openbaar Ministerie & Nationale Politie (2017). *Pubers in beeld: Leidraad afdoening sextingzaken*
- Pattje, W. (2015). *Model Samenwerkingsafspraken Veilig Thuis, Politie en OM*. Den Haag: VNG.
- Slachtofferhulp Nederland. (2018). *Jaarverslag 2017*. Utrecht: De Resolutie.
- Wartna, B. S. J., Blom, M., & Tollenaar, N. (2011). De WODC-Recidivemonitor. In WODC (Ed.), *Memorandum* (Vol. 2011). Den Haag: WODC.
- Wartna, B. S. J., & Tollenaar, N. (2006). *Recidive 1997-2003. Ontwikkelingen in het niveau van de strafrechtelijke recidive van jeugdige en volwassen daders*. Den Haag: WODC.

Wilson, R. J., Cortoni, F., & McWhinnie, A. J. (2009). Circles of Support & Accountability: a Canadian national replication of outcome findings. *Sexual Abuse*, 21(4), 412-430. doi: 10.1177/1079063209347724

B1 Onderzoeksverantwoording

B1.1 Algemeen

Er is voor de verschillende onderwerpen gebruik gemaakt van verschillende databronnen. Deze worden hieronder toegelicht. Seksueel geweld tegen kinderen wordt in al die bronnen verschillend geregistreerd, waardoor binnen dit rapport de selectie van zaken van seksueel geweld tegen kinderen per stap verschilt. Hierdoor zijn de zaken niet zonder meer vergelijkbaar en sluiten de aantallen tussen de bronnen onderling niet altijd op elkaar aan.

Daarnaast worden percentages door het hele rapport afgerond op hele getallen. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

B1.2 Prevalentie

B1.2.1 Doelstelling

Bij Rutgers is ongepubliceerde data van Seks onder je 25^e 2017¹ opgevraagd. Het doel van het verzoek was het kunnen presenteren van meer specifieke gegevens over de prevalentie van het plegen van seksueel geweld tegen kinderen en kenmerken van plegers dan in het rapport van het onderzoek gepubliceerd. Het ging hierbij specifiek om het uit kunnen splitsen van de leeftijdscategorieën twaalf tot en met vijftien jaar en zestien en zeventien jaar.

B1.2.2 Onderzoeksmethode

De in dit rapport gepresenteerde resultaten zijn gebaseerd op secundaire analyses van eerder gepubliceerde data. Seks onder je 25^e is een online vragenlijst waarbij een brede, representatieve steekproef is bevestigd over diverse aspecten van seksualiteit. Voor deze monitor zijn de vragen uit het onderzoek geselecteerd die gaan over het plegen van seksueel geweld tegen kinderen en kenmerken van plegers. De werving van respondenten verliep via scholen en via de Basisregistratie Personen. Om te corrigeren voor het feit dat bepaalde groepen in de steekproef ondervertegenwoordigd zijn en andere groepen oververtegenwoordigd, is de steekproef gewogen.

1 de Graaf, van den Borne, Nikkelen, Twisk, & Meijer (2017).

Dataverzameling

Voor de doelgroep twaalf tot en met zestien jaar zijn de respondenten geworven door de GGD via een steekproef van scholen voor regulier voortgezet onderwijs, getrokken uit bestanden van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). Uiteindelijk zijn in totaal 361 scholen benaderd en hebben 106 scholen 291 klassen meegedaan.² Respondenten van zestien jaar en ouder zijn geworven via een steekproef uit de Basisregistratie Personen, uitgevoerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Hiervoor zijn 17.368 jongeren benaderd, en hebben 4.464 jongeren meegedaan.³

Analyses

De data van Seks onder je 25^e zijn geanalyseerd in Excel, aangezien zij waren geleverd in de vorm van kruistabellen. Hierbij zijn met name figuren gemaakt.

B1.2.3 Kanttekeningen

Omdat het hier analyses van eerder gepresenteerde onderzoeksdata betreft verwijst de Nationaal Rapporteur naar de rapportage van Seks onder je 25^e voor een uitgebreide beschrijving van de beperkingen aan de data. Seks onder je 25^e is een zorgvuldig uitgevoerd vragenlijstonderzoek, wat voldoet aan de hiervoor gebruikelijke kwaliteitseisen.

Doordat het onderzoek gebaseerd is op zelfrapportage, zijn de resultaten afhankelijk van verschillende factoren: het geheugen, de eerlijkheid en de interpretatie van de respondenten. Er kan sprake zijn van onderrapportage in de resultaten doordat respondenten zich niet alles kunnen herinneren, omdat zij niet alles willen vertellen, maar ook omdat zij seksueel geweld misschien niet altijd als zodanig herkennen. Anderzijds kan er ook sprake zijn van overrapportage doordat ervaringen door respondenten om diverse redenen kunnen worden verzonnen. Daarnaast is enkel data beschikbaar over het aantal jongeren dat in 2017 aangaf ooit pleger te zijn geweest van seksueel geweld. Hierdoor is het niet mogelijk de actuele en totale prevalentie weer te geven.⁴ Daarnaast is er geen data beschikbaar over de prevalentie van het plegen van seksueel geweld tegen kinderen door meerderjarigen. Hierdoor is per definitie sprake van onderrapportage. Een andere beperking aan de data is het kleine aantal jongens dat vragen over kenmerken van plegers heeft beantwoord (n=55). Dit kan in §2.4 een vertekening van de resultaten opleveren.

B1.3 Melding en opsporing

B1.3.1 Doelstelling

Voor Hoofdstuk 3 en Hoofdstuk 4 is data opgevraagd bij de Nationale Politie. Met deze data wilde de Nationaal Rapporteur inzicht krijgen in de aard en omvang van de meldingen over seksueel geweld tegen kinderen en de ontwikkelingen hiervan. Bovendien was het doel om inzicht te krijgen in wat er met deze meldingen is gebeurd, bijvoorbeeld of er een informatief gesprek heeft plaatsgevonden en of er aangifte is gedaan.

² de Graaf et al. (2017, p. 3).

³ de Graaf et al. (2017, pp. 3-5).

⁴ Actuele prevalentie meet het totaal aantal kinderen dat het afgelopen jaar pleger is geworden van seksueel geweld. Totale prevalentie meet het totaal aantal kinderen dat tijdens de minderjarigheid pleger werd van seksueel geweld.

B1.3.2 Methode

Dataverzameling

Informatie is opgevraagd bij de Nationale Politie voor de jaren 2013-2017. De data zijn afkomstig uit het politieregistratiesysteem 'Basisvoorziening Handhaving' (BVH). In dit registratiesysteem worden alle incidenten vastgelegd. Een registratie in dit systeem staat echter niet per definitie gelijk aan een melding van een gepleegd delict. Een registratie kan een concrete melding van een strafbaar feit zijn, maar het kan ook een vaag vermoeden geuit door een burger zijn. Bovendien is er niet altijd sprake van een *melding*, omdat een registratie ook kan gaan over een bezoek dat de politie uit voorzorg heeft gebracht. Een politieagent kan ook zelf op een verdachte situatie afgaan en deze in het systeem registreren. Incidenten worden in BVH ingedeeld aan de hand van beleidscodes. Incidenten met de codes uit Tabel B1.1 zijn opgevraagd.

Tabel B1.1 Beleidscodes opgevraagd bij de Nationale Politie

Code	Omschrijving
F520	Openbare schennis der eerbaarheid
F521	Verkrachting
F522	Aanranding
F523	Overige zedenmisdrijven
F525	Pornografie
F526	Incest/afhankelijkheid/wilsonbekwame
F527	Seksueel misbruik kinderen (geen incest)
F5295	Sexting
F5296	Grooming

Informatie is verkregen over incidenten, afhandeling en betrokken personen. Omdat uit de beleidscodes niet zonder meer duidelijk wordt of het om een minderjarig slachtoffer gaat, zijn de incidenten gekoppeld aan informatie over het slachtoffer. Alleen incidenten waarbij een minderjarig slachtoffer was geregistreerd zijn geselecteerd.

In de periode 2013-2017 zijn er in BVH 86.538 registraties over zedenzaken. Bij 34% hiervan staat een slachtoffer geregistreerd. Bij deze zaken was het slachtoffer in 52% een minderjarige. In [Hoofdstuk 3](#) en [Hoofdstuk 4](#) worden deze 15.150 overgebleven zaken gebruikt.

Analyses

Alle kwantificeerbare gegevens zijn geanalyseerd met behulp van SPSS 21. Hierbij is voornamelijk gebruik gemaakt van beschrijvende statistiek.

B1.3.3 Kanttekeningen

De bovengenoemde selectie van zaken van seksueel geweld tegen kinderen zorgt naar verwachting voor een onderschatting van het daadwerkelijke aantal meldingen hierover bij de politie. Wanneer het slachtoffer onbekend is, kan immers niet worden vastgesteld of deze minderjarige is en is de zaak niet geselecteerd. Een voorbeeld van een situatie waarbij mogelijk geen slachtoffer is geregistreerd, maar waarbij

wél een minderjarig slachtoffer betrokken zou kunnen zijn, is een melding over een man die zijn broek heeft laten zakken bij een speeltuin.

B1.4 Vervolg en berechting

B1.4.1 Doelstelling

Voor [Hoofdstuk 5](#) en [Hoofdstuk 6](#) is gebruik gemaakt van OM-data. Dit is het landelijke databestand dat informatie bevat van de arrondissementsparketten over de vervolging en berechting in eerste aanleg van verdachten en veroordeelden. Het doel was inzicht verkrijgen in de aard en omvang van de vervolging en berechting van verdachten van zedendelicten met minderjarige slachtoffers.

B1.4.2 Onderzoeksmethode

Dataverzameling

Bij het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) zijn gegevens uit OM-data opgevraagd over alle bij het Openbaar Ministerie (OM) ingeschreven zaken, alle door het OM afgehandelde zaken en alle door de rechter in eerste aanleg afgedane zaken in de periode 2013-2017 die betrekking hebben op (onder meer) een zedendelict.

Bij een aantal zedenzaken was op basis van de zedenfeiten niet na te gaan of het om minderjarige of meerderjarige slachtoffers ging (artt. 242, 246, 247 Sr, zie ook [Bijlage 2](#)). Uit eerder steekproefonderzoek van de Nationaal Rapporteur is echter gebleken dat het slachtoffer in meer dan 80% van de gevallen ook minderjarig was wanneer de dader een minderjarige was.⁵ Op basis van hetzelfde steekproefonderzoek zijn meerderjarige plegers van deze feiten alleen meegenomen wanneer art. 247 Sr werd opgelegd in combinatie met artt. 242 en/of 246 Sr of wanneer één van deze drie artikelen werd opgelegd in combinatie met een zedendelict dat specifiek van toepassing is op minderjarigen.

Analyses

Alle kwantificeerbare gegevens zijn geanalyseerd met behulp van SPSS 21. Voor de meeste analyses is gebruik gemaakt van beschrijvende technieken. Voor het controleren voor leeftijd (meerderjarig/minderjarig) van de verdachte is gebruik gemaakt van univariate variantieanalyse (ANOVA).

B1.4.3 Kanttekeningen

Alleen primair ten laste gelegde feiten worden opgenomen in de OM-data. Het is echter hoogst onwaarschijnlijk dat bij een zedendelict ten aanzien van een minderjarige subsidiair een ander strafbaar feit dan tevens een zedendelict ten aanzien van een minderjarige ten laste wordt gelegd. Deze kanttekening zal daarom in de praktijk niet of nauwelijks effect hebben op het aantal geselecteerde zedenzaken.

Verder is de OM-data niet up-to-date. OM-data geeft over een bepaald jaar pas ongeveer een half jaar later een betrouwbaar beeld. Ongeveer een jaar na dato zijn de data redelijk stabiel – al vinden er dan nog wel minimale wijzigingen plaats bij volgende peildata. De data in [Hoofdstuk 5](#) en [Hoofdstuk 6](#) zijn

gebaseerd op OM-data met peildatum april 2018, waardoor de meest recente cijfers over het jaar 2017 nog niet helemaal stabiel zijn.

Reeds vanaf het jaar 2009 is het OM bezig met een overgang van het oude bedrijfsprocessensysteem COMPAS naar het nieuwe Geïntegreerd Processysteem Strafrecht (GPS). OM-data is zowel door COMPAS als door het GPS-systeem gevoed. Een overgangsfase in registratie brengt altijd het risico op extra ruis met zich mee.

B1.5 Resocialisatie

B1.5.1 Doelstelling

De Nationaal Rapporteur heeft bij de drie reclasseringsorganisaties (3RO) data opgevraagd uit het Integraal Reclassering Informatiesysteem (IRIS). Het doel van het dataverzoek was inzicht krijgen in de beoogde en daadwerkelijke duur van het toezicht. Daarnaast wilde de Nationaal Rapporteur rapporteren over toezichten die gestart, beëindigd en in uitvoering waren in de periode 2013-2017.

B1.5.2 Onderzoeksmethode

Dataverzameling

IRIS is het ondersteunende systeem voor het primaire proces van de reclassering.⁶ In het systeem worden reclasseringsopdrachten geregistreerd. Zoals uitgelegd in §7.3 kan één toezicht uit verschillende opeenvolgende opdrachten bestaan.

Analyses

De data zijn geanalyseerd met behulp van SPSS 21. De resultaten hiervan zijn beschreven in §7.3. Op basis van de geregistreerde delict codes zijn toezichten geselecteerd die zijn gestart naar aanleiding van een delict voor seksueel geweld tegen kinderen. Daarnaast zijn toezichten uitgesloten van verdere analyse waarbij de toezichtsoopdracht is ingetrokken (al dan niet door de opdrachtgever), de toezichtsoopdracht niet is verstrekt⁷, de toezichtsoopdracht niet is gerealiseerd doordat er geen contact met de cliënt gelegd kon worden of wanneer de toezichtsoopdracht onjuist was ingevoerd in het systeem. Verder zijn uitsluitend toezichten geselecteerd in de fase na afdoening door het OM of nadat een vonnis is geveld door de rechter (executiefase). De toezichten die hierdoor zijn uitgesloten zijn gedragsaanwijzingen in het kader van art. 509hh Sv en schorsing preventieve hechtenis (al dan niet in combinatie met elektronisch toezicht). Tot slot zijn toezichten uitgesloten waarbij de reclassering formeel gezien niet de verantwoordelijke instantie was voor het toezicht. Dit is het geval bij trans- en intramuraal Forensisch Psychiatrisch Toezicht. Hierbij werkt een terbeschikkinggestelde onder verantwoordelijkheid van de behandelende instelling aan terugkeer in de samenleving. Deze selectie resulteerde in 2.052 overgebleven toezichten voor de periode 2013-2017.

6 Website Criminaliteit in Beeld, www.criminaliteitinbeeld.nl/bronnen-en-methoden/tenuitvoerlegging (geraadpleegd 15 oktober 2018).

7 Dit houdt in dat een opdracht is gestart met een voorlopige opdracht, maar dat de definitieve opdracht niet is verstrekt. Dit is het geval als er uiteindelijk geen vonnis met reclasseringtoezicht volgt. Bron: mondelinge informatie Reclassering Nederland, d.d. 21 september 2018.

Omwillen van de overzichtelijkheid zijn voor de analyse een aantal justitiële kaders samengevoegd. Tabel B1.2 geeft hiervan een overzicht.

Tabel B1.2 Indeling in justitiële kaders

Indeling in justitiële kaders	Oorspronkelijke justitiële kaders in IRIS
PIJ-maatregel	PIJ-maatregel STP (Scholings- en trainingsprogramma); PIJ-maatregel voorwaardelijke beëindiging; proefverlof i.h.k.v. PIJ-maatregel; nazorg i.h.k.v. PIJ-maatregel
Tbs met dwangverpleging	Tbs (Terbeschikkingstelling) met verpleging/proefverlof; tbs voorwaardelijk einde dwangverpleging; tbs fase proefverlof
Tbs met voorwaarden	Tbs met voorwaarden (ambulant)
Penitentiair Programma of voorwaardelijke invrijheidstelling ⁸	PP (Penitentiair Programma); PP met ET (Elektronisch Toezicht); PP zonder ET; voorwaardelijke invrijheidstelling
Voorwaardelijke gevangenisstraf	Voorwaardelijke veroordeling; voorwaardelijke veroordeling + GPS
Buitengerechtelijke afdoening	Strafbeschikking met gedragsaanwijzing; voorwaardelijke transactie; voorwaardelijk sepot

In §§7.4-7.8 zijn beschrijvende statistieken gepresenteerd. Hierbij is gerapporteerd op toezichtsniveau. Enkel in §7.5 over achtergrondkenmerken van daders is gerapporteerd op persoonsniveau. In §7.4 is om het aantal gestarte toezichten te selecteren de inschrijvingsdatum van de eerste opdracht binnen een toezicht gebruikt. Dit is de datum waarop de reclassering de opdracht heeft ingeschreven in IRIS. Om het aantal beëindigde toezichten te selecteren is de uitstroombdatum van de laatste opdracht binnen een toezicht geselecteerd. Voor het aantal toezichten in uitvoering is gekeken naar toezichten die op enig moment in het jaar liepen bij de reclassering.

B1.5.3 Kanttekeningen

De Nationaal Rapporteur had de intentie te rapporteren over de duur van het toezicht. Helaas kon door beperkingen aan de data de duur van een toezicht niet worden vastgesteld. Dit komt doordat in IRIS weliswaar een start- en einddatum van het toezicht geregistreerd wordt, maar niet of en hoelang de dader in de tussentijd in detentie heeft gezeten of is opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis (BOPZ). Hierdoor wordt de toezichtsdur kunstmatig langer en kon niet op een betrouwbare wijze worden berekend hoelang een dader onder toezicht van de reclassering stond.

Verder had de Nationaal Rapporteur ook de intentie om voor nog niet beëindigde toezichten te rapporteren over de beoogde duur⁹ van het toezicht. Ook dit bleek gezien beperkingen aan de data niet mogelijk. Voor de beoogde duur wordt namelijk in een aantal gevallen later vastgesteld of deze langer moet zijn. Er

⁸ Het Penitentiair Programma en de voorwaardelijke invrijheidstelling zijn samengevoegd omdat zij beide gaan over de laatste fases van de gevangenisstraf.

⁹ In IRIS wordt de beoogde duur aangeduid als einddatum executietermijn.

kan hierbij een nieuwe einddatum zijn bij voortijdige beëindiging, verlenging en opschorting. Daarnaast is ook hier niet geregistreerd of en hoelang de dader in de tussentijd in detentie heeft gezeten of is opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis. Dit maakt ook de beoogde toezichtsdurven kunstmatig langer. Om deze redenen kon ook de beoogde duur niet op een betrouwbare wijze worden vastgesteld.

Een andere beperking aan de data is dat door het ontbreken van informatie over het slachtoffer sprake is van een onderrapportage van het aandeel hands-on dwang daders in dit hoofdstuk. De delicten in deze categorie, verkrachting en aanranding, kunnen immers betrekking hebben op zowel minderjarige als meerderjarige slachtoffers (zie ook §1.3). Daarom zijn hands-on dwang zaken enkel meegenomen in de data wanneer er ook een wetsartikel was geregistreerd dat specifiek betrekking had op een strafbaar feit met een kind.

B1.6 Recidive

Het onderzoek in dit hoofdstuk is uitgevoerd door Daphne Blokdijk en Karin A. Beijersbergen van het Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum (WODC). Het WODC heeft de Nationaal Rapporteur toestemming gegeven de resultaten te publiceren in deze dadermonitor. De onderzoekers van het WODC hebben een beschrijving van methoden en resultaten aangeleverd aan medewerkers van de Nationaal Rapporteur, die op basis daarvan Hoofdstuk 8 hebben geschreven. De interpretatie van de resultaten komt daarmee voor rekening van de Nationaal Rapporteur. Deze paragraaf geeft de beschrijving van de onderzoeksmethode zoals aangeleverd door het WODC integraal weer.

B1.6.1 Onderzoeksvragen

Het WODC heeft in opdracht van de Directie Sanctiepassing en Jeugd (DSJ) van het Ministerie van Justitie en Veiligheid en de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (Nationaal Rapporteur) de recidive onderzocht van daders van seksueel geweld tegen kinderen (SGTK) die in de periode van 2001 tot en met 2013 onherroepelijk zijn veroordeeld¹⁰ voor een SGTK-delict. In deze meting zijn antwoorden op de volgende onderzoeksvragen gezocht:

1. Hoeveel personen zijn in de periode 2001 tot en met 2013 jaarlijks veroordeeld voor SGTK?
2. In hoeverre is er sprake van verandering in de achtergrondkenmerken (persoons- en strafzaakkenmerken¹¹) van de SGTK-onderzoeksgroep in de periode 2001 tot en met 2013? In welke mate komen de achtergrondkenmerken van de SGTK-onderzoeksgroep in 2013 overeen met de achtergrondkenmerken van de totale groep van veroordeelde daders in 2013?
3. Wat is het recidivebeeld bij de SGTK-onderzoeksgroep in de periode 2001 tot en met 2013: welk deel van de SGTK-daders kwam binnen tien jaar na de strafzaak opnieuw in aanraking met justitie vanwege het plegen van enig misdrijf, een ernstig misdrijf, een zeer ernstig misdrijf, een zedenmisdrijf of een SGTK-misdrijf (algemene recidive, ernstige recidive, zeer ernstige recidive, zedenrecidive, SGTK-recidive)? Hoe verhoudt de tweejarige recidiveprevalentie onder de SGTK-onderzoeksgroep in 2013 zich tot die onder de totale groep van veroordeelde daders in 2013?

10 Onder veroordeelde daders verstaan wij niet alleen daders waarbij de strafzaak is geëindigd in een schuldigverklaring door de rechter, maar ook daders waarbij de strafzaak is afgedaan door het OM (inclusief beleidssepots). Vrijspraken, technische sepots en andere technische beslissingen worden niet meegenomen.

11 Er wordt gekeken naar de kenmerken van de strafzaak en niet enkel van het SGTK-delict, omdat het SGTK-delict onderdeel kan zijn van een strafzaak met meerdere delicten.

4. In hoeverre hangen persoonskenmerken en het type SGTK-delict samen met het wel of niet recidiveren bij de SGTK-onderzoeksgroep? Hierbij wordt gekeken naar de tweejarige recidiveprevalentie bij de SGTK-onderzoeksgroep in 2013 en de twee-, vijf-, en tienjarige recidiveprevalentie bij de SGTK-onderzoeksgroep in 2005.
5. Wat is de ontwikkeling van de recidive bij de SGTK-onderzoeksgroep in de periode 2004 tot en met 2013, rekening houdend met verschuivingen in de achtergrondkenmerken van de daders over de tijd?¹²

B1.6.2 Methode

Databron

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de werkwijze van de Recidivemonitor van het WODC¹³ en maakt gebruik van de gegevens uit de Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie (OBJD). De OBJD is een gepseudonimiseerde versie van het Justitieel Documentatie Systeem (JDS), het wettelijke registratiesysteem van strafzaken. Het JDS geeft voor alle (rechts)personen die met justitie in aanraking zijn gekomen een overzicht van de strafzaken waarin zij als verdachte centraal stonden. Van elke strafzaak is geregistreerd wanneer en bij welk parket de zaak werd aangemeld, om welke delicten het ging en hoe en door welke instantie de zaak is afgedaan. Het gebruik van de OBJD impliceert dat alleen de criminaliteit die onder de aandacht komt van het OM met het onderzoek in kaart wordt gebracht. Delicten en daders die niet worden opgespoord en niet aan het OM worden doorgegeven, blijven buiten beschouwing. Dat geldt evenzo voor de recidive: alleen recidivedelicten die zijn opgespoord en worden vervolgd door het OM worden in kaart gebracht.

Onderzoeksgroep

In dit onderzoek wordt ingegaan op de recidive van daders die in de periode 2001 tot en met 2013 zijn veroordeeld voor SGTK. Het cohort 2001 is als startpunt van het onderzoek gekozen, omdat de Nationaal Rapporteur zo lang mogelijk in de tijd wil terugkijken en vanaf 2001 SGTK goed geïdentificeerd kan worden in de OBJD. Het laatste cohort betreft 2013, omdat ten tijde van het onderzoek dit het laatste cohort was waarover de tweejarige recidive berekend kon worden. Pas na een periode van 2,5 jaar kan de recidive op basis van de OBJD betrouwbaar worden gemeten. In dit onderzoek zijn van alle SGTK-daders gegevens uit de OBJD geraadpleegd tot juli 2016. Zo kon worden achterhaald of zij opnieuw strafrechtelijk zijn vervolgd in de jaren na hun uitgangszaak.

In **Tabel B1.3** staat weergegeven hoe is vastgesteld of een strafzaak in de OBJD één of meerdere (bewezen verklaarde) SGTK-delicten bevat. SGTK is niet direct herkenbaar in de OBJD op basis van één of meerdere wetsartikelen. Dit type delict moet worden afgeleid van de wetsartikelen onder Titel XIV 'Misdrijven tegen de zeden' van het Wetboek van Strafrecht. Deze wetsartikelen hebben betrekking op seksueel geweld. Sommige van deze wetsartikelen hebben specifiek betrekking op minderjarige slachtoffers, bijvoorbeeld artikel 244 Sr (seksueel binnendringen van iemand beneden twaalf jaar). Andere wetsartikelen kunnen zowel toegepast worden bij minderjarige als volwassen slachtoffers. Dat betreft de volgende zeven wetsartikelen: artikel 239 Sr, artikel 240 Sr, artikel 242 Sr, artikel 243 Sr, artikel 246 Sr, artikel 247 Sr en artikel 249, tweede lid, Sr (zie **Tabel B1.3**).

¹² Om deze vraag te beantwoorden wordt gebruik gemaakt van een statistisch model. Omdat de voorspellingskracht van het statistische model afneemt bij een langere periode worden de gecorrigeerde recidivecijfers enkel berekend voor de laatste tien jaarcohorten: 2004 tot en met 2013.

¹³ Wartna, Blom, & Tollenaar (2011).

Naast de wetsartikelen is dus aanvullende informatie nodig om SGTK-delicten te kunnen herkennen in de OBDJ. Een eerdere haalbaarheidsstudie naar het meten van de recidive onder SGTK-daders heeft uitgewezen dat een aantal informatievelden in de OBDJ hierbij behulpzaam kunnen zijn.¹⁴ In samenspraak met de Nationaal Rapporteur zijn vier aanvullende voorwaarden opgesteld waaraan de zeven wetsartikelen die worden toegepast bij zedendelicten tegen minderjarige en volwassen slachtoffers moeten voldoen om te spreken van SGTK. Er hoeft niet aan alle vier de voorwaarden te worden voldaan; als aan één van deze voorwaarden is voldaan, wordt er vanuit gegaan dat er sprake is van SGTK.

De eerste aanvullende voorwaarde is dat bij één van deze zeven wetsartikelen een maatschappelijke classificatie is geregistreerd die duidt op SGTK. Het OM maakt bij de registratie van delicten ook gebruik van maatschappelijke classificaties.¹⁵ Deze classificaties geven meer informatie over het type delict of specifieke kenmerken van het delict. Voorbeelden van maatschappelijke classificaties zijn ‘pedoseksueel delict’ en ‘seksueel misbruik van kinderen’, maar ook ‘woninginbraak’, ‘straatroof’, ‘huiselijk geweld’ en ‘voetbalvandalisme’. Deze classificaties zijn ook opgenomen in de OBDJ. Als artikel 242 Sr (verkrachting) bijvoorbeeld voorkomt in combinatie met de maatschappelijke classificatie ‘pedoseksueel delict’, dan kan ervan uit worden gegaan dat het slachtoffer van het seksuele geweld een minderjarige betrof. Op dit moment zijn er zes maatschappelijke classificaties die in combinatie met één van de zeven seksueel geweld-wetsartikelen duiden op SGTK. Het gaat hierbij om de volgende maatschappelijke classificaties: ‘pedoseksueel delict’, ‘slachtoffer kind’, ‘seksueel misbruik van kinderen’, ‘vervaardigen kinderporno’, ‘kinderporno overig’ en ‘kinderporno vervaardigen’ (zie [Tabel B1.3](#)).

De tweede aanvullende voorwaarde is dat bij één van deze zeven wetsartikelen een *artikelkwalificatie* staat die duidt op SGTK. De artikelkwalificatie is één van de informatievelden in de OBDJ. Het bevat informatie over de omstandigheden rondom het gepleegde delict en wordt ingevuld door de administratie van de rechtbank (de griffie) nadat de rechter het vonnis heeft gewezen. De artikelkwalificatie bevat dus informatie over bewezenverklarde delicten. Soms is er bij een delict geen of een andere maatschappelijke classificatie ingevuld¹⁶, maar blijkt uit de artikelkwalificatie dat het wel degelijk om SGTK gaat. Een artikelkwalificatie kan bijvoorbeeld de volgende tekst bevatten: ‘met iemand beneden de leeftijd van zestien jaren buiten echt onttuchtige handelingen plegen’. Een dergelijke tekst maakt duidelijk dat er sprake is van SGTK, terwijl dit uit het bijbehorende wetsartikel 246 Sr (aanranding) en de maatschappelijke classificatie ‘zedenzaak overig’ niet af te leiden is. Binnen het veld artikelkwalificatie kan geselecteerd worden op woorden of zinsdelen die een indicatie geven dat er sprake is van SGTK. Er is geselecteerd op de volgende termen: ‘kinderporno’, ‘kind’, ‘minderjarig’, ‘twaalf’ of ‘12’, ‘zestien’ of ‘16’ en ‘leeftijd van achttien/18 jaar/jaren nog niet heeft bereikt’ (zie ook [Tabel B1.3](#)).

14 Beerthuizen & Wartna (2014).

15 Openbaar Ministerie (2015).

16 Dit komt door twee beperkingen bij de maatschappelijke classificatie. Een eerste beperking is dat OM-medewerkers tot april 2015 slechts één classificatie konden registreren bij een delict, terwijl er juist bij SGTK soms meerdere van toepassing zijn. Bijvoorbeeld een kind dat seksueel is misbruikt door zijn vader komt zowel in aanmerking voor de maatschappelijke classificatie SGTK als de maatschappelijke classificatie huiselijk geweld. Hierdoor kan het gebeuren dat een SGTK-delict onder een andere maatschappelijke classificatie geregistreerd staat. Vanaf april 2015 zijn er dus wel meerdere maatschappelijke classificaties per delict mogelijk, alleen in de OBDJ is deze informatie pas vanaf april 2016 beschikbaar. Een tweede beperking is dat het invullen van een maatschappelijke classificatie een extra inspanning van de OM-medewerker vereist. Dit kan er toe leiden dat niet altijd een classificatie of niet altijd de juiste classificatie wordt ingevuld.

Tabel B1.3 Identificatie van delicten van seksueel geweld tegen kinderen in de OBID

Wets- artikel	Inhoud wetsartikel	Slachtoffer minderjarig	Indien het onduidelijk is of het slachtoffer minderjarig is: wordt er aan één van deze vier voorwaarden voldaan?				Type SGTK
			Eén van de volgende maatschappelijke classificaties:	Eén van de volgende termen in de artikelkwalificatie:	Eén van de volgende strafverzoeken: 248/2 Sr 248/4 Sr 248/6 Sr	Dader 16 jaar of jonger t.t.v. plegen van delict	
			Pedoseksueel delict (61); Slachtoffer kind (216); Seksueel misbruik v. kinderen (452); Vervaardigen kinder- porno (232); Kinderporno overig (395); Kinderporno vervaardi- gen (396)	Kinderporno; Kind; Minderjarig; Twaalf/12; Zestien/16; Leeftijd van achttien/18 jaar/jaren nog niet heeft bereikt;			
239	Schennis van de eerbaarheid	Onduidelijk	X	X	X		Hands-off
240/ 240a	Afbeelding of voornwerp schennis van der eerbaarheid	Onduidelijk	X	X	X		Hands-off
240b	Schadelijke afbeelding tonen aan persoon < 16	Ja					Hands-off
240b	Kinderpornografie	Ja					Hands-off
242	Verkrachting	Onduidelijk	X	X	X	X	Hands-on dwang
243	Seksueel binnendrin- gen onbekwaam persoon	Onduidelijk	X	X	X		Hands-on ontucht
244	Seksueel binnendrin- gen bij persoon < 12	Ja					Hands-on ontucht

245	Seksueel binnendringen bij persoon 12-15	Ja							Hands-on ontucht
246	Aanranding	Onduidelijk	X	X	X			X	Hands-on dwang
247	Ontucht met onbekwaam persoon of < 16	Onduidelijk	X	X	X			X	Hands-on ontucht
248ter	Verleiding tot ontucht persoon < 18 (tot 2002)	Ja							Hands-on ontucht
248a	Verleiding tot ontucht persoon < 18 (na 2002)	Ja							Hands-on ontucht
248b	Ontucht met prostituee 16-17	Ja							Hands-on ontucht
248c	Aanwezigheid bij (vertonen afbeelding) van ontucht met persoon < 18	Ja							Hands-off
248d	Seksueel corrumpen van persoon < 16	Ja							Hands-off
248e	Grooming van persoon < 16	Ja							Hands-off
248f	Koppellarij met dwang van persoon < 18	Ja							Hands-off
249/1	Ontucht met minderjarige met misbruik van gezag/vertrouwen	Ja							Hands-on ontucht
249/2	Ontucht met misbruik van gezag/vertrouwen	Onduidelijk	X	X	X			X	Hands-on ontucht
250	Koppellarij van persoon < 18	Ja							Hands-off

De derde aanvullende voorwaarde is dat bij één van deze zeven wetsartikelen ook een strafverzwarend wetsartikel is geregistreerd dat duidt op een minderjarig slachtoffer. Bij de 'Misdrijven tegen de zeden' in het Wetboek van Strafrecht zijn vanaf 2010 drie wetsartikelen opgenomen die een strafverzwaring betreffen omdat er sprake is van een minderjarig slachtoffer. Het gaat om de wetsartikelen 248 lid 2, 248 lid 4 en 248 lid zes Sr (zie [Tabel B1.3](#)).

De vierde en laatste aanvullende voorwaarde is dat bij de wetsartikelen 242, 246 en 247 Sr de dader ten tijde van het plegen van het delict zestien jaar of jonger was. Dossieronderzoek van de Nationaal Rapporteur heeft uitgewezen dat wanneer bij artikel 242, 246 en 247 Sr sprake is van een dader van zestien jaar of jonger in 88% van de gevallen ook sprake was van een minderjarig slachtoffer.¹⁷ Vanwege deze bevinding wordt een delict ook tot SGTK gerekend indien de dader van één van deze drie seksueel geweld-wetsartikelen zestien jaar of jonger was (zie [Tabel B1.3](#)).

Referentiegroep

Om de achtergrondkenmerken en recidivepercentages van de veroordeelde SGTK-daders enig reliëf te geven, worden deze gegevens afgezet tegen de cijfers van alle veroordeelde daders in Nederland. Deze referentiegroep bestaat uit alle daders van een strafbaar feit waarbij de strafzaak onherroepelijk is geëindigd in een schuldigverklaring door de rechter of is afgedaan door het OM (inclusief beleidssepots, maar exclusief vrijspraken, technische sepots en andere technische beslissingen). Deze groep is dus inclusief de SGTK-daders zelf; dit betreft echter een zeer klein deel (1%) van de totale groep van veroordeelde daders. Het is belangrijk om op te merken dat een directe vergelijking tussen de onderzoeks- en referentiegroep niet mogelijk is. In de referentiegroep bevinden zich bijvoorbeeld ook veel daders van lichtere delicten (bijvoorbeeld verkeersdelicten), waardoor de achtergrondkenmerken en de recidive per definitie anders zullen zijn dan bij de onderzoeksgroep. De cijfers van veroordeelde daders zijn enkel bedoeld om de cijfers van SGTK-daders in perspectief te plaatsen.

Variabelen en analyses

Om de eerste en tweede onderzoeksvraag te beantwoorden en zo meer zicht te krijgen op de aantallen veroordeelde SGTK-daders en de samenstelling van de SGTK-onderzoeksgroep, zijn frequentieverdelingen van de uitgangszaken, persoonskenmerken en strafzaakkenmerken uitgevoerd. De volgende persoonskenmerken uit de OBJD zijn hierbij meegenomen: sekse, geboorteland (Nederland; Marokko; voormalige Nederlandse Antillen¹⁸; Suriname; Turkije; overige Westerse landen; overige niet-Westerse landen), leeftijd bij uitgangzaak, leeftijd bij eerste strafzaak, het aantal eerdere strafzaken, het aantal eerdere strafzaken met een zedendelict en het aantal eerdere strafzaken met een SGTK-delict. Met een strafzaak worden zaken bedoeld die zijn geëindigd in een schuldigverklaring door de rechter of zijn afgedaan door het OM (inclusief beleidssepots, maar exclusief vrijspraken, technische sepots en andere technische beslissingen) én zaken die nog niet (onherroepelijk) zijn afgedaan. De lopende (hoger beroep) strafzaken worden ook meegenomen, omdat de grote meerderheid van de strafrechtelijke vervolgingen eindigt in een geldige afdoening.¹⁹ Naast de persoonskenmerken zijn de volgende strafzaakkenmerken uit de OBJD bekeken: type zwaarste delict in de uitgangzaak (geweld en zeden; vermogen met

17 Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2014).

18 De voormalige Nederlandse Antillen betreffen de volgende eilanden: Sint Maarten, Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba en Sint Eustatius.

19 de Heer-de Lange & Kalidien (2014).

en zonder geweld; vernieling, lichte agressie en openbare orde; verkeer; drugs en overig), type SGTK-delict in uitgangzaak (uitsluitend hands-off; hands-on & -off; uitsluitend hands-on ontucht; hands-on dwang (& hands-on ontucht)), ernst zwaarste delict in uitgangzaak (geen (zeer) ernstige uitgangzaak; ernstige uitgangzaak²⁰; zeer ernstige uitgangzaak²¹), zwaarste afdoening bij uitgangzaak (maatregel; onvoorwaardelijke vrijheidsstraf van zes maanden of korter; onvoorwaardelijke vrijheidsstraf langer dan zes maanden; leerstraf; werkstraf; voorwaardelijke vrijheidsstraf; geldstraf; beleidssepot; overige transactie) en arrondissement bij uitgangzaak.

De derde tot en met vijfde onderzoeksvraag hebben betrekking op de recidive van de daders van SGTK. Recidive is geoperationaliseerd als 'een nieuwe strafzaak'. Zoals hierboven al toegelicht bij het kenmerk 'eerdere strafzaken' wordt met strafzaken zaken bedoeld die zijn geëindigd in een schuldigverklaring door de rechter of zijn afgedaan door het OM (inclusief beleidssepots, maar exclusief vrijspraken, technische sepots en andere technische beslissingen) én zaken die nog niet (onherroepelijk) zijn afgedaan. Deze lopende (hoger beroep) strafzaken worden ook als recidive gerekend, omdat de grote meerderheid van de strafrechtelijke vervolgingen eindigt in een geldige afdoening.²² In dit rapport zal aandacht worden besteed aan de tweejarige recidiveprevalentie: dit is het percentage personen van de onderzoeksgroep dat binnen twee jaar een nieuwe strafzaak heeft. De recidiveprevalentie is berekend met behulp van survivalanalyse. Meer specifiek is gebruik gemaakt van de Kaplan-Meier procedure.²³ Dit is een gebruikelijke methode om de recidive te berekenen bij een dataset die gedeeltelijk 'gecensord' is. Censoring wil zeggen dat de observatie van een persoon stopt. Dat kan zijn omdat hij recidiveert of omdat de gegevensverzameling wordt beëindigd, bijvoorbeeld omdat iemand overlijdt. Omdat niet iedereen even lang gevolgd kan worden, treden er verschillen op in observatieperioden. Door middel van survivalanalyse kan desondanks een betrouwbare schatting van de recidivekans worden verkregen. Tevens is er gecorrigeerd voor incapacitatie, met andere woorden voor de tijd die men vast zat in detentie waardoor recidive niet mogelijk was. Op basis van het vonnis is de geschatte tijd in detentie berekend. De tijd tot recidive is vervolgens verminderd met deze geschatte tijd, waarbij tevens rekening is gehouden met vervroegde invrijheidstelling. Bij de recidiveprevalentie wordt ingegaan op de vijf vormen van recidive die staan toegelicht in [Tabel B1.4](#). Algemene recidive betreft een nieuwe strafzaak naar aanleiding van het plegen van enig misdrijf. Ernstige recidive betreft een nieuwe strafzaak naar aanleiding van het plegen van een misdrijf met een maximale strafdreiging van vier jaar of meer, of een misdrijf waarvoor voorlopige hechtenis kan worden opgelegd. Zeer ernstige recidive betreft een nieuwe strafzaak naar aanleiding van het plegen van een misdrijf met een maximale strafdreiging van acht jaar of meer. Zedenrecidive betreft een nieuwe strafzaak naar aanleiding van het plegen van een zedendelict. SGTK-recidive betreft een nieuwe strafzaak naar aanleiding van het plegen van een SGTK-delict.

20 Hier is sprake van als bij één van de misdrijven in de uitgangzaak een maximale strafdreiging van vier jaar of meer geldt of waarbij voorlopige hechtenis opgelegd kan worden.

21 Hier is sprake van als bij één van de misdrijven in de uitgangzaak een maximale strafdreiging van acht jaar of meer geldt.

22 de Heer-de Lange & Kalidien (2014).

23 Kaplan & Meier (1958).

Tabel B1.4 Recidivecriteria volgens de WODC-Recidivemonitor

Met een *geldig* justitiecontact worden zaken bedoeld die zijn afgedaan door de rechter of het OM, maar die niet zijn geëindigd in een vrijspraak, technisch sepot of andere technische beslissing. Zaken die nog niet zijn afgedaan en zaken die in hoger beroep dienen worden ook meegeteld, omdat de grote meerderheid van de strafrechtelijke vervolgingen eindigt in een geldige afdoening.²⁴

Recidivecriterium	Betekenis van recidivecriterium
Algemene recidive	Een nieuw geldig justitiecontact naar aanleiding van enig misdrijf, ongeacht de aard en ernst van de gepleegde delicten.
Ernstige recidive	Een nieuw geldig justitiecontact naar aanleiding van een misdrijf met een maximale strafdreiging van vier jaar of meer of waarvoor voorlopige hechtenis kan worden opgelegd.
Zeer ernstige recidive	Een nieuw geldig justitiecontact naar aanleiding van een misdrijf met een maximale strafdreiging van acht jaar of meer.
Zeden-recidive	Een nieuw geldig justitiecontact naar aanleiding van een zedendelict.
SGTK-recidive	Een nieuw geldig justitiecontact naar aanleiding van seksueel geweld tegen kinderen.

Om de vierde onderzoeksvraag te beantwoorden en de samenhang tussen de beschikbare persoons- en delictkenmerken en de twee-, vijf- en tienjarige recidiveprevalentie te bepalen, zijn zowel bivariate als multivariate analyses uitgevoerd. Bivariaat betekent dat voor elk kenmerk afzonderlijk is gekeken of het samenhangt met het wel of niet recidiveren. Multivariaat betekent dat het verband met recidive voor alle persoonskenmerken gelijktijdig is onderzocht. In deze analyses zijn de volgende persoons- en delictkenmerken meegenomen: geboorteland (Nederland; niet-Nederland), leeftijd bij uitgangszaak, leeftijd bij eerste strafzaak, het aantal eerdere strafzaken en type SGTK-delict (uitsluitend hands-off; hands-on & -off; uitsluitend hands-on ontucht; hands-on dwang (& hands-on ontucht)). Sekse is niet meegenomen in de analyses, omdat het aantal vrouwen te laag bleek. Bij de bivariate analyses is de recidiveprevalentie met behulp van survivalanalyse (Kaplan-Meier procedure) uitgesplitst per kenmerk. Voor bijvoorbeeld het kenmerk 'geboorteland' is het recidivepercentage van in Nederland geboren daders en niet in Nederland geboren daders apart berekend. Vervolgens is met behulp van chi-kwadraattoetsen onderzocht of deze groepen significant verschillen qua recidiveprevalentie. Bij de multivariate analyses is een multiële Cox regressieanalyse uitgevoerd. Cox regressie is een survivalmodel waarmee de invloed van bepaalde achtergrondkenmerken op de recidivekans kan worden geschat. De effecten van de achtergrondkenmerken worden uitgedrukt in een hazard ratio ($e\beta$). De hazard ratio is de verhouding van de kans om op een tijdstip te recidiveren en de cumulatieve kans om tot aan dat tijdstip niet te recidiveren. Hoe meer de hazard ratio afwijkt van 1, hoe groter de invloed van het kenmerk op de recidivekans. Bij categorische variabelen (zoals sekse en geboorteland) betekent een waarde groter dan 1 een hogere recidivekans ten op zichte van de referentiecategorie en een waarde kleiner dan 1 een lagere recidivekans. Bij continue variabelen (zoals leeftijd en aantal eerdere strafzaken) betekent een waarde groter dan 1 een positief verband tussen het kenmerk en recidive en een waarde kleiner dan 1 een negatief verband. Uit de correlatiematrix en *variance inflation factor* (VIF) bleek dat er in cohort 2013 geen sprake is

van multicollineariteit, maar in cohort 2005 wel: sommige kenmerken hangen onderling te sterk samen om ze samen in één model te kunnen toetsen. De leeftijd ten tijde van de uitgangszaak correleert hoog met de leeftijd ten tijde van de eerste strafzaak. Dit is niet verwonderlijk, omdat de uitgangszaak bij 60% van de SGTK-daders de eerste strafzaak betreft en deze leeftijden bij 60% van de daders dus identiek zijn. Bij de Cox regressieanalyses voor cohort 2005 is daarom één van deze twee kenmerken niet opgenomen in het model. Hierbij is gekozen om leeftijd bij de uitgangszaak te behouden, omdat deze een iets sterkere correlatie vertoont met recidive dan leeftijd bij de eerste strafzaak. In deze analyses is geen sprake meer van multicollineariteit (in cohort 2005: VIF's onder 2,0; in cohort 2013: VIF's onder 4,0).

De vijfde onderzoeksvraag richt zich op hoe de tweejarige recidiveprevalentie bij de SGTK-daders zich heeft ontwikkeld over de periode 2004 tot en met 2013. Naast de feitelijke recidivecijfers is geprobeerd gecorrigeerde recidivecijfers te tonen, waarbij de feitelijke recidivecijfers met behulp van een statistisch voorspellingsmodel zijn bijgesteld. Dit is gedaan omdat schommelingen in het recidiveniveau het gevolg kunnen zijn van verschuivingen in de samenstelling van de onderzoeksgroepen over de jaren heen. Met de achtergronden van de daders kan immers ook het risicoprofiel van daders veranderen. Het zou bijvoorbeeld zo kunnen zijn dat in het ene jaar meer vrouwen werden veroordeeld dan in het andere jaar. Een toename van het aantal vrouwen zal gepaard gaan met een daling van de recidive, omdat vrouwen over het algemeen minder recidiveren dan mannen.²⁵ Ook een toename van het aantal ouderen heeft bijvoorbeeld gevolgen, want op oudere leeftijd neemt de kans op recidive over het algemeen af.²⁶ De storende invloed van verschuivingen in de onderzoeksgroepen kan worden gecorrigeerd door de feitelijke recidivecijfers met behulp van een statistisch voorspellingsmodel aan te passen. Na correctie is het alsof de verschillende jaarcohorten dezelfde samenstelling kennen op de gemeten achtergrondkenmerken. Dit heeft als voordeel dat de 'netto-ontwikkeling' van de recidive in de onderzoeksgroep beter in beeld komt. Helaas is het voor de SGTK-daders niet gelukt om een betrouwbaar voorspellingsmodel te ontwikkelen. Dit duidt er op dat de cohorten verschillen op niet-gemeten achtergrondkenmerken die van invloed zijn op de recidive. Hierdoor ontbreken de gecorrigeerde recidivecijfers in deze rapportage.

Naast de tabellen in deze rapportage zijn meer recidivecijfers te vinden via de webapplicatie REPRIS van het WODC.²⁷

B1.7 Cijfers in de trechter

In **Figuur 1.1** zijn voor iedere stap in het trechtermodel aantallen daders weergegeven. Deze zijn afgerond. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen minderjarige en meerderjarige daders. Het betreft een jaarlijks gemiddelde over de periode 2013-2017. Hieronder volgt een uitleg van hoe de berekening van ieder cijfer tot stand is gekomen.

²⁵ Wartna & Tollenaar (2006).

²⁶ Wartna & Tollenaar (2006).

²⁷ In REPRIS zijn alle statistieken van het huidige onderzoek te vinden, inclusief recidiveprevalentie, -frequentie en omvang voor alle cohorten, observatieperioden tot 10 jaar en recidive uitsplitsingen naar persoons- en strafzaakkenmerken (zie www.wodc-repris.nl).

Gebeurd

Het startpunt, 'gebeurd', is gebaseerd op cijfers uit het onderzoek Seks onder je 25^e 2017 (zie §2.3). Hierbij is gevraagd naar welk deel van de jongeren pressiemethoden heeft gebruikt om iemand te dwingen of onder druk te zetten voor seks. Hierbij is de groep twaalf tot en met zeventienjarigen geselecteerd. Dit percentage is toegepast op het totaal aantal kinderen van die leeftijd in de totale bevolking in 2017 volgens gegevens van het CBS. Het betreft hier het aantal jongeren dat dit 'ooit' heeft gedaan. In **Figuur 1.1** betreft het echter een jaarlijks gemiddelde. Daarom is dit aantal gedeeld door zes, gelijk aan het aantal leeftijdsjaren dat is bevraagd. Dit komt neer op bijna 3.500 jongeren. Dit is echter een grove schatting, met daarbij de aanname dat dit onder druk zetten gelijk verdeeld is over de leeftijdsjaren en dat dit slechts eenmaal gebeurd is. Dit is onmogelijk vast te stellen en het cijfer dient daarom slechts ter illustratie gebruikt te worden. Bovendien zijn er geen cijfers bekend over meerderjarige daders.

Gemeld

Hoe vaak er melding is gedaan van seksueel geweld tegen kinderen is gebaseerd op de meldingen bij de politie (zie §3.4). Bij de politie zijn 15.150 meldingen geregistreerd in de periode 2013-2017. Bij de meeste meldingen staat geen verdachte geregistreerd. Waar dit wel zo was bleek 20% minderjarig. Dit komt neer op 3.030 minderjarige verdachten en 12.120 meerderjarige verdachten waarover gemeld is, ofwel gemiddeld 606 en 2.424 per jaar. Hierbij is de aanname dus dat de verhouding minderjarige/meerderjarige verdachten gelijk is tussen de meldingen met een geregistreerde dader en de meldingen zonder geregistreerde verdachte. Of dit klopt is echter niet vast te stellen.

Aangifte gedaan

Het aantal aangiften is afkomstig uit de data van de politie (zie §4.5). Hieruit bleken 7.241 aangiften te zijn gedaan. Niet bij alle aangiften was een verdachte geregistreerd. Dit was het geval bij 4.300 aangiften. Hiervan waren 3.449 verdachten meerderjarig en 851 verdachten minderjarig. Wanneer deze verhouding bij de overige aangiften ook wordt aangehouden zou dit neerkomen op respectievelijk 5.808 en 1.433 verdachten. Gemiddeld per jaar betreft dit dan 1.162 meerderjarige en 287 minderjarige verdachten waar tegen aangifte is gedaan. Hierbij is de aanname dus dat de verhouding minderjarige/meerderjarige verdachten gelijk is tussen de aangiften met een geregistreerde dader en aangiften zonder geregistreerde verdachte. Of dit klopt is echter onmogelijk vast te stellen.

Ingeschreven bij OM

Het aantal daders dat is ingeschreven bij het OM is afgeleid uit de OM-data (zie §5.4). Hierbij bleken in de periode 2013-2017 8.286 zaken ingeschreven, waarvan bij 1.919 zaken sprake was van een minderjarige dader. Bij 35 zaken was geen leeftijd geregistreerd. Dit komt neer gemiddeld op 526 meerderjarigen en 106 minderjarigen per jaar die werden ingeschreven bij het OM.

Gedagvaard

Ook voor de stap vervolging is gebruik gemaakt van OM-data (zie §5.5). Hierbij bleek het OM 4.042 daders van seksueel geweld tegen kinderen te hebben gedagvaard in de periode 2013-2017. Dit betrof 3.232 meerderjarige en 801 minderjarige verdachten. Bij negen verdachten stond geen leeftijd geregistreerd. Dit komt neer op een jaarlijks gemiddelde van 646 meerderjarige en 160 minderjarige gedagvaardden.

Veroordeeld

Voor de stap veroordeeld is gebruik gemaakt van de data over berechting, waarbij specifiek het deel over afdoeningen (zie §6.4). 3.161 daders werden veroordeeld voor (onder andere) seksueel geweld tegen

kinderen. Hiervan waren er 528 minderjarig en was van vijf daders geen leeftijd geregistreerd. Dit komt neer op gemiddeld 526 meerderjarige en 106 minderjarige veroordeelden per jaar.

Opgesloten

Voor de stap opgesloten is ook gebruik gemaakt van de data over berechting, specifiek het deel over de opgelegde hoofdstraffen (zie §6.5). In de periode 2013-2017 hebben 1.930 daders van seksueel geweld tegen kinderen een (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraf gekregen. Hiervan waren er 152 minderjarig en van drie daders was geen leeftijd geregistreerd. Dit komt neer op gemiddeld 355 meerderjarige en 30 minderjarige opgesloten daders per jaar.

Resocialiseren

Voor de stap resocialiseren is gebruik gemaakt van het aantal toezichten gestart in de periode 2013-2017 (zie §7.4). Dit waren er 2.052. Dit komt uit op ongeveer 410 per jaar. In deze data zaten geen gegevens over minderjarigen.

Algemene recidive

Voor de stap recidive is gebruik gemaakt van het percentage daders van seksueel geweld tegen kinderen (cohort 2013) dat binnen twee jaar opnieuw een strafzaak heeft voor enig delict (zie §8.4). Er is gekozen voor tweearige recidive omdat de recidive dan heeft plaatsgevonden binnen de onderzoeksperiode. Bovendien sluit dit aan bij de werkwijze van de recidivemonitor van het WODC. Het recidivepercentage (12,3%) is toegepast op het aantal veroordeelden dat eerder in de figuur staat aangegeven. Dit komt uit op 75 gerecidiveerden. Het was niet mogelijk dit specifiek te bekijken voor minderjarige daders.

B2 Wetboek van Strafrecht, Titel XIV, Misdrijven tegen de zeden

Artikel 239 (Schennis van de eerbaarheid)

Met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van de tweede categorie wordt gestraft schennis van de eerbaarheid:

- 1° op of aan een plaats, voor het openbaar verkeer bestemd;
- 2° op een andere dan onder 1° bedoelde openbare plaats, toegankelijk voor personen beneden de leeftijd van zestien jaar;
- 3° op een niet openbare plaats, indien een ander daarbij zijns ondanks tegenwoordig is.

Artikel 240 (Pornografie)

Met gevangenisstraf van ten hoogste twee maanden of geldboete van de derde categorie wordt gestraft hij die weet of ernstige reden heeft om te vermoeden dat een afbeelding of voorwerp aanstotelijk voor de eerbaarheid is en die afbeelding of dat voorwerp:

- 1° op of aan een plaats, voor het openbaar verkeer bestemd, openlijk tentoonstelt of aanbiedt;
- 2° aan iemand, anders dan op diens verzoek, toezendt.

Artikel 240a (Bescherming van jeugdigen beneden zestien jaar)

Met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de vierde categorie wordt gestraft hij die een afbeelding, een voorwerp of een gegevensdrager, bevattende een afbeelding waarvan de vertoning schadelijk is te achten voor personen beneden de leeftijd van zestien jaar, verstrekt, aanbiedt of vertoont aan een minderjarige van wie hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, dat deze jonger is dan zestien jaar.

Artikel 240b (Kinderpornografie)

1. Met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vijfde categorie wordt gestraft degene die een afbeelding - of een gegevensdrager, bevattende een afbeelding - van een seksuele gedraging, waarbij iemand die kennelijk de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt, is betrokken of schijnbaar is betrokken, verspreidt, aanbiedt, openlijk tentoonstelt, vervaardigt, invoert, doorvoert, uitvoert, verwerft, in bezit heeft of zich door middel van een geautomatiseerd werk of met gebruikmaking van een communicatiedienst de toegang daartoe verschaft.
2. Met gevangenisstraf van ten hoogste acht jaren of geldboete van de vijfde categorie wordt gestraft degene die van het plegen van een van de misdrijven, omschreven in het eerste lid, een beroep of een gewoonte maakt.

Artikel 242 (Verkrachting)

Hij die door geweld of een andere feitelijkheid of bedreiging met geweld of een andere feitelijkheid iemand dwingt tot het ondergaan van handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam, wordt als schuldig aan verkrachting gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren of geldboete van de vijfde categorie.

Artikel 243 (Seksueel binnendringen van een bewusteloze, onmachtige of gestoorde)

Hij die met iemand van wie hij weet dat hij in staat van bewusteloosheid, verminderd bewustzijn of lichamelijke onmacht verkeert, dan wel aan een zodanige gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van zijn geestvermogens lijdt dat hij niet of onvolkomen in staat is zijn wil daaromtrent te bepalen of kenbaar te maken of daartegen weerstand te bieden, handelingen pleegt die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste acht jaren of geldboete van de vijfde categorie.

Artikel 244 (Seksueel binnendringen van iemand beneden twaalf jaar)

Hij die met iemand beneden de leeftijd van twaalf jaren handelingen pleegt die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren of geldboete van de vijfde categorie.

Artikel 245 (Seksueel binnendringen van iemand beneden zestien jaar)

Hij die met iemand, die de leeftijd van twaalf jaren maar nog niet die van zestien jaren heeft bereikt, buiten echt, ontuchtige handelingen pleegt die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste acht jaren of geldboete van de vijfde categorie.

Artikel 246 (Feitelijke aanranding van de eerbaarheid)

Hij die door geweld of een andere feitelijkheid of bedreiging met geweld of een andere feitelijkheid iemand dwingt tot het plegen of dulden van ontuchtige handelingen, wordt, als schuldig aan feitelijke aanranding van de eerbaarheid, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste acht jaren of geldboete van de vijfde categorie.

Artikel 247 (Ontucht met bewusteloze, onmachtige, gestoorde of kind)

Hij die met iemand van wie hij weet dat hij in staat van bewusteloosheid, verminderd bewustzijn of lichamenlijk onmacht verkeert, dan wel aan een zodanige gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van zijn geestvermogens lijdt dat hij niet of onvolkomen in staat is zijn wil daaromtrent te bepalen of kenbaar te maken of daartegen weerstand te bieden of met iemand beneden de leeftijd van zestien jaren buiten echt ontuchtige handelingen pleegt of laatstgemelde tot het plegen of dulden van zodanige handelingen buiten echt met een derde verleidt, wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vierde categorie.

Artikel 248 (Strafverzwaring)

1. De in de artikelen 240b, 242 tot en met 247, 248a tot en met 248f, 249 en 250 bepaalde gevangenisstraffen kunnen met een derde worden verhoogd, indien het feit wordt gepleegd door twee of meer verenigde personen.

2. De in de artikelen 240b, 242 tot en met 247 en 248a tot en met 248f bepaalde gevangenisstraffen kunnen met een derde worden verhoogd, indien de schuldige het feit begaat tegen zijn kind, een kind over wie hij het gezag uitoefent, een kind dat hij verzorgt of opvoedt als behorend tot zijn gezin, zijn pupil, een aan zijn zorg, opleiding of waakzaamheid toevertrouwde minderjarige of zijn minderjarige bediende of ondergeschikte.
3. De in de artikelen 240b, 244, 245, 248a tot en met 248f, 249, eerste lid, en 250 bepaalde gevangenisstraffen kunnen met een derde worden verhoogd, indien de schuldige het feit begaat tegen een persoon bij wie misbruik van een kwetsbare positie wordt gemaakt.
4. De in de artikelen 242, 246 en 249, tweede lid, bepaalde gevangenisstraffen kunnen met een derde worden verhoogd, indien de schuldige het feit begaat tegen een persoon beneden de leeftijd van achttien jaar bij wie misbruik van een kwetsbare positie wordt gemaakt.
5. De in de artikelen 240b, 244, 245, 248a tot en met 248f, 249, eerste lid, en 250 bepaalde gevangenisstraffen kunnen met een derde worden verhoogd, indien het feit is voorafgegaan, vergezeld of gevolgd van geweld.
6. De in de artikelen 242, 243, 246, 247 en 249, tweede lid, bepaalde gevangenisstraffen kunnen met een derde worden verhoogd, indien de schuldige het feit begaat tegen een persoon beneden de leeftijd van achttien jaar en het feit is voorafgegaan, vergezeld of gevolgd van geweld.
7. Indien een der in de artikelen 240b, 243, 245 tot en met 247, 248a, 248b, 248f en 249 omschreven misdrijven zwaar lichamelijk letsel ten gevolge heeft of daarvan levensgevaar voor een ander te duchten is, wordt gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren of geldboete van de vijfde categorie opgelegd.
8. Indien een der in de artikelen 240b, 242, 243 tot en met 247, 248a, 248b, 248f en 249 omschreven misdrijven de dood ten gevolge heeft, wordt gevangenisstraf van ten hoogste achttien jaren of geldboete van de vijfde categorie opgelegd.

Artikel 248a (Verleiding van een minderjarige)

Hij die door giften of beloften van geld of goed, misbruik van uit feitelijke verhoudingen voortvloeiend overwicht of misleiding een persoon waarvan hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat deze de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt, opzettelijk beweegt ontuchtige handelingen te plegen of zodanige handelingen van hem te dulden, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie.

Artikel 248b (Ontucht plegen met iemand met de leeftijd tussen zestien en achttien jaar, die zich beschikbaar stelt tot het verrichten van seksuele diensten tegen betaling)

Hij die ontucht pleegt met iemand die zich beschikbaar stelt tot het verrichten van seksuele handelingen met een derde tegen betaling en die de leeftijd van zestien jaren maar nog niet de leeftijd van achttien jaren heeft bereikt, wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie.

Artikel 248c (Aanwezigheid bij seksshows met minderjarigen)

Hij die opzettelijk aanwezig is bij het plegen van ontuchtige handelingen door een persoon waarvan hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat deze de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt dan wel bij het vertonen van afbeeldingen van dergelijke handelingen in een daarvoor bestemde gelegenheid, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie.

Artikel 248d (Seksueel corrumperen)

Hij die een persoon van wie hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat deze de leeftijd van zestien jaren nog niet heeft bereikt, met ontuchtig oogmerk ertoe beweegt getuige te zijn van seksuele handelingen, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie.

Artikel 248e (Grooming)

Hij die door middel van een geautomatiseerd werk of met gebruikmaking van een communicatiedienst een persoon van wie hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat deze de leeftijd van zestien jaren nog niet heeft bereikt, een ontmoeting voorstelt met het oogmerk ontuchtige handelingen met die persoon te plegen of een afbeelding van een seksuele gedraging waarbij die persoon is betrokken, te vervaardigen wordt, indien hij enige handeling onderneemt gericht op het verwezenlijken van die ontmoeting, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie.

Artikel 248f (Bevorderen ontucht met een derde)

Hij die door dwang, geweld of een andere feitelijkheid of door dreiging met geweld of een andere feitelijkheid, het plegen van ontucht door een persoon van wie hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat deze de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt, met een derde opzettelijk teweegbrengt of bevordert, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste tien jaren of geldboete van de vijfde categorie.

Artikel 249 (Ontucht met misbruik van gezag/vertrouwen)

1. Hij die ontucht pleegt met zijn minderjarig kind, stiefkind of pleegkind, zijn pupil, een aan zijn zorg, opleiding of waakzaamheid toevertrouwde minderjarige of zijn minderjarige bediende of ondergeschikte, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vierde categorie.
2. Met dezelfde straf wordt gestraft:
 - 1° de ambtenaar die ontucht pleegt met een persoon aan zijn gezag onderworpen of aan zijn waakzaamheid toevertrouwd of aanbevolen;
 - 2° de bestuurder, arts, onderwijzer, beampte, opzichter of bediende in een gevangenis, rijksinrichting voor kinderbescherming, weeshuis, ziekenhuis, of instelling van weldadigheid, die ontucht pleegt met een persoon daarin opgenomen;
 - 3° degene die, werkzaam in de gezondheidszorg of maatschappelijke zorg, ontucht pleegt met iemand die zich als patiënt of cliënt aan zijn hulp of zorg heeft toevertrouwd.

Artikel 250 (Koppelarij)

1. Wordt gestraft:
 - 1° met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie, hij die het plegen van ontucht door zijn minderjarig kind, stiefkind of pleegkind, zijn pupil, een aan zijn zorg, opleiding of waakzaamheid toevertrouwde minderjarige of zijn minderjarige bediende of ondergeschikte met een derde opzettelijk teweegbrengt of bevordert;
 - 2° met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of geldboete van de vierde categorie, hij die, buiten de gevallen genoemd onder 1°, het plegen van ontucht door een minderjarige wiens minderjarigheid hij kent of redelijkerwijs moet vermoeden, met een derde opzettelijk teweegbrengt of bevordert.
2. Indien de schuldige van het plegen van het misdrijf een gewoonte maakt, kunnen de gevangenisstraffen met een derde worden verhoogd.

Artikel 251 (Bijkomende straf)

1. Bij veroordeling wegens een der in de artikelen 240b tot en met 247 onderscheidenlijk 248a tot en met 250 omschreven misdrijven, kan ontzetting van de in artikel 28, eerste lid, onder 1°, 2° en 4°, vermelde rechten worden uitgesproken.
2. Indien de schuldige aan een der misdrijven in de artikelen 240b tot en met 247 en 248a tot en met 250 omschreven, het misdrijf in zijn beroep begaat, kan hij van de uitoefening van dat beroep worden ontzet.

De Nationaal Rapporteur rapporteert over de aard en omvang van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen in Nederland

Wat doet de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen?

De Nationaal Rapporteur rapporteert over de aard en omvang van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen in Nederland en heeft een onafhankelijke positie. De rapporteur monitort de effecten van het beleid dat op deze terreinen wordt gevoerd, signaleert knelpunten en doet aanbevelingen om de aanpak te verbeteren. De rapporteur heeft geen opsporingsbevoegdheden en is geen klachteninstantie.

Wie is de Nationaal Rapporteur?

De Nationaal Rapporteur is Herman Bolhaar. Hij wordt in zijn werkzaamheden ondersteund door een team van onderzoekers afkomstig uit diverse disciplines.

Welke activiteiten verricht de Nationaal Rapporteur?

De Nationaal Rapporteur verzamelt kwantitatieve en kwalitatieve gegevens door het doen van eigen onderzoek, intensief contact te onderhouden met het veld, het organiseren en bijwonen van conferenties en deel te nemen aan taskforces en expertgroepen. De onderzoeksresultaten en de hieruit voortvloeiende aanbevelingen publiceert de rapporteur in openbare (deel)rapportages. Deze bevatten ook beschrijvende informatie over het fenomeen, relevante wet- en regelgeving en de aanpak: preventie, opsporing en vervolging van daders en hulpverlening aan slachtoffers. De rapporteur monitort of en hoe de aanbevelingen in de praktijk vorm krijgen. Omdat mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen dikwijls grensoverschrijdende aspecten kennen, is de rapporteur ook op internationaal niveau actief.

Postadres

Postbus 20301
2500 EH Den Haag
Telefoon: 070 370 45 14
www.nationaalrapporteur.nl
[@NLRapporteur](https://twitter.com/NLRapporteur)

November 2018